

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี
ของคนไทย

The Traditional Belief of People to Strengthening Good Thai
Citizenship.

โดย

พระครูอุทัยกิจจารักษ์,ดร.

พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761157

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี
ของคนไทย

The Traditional Belief of People to Strengthening Good Thai
Citizenship

โดย

พระครูอุทัยกิจจารักษ์, ดร

พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

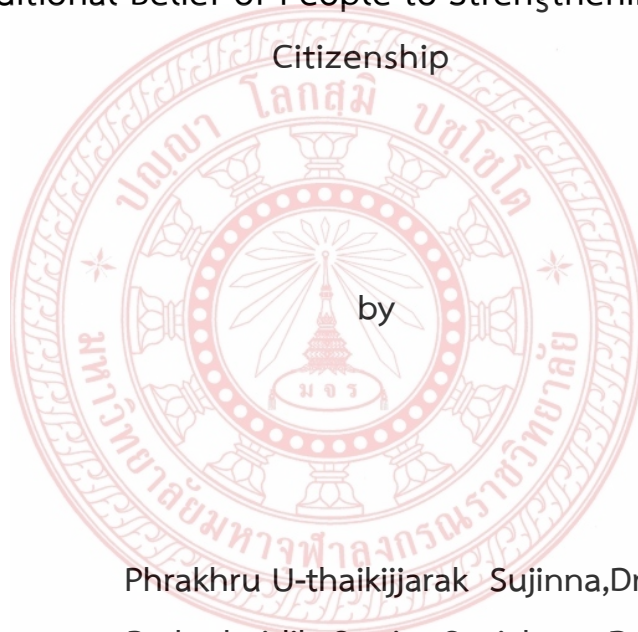
MCU RS 610761157

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The Traditional Belief of People to Strengthening Good Thai Citizenship

by

Phrakhru U-thaikijarak Sujinna,Dr.

PrakrubaidikaSuwin Suvichano.Dr.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Pichit Buddhist Collge

B.E. 2561

Research Project Founded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761157

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของคนไทย
ผู้วิจัย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, ดร. พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน, ดร.
ส่วนงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร
ปีงบประมาณ	2562
ทุนอุดหนุนการวิจัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ดังนี้ ๑) วิเคราะห์ชุดของความเชื่อพื้นฐานของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ๒) เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ๓) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของแผ่นดินบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย การวิจัยครั้งนี้มีวิธีวิทยาของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) โดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อย จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒ กลุ่มๆละ ๑๕ คนคือ ชาวไทยพวนอาศัยอยู่ที่บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอดงพวนหิน และชาวไทยทรงดำ หรือ กลุ่มไทยทรงดำ อาศัยอยู่ที่ตำบลไผ่รอบ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร และมีการสนทนากลุ่มย่อยผู้เชี่ยวชาญ ๑๑ รูป/คน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีกำฟ้า ประเพณีขันบาเจาะ ปรากฏในกลุ่มไทยพวน (กำฟ้า) ในขณะที่ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีเสนเรือน ประเพณีมาตุ้มโฮม ปรากฏในกลุ่มไทยทรงดำ (ไทยทรงดำ) ในขณะที่ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีอื่นๆ ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๒ กลุ่ม เช่น การจัดงานศพ/การเผาศพ การบูชาบรรพบุรุษ การทำบุญให้คนตาย การเคารพบูชาพระพุทธรูป การสักการะศาลเจ้า การบายศรี/การเลี้ยงผี ฯลฯ ความเชื่อข้างต้นเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีเพราะสามารถสังเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติต่างๆ ได้ดังนี้ การสร้างความสามัคคี การให้ความเคารพยำเกรงต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว การเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น การทำความดีไม่ทำชั่ว/การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน การมีส่วนร่วมกันในกลุ่มชน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย คือ ๑) องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมในกลุ่มชนอย่างเป็นรูปธรรม ๒) องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมในท้องถิ่น (อปท.+บ้าน+วัด+โรงเรียน) ๓) องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำสำคัญ : ความเชื่อ, การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี, คนไทย

Research Title : The Traditional Belief of People to
Strengthening Good Thai Citizenship

Researchers : Phrakhru U-thaikijarak Sujinna,Dr.
PrakrubaidikaSuwin Suvichano.Dr.

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Pichit Buddhist Collge

Fiscal Year : 2561/2018

Research Scholarship Sponsor : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This research has three objectives: 1) To analyze the set of Thai folk beliefs about good citizenship. 2) To synthesize Thai beliefs on good citizenship 3) to suggest local policy towards strengthening the good citizenship of the land based on the belief of Thai people. This research has a qualitative research methodology by interview and subgroup discussion. From key informants The two key informants were 15 Thai people. Thai Phuan live in Ban Pa Daeng, Nong-Phrayom Sub-district, Taphan Hin District. And black people or black Thai group. Live in the parish. Pho Prathapchang District Pichit Province .There were 11 sub-groups of experts who had the discussion.

The results were as follows :

Beliefs about Kham Fa and Bajah tradition It appears in Thai Phuan , while the beliefs about the traditions(Sanrern) It appears in the black Thai), while the beliefs about other traditions. They appear in two major informants, Funeral / cremation Ancestor worship to make merit to the dead. Worship Buddha The worship of shrines, Ghosts, etc. The beliefs strengthen good citizenship because they can be synthesized as a guideline as follows are creating harmony to respect the things around them. To respect the rights of others and do not do evil / doctrine participation in the community.The Local Policy recommendations for strengthening

good citizenship based on Thai beliefs are: 1) The Local administrative organizations should formulate policies, strategies and guidelines for the preservation of cultural traditions in the community. 2) Local government administration should promote participation in local activities. 3) the local administrative organization the community should be developed as a cultural center.

Keywords : Believe,Strengthening, Citizenship,

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย” ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ภายใต้แผนงานของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่มุ่งหวังเพื่อเป็นแนวปฏิบัติตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ได้พิจารณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ ดร.อภิษฎา ศรีเครือตอง และ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข ที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำและให้คำปรึกษาในการวิจัย ขอขอบ พระคุณพระครูวิโชติสิกขกิจ,ดร. ที่ได้สนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรในวิทยาลัยสงฆ์พิจิตร ได้ทำวิจัย ตลอดจนเจ้าหน้าที่วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร นางสาววรรณวรางค์ โพธิคาม บำรุง ที่ช่วยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยจนงานวิจัยสำเร็จสมบูรณ์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ราชการ พนักงาน เทศบาลตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน และเทศบาลตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณผู้ที่ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษาในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยครั้งนี้จะก่อให้เกิดการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีภายใต้ความเชื่อของคนไทยและนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงนโยบายและเชิงการบริหารอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

พระครูอุทัยกิจจารักษ์,ดร. และคณะ

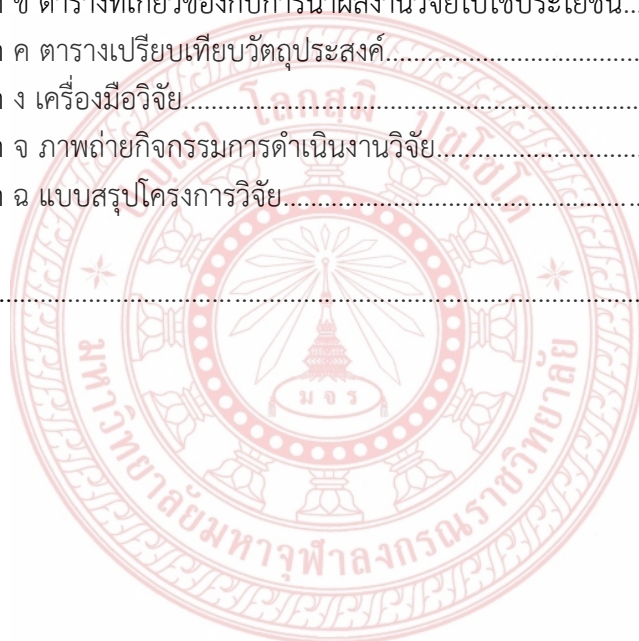
๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

	บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
	กิตติกรรมประกาศ.....	ค
	สารบัญ.....	ง
	สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ ๑	บทนำ.....	๑
	๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
	๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
	๑.๓ ขอบเขตการวิจัย.....	๔
	๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๕
	๑.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๖
	๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	๗
บทที่ ๒	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘
	๒.๑ ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ.....	๘
	๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.....	๑๖
	๒.๓ แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	๓๘
	๒.๔ ข้อมูลพื้นที่วิจัย.....	๔๖
	๔.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕๘
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย.....	๖๖
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๖
	๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๖๖
	๓.๓ เครื่องมือการวิจัย.....	๖๙
	๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	๗๐
	๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๑
บทที่ ๔	ผลการวิจัย.....	๗๓
	๔.๑ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑.....	๗๓
	๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒.....	๑๔๐
	๔.๓ แนวคิดการสร้างความเป็นพลเมืองดีตามความเชื่อของคนไทย.....	๑๔๔
	๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๕๔

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๕	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๗๒
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๗๒
	๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๘๘
	๕.๓ ข้อค้นพบใหม่จากการวิจัย.....	๒๐๑
บรรณานุกรม.....		๒๐๓
ภาคผนวก	๒๐๘
	ภาคผนวก ก บทความวิจัย.....	๒๐๘
	ภาคผนวก ข ตารางที่เกี่ยวข้องกับการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๒๒๓
	ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์.....	๒๒๖
	ภาคผนวก ง เครื่องมือวิจัย.....	๒๒๙
	ภาคผนวก จ ภาพถ่ายกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย.....	๒๓๔
	ภาคผนวก ฉ แบบสรุปโครงการวิจัย.....	๒๔๑
ประวัติผู้วิจัย.....		๒๔๔

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ	หน้า
๑.๑ แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๖
๑.๒ แผนภาพที่ ๔.๑ แนวปฏิบัติตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองดี.....	๑๖๗

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเชื่อมีบทบาทและมีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์ทั่วทุกภูมิภาค มนุษย์เราเกิดความเชื่อจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้า อากาศ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่เห็นเหตุต่างๆ^๑ ความเชื่อส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากความกลัวและความไม่รู้ในปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ เช่น ฝนตก พายุพัด ไฟแลบ ไฟผ่า น้ำท่วม แผ่นดินไหว ลมพัด ไฟไหม้ ปรากฏการณ์เหล่านี้ไม่สามารถมองเห็นผู้กระทำ และเกินวิสัยของมนุษย์ที่จะกระทำได้

สังคมไทยมีความผูกพันกับพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง จนไม่สามารถแยกออกจากวิถีชีวิตประจำวันได้ มีอิทธิพลต่อบุคคล สังคม และวัฒนธรรม ของไทยเป็นอย่างมาก พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลัก ใน ๓ สถาบัน ของชาติ ควบคู่กับสถาบันชาติ และพระมหากษัตริย์ เป็นศาสนาประจำชาติ เป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยด้านต่างๆ เช่นด้านภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม จิตรกรรม การศึกษา การสงเคราะห์ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน ในสังคมไทยความเชื่อและศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และไม่สามารถแยกออกจากกันได้

นักสังคมวิทยา Michael Mann ได้กล่าวว่าหากบุคคลกำหนดหรือเชื่อว่าสถานการณ์ใดเป็นความจริงมันก็จะจริงตามนั้นใครเชื่อว่าสิ่งใดจะเป็นอย่างไรผลดีจะเป็นอย่างนั้นเช่นเชื่อว่าเพื่อนเป็นมิตรที่ดีหรือศัตรูเพื่อนก็จะเป็มิตรหรือศัตรูตามความเชื่อของตนทั้งนี้เพราะมีความเชื่อขึ้นมากก็จะเกิดความมั่นใจขึ้นมีความพยายามที่หาวิถีทางที่จะเข้าถึงความสำเร็จนั้นจนได้ไม่ว่าความเชื่อจะมีจริงหรือไม่จริงความเชื่อก็มีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ ความเชื่อเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะกำหนดการแสดงออกของคนในสังคมความเชื่อเป็นตัวกำหนดคติชนแขนงอื่นๆในสังคมนั้นๆทั้งนี้เพราะเมื่อคนในสังคมมีความเชื่อในเรื่องใดๆย่อมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกด้วยประเพณีพิธีกรรมและอื่นๆให้สอดคล้องกับความเชื่อนั้นๆจากกล่าวได้ว่าความเชื่อเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตและพัฒนาการของคนในสังคมสอดคล้องกับที่ สุเทพ สุนทรภัสส์^๒ (๒๕๒๕ อ้างถึงใน จิราภรณ์ ภัทราภาณุภัทร,

^๑ พูนพิศมัย ดิศกุล, มจ., **พิธีของทุกคน**, , กรุงเทพมหานคร, บรรณกิจการพิมพ์, ๒๕๒๒, หน้า ๑.

^๒ จิราภรณ์ ภัทราภาณุภัทร, **สถานภาพการศึกษาเรื่องคติความเชื่อของไทย**, กรุงเทพมหานคร, โครงการไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

๒๕๒๘) ซึ่งกล่าวไว้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างระบบความเชื่อที่สะท้อนออกมาทางพฤติกรรมและสภาพสังคมส่งผลให้เกิดหน้าที่ต่อกันนั่นคือระบบความเชื่อและศาสนาจะทำหน้าที่คล้ายเป็นตัวบทหรือหลักการพื้นฐานในการจัดองค์การทางสังคมและการเมืองสิ่งที่ปรากฏให้เห็นทางด้านกายภาพเช่นผังเมืองโบสถ์วิหารสถาปัตยกรรมหรือแม้แต่พิธีกรรมศิลปะและการแสดงต่างๆล้วนมีระบบความเชื่อและศาสนาเป็นหลักการพื้นฐานควบคุมอยู่จึงถือได้ว่าระบบความเชื่อและศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมและวัฒนธรรม^๓ เห็นได้ว่า ความเชื่อมีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ในสังคม และแม้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยจะนับถือพุทธศาสนาแต่ก็เป็นพุทธศาสนาแบบชาวบ้านนั่นคือยังมีระบบความเชื่อทางไสยศาสตร์หรือการนับถือผีและระบบความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ผสมกลมกลืนอยู่ในระบบความเชื่อของสังคมไทย ซึ่งปัจจุบันสภาพสังคมไทยยังคงยึดถือและปฏิบัติตามประเพณีที่เคยทำกันมาแม้ว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมบางอย่างที่เกิดขึ้นมาใหม่จากความทันสมัยของเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต สังคมออนไลน์ต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม ความทันสมัยของเทคโนโลยีที่เข้ามามีทั้งข้อดีและข้อเสีย ที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆในสังคมมากมาย การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ยอมรับ และเรียนรู้ที่จะ เลือกสิ่งที่ดีเข้ามาในวิถีชีวิต และรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามให้คงอยู่ สืบต่อถึงลูกหลานต่อไป

การอยู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นที่จะต้องมีกฎระเบียบหรือข้อบังคับเพื่อให้พลเมืองของสังคมนั้นได้ถือปฏิบัติร่วมกัน ดังนั้นสังคมจะดีหรือสามารถพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าได้มากน้อยเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีที่มีอยู่ในสังคมเป็นสำคัญ ความเป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นคำที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตย จะประสบความสำเร็จ ได้ไม่ใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องเป็น “พลเมือง ” ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย^๔ กล่าวคือ มีสมาชิกของสังคมที่ใช้สิทธิ เสรีภาพโดยมี ความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา ปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้กลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่างๆทั่วโลก ความเป็นพลเมืองเป็นสถานะของการเป็นพลเมืองของสังคมของประชาชนของชาติที่มีทฤษฎีเรื่องของสัญญาของสังคมที่ให้สิทธิ และความรับผิดชอบแก่ ประชาชน ความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของการมีสิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน

^๓ อ่างแล้ว (จิราภรณ์ ภัทรภานุกัทร, ๒๕๒๘)

^๔ วราภรณ์ สามโกเศศ, การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง มติชน ฉบับวันที่ ๓ มี.ค. ๒๕๕๔

(กรอบข่าย ,[online], แหล่งที่มา:

http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=22721&Key=news_research, [10 มกราคม 2561].

พลเมืองดีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ คำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักรับผิดชอบชั่วดีตามหลักจริยธรรมและหลักธรรมของศาสนา มีความรอบรู้ มีสติปัญญาขยันขันแข็ง สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี บุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้นต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรมประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตนและสังคมเมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ย่อมเกิดความภาคภูมิใจและเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคมด้วยการเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างผาสุก อีกทั้งการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามหลักธรรมเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีพึงปฏิบัติ พร้อมกันนั้นก็สร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การศึกษาเรื่องความเชื่อส่วนใหญ่จะมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปรากฏการณ์ ความเป็นมา และพฤติกรรมที่แสดงออกมาบนพื้นฐานของความเชื่อ และเป็นการศึกษาวิจัย ความรู้ที่ได้จึงยังกระจัดกระจาย การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อในสังคมไทยจึงยังขาดการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงประยุกต์ ขาดความร่วมมือ และขาดความรู้ในลักษณะที่ผ่านการสังเคราะห์เป็นองค์รวม จากเหตุผลและความจำเป็นข้างต้น คณะวิจัยจึงศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย” โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี และอิทธิพลของความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีตลอดจนวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงาน องค์กรหรือสังคมให้เป็นพลเมืองดีขององค์กร ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลกได้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อวิเคราะห์ชุดของความเชื่อพื้นฐานของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี
- ๑.๒.๒ เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี
- ๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่ พื้นที่กรณีตัวอย่างที่ดี (Best Practices) ที่มีลักษณะเด่นด้านความเชื่อ วัฒนธรรม พิธีกรรมและคติชาวบ้าน ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้พื้นที่ที่มีลักษณะเด่นด้านความเชื่อ วัฒนธรรมที่โดดเด่นของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยศึกษากลุ่มของ ชาวไทยพวน หรือ กลุ่มกำฟ้า บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน และชาวไทยทรงดำ หรือ กลุ่มไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

- (๑) ความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี
- (๒) อิทธิพลของความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี
- (๓) แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งประชากรที่ศึกษาเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่

(1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในพื้นที่กรณีตัวอย่างที่ดี (Best Practices) ที่มีลักษณะเด่นด้านความเชื่อ วัฒนธรรม พิธีกรรมและคติชาวบ้าน ของจังหวัดพิจิตร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละชุมชนประมาณ ๑๕ รูป/คน ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละชุมชน

(2) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (participants) ซึ่งเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จำนวน ๑๒ คน ตามข้อเสนอแนะของ Kerlinger and Lee (๒๐๐๐)^๕

(3)

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือน ตุลาคม ๒๕๖๐ จนถึงเดือน กันยายน ๒๕๖๑ รวมเป็นระยะเวลา ๑ ปี

^๕ Kerlinger, F. N., and Lee, H. B., *Foundations of Behavioral Research*, 4th ed. Singapore, Thomson Learning, 2000.

๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๔.๑ ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่เราไว้วางใจ ความจริงหรือความไว้วางใจที่เป็นรูปแบบของความเชื่อนั้นไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความจริงที่ตรงตามหลักเหตุผลหรือหลักวิทยาศาสตร์ใดๆ บุคคลหรือสังคมหนึ่งที่เชื่อว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงความดีและความงามซึ่งนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นหรือสังคมนั้นเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่นำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคมในรูปแบบที่เป็นลัทธิศาสนาหรือทฤษฎีความรู้ต่างๆ

๑.๔.๒ ความเชื่อพื้นฐานของคนไทย ความเชื่อของคนไทยส่วนใหญ่เกิดจากธรรมชาติวิถีชีวิตบริบทของสังคม มีความเชื่อที่หลากหลายที่มาของความเชื่อและพิธีกรรมตามประเพณี มีธรรมเนียมและรูปแบบการปฏิบัติที่แปลกแตกต่างกัน ความเชื่อที่เป็นระบบก่อให้เกิดพิธีกรรม ประเพณี วิถีความเป็นไทย ความคิดสร้างสรรค์ ทั้งทางด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรม การปกครองที่สังคมสืบทอดกันมา สำหรับงานวิจัยนี้ความเชื่อพื้นฐาน ๖ ชุดความเชื่อ ได้แก่

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถา หมายถึง ตัวอักษรหรืออักขระที่ผูกเป็นข้อความ ถือว่ามีอำนาจลึกลับแฝงเร้นอยู่ เมื่อนำไปใช้ตามที่กำหนด เช่น คาถาอาคม นำไปบริกรรมเสกเป่าหรือสวด เชื่อว่าจะเกิดความศักดิ์สิทธิ์หรือเกิดความขลัง ปัจจุบันความเชื่อประเภทนี้ได้ลดน้อยลง ด้วยเหตุความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง หมายถึง ความเชื่อในสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น เชื่อว่าสามารถป้องกันอันตราย ยิง แทงฟันไม่เข้า ตัวอย่างเช่น เหล็กไหล เขี้ยวเสือ ฯลฯ

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หมายถึง พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง หมายถึง สิ่งลึกลับที่มองไม่เห็นตัวตน ถือว่ามีอิทธิฤทธิ์และอำนาจเหนือมนุษย์ สามารถให้คุณให้โทษก็ได้ สิ่งเหล่านี้ ทางวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถหาบทสรุปได้แน่ชัดว่ามีจริงหรือไม่ บางครั้งในสิ่งที่เกิดขึ้นก็มีเหตุอันน่าเชื่อถือ

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วยการพยากรณ์ โดยอาศัยดาราศาสตร์เป็นหลัก ความเชื่อเช่นนี้ปรากฏแพร่หลายในทุกชนชั้นของสังคมไทย จนกระทั่งมีการเรียนการสอนสืบทอดอย่างเป็นทางการและยึดถือเป็นอาชีพ บทความดี ๆ

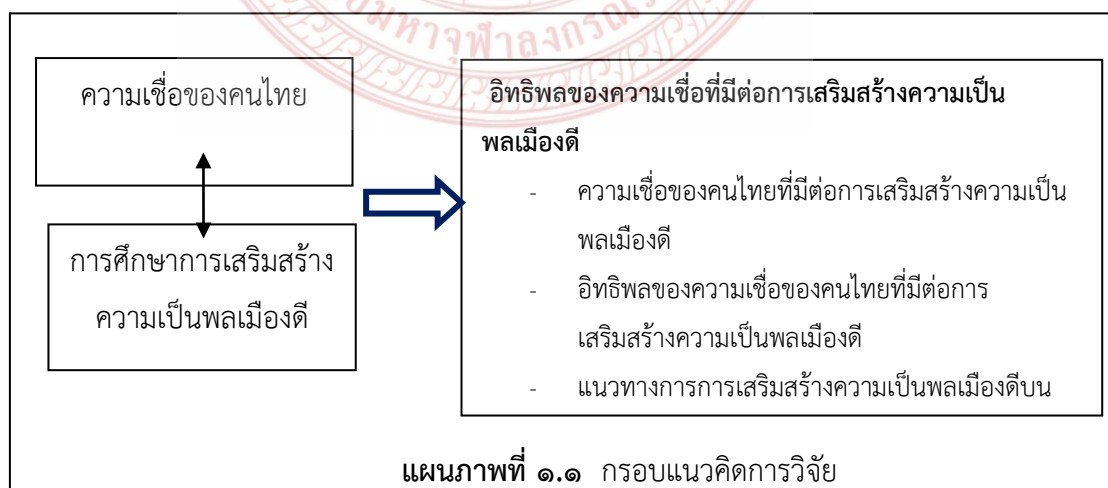
๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย หมายถึง วิธีการรักษาอาการเจ็บป่วย และการขอให้ต้องกระทำบางอย่าง หรือข้อห้ามต่างๆ

๑.๔.๓ ความเป็นพลเมืองดี หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนตามหลักกฎหมายที่เป็นเป็นกฎระเบียบหรือข้อบังคับ ให้พลเมืองของสังคมนั้นได้ถือปฏิบัติร่วมกัน ตลอดจนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง เคารพความคิดเห็นของผู้อื่นและดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

๑.๔.๔ การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี หมายถึง พลเมืองดีต้องมีลักษณะที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีการรวมตัวกันปกป้อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยคิดดีทำดี ซื่อสัตย์ สุจริต ให้อภัย มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรมจริยธรรมมีความจริงจังต่อชุมชน การให้ความร่วมมือ เสียสละเพื่อท้องถิ่น

๑.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการ และวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

กรอบแนวคิดเบื้องต้นเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเรื่องอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีคณะนักวิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับความเชื่อ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็น

พลเมือง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ซึ่งข้อมูลความรู้ สารสนเทศต่างๆ จากการศึกษาเอกสาร จากการศึกษาภาคสนามและจากการสนทนากลุ่มสามารถนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลการวิจัยใน ๓ ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ ความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี อิทธิพลของความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย ซึ่งสรุปได้ดังกรอบแนวคิดเบื้องต้นของการวิจัยดังแผนภาพข้างต้น

๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

- ๑.๗.๑ ได้ชุดของความเชื่อพื้นฐานของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี
- ๑.๗.๒ ได้แนวปฏิบัติตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี
- ๑.๗.๓ ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่รองรับต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานความเชื่อของคนไทย

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ระบบความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของแผ่นดิน คณะนักวิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นศึกษาและนำมาเป็นแนวทางการวิจัยได้ ซึ่งคณะนักวิจัยแบ่งเนื้อหาเป็น ๔ ตอน ซึ่งมีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

- ๒.๑ ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
- ๒.๓ แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๒.๔ ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - ๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อ
 - ๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

๒.๑ ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

๒.๑.๑ ความหมายของความเชื่อ

คำว่า “ความเชื่อพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ให้ความหมายว่า “ความเชื่อ” หมายถึงเห็นตามด้วยมั่นใจไว้ใจ

ส่วนคำว่า “ความเชื่อ” ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า “belief” พจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับ Longman Dictionary of English language and Culture อธิบายความหมายของคำว่า “ความเชื่อ” หมายถึง (๑) ความรู้สึกที่บางสิ่งเป็นจริงหรือบางสิ่งมีอยู่จริง (๒) ความเชื่อคือความรู้สึกที่บอกว่าบางคนหรือบางสิ่งบางอย่างดีหรือสามารถพึ่งพาได้ไว้วางใจหรือไว้ใจได้ (๓) ความเชื่อคือความคิดที่เป็นความจริงที่น่าเชื่อถือบ่อยครั้งความจริงนี้เป็นส่วนหนึ่งของระบบความเชื่อ

พจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับ Random House Webster’s College Thesaurus อธิบายความหมายของคำว่า “ความเชื่อ” หมายถึงความเชื่อมั่นอ้างถึงการยอมรับหรือในความหมายที่เป็นจริงซึ่งยืนยันได้หรือเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นจริงหรือข้อเท็จจริงโดยปราศจากความรู้เชิงประจักษ์หรือการพิสูจน์

พจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับ The American Heritage Dictionary อธิบายความหมายของคำว่า “ความเชื่อ” หมายถึง (๑) การกระทำหรือสภาวะทางจิตใจหรือนิสัยธรรมเนียมปฏิบัติพฤติกรรมของสถานการณ/หน้าที่ซึ่งไว้วางใจหรือไว้ใจได้ต่อบุคคลหรือสรรพสิ่งคือความศรัทธา (๒) ความเชื่อคือการยอมรับทางจิตใจหรือความเชื่อมั่นต่อความจริงหรือความเป็นจริงของบางสิ่ง (๓) ความเชื่อคือบางสิ่งถูกเชื่อหรือยอมรับว่าจริงโดยเฉพาะเป็นข้อปลื้กย่อยของความเชื่อหรือเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อซึ่งถูกยอมรับโดยบุคคลกลุ่มหนึ่ง

ความหมายของความเชื่อ ทศนีย ทานตวณิช (๒๕๒๓: ๔)^๑ กลาวว ความเชื่อ คือการยอมรับนับถือวแปนความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ (๒๕๒๕: ๒๗๔) ให้ความหมายไว้ว่า “เชื่อ” หมายถึงเห็นตามดวยมั่นใจและไว้ใจ

ชลอ บุญชวย (๒๕๓๐: ๑๗)^๒ กลาวว ความเชื่อหมายถึงการยอมรับที่แสดงถึงความจริงรักภักดี ความศรัทธา และการยอมรับในอำนาจเรณลับอื่นๆ

ธวัช ปุณโณทก (๒๕๓๐ : ๓๕๐)^๓ ให้ความหมายไว้ว ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ใน จิตสำนึกของมนุษย์ตอพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายตอมนุษย์ แม้วพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถพิสูจน์ได้วแปนความจริงแต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพยำเกรง

นันทนา ชุนภักดี (๒๕๓๐ : ๕)^๔ ได้ศึกษาความเชื่อของคนไทยในอดีตและกลาวสรูปไว้ว ความเชื่อหมายถึงสภาพที่บุคคลให้ความมั่นใจเห็นคล้อยตามและพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วนนำไปถายทอดให้บุคคลอื่นได้ทราบ เพื่อต้องการให้เกิดความมั่นใจเห็นคล้อยตามและปฏิบัติตามดวย โดยไม่คำนึงวความเชื่อนั้นๆจะมีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ก็ตามและชี้ให้เห็นวความเชื่อของคนมีมูลเหตุมาจากความไม่รู้เพราะความไม่รู้ทำให้เกิดความกลัว เมื่อมีความกลัวแล้วนจึงคิดสร้างความเชื่อขึ้นมาเพื่อให้แปนที่พึ่งทางใจ

^๑ ทศนีย ทานตวณิช, **คติชาวบ้าน**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ(บางแสน), ชลบุรี, ๒๕๒๓ หน้า ๔.

^๒ ชลอ บุญชวย, **ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนอำเภอเมือง จังหวัด สงขลา**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สงขลา), ๒๕๓๐, หน้า ๑๗.

^๓ ธวัช ปุณโณทก, **ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสานในวัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐, หน้า ๓๕๐.

^๔ นันทนา ชุนภักดี, **การวิเคราะห์ความเชื่อชาวไทย**, มปท. ๒๕๓๐, หน้า ๕.

สถาพร ศรีสังข์ (๒๕๓๓ : ๑๖)^๕ ให้ความหมายของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อหมายถึงการยอมรับข้อเสนออย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นความจริง การยอมรับนี้อาจเกิดจากสติปัญญาเหตุผลหรือศรัทธา โดยไม่ต้องมีเหตุผลใดๆ รองรับก็ได้

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ (๒๕๓๖: ๗)^๖ กล่าวว่า ความเชื่อ คือระดับสภาพจิตใจของบุคคลที่มอบ ความไว้วางใจความเชื่อใจ หรือความเชื่อมั่นต่อบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือ เชื่อมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิด เหตุผลที่พิสูจน์ได้หรืออาจตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับ ศรัทธา โดยปราศจากเหตุผลหรือต้องพิสูจน์ใดๆที่เป็นทั้งแนวทางในทางตัดสินใจเชื่อปฏิบัติละเว้นการปฏิบัติสิ่งใดๆ โดยมีอิทธิพลเหนือจิตใจของบุคคลและมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์

สรุปได้ว่าความหมายของ “ความเชื่อ” หมายถึง สภาวะทางจิตใจของบุคคลหรือสังคมหนึ่งที่เชื่อว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงความดีและความงามซึ่งนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นหรือสังคมนั้นเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่นำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคมในรูปแบบที่เป็นลัทธิ ศาสนาหรือทฤษฎีความรู้ต่างๆ

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

๒.๑.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อของนักวิชาการ

นักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อไว้ ดังต่อไปนี้ จรัส พยัคฆราชศักดิ์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อไว้พอสรุปได้ความมนุษย์จำเป็นต้องผูกพันอยู่กับความเชื่อโดยมีอาจขาดความเชื่อได้ชีวิตมนุษย์มีทั้งสิ่งที่มองเห็นได้เขาใจได้และพิสูจน์ได้ ความเชื่อทำให้มนุษย์เกิดความมั่นใจ ทำให้เกิดความสบายใจและความเชื่อทำให้มนุษย์บรรลุถึงความสำเร็จได้^๗

^๕ สถาพร ศรีสังข์, การประสมประสานทางสังคม-วัฒนธรรมไทยพุทธและไทยมุสลิมที่ปรากฏในการเล่น หล่อแห่งของอำเภอกันทรัง จังหวัดตรัง ,บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา,๒๕๓๓ หน้า ๑๖.

^๖ สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย, กรุงเทพมหานคร, มปท, ๒๕๓๖ หน้า ๗.

^๗ จรัส พยัคฆราชศักดิ์, เอกสารการสอนไทยคดีศึกษา ศาสนา และลัทธิในท้องถิ่น, มหาสารคาม, ปริดาการพิมพ์, ม.ป.ป., หน้า ๓๔.

วิทย์ พิณคันเงิน (๒๕๑๕: ๓๙๗-๔๐๓)^{๙๔} ได้กล่าวถึง ความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อของมนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม มนุษย์โดยทั่วไป ต้องการความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจมาตั้งแต่ ดึกดำบรรพ์ความเชื่อต่าง ๆ นั้นมักได้รับคำบอกเล่าจากคนรุ่นก่อนว่ามีอำนาจลึกลับที่จะช่วยคุ้มครอง

จิราภรณ์ ภัทรภาณุภัทร (๒๕๒๘)^{๙๕} ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่าเมื่อคนเรามีความเชื่ออย่าง หนึ่งอย่างใดแล้วยอมเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำที่ตอบสนองความเชื่อมั่นถ้าเปลี่ยนความเชื่อ พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย และพฤติกรรมเหล่านั้นจะสะท้อนให้เห็นได้ในรูปของข้อห้าม ข้อ ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

จรรุวรรณ ธรรมวัตร (๒๕๔๐: ๑๐๑)^{๙๖} กล่าวว่า ความเชื่อของคนแต่ละท้องถิ่นเกิดจาก ปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อเกิดโรคภัยไข้เจ็บหรือภัยธรรมชาติต่างๆ ปัญหาเหล่านั้นเกิน ความสามารถที่คนธรรมดาจะแก้ไขได้จึงสร้างความเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติบันดาล ให้เป็นไปเช่นนั้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติเหล่านั้นมนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจลึกลับมี การเช่นสรวงบูชาและประกอบพิธีกรรมต่างๆกลายเป็นมรดกสืบต่อกัน

ปราณี วงษ์เทศ (๒๕๓๘ : ๒๒๕-๓๔๒)^{๙๗} ได้กล่าวถึง อิทธิพลความเชื่อในสังคมไทยสรุปได้ ว่าระบบความเชื่อจะมีอิทธิพลครอบคลุมพฤติกรรมทุกอย่างของชีวิต เพราะจะเป็นตัวอธิบายให้ เหตุผลต่อการกระทำ และกิจกรรมทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจการเมืองการปกครอง หรือแม้แต่ เรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่น อาหารการกิน กิริยามารยาทต่างๆ

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (๒๕๔๘ : ๒๔๖)^{๙๘} ได้กล่าวถึงอิทธิพลความเชื่อที่มีต่อสังคมภาคใต้ สรุปได้ว่า คนไทยภาคใต้เชื่อว่ามีอำนาจเร้นลับในธรรมชาติซึ่งมีอำนาจเหนือมนุษย์สามารถดลบันดาล ให้คุณและโทษ ดังปรากฏอยู่ในความเชื่อต่างๆ เช่น การนับถือเทวดาอารักษ์ พระภูมิเจ้าที่ ผีบรรพ บุรุษ ผีเหี้ย ผีเรื้อน เป็นต้น

^{๙๔} วิทย์ พิณคันเงิน, *ความเป็นมาของมนุษยชาติ*, กรุงเทพมหานคร, รุ่งโรจน์การพิมพ์, ๒๕๑๕, หน้า ๓๙๗-๔๐๓.

^{๙๕} จิราภรณ์ ภัทรภาณุภัทร, *สถานภาพการศึกษาเรื่องคติความเชื่อของไทย*, กรุงเทพฯ, โครงการไทย ศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘, มปน.

^{๙๖} จรรุวรรณ ธรรมวัตร, *คติชาวบ้านอีสาน*. กรุงเทพฯ : อักษรวัฒนา, ๒๕๔๐, หน้า ๑๐๑.

^{๙๗} ปราณี วงษ์เทศ, *การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท*, กรุงเทพมหานคร, สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๘, หน้า ๒๒๕-๓๔๒.

^{๙๘} ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, *ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้*, กรุงเทพมหานคร, สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๘, หน้า ๒๔๖.

ธวัช ปุณโณทก (๒๕๒๕ : ๓๕๐)^{๑๓} ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมมนุษย์นั้นๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้ เรียกว่า ความเชื่อ ฉะนั้นความเชื่อจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย ภูตผี คาถาอาคมโชคลาง ไสยเวทต่างๆ ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติ ที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ป่าเขา เป็นต้น

นักสังคมวิทยา Michael Mann ได้กล่าวว่าหากบุคคลกำหนดหรือเชื่อว่าสถานการณ์ใดเป็นความจริงมันก็จะจริงตามนั้นใครเชื่อว่าสิ่งใดจะเป็นอย่างไรผลดีจะเป็นอย่างไรนั้นเช่น เชื่อว่าเพื่อนเป็นมิตรที่ดีหรือศัตรูเพื่อนก็จะเป็มิตรหรือศัตรูตามความเชื่อของตนทั้งนี้เพราะมีความเชื่อขึ้นมา ก็จะเกิดความมั่นใจขึ้นมา มีความพยายามที่หาวิถีทางที่จะเข้าถึงความสำเร็จนั้นจนได้ไม่ว่าความเชื่อจะมีจริงหรือไม่จริงความเชื่อก็มีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะกำหนดการแสดงออกของคนในสังคมความเชื่อเป็นตัวกำหนดคติชนแขนงอื่นๆ ในสังคมนั้นๆทั้งนี้เพราะเมื่อคนในสังคมมีความเชื่อในเรื่องใดย่อมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกด้วยประเพณีพิธีกรรมและอื่นๆให้สอดคล้องกับความเชื่อนั้นๆ อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตและพัฒนาการของคนในสังคม ซึ่งกล่าวไว้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างระบบความเชื่อที่สะท้อนออกมาทางพฤติกรรมและสภาพสังคมส่งผลให้เกิดหน้าที่ต่อกันนั้นคือระบบความเชื่อและศาสนาจะทำหน้าที่คล้ายเป็นตัวบทหรือหลักการพื้นฐานในการจัดองค์การทางสังคมและการเมืองสิ่งที่ปรากฏให้เห็นทางด้านกายภาพเช่นผังเมืองโบสถ์วิหารสถาปัตยกรรมหรือแม้แต่พิธีกรรมศิลปะและการแสดงต่างๆล้วนมีระบบความเชื่อและศาสนาเป็นหลักการพื้นฐานควบคุมอยู่จึงถือได้ว่าระบบความเชื่อและศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมและวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าความเชื่อมีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ในสังคม และแม้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยจะนับถือพุทธศาสนาแต่ก็เป็นพุทธศาสนาแบบชาวบ้านนั่นคือยังมีระบบความเชื่อทางไสยศาสตร์หรือการนับถือผีและระบบความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ผสมกลมกลืนอยู่ในระบบความเชื่อของสังคมไทย^{๑๔}

^{๑๓} ธวัช ปุณโณทก, **วรรณกรรมท้องถิ่น**, กรุงเทพมหานคร, โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕, หน้า ๓๕๐.

^{๑๔} อ่างแล้ว (จิราภรณ์ ภัทรภาณุภัทร, ๒๕๒๘)

๒.๑.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อตามแนวพุทธศาสนา

ความเชื่อในพุทธศาสนาจัดว่าเป็นความเชื่อที่ได้รับการยอมรับว่ามีเหตุมีผลเพราะหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาเน้นเรื่องความจริงอันประเสริฐและสามารถพิสูจน์ได้ ซึ่งนักวิชาการทางศาสนาหลายท่านได้ให้ความหมายและแนวคิดต่างๆ ไว้ ดังนี้

พระธรรมปฎก (ประยูทธ ปยุตโต)^{๑๕} ความเชื่อ คือ ศรัทธา เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบไปด้วย เหตุผล ความมั่นใจ ในความจริง ความดี สิ่งดีงาม และในการทำความดี ซึ่งประกอบไปด้วย ๔ อย่าง คือ

- ๑) กัมมสัทธา (เชื่อกรรม)
- ๒) วิปากสัทธา (เชื่อผลของกรรม)
- ๓) กัมมัสสกตาสัทธา (เชื่อวาสวัตมีกรรมเป็นของตน)
- ๔) ตถาคตโพธิสัทธา (เชื่อปัญญาตรัสรูของตถาคต)

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (๒๕๑๙: ๔๕) สัทธา คือความเชื่อ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น^{๑๖}

ดลมนรจ บากา (๒๕๒๓: ๗)^{๑๗} ความเชื่อทางศาสนาของชาวพุทธ ความเชื่อทางศาสนาพื้นฐานของการปฏิบัติธรรม พุทธศาสนาไม่ต้องการความเชื่อประเภทมงายเพราะความเชื่อที่มงายทำให้คนหลงผิดและเดินทางผิด ความเชื่อที่ถูกตองควรตั้งอยู่บนฐานของปัญญาผู้เชื่อต้องมีเหตุผลที่เป็นแนวคิดของตนเองเห็นชัดแล้วจึงเชื่อ

จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (๒๕๔๙ :๑๐๒)^{๑๘} ได้กล่าวว่า ศาสนารวมเอาหลักความเชื่อและการปฏิบัติทุกอย่างของบุคคลในสังคม ซึ่งดำเนินไปด้วยระบบเดียวกันกล่าวคือ สมาชิกส่วนใหญ่ยอมรับหลักการ ระเบียบประเพณี และการปฏิบัติ ตามหลักการในแนวที่ไม่แตกต่างกัน ฉะนั้นศาสนาในแง่นี้จึงเป็นความเชื่อและการปฏิบัติร่วมกัน (Shared belief and practice) หรือเป็นระบบความเชื่อและการปฏิบัติอย่างเดียวกัน โดยมีการปฏิบัติหน้าที่ทั้งที่เกี่ยวกับโลกนี้และโลกหน้า

^{๑๕} พระธรรมปฎก (ประยูทธ ปยุตโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: มหาคุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘, หน้า ๓๒๓.

^{๑๖} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **นวโกวาท**, กรุงเทพมหานคร, มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๙, หน้า ๔๕.

^{๑๗} ดลมนรจ บากา, **การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาและผลกระทบที่มีต่อระบบสังคม เศรษฐกิจ และแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวพุทธและชาวมุสลิมใน ชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอ สู่หงป่าติ จังหวัดนราธิวาส**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๓, หน้า ๗.

^{๑๘} จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙, หน้า ๑๐๒.

Durkheim (อธยา โกลมลาญจน, ชัยวัฒน์ ถาวรธนสาร และคณาธิป ชันธพิณ. ๒๕๓๕: ๗) กล่าวว่า ศาสนาเป็นระบบรวมว่าด้วยความเชื่อและการปฏิบัติเพื่อความสัมพันธในสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ โดยคำว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความหมายของ Durkheim หมายถึงสิ่งเฉพาะต้องห้าม (Taboo) สามารถเข้าถึงได้โดยพิธีกรรมและมีอำนาจที่จะยังผลที่เป็นประโยชน์และเป็นอันตรายได้

ความหมายและทรรศนะต่างๆ ข้างต้น ส่งผลให้สรุปได้ว่า ความเชื่อในพุทธศาสนา หมายถึง เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่ออย่างมีเหตุผลไม่เชื่ออย่างมงาย เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วคือเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม หรือเชื่อเรื่องบุญและบาป ความเชื่อเป็นพื้นฐานของศาสนา ทุกศาสนาจำเป็นต้องมีความเชื่อถือศรัทธาเป็น องค์ประกอบเครื่องรองรับ อาจจะเป็นความเชื่อในพระเจ้า อำนาจของพระเจ้า เชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรมเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด หรือเชื่อว่าไม่มีพระเจ้าไม่มีการกลับมาเกิดอีก แต่ไม่ได้หมายความว่า ความเชื่อทุกอย่างจะถูกจัดเป็นศาสนาเสมอไป เพราะสิ่งที่เรียกว่าศาสนานั้นย่อมต้องมีองค์ประกอบอื่นอีกหลายประการความเชื่อจึงเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของศาสนาเท่านั้น แต่เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ศาสนาขาดไม่ได้

๒.๑.๓ ประเภทของความเชื่อ

เสถียร พันธรังสี (๒๕๒๔: ๓-๒๖)^{๑๙} จำแนกความเชื่อไว้ ๑๑ ประเภท ดังนี้

๑. ความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของธรรมชาติ เกิดจากความไม่รู้ของมนุษย์ที่พยายามหาคำตอบให้กับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ได้พบเห็น
๒. ความเชื่อในอำนาจลึกลับ (Dinamism) ความเชื่อนี้เป็นพื้นฐานความเชื่อเรื่องผีสิงเทวดา และเรื่องวิญญูณในเวลาต่อมา
๓. มายา (Magic) เชื่อในอำนาจลึกลับที่มองไม่เห็นด้วยตา แต่มาเป็นสิ่งที่ปรากฏแก่สายตาได้ด้วยวิธีการร้ายเวทย์มนตร์คาถา เป็นพื้นฐานของความเชื่อแบบไสยศาสตร์
๔. ความเชื่อในข้อห้าม (Taboo) เป็นความเชื่อที่มนุษย์ยึดถือตามๆ กันมาเป็นเวลานาน เช่น ขะลำ (ข้อห้าม)ต่างๆ ในวิถีชีวิตของคนภาคอีสาน
๕. ความเชื่อในพิธีชำระตนให้บริสุทธิ์ (Purification Rites) เชื่อว่าเมื่อผู้ใดละเมิดข้อห้ามต้องทำพิธีอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ตนกลับมาบริสุทธิ์โดยเฉพาะการชำระจิตใจ
๖. เชื่อในความมีชีวิต (วิญญูณ) ของทุกสรรพสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ สิ่งของ ต้นไม้ เชื่อว่าในธรรมชาติย่อมมีชีวิต ซึ่งอาจให้ความช่วยเหลือหรือทำอันตรายแก่มนุษย์ได้
๗. ความเชื่อในเรื่องสัตว์พิเศษ (Animal Worship) มีการนับถือและบูชาสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น การนับถือโคของชาวฮินดู

^{๑๙} เสถียร พันธรังสี, ศาสนาเปรียบเทียบ, กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๒๔ หน้า ๓-๒๖.

๘. ความเชื่อเรื่องธาตุ (World Element's Worship) เชื่อว่ามีธาตุประจำโลก คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศ เป็นสิ่งที่พญุงให้สิ่งมีชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้ ถ้าธาตุเหล่านี้วิปริตแปรปรวนไป จะทำให้ร่างกายเจ็บป่วย และถึงความตายเมื่อธาตุเสื่อมจากร่างไป

๙. การบูชาบรรพบุรุษ (Ancestor Worship) เป็นความเชื่อที่เกิดจากความรัก ความห่วงใยในความสัมพันธ์ระหว่างญาติมิตร โดยการเคารพบูชาเพื่อเป็นการระลึกถึงผู้ที่จากไป

๑๐. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง (Totemism) เกิดจากการนำวัตถุมาเป็น เครื่องหมาย หรือเป็นตัวแทนสิ่งทีตนเคารพต่างๆ

๑๑. ความเชื่อเรื่องพิภพใต้ดิน เป็นความเชื่อที่ว่า ใต้พื้นดินเป็นดินแดนอีก ดินแดนหนึ่ง หรือเป็นเมืองนรก

Robert Redfield (๑๙๖๕: ๑๑๖-๑๑๘)^{๒๐} นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ได้ชี้ให้เห็นถึง ข้อแตกต่างในระดับความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมต่างๆ และเสนอว่าประเพณีความเชื่อแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับวัฒนธรรมกระแสหลัก (Great Tradition) และระดับชาวบ้าน (Little Tradition) เรียกว่า ประเพณีหลวง และประเพณีราษฎร์ โดยที่ทั้งสองระดับนี้ยังเกี่ยวข้องกันจนแยกไม่ได้

จะเห็นได้ว่าความเชื่อที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นความเชื่อที่เกิดจากสมมุติฐาน การพยายาม ค้นหาคำตอบจากสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถกำหนดขึ้นเองได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานพัฒนาต่อมาจนกลายเป็น ศาสนาในที่สุด อย่างไรก็ตามสามารถจัดประเภทของความเชื่อได้ ๔ กลุ่มใหญ่ๆ คือความเชื่อเรื่อง วิญญาณและสงเหนือธรรมชาติ สองความเชื่อในตัวบุคคล สามความเชื่อตามหลักเหตุและผล และสี่ กลุ่มเชื่อในหลักธรรมชาติสากลหรือเชื่อว่าไม่มีอำนาจพิเศษใดๆทุกสิ่งเกิดขึ้นและเป็นไปโดยกฎเกณฑ์ ธรรมชาติ

๒.๑.๔ บทบาทของความเชื่อ

แม้ความเชื่อจะเป็นนามธรรมไม่สามารถจะพิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนได้ด้วยเหตุผล แต่ เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถปฏิเสธ มนุษย์ทุกคนที่เกิดขึ้นมาบนโลกล้วนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของความ เชื่อด้วยกันทั้งสิ้น แม้แต่ผู้ที่ประกาศตนเองว่าไม่นับถือศาสนาหรือไม่ยึดถือตามความเชื่อใดๆนั้นย่อม แสดงถึงความเชื่อถืออีกแบบหนึ่งเช่นกันทั้งนี้มีผู้กล่าวถึงบทบาทของความเชื่อไว้ ดังนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (๒๕๔๕ :๑๔-๑๙)^{๒๑} กล่าวว่าความเชื่อเป็นสิ่งที่ฝังแน่นอยู่ใน ความรู้สึกของมนุษย์ทั้งที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับตนเอง และเรื่องต่างๆเพราะว่าความเชื่อช่วยให้เข้าใจ วิถี

^{๒๐} Redfield, Robert. **Peasant Society and Culture**, Chicago : The University of Chicago Press, ๑๙๖๕, pp. ๑๑๖-๑๑๘.

^{๒๑} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีสังคมวิทยา**, กรุงเทพมหานคร, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕, หน้า ๑๔-๑๕.

ทุกอย่างในการดำรงอยู่ในโลก ทั้งที่เป็นความจริงและไม่จริงแต่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ทำให้มีผลต่อพฤติกรรม ความเชื่อมีทั้งความสำคัญในตนเองและยังมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งที่มาของค่านิยม อุดมการณ์ และบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การจัดระเบียบและนำมาบังคับพฤติกรรมของคน เพื่อเป็นแนวในการปฏิบัติระหว่างกันและกัน ความเชื่อจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตมนุษย์

บัวกนก วัชรปรีดา (๒๕๔๔: ๑๐๘)^{๒๒} กล่าวว่า เมื่อมีความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม จึงเป็นสิ่งที่ตามมา เพราะความเชื่อเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม ส่วนประเพณีและพิธีกรรมนั้นเป็นรูปธรรมที่กระทำขึ้นมาเพื่อรองรับความเชื่อนั้น

สุเทพ สุนทรเกสัช (๒๕๒๕: ๔๘)^{๒๓} กล่าวว่า ความเชื่อเป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมและ การกระทำ พิธีกรรมสามารถสะท้อนถึงลักษณะความเชื่อของคนในชุมชนนั้นได้อย่างชัดเจนที่สุด สภาพภูมิประเทศที่แตกต่างกันทำให้การดำเนินชีวิตและความเชื่อมีความแตกต่างกัน

ประสาธา อิศรปรีดา (๒๕๑๘: ๖๙)^{๒๔} กล่าวถึงบทบาทของความเชื่อเอาไว้ว่า ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านจะเป็นเสมือนมาตรการควบคุมความประพฤติและศีลธรรม ไม่ให้ชาวบ้านประพฤติผิดจารีตประเพณี นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องชี้ทางการดำรงชีวิตทั้งทางด้าน การเกษตร การรักษาโรค การบริโภค การสร้างที่อยู่อาศัย เป็นต้น

เนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าความเชื่อมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตผู้คน เพราะความเชื่อเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมอีกหลายรูปแบบ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ โดยเฉพาะบทบาททางด้านจิตใจ ความเชื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจยามที่มนุษย์เกิดความทุกข์ ถึงแม้ความเจริญทางด้านวัตถุจะเจริญขึ้น แต่ก็ไม่อาจแก้ไขความทุกข์ทางจิตใจให้เบาบางลงได้ ความเชื่อจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาความทุกข์ที่เป็นสภาพทางจิตใจนั้นได้ดีที่สุด

๒.๒. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

๒.๒.๑ ความหมายของความเป็นพลเมือง

^{๒๒} บัวกนก วัชรปรีดา, การผสมผสานทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาบ้านท่ามะไฟหวาน ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอกำแพงศรีอง จังหวัดชัยภูมิ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, ๒๕๔๔, หน้า ๑๐๘.

^{๒๓} สุเทพ สุนทรเกสัช, ความเชื่อในเรื่องผีปู่ตาหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, กรุงเทพมหานคร, สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๒๕, หน้า ๔๘.

^{๒๔} ประสาธา อิศรปรีดา และคณะ, ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสาน, มหาสารคาม, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, ๒๕๑๘, หน้า ๖๙.

คำว่า พลเมือง หมายถึง คนที่มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่งหรือประชาชนที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองเดียวกัน มักมีวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น ประเทศจะเจริญหากผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองหรือพลเมืองมีศีลธรรม พลเมืองส่วนใหญ่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นแตกต่างไปจากพลเมืองในภาคอื่น ข้าราชการไม่ควรปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยราวกับพวกเขาเป็นพลเมืองชั้นสอง คนไทยทุกคนควรทำตัวเป็นพลเมืองดี คือนอกจากตระหนักถึงสิทธิของตนเองแล้วยังต้องทำหน้าที่ที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดด้วย เช่น เสียภาษีให้รัฐ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๒๕} (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๖ บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ เวลา ๗.๐๐-๗.๓๐ น.)

ความเป็นพลเมือง ตรงกับภาษาอังกฤษ คือ Citizenship หมายถึง สถานภาพของบุคคลที่ จารึตประเพณี หรือกฎหมายของรัฐรับรองซึ่งให้แก่สิทธิและหน้าที่แห่งความเป็นพลเมืองแก่บุคคล (เรียก พลเมือง) ซึ่งอาจรวมสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศ สิทธิกลับประเทศ สิทธิครอบครองอสังหาริมทรัพย์ การคุ้มครองทางกฎหมายต่อรัฐบาลของประเทศ และการคุ้มครองผ่านกองทัพหรือการทูต คำว่า พลเมือง มาจากภาษาลาตินว่า Eiver (พลเมือง) ซึ่งเคยใช้ในยุคโบราณซึ่งเกี่ยวกับประชาธิปไตย ในกรีกและโรมัน ต่อมายุคกลางไม่ได้นำมาใช้แต่คำว่าพลเมืองก็ได้มีการนำกลับมาใช้อีกครั้งในช่วงของการปฏิวัติในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศสในปลายศตวรรษที่ ๑๘ การเป็นพลเมืองมีหลายมิติการที่จะเป็นพลเมืองนั้นต้องมืองค์ประกอบดังต่อไปนี้^{๒๖}

๑. มีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง
๒. ยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติ
๓. มีสิทธิและหน้าที่
๔. มีส่วนร่วมทางการเมือง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า คำว่า “พลเมืองดี” เป็นคำที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับคำว่า “บทบาทหน้าที่” ดำเนินชีวิตในสังคมใดๆ อาศัยกระบวนการหล่อหลอมขัดเกลาทางสังคมอย่างเป็นขั้นเป็นตอนด้วยองค์ประกอบต่างๆซึ่งเริ่มจากการปลูกฝังเพื่อสร้างความผูกพันรักใคร่ต่อกันจนนำไปสู่การสร้างวิถีการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมเล็กๆ เรียกว่า ครอบครัว บุคคลที่มีความเป็นพลเมืองดีจะต้องปฏิบัติ

^{๒๕} สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”, ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ เวลา ๗.๐๐-๗.๓๐ น.
<http://www.royin.go.th/?knowledges>.

^{๒๖} วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, ความเป็นพลเมือง, [online], แหล่งที่มา, <https://th.wikipedia.org/wiki/ความเป็นพลเมือง>, [๒๐ มกราคม ๒๕๖๐].

ดังต่อไปนี้ ๑) ต้องเป็นบุคคลที่เคารพกฎหมาย ๒) ต้องเป็นบุคคลที่เคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเอง และบุคคลอื่น ๓) ต้องเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก ๔) ต้องเป็นบุคคลที่มีเหตุผลใจกว้าง และรับฟังความคิดเห็นของคนบุคคลอื่นเสมอ ๕) ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน ๖) ต้องเป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก หรือองค์กรที่ตนสังกัดอยู่ เช่น ร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชนให้ดีขึ้น ๗) ต้องเป็นบุคคลที่มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆทางการเมืองการปกครอง เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น

๒.๒.๒ การเสริมสร้างความเป็นพลเมือง

การสร้างความเป็นพลเมืองดีให้กับคนในสังคมถือเป็นวิธีการที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยมีความมั่นคง โดยครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันทางสังคมที่มีส่วนสำคัญในการอบรมป้อนนิสัย ปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมอันดีงามให้กับเด็ก รวมไปถึงปลูกฝังและพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยอันประกอบไปด้วยความรับผิดชอบต่อนตนเองและพึ่งตนเองได้ การเคารพผู้อื่น การเคารพความแตกต่าง การเคารพความเสมอภาค การเคารพกติกาหรือเคารพ กฎหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม

วิธีการสำคัญที่ครอบครัวควรใช้ในการถ่ายทอดความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย ประกอบไปด้วย (๑) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่เป็นผลรวมของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและ แบบใช้เหตุผล และ (๒) การเป็นแบบอย่างที่ดีของบิดามารดาในการเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งทั้ง ๒ วิธีการนี้จะช่วยให้บุตรได้รับการปลูกฝังเจตคติและพฤติกรรมแบบประชาธิปไตยตั้งแต่วัยเด็กและจะส่งผลต่อเนื่องไปตลอดช่วงชีวิต^{๒๗}

๒.๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีที่นำไปสู่ความเป็นพลเมืองดี

แนวคิดเรื่องการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) การถ่ายทอดทางสังคมเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลเรียนรู้ที่จะที่อยู่ร่วมกับผู้อื่น เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม กฎระเบียบหรือกฎหมายของสังคม รวมไปถึงแนวการประพฤติปฏิบัติต่างๆ ผลจากการเรียนรู้จะทำให้บุคคลมีความคิด ความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม แรงจูงใจ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับ วัฒนธรรมของสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ ใน

^{๒๗} กมลวรรณ คารม และปราชญ์ คล้ายแก้ว, บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังและพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยให้กับเด็กและเยาวชน, Journal of Behavioral Science Vol. ๒๐ No. ๑ January ๒๐๑๔ วารสารพฤติกรรมศาสตร์ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๗ หน้า ๒.

กระบวนการนี้จะรวมไปถึงการได้รับข้อมูลข่าวสารหรือ สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพ^{๒๘} โดยกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมนี้จะเกิดขึ้นกับบุคคลตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่วัยเด็กวัยรุ่นจนถึงวัยชรา ตัวกลาง (Agents) ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทางสังคมให้กับบุคคล ประกอบด้วย บิดามารดา ครูอาจารย์ เพื่อนๆ ตัวแทนทางศาสนา และสื่อมวลชน^{๒๙}

คีธ เบล์ค และ ไทด์ (Keith, Blake and Tiedt)^{๓๐} ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีว่า ควรประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ ๑๒ ประการ ได้แก่

๑. พลเมืองดีต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเสมอภาคและเสรีภาพ
๒. พลเมืองดีต้องเป็นผู้ที่รู้จักเปิดรับความรู้ความคิดใหม่ๆ และรู้จักปิดไม่รับในสิ่งไม่ดี
๓. พลเมืองดีต้องเป็นผู้ที่สร้างค่านิยมที่ดี สร้างความเปลี่ยนแปลงโลกไปในทางที่ดี
๔. พลเมืองดีต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับรู้ข้อมูลที่มีผลต่อสาธารณชน
๕. เป็นผู้พัฒนาทักษะใฝ่หาความรู้ สนใจในเรื่องการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม
๖. เป็นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในชาติตน ช่วยเหลือในฐานะพลเมืองโลก
๗. เป็นผู้ที่มีความยึดเหนี่ยว ความศรัทธาต่อชาติ
๘. เป็นผู้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจบ้านเมือง
๙. เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีประสบการณ์ และการพัฒนา
๑๐. เป็นผู้ที่มีเมตตา ความรู้สึก และความต้องการของเพื่อนมนุษย์
๑๑. พลเมืองดีต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจการอยู่ร่วมกัน และการทำงานร่วมกันในสังคม
๑๒. พลเมืองดีต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นประชาธิปไตย

ไบรอัน เอส เทอร์เนอร์ (B. S. Turner)^{๓๑} ได้อธิบายว่า ความเป็นพลเมืองดี ถือเป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติทางกฎหมาย เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่บ่งบอกว่ามีมนุษย์เป็นสมาชิกที่มี

^{๒๘} อ้อมเดือน สดมณี และ ฐาศุภร์ จันประเสริฐ, การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม: จากแนวคิดสู่แนวทางการปฏิบัติ, วารสารพฤติกรรมศาสตร์, ๒๕๕๔, ๑๗ (๑), ๑๘-๓๐.

^{๒๙} Munn, N. L., Fernald, L. D., & Fernald, P. S. (๑๙๖๙). Introduction to psychology. (๒nd ed.). MA: Houghton Mifflin.

^{๓๐} Keith, L., Blake, P. and Tiedt, S., Contemporary Curriculum in the Elementary School, (New York : Harper and Row, ๑๙๖๘), pp ๑๘๘-๑๙๕.

^{๓๑} B. S. Turner, Citizenship and social theory, (London : Sage Publications, ๑๙๙๓), pp. ๒.

ความสามารถในสังคม และทำหน้าที่เสมือนกระบวนการในการจัดสรรการมีสิทธิ (entitlements) ข้อผูกพัน (obligations) และความคุ้มกัน (immunities) ภายในชุมชนทางการเมืองหนึ่งๆ นอกจากนี้ความเป็นพลเมืองประกอบไปด้วยมิติทางวัฒนธรรม หรือความประพฤติทางสังคมที่ช่วยให้พลเมืองมีความสามารถในการมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) ผ่านสถาบันทางการศึกษาสามารถช่วยสร้างค่านิยมที่จำเป็นในการเป็นพลเมืองให้กับเยาวชนได้

สมพร ใช้บางยาง (๒๕๕๖)^{๓๒} ได้ระบุคุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นพลเมือง ดังนี้

๑. สนใจและให้ความสำคัญกับปัญหาของชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การมีจิตสาธารณะ มีความเสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นและส่วนรวม

๒. มีบทบาทหน้าที่ทำงานในชุมชน หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อจะได้อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข รวมทั้งปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ยึดมั่นในวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม

๓. ใช้ความคิดเห็นร่วมกันในการจัดการปัญหา หมายถึง เคารพในสิทธิและการตัดสินใจของผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งมีเหตุผลประนีประนอมกันในทางความคิด รู้จักใช้ปัญญาและเหตุผลในการแก้ปัญหา ยึดหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของสมาชิก

๔. ซื่อสัตย์ สุจริต หมายถึง การกระทำที่ถูกต้องตรงไปตรงมาไม่ยึดเอาสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน

๕. สามัคคี หมายถึง ใช้เสียงข้างมากโดยไม่ละเมิดเสียงข้างน้อย

๖. ละอายเกรงกลัวความชั่ว หมายถึง การยึดมั่นในหลักธรรมที่ตนเองนับถือ

๒.๒.๔ ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย

ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย สามารถพิจารณาได้จากข้อดีที่สังคมไทยมีวัฒนธรรมประเพณีแบบวิถีไทยที่กลายเป็นจุดแข็งทำให้สังคมไทยมีวิวัฒนาการมาได้อย่างยาวนานซึ่งสิ่งที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบไทยโดยทั่วไปมีอยู่หลายประการ ในที่นี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาปัจจัยที่เป็นจุดแข็งที่มีอยู่ในสังคมไทยที่ทำหน้าที่เป็นตัวถ่ายทอด หรือเป็นตัวสร้างเสริมความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ได้แก่

๑. สถาบันครอบครัว สถาบันครอบครัวถือเป็นองค์กรหรือสถาบันทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน และมีบิดามารดาเป็นผู้ถ่ายทอดอบรมเลี้ยงดู ซึ่งเป็นจุดแรกที่สามารถปูพื้นฐานของการมีพฤติกรรมในอนาคต และเป็นตัวการสำคัญในอันที่จะเตรียมความพร้อมให้สมาชิกใหม่ออกไปสู่สังคม

^{๓๒} สมพร ใช้บางยาง, บทความพิเศษ พลังพลเมืองร่วมสร้างประเทศไทยให้น่าอยู่, หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ประจำวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

ภายนอกได้อย่างมีคุณธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การปลูกฝัง การขัดเกลาบุตรในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการเมือง บิดามารดาที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ให้ความอบอุ่น ใช้เหตุผล ลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย จะก่อให้เกิดบุตรที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง และเป็นผู้ที่มีจริยธรรม คุณธรรมสูงด้วย^{๓๓}

๒. สถาบันการศึกษา การศึกษามีความสำคัญต่อการสร้างคนให้มีความรู้ ค่านิยม คุณธรรม ตลอดจนจนถึงความเข้าใจอันเป็นพื้นฐานทางการเมืองการปกครอง ที่มีความสอดคล้องต้องกันกับพฤติกรรมมนุษย์ สถาบันการศึกษา คือ โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย ซึ่งมีเครื่องมือแห่งการสร้างคนที่สำคัญ ได้แก่ หลักสูตร ครูหรืออาจารย์ผู้สอน และสิ่งแวดล้อมของสถาบันการศึกษานั้นๆ โดยที่หลักสูตร จะเป็นตัวกำหนดเป้าหมาย ปรัชญา วิธีการ สาระของการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบและชัดเจน หากหลักสูตรต้องการให้ผู้เรียนเป็นบุคคลอย่างไร ก็สามารถกำหนดลงไปหลักสูตรได้ เช่นต้องการให้มีความรู้ ค่านิยม คุณธรรมอันเป็นพื้นฐานทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย เป็นต้น

๓. สื่อมวลชน สื่อสารมวลชนถือว่าเป็นหน่วยหนึ่งที่สำคัญในสังคมที่ส่งผลต่อการกำหนดทิศทางของพลเมือง บทบาทและภาระที่ต้องแสดงตนให้สอดคล้องกับระบบและวิถีประชาธิปไตยการทำหน้าที่ของสื่อจะทำให้ประชาชนสัมผัสได้และรู้เห็นอยู่ตลอดเวลา การถ่ายทอดวิธีคิดการทำงาน และบุคลิกภาพที่สื่อออกไปสู่ประชาชน ล้วนมีผลต่อการจดจำและเอาเป็นตัวอย่างได้ง่ายทำให้มีผลต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองของประชาชน ทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และสนใจทุกเรื่องของชีวิตที่เกี่ยวกับการเมืองมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนจึงเป็นช่องทางเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองสู่ประชาชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม กล่าวคือ โดยตรง ได้แก่ ข่าวสารทางการเมืองที่ถ่ายทอดให้ประชาชนโดยตรง ได้แก่ การรายงานข่าว ทั้งโดยผ่านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นการรายงานเหตุการณ์ทางการเมืองหรือสังคม และโดยอ้อม ได้แก่ การเสนอชื่อในรูปแบบของการบันเทิง แต่มีสาระทางการเมืองแทรกให้ประชาชนเรียนรู้หรือซึมซับไปโดยไม่รู้ตัว ดังนั้น สื่อมวลชนจึงถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการปลูกฝังและถ่ายทอดสาระทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพมากและยังส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยอีกด้วย^{๓๔}

^{๓๓} สุรวุฒิ ปัดไธสง, “การเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง : รากแก้วของกระบวนการสร้างประชาสังคม”, ใน ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๒) หน้า ๑๐๔-๑๐๖.

^{๓๔} วิชัย ต้นศิริ, วัฒนธรรมการเมืองและการปฏิรูป, กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๕๑, หน้า ๗๔.

๔. องค์การทางศาสนา องค์การทางศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่ให้การอบรมสั่งสอนตามคำสอนของศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย สถาบันทางศาสนาจึงมีส่วนช่วยเสริมความเป็นประชาสังคมให้เข้มแข็ง และสังคมไทยก็เป็นสังคมที่ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา เห็นได้จากรัฐธรรมนูญไทยนับตั้งแต่ฉบับปี ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ก็ได้ให้การรับรองไว้ในหมวด ๓ มาตรา ๓๗ ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนาธรรม ศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือนของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”^{๓๕}

พระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานดั้งเดิมของวิถีชีวิตของคนไทย ทั้งความคิดและการปฏิบัติมาช้านาน วัฒนธรรมและจริยธรรมล้วนมีที่มาจากคำสั่งสอนของพุทธศาสนา ทั้งยังเป็นคุณค่าสากลที่สังคมยอมรับมานาน คุณค่าปรัชญาชาวพุทธ เป็นคุณค่าคุณธรรมร่วมที่อยู่เหนือชาติ ภาษา ที่มีได้ไปทำลายกีดกันความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือไปปิดกั้นการนับถือศาสนาอื่น ในทางตรงข้าม กลับเสริมให้อากาศคนในสังคมได้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและยั่งยืน ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายทางความคิดและความเชื่อของผู้อื่น พุทธศาสนาเป็นวัฒนธรรมที่มีขันติธรรมสูงต่อความแตกต่างหลากหลายและยอมรับว่าความแตกต่างอาจดำรงอยู่ควบคู่กันได้แม้จะเป็นคู่ตรงข้าม ไม่มีการแบ่งแยกเด็ดขาดไม่ตัดตอน และไม่เชื่อในความเด็ดขาดสมบูรณ์ โดยเฉพาะในทางสังคมการเมืองด้วยแล้ว วัฒนธรรมพุทธ จะเน้นการมีขันติธรรมและเชื่อในเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ มองโลกแบบผู้รักสันติภาพ เน้นความเสมอภาคระหว่างปัจเจกบุคคล เน้นมนุษยชาติ ความมีเหตุผล คุณธรรม ความดี ไม่เบียดเบียน เน้นทางสายกลาง ที่รู้จักพอดี รู้จักพอ จึงสามารถอยู่ร่วมกับศาสนาอื่นๆ ได้โดยไม่มี ความขัดแย้ง เพราะพุทธศาสนาไม่ได้เน้นการเปลี่ยนศาสนาของผู้อื่น การสอนพุทธศาสนาจึงมีแต่บวกับบวกในสังคม^{๓๖}

๕. ความเป็นพี่เป็นน้อง ความเป็นพี่เป็นน้อง เป็นลักษณะทางความสัมพันธ์อย่างหนึ่งระหว่างบุคคลในสังคมไทยเป็นการแสดงออกด้วยการให้เกียรติและนับถือซึ่งกันและกัน แม้ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนก็ตาม ถือเป็นความสัมพันธ์พิเศษที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันได้ง่าย ซึ่งต่างจากสังคมตะวันตก ความเป็นพี่น้องที่เรียกผู้อื่นว่าพี่ ป้า น้า อา ทั้งที่ไม่รู้จักกันนี้เอง ทำให้เกิดความ เป็นกันเอง สนทนสนมกันเร็วยิ่งขึ้น เป็นความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่พร้อมให้ความรักและนับญาติกันได้ แม้ไม่รู้จักกัน เป็นการเปิดพื้นที่ส่วนตัวได้อย่างยืดหยุ่นมากขึ้น และเป็นการเปิดความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับผู้อื่นอย่างกลมกลืน ลักษณะไทยที่เปิดตัวง่ายพร้อมต้อนรับกับสิ่งใหม่และผู้มาใหม่ได้ง่าย

^{๓๕} มานิตย์ จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

^{๓๖} วิชัย ต้นศิริ, วัฒนธรรมพลเมือง, กรุงเทพมหานคร, สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๕๑, หน้า ๕๒.

ทำให้เกิดความรัก ความเกื้อกูล เข้ากับผู้อื่นได้ง่าย ลักษณะเด่นนี้ ทำให้คนต่างชาติที่เข้ามาอยู่ในสังคมไทยสามารถปรับตัวและทำงานกับคนไทยได้อย่างรวดเร็ว ด้วยวัฒนธรรมและอรรถาธิบายของความเป็นไทย ซึ่งแสดงถึงความเข้าใจถึงความเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าเสมอกัน และเข้าใจถึงความเป็นพหุสังคม ซึ่งเป็นคุณค่าสำคัญของคนในสังคมประชาธิปไตย^{๓๖}

๖. การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นลักษณะวิถีไทยอีกแบบหนึ่งที่ลักษณะชุมชนมีความหลากหลายในระดับท้องถิ่น ที่ยังคงวัฒนธรรมย่อยและภาษาถิ่นเอาไว้ได้โดยที่วัฒนธรรมย่อยและภาษาถิ่นเหล่านี้ก่อให้เกิดผลรวมของความเป็นไทย เช่น ชุมชนหมู่บ้านดังที่ทิพย์พพร ดันตีสุนทร กล่าวไว้ว่า ชุมชนไทยดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตร เป็นชาวนา ซึ่งมีระบบความเชื่อ จิตสำนึกโน้มเอียงสนับสนุนความผูกพันภายใน มีการพึ่งตนเองและมีการปกครองตนเอง การพอยังชีพทางเศรษฐกิจ และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนหมู่บ้าน ที่มีความเชื่อพื้นฐานในบรรพบุรุษ เช่น มีการนับถือ “ผี” บรรพบุรุษ คือ ผีปู่-ย่า-ตา-ยาย และนับถือพุทธศาสนา^{๓๗}

๗. ความเป็นพหุสังคมในสังคมไทย ลักษณะสังคมที่เป็นประชาธิปไตยจะมองเรื่องความเป็นพหุสังคมว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะประเทศหนึ่งๆย่อมมีลักษณะความเป็นพหุสังคมที่มีความหลากหลายทางชุมชน (Communal Diversity) ทั้งกลุ่มคนและวัฒนธรรม เช่น ความหลากหลายของชนชั้น อาชีพ ความคิด อุดมคติ และวิถีชีวิต เป็นต้น^{๓๘} ลักษณะไทยที่เป็นชุมชนหมู่บ้านมาแต่โบราณ และการรวมตัวของคนที่อยู่ในชุมชนที่มีลักษณะการพึ่งพากันเสมือนญาติ การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นสังคมเอื้ออาทร มีการแบ่งปันและการเสียสละ เป็นสังคมที่มีแต่ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนนี้ ยังคงพบเห็นได้ในสังคมชนบท เช่น การแบ่งปันความสุขที่หากบ้านใดมีอาหารหรือทำอาหารอะไรก็จะตักแบ่งใส่ซามไปให้เพื่อนบ้านใกล้เคียง และบ้านอื่นๆ นั่นก็จะตักอาหารใส่ซามกลับคืนมาให้เป็นการแบ่งปันความสุขแก่กันและกันในชุมชน และหากมีเรื่องทุกข์ร้อนในชุมชนก็จะมี การแจ้งข่าวให้ทุกคนได้รับรู้โดยการตักลองที่วัดก็จะตักไปทั่วหมู่บ้าน หรือการตีระฆังก็จะมีมารวมตัวกันที่วัด หรือทุกวันนี้อาจพัฒนาเป็นเสียงตามสายของหมู่บ้าน หรือวิทยุชุมชน เพื่อบอกข่าวเล่าเรื่องสารทุกข์สุกดิบให้แก่คนในชุมชนได้รับทราบ สร้างการรวมตัวและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองแก่ชุมชนไทยมากขึ้น สังคมไทยเป็นสังคมเปิดและมีความประนีประนอม สามารถอยู่ร่วมกันได้แม้จะมีความแตกต่างทางเชื้อชาติและความเชื่อ แต่ก็ไม่มีความ

^{๓๖} ทิพย์พพร ดันตีสุนทร, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง, กรุงเทพมหานคร, สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๕๔, หน้า ๓๔.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

^{๓๘} ทิพย์พพร ดันตีสุนทร, “วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ ๑๓ ประจำปี ๒๕๕๔ เล่ม ๒, ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย (Citizenship and the Future of Thai democracy), หน้า ๕๕-๕๖.

ขัดแย้งสามารถอยู่ร่วมกันสืบทอดมาอย่างสันติสุข การเป็นสังคมเปิดที่ยอมรับความแตกต่างกันนี้เอง จึงเป็นสัญลักษณ์ของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นสังคมเอื้ออาทร ดังจะเห็นได้จากการดำรงอยู่ของชุมชนจีน ชุมชนมอญ ชุมชนลาว ชุมชนมุสลิม ฯลฯ ที่ยังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของตนไว้ได้อย่างดี ทำให้ทุนทางสังคมของวิถีไทยที่สืบทอดจากความเป็นสยาม เป็นรากอันแข็งแกร่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมมีพื้นฐานที่ดีที่สามารถสนับสนุนการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายและประนีประนอม อันเป็นลักษณะที่ดีในสังคมประชาธิปไตย

๒.๒.๕ ความสำคัญของความเป็นพลเมืองดี

ภาพรวมเกี่ยวกับความหมายของพลเมือง ความหมายของความเป็นพลเมืองดี และแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่นำไปสู่ความเป็นพลเมืองดี สะท้อนให้เห็นว่าความเป็นพลเมืองดี (Good Citizenship) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคม เพราะทุกสังคมย่อมต้องการพลเมืองที่มีความสามารถที่อยู่ภายใต้กฎหมาย นโยบายและเป้าหมายของสังคมนั้นๆ สำหรับประเทศไทยที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็ย่อมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งหมายถึงความมีร่างกายจิตใจดี คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาได้ มีความรู้ในหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีความเชื่อและมีค่านิยมประชาธิปไตย ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม มีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีประสิทธิภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญและความมั่นคงให้กับสังคม ประเทศชาติ ความเป็นพลเมืองดีจึงเป็นคำที่บ่งบอกถึงคุณภาพในทางปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีที่มีศักดิ์ศรี ยิ่งกว่าคำว่าประชาชนซึ่งไม่บ่งบอกคุณภาพ เพราะสังคมจะมีคุณภาพได้ต้องเกิดจากประชาชนพื้นความเป็นราษฎรสู่ความเป็นพลเมืองและพลเมืองจะเป็นกำลังสำคัญของบ้านเมือง โดยความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ย่อมเกิดผลดีต่อสังคมและประเทศ ดังนี้

๑. ทำให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคงเพราะการที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย และมีเหตุผลในงานหรือโครงการต่างๆ ทั้งในระดับชุมชนถึงระดับประเทศ ตลอดจนเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้ความสามารถได้ร่วมกันทำงาน ย่อมส่งผลให้การทำงานและผลงานนั้นมีประสิทธิภาพ

๒. เกิดความรักและความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ย่อมมีความผูกพัน ร่วมแรงร่วมใจในการทำงานทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมายได้

๓. สังคมมีความเป็นระเบียบ สงบเรียบร้อย เพราะทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบกติกาสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ

๔. สังคมมีความเป็นธรรม สมาชิกทุกคนได้รับสิทธิ หน้าที่เสรีภาพ ความเท่าเทียมกัน ตามกฎหมาย ทำให้สมาชิกทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

๕. สมาชิกในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกันโดยยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันตามวิถีประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า ความเป็นพลเมืองดีจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีให้เหมาะสมกับสังคมนั้นๆ ย่อมส่งผลทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบ เกิดความรักและความสามัคคีในหมู่คณะ สมาชิกในสังคมมีความรับผิดชอบมีคุณธรรมการดำเนินชีวิต ก็จะทำให้สังคมและประเทศมีความเจริญก้าวหน้ามั่นคงและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

๒.๒.๖ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองดีของแต่ละประเทศนั้น อาจมีความหมายแตกต่างกันไปตามลัทธิการปกครอง กล่าวคือ ในประเทศเผด็จการ คำว่า พลเมือง ย่อมจะหมายถึงบุคคลที่วุ่นนอนสอนง่ายไม่ปริปากโต้แย้งคำสั่งของผู้ปกครอง เป็นผู้ที่พร้อมที่จะเสียสละตามข้อเรียกร้องของผู้มีอำนาจไม่จำเป็นต้องคิดอะไรมากนัก เพราะมีผู้คิดไว้ให้เรียบร้อยแล้ว และหากเมื่อพิจารณาถึงความหมายของคำว่า “พลเมือง” ในประเทศที่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวได้ว่า พลเมืองในประเทศประชาธิปไตยนั้น จะต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ จึงต้องเป็นผู้ที่ตื่นตัวอยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักคิด กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะรักษาสิทธิของตนและหมู่คณะ พร้อมกับให้ความร่วมมือกันในการทำกิจการที่เป็นมติของคนส่วนใหญ่เพื่อเป็นประโยชน์สุขร่วมกันของทุกๆ คน เป็นต้น

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย วัฒนธรรมเป็นแบบแผนการกระทำหรือผลการกระทำที่พัฒนาจากสภาพเดิมตามธรรมชาติให้ดียิ่งขึ้นจนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมตัวอย่างแบบแผนการกระทำ เช่น กิริยา มารยาท การพูด การแต่งกาย การรับประทานอาหาร เป็นต้น ส่วนผลจากการกระทำ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เป็นต้น วัฒนธรรมการไหว้ เป็นวัฒนธรรมภายนอกที่มักได้รับการตอบสนองจากผู้ได้รับด้วยการไหว้ตอบ นอกจากนี้ ยังมีวัฒนธรรมไทยอื่นๆ ที่งดงาม เช่น การกราบ การแต่งกายแบบไทยในโอกาสต่างๆ การทำบุญ ตักบาตร ฯลฯ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามประเพณีไทยขนบธรรมเนียมประเพณี คือ สิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดสืบทอดกันมาและถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีงามของแต่ละสังคมอาจเหมือนกันคล้ายกัน หรือแตกต่างกันก็ได้ และสิ่งที่ดีงามของสังคมหนึ่งเมื่อเวลาผ่านไปสังคมนั้นอาจเห็นเป็นสิ่งไม่ดีงามก็ได้วัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นกิจกรรมที่สืบทอดมายาวนานและสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก การที่บุคคลจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก จะต้องคำนึงถึงสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี

หน้าที่เป็นภารกิจที่บุคคลต้องกระทำเพื่อสร้างคุณค่าของความเป็นมนุษย์เมื่อเกิดมาเป็นคนและค่าของคนอยู่ที่การปฏิบัติหน้าที่ โดยมีความรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญ และต้องสอดคล้องกับบทบาททางสังคมที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่ หน้าที่จึงเป็นภารกิจที่จะต้องกระทำเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีคุณค่า และเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งอาจเป็นหน้าที่ตามหลักศีลธรรม กฎหมายหรือจิตสำนึกที่ถูกต้องเหมาะสม หน้าที่ที่เป็นภารกิจของพลเมืองดีโดยทั่วไปพึงปฏิบัติ มีดังนี้

๑. การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามประเพณีไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี คือ สิ่งปฏิบัติสืบทอดสืบทอดกันมาและถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีงามของแต่ละสังคมอาจเหมือนกัน คล้ายกัน หรือแตกต่างกันก็ได้ และสิ่งที่ดีงามของสังคมหนึ่งเมื่อเวลาผ่านไป สังคมนั้นอาจเห็นเป็นสิ่งที่ไม่ดีงามก็ได้ วัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นกิจกรรมที่สืบทอดมายาวนานและสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้ การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก การที่บุคคลจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก จะต้องคำนึงถึงสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี

๒. การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรม คือ แบบแผนการกระทำ หรือผลการกระทำที่พัฒนาจากสภาพเดิมตามธรรมชาติให้ดียิ่งขึ้นจนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ตัวอย่างแบบแผนการกระทำ เช่น กิริยา มารยาท การพูด การแต่งกาย การรับประทานอาหาร เป็นต้น ส่วนผลจากการกระทำ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เป็นต้น วัฒนธรรมการไหว้ เป็นวัฒนธรรมภายนอกที่มักได้รับการตอบสนองจากผู้ได้รับด้วยการไหว้ตอบ นอกจากนี้ ยังมีวัฒนธรรมไทยอื่นๆ ที่งดงาม เช่น การกราบ การแต่งกายแบบไทยในโอกาสต่างๆ การทำบุญ ตักบาตร ฯลฯ

ความสำคัญของจริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม มนุษย์นับว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และมีความสำคัญมากที่สุดในโลก เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สามารถเรียนรู้และรับการฝึกอบรมสั่งสอนจนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อโลกได้ ในการเรียนรู้และการฝึกอบรมเพื่อสะสมประสบการณ์ชีวิต มนุษย์ควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมไปด้วยพร้อมๆ กันเพราะคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคนเป็นอย่างมาก ประเพณีไทย มีความหมายรวมถึง แบบความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบ แบบแผนและวิธีการกระทำสิ่งต่างๆตลอดจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆ ที่กระทำกันมาแต่ใน อดีต ลักษณะสำคัญของประเพณี คือ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิด หรือการ กระทำที่สืบทอดกันมา และยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน

ประเพณีไทยที่ปฏิบัติหรือดเว้นปฏิบัติกันในสังคมนั้นสามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ ลักษณะดังนี้

๑. จารีตประเพณีหรือกฎศีลธรรม (Mores) หมายถึงสิ่งที่สังคมใดสังคมหนึ่ง

ยึดถือและปฏิบัติสืบกันมาอย่างต่อเนื่องและมั่นคง เป็นเรื่องของความถูกต้อง ผิด มีเรื่องของศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ใครฝ่าฝืนหรือเฉยเมย ถือว่าเป็นการละเมิดกฎของสังคม ผิดประเพณีของสังคม จารีตประเพณีหรือกฎศีลธรรม ของแต่ละสังคมย่อมไม่เหมือนกัน สังคมไทยเห็นว่า การมีความสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นการผิดจารีตประเพณี แต่ชาวสวีเดนเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา ดังนั้นจารีตประเพณีเป็นเรื่องของแต่ละสังคม จะใช้ค่านิยมของสังคมใดสังคมหนึ่งไปตัดสินสังคมอื่นไม่ได้

๒. ขนบธรรมเนียมหรือสถาบัน (Institution) เป็นระเบียบแบบแผนที่สังคมได้กำหนดไว้แล้วปฏิบัติสืบมา คือรู้กันเองไม่ได้วางเป็น ระเบียบแบบแผนไว้ว่าควรปฏิบัติกันอย่างไร มักใช้คำว่าสถานแทนขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งคนในสังคมมีความพอใจ เป็นเรื่องที่ถูกปฏิบัติต่อกันมา มีข้อกำหนดบังคับเอาไว้ เช่นสถาบันการศึกษา มีครู ผู้เรียน เจ้าหน้าที่ มีระเบียบการรับสมัครเข้าเรียน การสอบไล่ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย มีกฎเกณฑ์ของประเพณีวางไว้ แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อจำเป็น

๓. ธรรมเนียมประเพณีหรือประเพณีนิยม (Convention) เป็นแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันที่ถูกปฏิบัติกันมาจนเคยชิน แต่ต้องไม่ ขัดแย้งกัน เป็นเรื่อง que ทุกคนควรทำแม้มีผู้ฝ่าฝืนหรือทำผิดก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ แต่อาจถูกตำหนิไว้ว่า ไม่มีมารยาท ไม่รู้จักกาลเทศะ เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การดื่มน้ำจากแก้ว

ประเภทของประเพณีไทยที่สำคัญ ประเพณีไทยเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวไทยมีตลอดทั้งปี ในที่นี้จะขอกล่าวถึงที่สำคัญหรือที่นิยมกันในปัจจุบันบางประเพณีเท่านั้น แบ่งได้กว้างๆ เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ประเพณีไทยที่เกี่ยวกับครอบครัว เช่น เรื่องทำขวัญเดือน โคนจุก ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ บวช แต่งงาน ตาย เป็นต้น

๒. ประเพณีไทยที่เกี่ยวกับส่วนรวม เนื่อง ด้วยเทศกาล คือ คราวสมัยที่กำหนดขึ้นเป็นประเพณี เพื่อทำบุญและรื่นเริง เช่น ตรุษสงกรานต์ เข้าพรรษา สารท ออกพรรษา ลอยกระทง ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่จัดขึ้นในแต่ละจังหวัดในฤดูกาลต่างๆ

๓. รัฐพิธีและพระราชพิธี เนื่องจากประเพณีไทยต่างๆ^{๔๐}

การสอนในระบบการศึกษาไทยส่วนใหญ่จะเน้นการสอนให้เชื่อฟังและทำตามประเพณีที่ปฏิบัติตามกันมา เป็นไปตามแนวคิดเรื่องการเป็นพลเมืองที่เชื่อฟังทำตามกฎระเบียบ และเคารพกฎหมายของสังคม ซึ่งสะท้อนถึงความเป็น "คนดี" ในค่านิยมการศึกษาไทยและเป็น "พลเมืองดี" ที่เคารพกฎหมายอย่างที่เป็นอยู่ในสังคมไทยทุกวันนี้ การเป็น "เด็กดี" จึงต้องเคารพและเชื่อฟังผู้ใหญ่ ทำให้เด็กในวันนี้ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้าก็ไม่อาจโต้แย้งหรือแสดงความคิดเห็นต่อผู้ใหญ่กว่า อ้าวโส

^{๔๐} กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ, *วิถีไทย*, กรุงเทพฯ : เอิร์ดเวฟเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๒.

กว่า หรือมีอำนาจไว้ได้ ซึ่งทัศนคติดังกล่าว ได้ถ่ายทอดเป็นบุคลิกของคนไทย และกลายเป็นวิถีไทยที่ ถูกหล่อหลอมกลมกล่อมเกล้าผ่านระบบการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันท่ามกลางบรรยากาศทางสังคม และการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ทำให้ขาดพลังขับเคลื่อนที่จะอยากรู้ ไม่กล้าแสดงออก ไม่แสวงหา ความถูกต้อง ตลอดจนจริยธรรมก็พลอยลดน้อยถอยลงด้วย การหลีกหนีความรับผิดชอบ และจำกัด ขอบเขตสำนึกของตนเอง เพราะเกรงกลัวอำนาจของผู้ที่อยู่ในสถานะที่เหนือกว่า ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

๑. คนไทยในอดีตส่วนใหญ่ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพราะเมื่อ ทำแล้ว เกิดความสบายใจ มีความสุขจากการทำบุญ ทำให้คนมีจิตใจดี มีความอ่อนโยน มีเมตตากรุณา การประพฤติตามหลักธรรมคำสอนทำให้คนเป็นคนดี อีกทั้งเป็นคนดี อีกทั้งยังเป็นการสืบทอด พระพุทธศาสนาให้ยืนยาวด้วย

๒. เชื่อเรื่องในกฎแห่งกรรม เป็นแนวทางในสังคมไทยในอดีตเกิดความกลัวชะตากรรม ต่อ การทำบาป เพราะเมื่อตายแล้วต้องตกนรก ทำให้เกิดการทำบุญหรือทำความดีเพื่อหนทางสู่สวรรค์ นั้นเอง

๓. เชื่อในเรื่องวิญญาณ ภูตผีปีศาจ มีความเชื่อในเรื่องอำนาจลึกลับที่มีอยู่เหนือมนุษย์ สามารถบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่ย่ำ ด้วยเหตุผลนี้จึงมีพิธีกรรมเกิดขึ้นมากมายซึ่งเป็นความเชื่อ ในเรื่องไสยศาสตร์ เช่น เชื่อในเรื่องเจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน เป็นต้น

๔. ยกย่องระบบศักดินา เป็นความเชื่อที่ว่าเป็นผู้มีบารมี ความร่ำรวย บุคคลในตระกูลสูง ศักดิ์คือผู้ที่เทพเจ้าบันดาลให้มาเกิดจึงได้รับการยกย่องเกรงกลัว

๕. เคารพผู้อาวุโส อาจหมายถึงผู้ที่สูงอายุ ด้วยคุณวุฒิและวัยวุฒิ มีความเชื่อว่าผู้อาวุโส เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความสามารถ เช่นสำนวนที่ว่า “ผู้ใหญ่อาบน้ำร้อนมาก่อน” การเคารพผู้อาวุโส จะทำให้มีความสุขเจริญก้าวหน้า

๖. มีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ เพราะการประกอบอาชีพจะอาศัย แม่น้ำ ลำคลอง หรือจาก น้ำฝน มีการหาของป่าถ้าปีใดเกิดความแห้งแล้งจะเป็นปัญหาทางการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง เพราะยังไม่ มีการค้นเทคโนโลยีสมัยใหม่

๗. เชื่อถือโชคกลาง เมื่อชีวิตอยู่กับธรรมชาติ จึงถือว่าสิ่งลึกลับจะช่วยให้เกิดสิ่งดีหรือร้าย ได้และมีอิทธิพลต่อการชีวิตดำเนินมาก เช่น เสียงทักของจิ้งจก ตุ๊กแก ขณะจะออกจากบ้าน เมื่อได้ยิน เสียงก็ให้เลิกล้มความตั้งใจเสียหรือเลื่อนเวลาเดินทางออกไป

๘. ต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม แสดงถึงการพึ่งพาอาศัยกัน มีการปรึกษาหารือ หรือ ทำให้ชีวิตไม่เหงารู้สึกตนเองยังมีคุณค่าในสังคม

๙. ยึดมั่นในจารีตประเพณี คนส่วนใหญ่ต่างยอมรับกฎเกณฑ์ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาว่า เป็นสิ่งดีงามและต้องรักษาแบบแผนไว้สืบต่อกันไปการไม่ปฏิบัติตามย่อมถูกตำหนิและเป็นที่รังเกียจ ของสมาชิกในสังคม

๑๐. นิยมอำนาจและบารมี เนื่องจากสภาพสังคมในอดีตเป็นระบบศักดินาจึงทำให้กลุ่มผู้มีอำนาจพยายามสร้างซึ่งเป็นการส่งผลทำให้เกิดบารมีในตนเองไปสู่การเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวางมีเมตตาต่อผู้ยากไร้ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์

๑๑. ชอบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันสังคมไทยในอดีตมีความเข้าใจไว้วางใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือแม้แต่การทำงานที่ต้องใช้เวลาจำกัด เช่น การทำนา ทำไร่ หรือจัดงานบุญที่บ้านหรือที่วัดก็นิยมช่วยเหลือกันเรียกประเพณีนิยมนี้ว่า “การลงแขก” เป็นต้น

๑๒. พึ่งพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ เป็นการใช้ชีวิตแบบสันโดษ เพื่อสอดคล้องกับหลักธรรม เป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยมมากกว่า การแสวงหาความก้าวหน้า ต้องการความสบายใจ การทำงานจึงไม่เป็นระบบไม่มีการวางแผนชีวิตในระยะยาว

๒.๒.๗ ลักษณะค่านิยมของสังคมไทย

สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปมากตามสภาพของสิ่งแวดล้อมและกาลเวลามีการติดต่อค้าขายสัมพันธ์ทางการทูตกับต่างประเทศ ทำให้มีการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองมากขึ้นด้วยเหตุนี้จึงทำให้ค่านิยมตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมไทยด้วย ดังนี้

๑. ยึดถือในพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับในอดีตมีการศึกษาพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้งตลอดจน มีการปรับปรุงแก้ไข กฎเกณฑ์ข้อบังคับของสงฆ์ ประชาชนมีบทบาทตรวจสอบพฤติกรรมทางวินัยสงฆ์ได้เพื่อป้องกันปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์จากพุทธศาสนา

๒. เคารพเทิดทูนพระมหากษัตริย์ สังคมไทยต่างจากสังคมชาติอื่น กษัตริย์ไทยเปรียบเสมือนสมมติเทพ คอยดูแลทุกข์สุขของประชาชนทำนุบำรุงประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองในทุกด้าน จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจพระองค์เป็นสิ่งทุกอย่างในชีวิตของคนไทยเป็นที่เคารพของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง

๓. เชื่อในเรื่องของเหตุผลความเป็นจริงและความถูกต้องมากขึ้นกว่าในอดีตในสภาวะของเหตุการณ์ต่างๆ ปัจจุบันสังคมไทยปลูกฝังให้คนไทยรู้จักคิดใช้ปัญญาามีเหตุผลมากขึ้น เช่น ได้ออกกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองเจ้าของความคิดไม่ใครลอกเลียนแบบได้ เรียกว่า “ลิขสิทธิ์ทางปัญญา” เป็นต้น

๔. ค่านิยมในการให้ความรู้ปัจจุบันสังคมไทยมีการแข่งขันกันตลอดเวลา การจะพาตนเองให้รอดจากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถที่โดดเด่นจึงเป็นสิ่งที่คนไทยในสังคมปัจจุบันต้องแสวงหา

๕. นิยมร่ำรวยและมีเกียรติ สังคมไทยปัจจุบันให้ความสำคัญเรื่องความร่ำรวยและเงินทอง เพราะมีความเชื่อว่าเงินทองสามารถบันดาลความสุขตอบสนองความต้องการของคนได้ ขณะเดียวกันก็จะมีชื่อเสียงเกียรติยศตามมา จึงเป็นจุดเร้าให้ทุกคนอยากรวย ไม่ว่าจะหาเงินมาด้วยวิธีที่ถูกต้องจากการทำงาน หรือการได้มาด้วยการช้อโกง จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนในสังคม

๖. มีความเชื่อมั่นตนเองสูง เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนไทยทุกคนกล้าตัดสินใจและกล้าแสดงออกทางความคิดและการกระทำมีบุคลิกภาพเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำที่ดี

๗. ชอบแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นลักษณะกลัวการเสียเปรียบ กลัวสู้เพื่อไม่ได้ เพื่อการอยู่รอดจึงต้องทำการแย่งชิงแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเอง

๘. นิยมการบริโภคนิยมบริโภคของแพง เลียนแบบอย่างตะวันตก รักความสะดวกสบาย ใช้จ่ายเกินตัวเป็นการนำไปสู่การมีหนี้สินมากมาย

๙. ต้องทำงานแข่งกับเวลา ทุกวันนี้คนล้นงาน จึงต้องรู้จักกำหนดเวลา การแบ่งแยกเวลาในการทำงานการเดินทางและการพักผ่อนให้ชัดเจน

๑๐. ชอบอิสระ ไม่ชอบอยู่ภายใต้อำนาจใคร ไม่ชอบการมีเจ้านายหลายคนในการทำงานมักประกอบอาชีพอิสระ เปิดกิจการเป็นของตนเอง

๑๑. ต้องการสิทธิความเสมอภาคระหว่างหญิงชายเท่าเทียมกันหญิงไทยในยุคปัจจุบันจะมีความคล่องแคล่ว สามารถบริหารงานได้เช่นเดียวกับผู้ชายเป็นที่พึงของครอบครัวได้ ภรรยาจึงไม่ใช่ช้างเท้าหลังต่อไป

๑๒. นิยมการทดลองอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน ซึ่งการเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกที่มีความเจริญทางวัตถุมากกว่าทางจิตใจ ผู้ใหญ่ควรทำตน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เยาวชนเหมาะสมกับศีลธรรมจรรยา

๑๓. นิยมภาษาต่างประเทศ ปัจจุบันภาษาต่างประเทศมีความสำคัญจำเป็นมาก เพราะต้องใช้ในการติดต่อสื่อสารทางธุรกิจ และ เทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ ตำราหรืออินเทอร์เน็ตมีความจำเป็น ต้องรู้ทางภาษาต่างประเทศ หากไม่มีก็ยากต่อการศึกษาและนำไปใช้

พลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมในศตวรรษที่ ๒๑ ควรมีลักษณะ คือ^{๑๑}

๑. มีความสามารถที่จะมองปัญหาและแก้ปัญหาได้ในฐานะของคนในสังคมโลกาภิวัตน์

๒. มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบหน้าที่และบทบาทของตนทั้งต่อตนเองและต่อสังคม

๓. มีความสามารถที่จะเข้าใจ ยอมรับ และอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม

๔. มีความสามารถที่จะคิดและวิพากษ์วิจารณ์ (Critical way) อย่างมีเหตุผล และคิดอย่างเป็นระบบ

^{๑๑} Somwung Pitiyanuwat and Siridej Sujiva, *Civic Education in Thailand : Policies and Practices in Schools*, (Bangkok : Chulalongkorn University Press, ๒๐๐๕), pp. ๑๑-๑๒.

๕. มีเจตนารมณ์ที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งใดๆ ด้วยสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรง
๖. มีเจตนารมณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัยการบริโภคให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
๗. มีความสามารถที่จะเข้าใจและปกป้องสิทธิมนุษยชน
๘. มีเจตนารมณ์และมีความสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

ค่านิยมสังคมชนบท ประหยัด อุดม เศรษฐกิจพอเพียง นิยมภูมิปัญญาไทย สิ้นค้าไทย ยกย่องคนดี ความมีน้ำใจ นิยมเรื่องคุณงามความดี มีจริยธรรม เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ส่วนรวม เชื่อโชคลางไสยศาสตร์ ชอบเล่นการพนัน ชอบทำบุญ ร่วมพิธีกรรมทางศาสนา มากชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติ อาศัยธรรมชาติพึ่งพาอาศัยกันและกันมีความสันโดษพอใจในสิ่งที่มีอยู่

ค่านิยมพื้นฐาน และแนวทางปฏิบัติ ตามค่านิยมพื้นฐานที่ควรยกย่องในสังคม

ค่านิยมทางสังคมมีส่วนร่วมส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าแก่สังคมได้ จึงควรปลูกฝังให้มีขึ้นในสังคมโดยค่านิยมพื้นฐานนั้น คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ประกาศใช้เพื่อปลูกฝังแก่ประชาชนชาวไทยเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๒๕ มีดังนี้^{๔๒}

๑. การพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่น
๒. การประหยัดและอดออม ไม่ว่าจะป็นทรัพย์สินส่วนตัวหรือส่วนรวมก็ตาม
๓. การมีระเบียบและเคารพกฎหมาย ควรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อความสงบสุขในสังคม
๔. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา คือ การทำความดีละเว้นความชั่ว
๕. ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยการแสดงออกด้วยการกระทำ เช่น เสียภาษีให้รัฐเคารพกฎหมายปฏิบัติตามหลักของศาสนา เคารพเทิดทูนปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่ให้ใครมาทำลาย

นอกจากค่านิยมที่กล่าวมาแล้ว ค่านิยมดีๆ ที่นายยกย่องและควรปลูกฝังในสังคมไทยยังมีอีกหลายประการ เช่น

๑. ค่านิยมเป็นไทย ภูมิปัญญาไทย ใช้สินค้าไทย ดังคำกล่าวที่ว่า “ไทยทำไทยใช้ไทยเจริญ”
๒. มีความขยัน อดทน มุ่งมั่นในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาชีวิต
๓. มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคนดีไม่คดโกงไม่เห็นแก่ตัว

^{๔๒} คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ๑๗ มีนาคม ๒๕๒๕

๔. มีความกตัญญูรู้คุณ เคารพผู้อาวุโส ไม่ผูกพยาบาท หาโอกาสตอบแทนผู้มีพระคุณ

๕. ยกย่องทำความดี สนับสนุนและส่งเสริมทำความดี

๖. มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตระหนักในความสำคัญของคุณธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม

๗. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยึดมั่นหลักการประชาธิปไตย เคารรพกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับ เพื่อความสงบสุขของสังคม

๘. เห็นความสำคัญของครอบครัว ในฐานะที่เป็นรากฐานในการพัฒนาเยาวชน พัฒนาค้นช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

ค่านิยมเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาได้เช่นเดียวกับความเชื่อ ซึ่งแตกต่างกันไปตามสังคมและวัฒนธรรมส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ในขณะที่ปฏิบัติอยู่ก็ควรระลึกไว้ว่า สิ่งใดดี สิ่งใดเหมาะสมในสภาพสังคมปัจจุบันเราจึงควรเลือกให้ได้ว่าค่านิยมใดคือค่านิยมที่ดีและควรปฏิบัติ

การสร้างค่านิยมให้กับเยาวชน

ถ้าเด็กหรือเยาวชนในวันนี้เป็นผู้ที่มีคุณค่ามีปัญหาเป็นผู้มีคุณธรรมและสติปัญญาในทางที่ถูกต้องสังคมไทยจะได้ผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่สำคัญที่สุด ในการแต่งแต้มคุณธรรมความดีหรือสิ่งที่เลวร้ายให้กับเด็กได้ตั้งนั้นการอบรมเยาวชนให้เป็นคนดีสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

๑. สถาบันครอบครัวสามารถปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้เยาวชนได้ โดยพ่อแม่ ผู้อบรมเลี้ยงดูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกเพื่อให้เขาเติบโตมาอย่างมีคุณภาพทั้งร่างกายและจิตใจ

๒. สถาบันการศึกษา ให้การอบรมสั่งสอนในด้านความรู้ คิดเป็นทำเป็น มีคุณธรรม จริยธรรมโดยครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์เพื่อสร้างเขาให้เป็นคนดี

๓. การปลูกฝังทั้ง ๒ สถาบัน นอกจากจะอบรมสั่งสอนและเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว ควรปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลแห่งความถูกต้อง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติ ที่ว่าสิ่ง ที่ตนได้ปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง วัฒนธรรมไทยเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยทั้งยังเป็นเครื่องวัดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม ซึ่งมีผลต่อความก้าวหน้าของประเทศ เพราะประเทศจะเจริญหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การพัฒนาของคนในสังคม จากแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่กล่าวถึงการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า นั้นสังคมต้องมีคุณภาพจากการพัฒนาคนในสังคมปรากฏผลได้ดังนี้ ๑) เป็นสังคมคุณภาพ หมายถึงสังคมไทยต้องพัฒนาคนในสังคมทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะมีการดำเนินชีวิตที่ดี โดยยึดหลักความพึงพอเพียง ความพอดี และสามารถพึ่งตัวเองได้ ๒) เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยคนไทยสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เป็นผู้มีเหตุผล ร่วมใจกัน

พัฒนาภูมิปัญญาไทย ควบคู่กับการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น ๓) เป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทรต่อกันโดยต้องปลูกฝังให้คนไทย เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีค่านิยมที่ถูกต้อง พึ่งพาอาศัยกัน มีความรู้รัก รู้สามัคคี ภูมิใจในความเป็นไทย รักษาสถาบันที่สำคัญของสังคมไทยสืบต่อไป

ด้วยเหตุดังกล่าวเบื้องต้น การสืบทอดวัฒนธรรมไทย จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและสังคมไทยอยู่หลายประการ ดังนี้ ๑) ทำให้มองเห็นวิถีความเป็นไทยความคิดสร้างสรรค์ทั้งทางด้านศาสนาสังคม วัฒนธรรมการปกครองที่สังคมสืบทอดกันมา ๒) ทำให้คนไทยเป็นผู้มีความรับผิดชอบ รู้จักรักษาระเบียบวินัย มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รู้จักพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างในการปลูกจิตสำนึกที่ดีงาม เหมาะสมกับ สภาพของสังคมไทยสืบไป ๓) ทำให้คนไทยทั้งชุมชนเมืองและชุมชนเมืองและชุมชนชนบท เกิดความร่วมมือร่วมใจส่งเสริมขนบธรรมเนียมที่ดีงามนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนในชาติเป็นที่รู้จักของชาวโลก ๔) ทำให้เกิดการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งซึ่งนับว่าเป็นการสืบทอดเอกลักษณ์ไทย เพื่อให้คงอยู่ในสังคมสืบต่อไป

วัฒนธรรม เป็นสิ่งมีคุณค่าที่ควรธำรงรักษาไว้เป็นมรดกสืบไป จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรหลักของประเทศและคนไทยทุกคนที่ต้องส่งเสริมและธำรงรักษาไว้ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้

๑. การส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ โดยประเพณี ปฏิบัติวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ทั้งศิลปะ วรรณกรรม ประเพณีต่างๆ คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศาสนา มารยาทไทย ศิลธรรมจรรยาต่างๆ เพื่อธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

๒. การถ่ายทอด สืบสานวัฒนธรรม โดยการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ ครอบครัว ผู้ใหญ่หรือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นงานทางวัฒนธรรมประเพณีที่สั่งสมไว้และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามนำมาปฏิบัติ ถ่ายทอด อาจออกมาในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เช่นการตั้งชมรมวัฒนธรรมในซึ่งเป็นงานทางวัฒนธรรมประเพณีที่สั่งสมไว้และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามนำมาปฏิบัติ ถ่ายทอด อาจออกมาในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เช่น ป้ายโฆษณาแผ่นพับวิทยุ และโทรทัศน์เป็นต้นเพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรมสืบไป

๓. การปรับปรุงและเผยแพร่รายงานทางวัฒนธรรมไทย โดยสร้างความรู้ความเข้าใจโดยอาศัยสื่อต่างๆ โดยเน้นการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน หรืออาจขอความร่วมมือจากศิลปินเพลงสร้างสรรค์เนื้อเพลงและร่วม ร้องเพลงเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยโดยสอดแทรกปรัชญาและวิธีการดำเนินชีวิตแบบไทย ชี้นำให้คนไทยเลือกสรรวัฒนธรรมที่ดีงามและปฏิเสธวัฒนธรรมอื่นที่ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตแบบไทยเพื่อเอกลักษณ์ประจำชาติให้ชาวต่างชาติได้เข้าใจในวัฒนธรรมไทย

๔. รัฐบาลต้องสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์อบรมให้ความรู้เสนอข่าว ประชาสัมพันธ์ ฟันฟู เผยแพร่วัฒนธรรมไทยเพื่อให้ชาวต่างชาติรู้จัก

การที่ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าขึ้นขึ้นอยู่กับทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ และการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียมต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่หล่อหลอมให้คนในชาติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเป็นชาติที่จะดำรงอยู่ได้นั้นจึงต้องมีเอกลักษณ์และสิ่งสำคัญก็คือเอกลักษณ์ของความเป็นชาตินั้นเอง

๒.๒.๘ การสืบทอดวัฒนธรรม

การพัฒนาและสืบทอดวัฒนธรรมไทย เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง ที่จะดำรงไว้ซึ่งสิ่งที่ดีงามสืบทอดไป การเรียนรู้และฝึกตนเองให้เห็นคุณค่าจึงเป็นวิธีการที่ดี และควรทำตั้งแต่วัยเด็ก ด้วยการปลูกจิตสำนึก โดยสถาบันที่สำคัญของชาติต้องให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเน้นในลักษณะการอบรมสั่งสอน หรือการปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีก็ตาม การสืบทอดวัฒนธรรมไทยที่สำคัญ เช่น

๑. การปลูกฝังค่านิยมที่ดี ซึ่งต้องเริ่มที่พ่อ - แม่ ควรเป็นตัวอย่างที่ดี อบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดีของสังคม

๒. การจัดวิชาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีไว้ในหลักสูตรทุกระดับชั้นเพื่อเป็นการปลูกฝังและสั่งสมความรู้ ประสบการณ์ตั้งแต่เด็ก ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ กระทรวงศึกษา และภาคเอกชน ได้แก่ สถาบันการศึกษาต่างๆ

๓. การสนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอย่างจริงจัง โดยประสานงานกับหน่วยงานของจังหวัดหรือท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน ช่วยจัดงานฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีให้เป็นที่รู้จัก

๔. การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีไทย โดยใช้การท่องเที่ยว เช่น โครงการUnseen Thailand เที่ยวเมืองไทยไม่ไปไม่รู้ เป็นต้น

๕. การจัดงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าไทยเป็นงานเกี่ยวกับ OTOP (One Tambol One Product) หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีการสาธิตเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีไทย เรื่องของอาชีพ การแสดงพื้นบ้านต่างๆ อาจจัดงานใหญ่ เช่น ที่ศูนย์การประชุมแห่งชาติ หรือหน่วยงานของเอกชน

๖. การเสนอข่าวประกาศเกียรติคุณบุคคลที่ประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นตัวอย่งที่ดีแก่คนทั่วไป เช่น แม่ดีเด่น ลูกกตัญญู หรือผู้ที่มีผลงานหรืออนุรักษ์ผลงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยผู้อนุรักษ์หุ่นละครโรงเล็ก ผู้ประดิษฐ์ดนตรีไทยอาจใช้วัสดุสมัยใหม่

๗. การส่งเสริมให้สถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์รวมแหล่งความรู้แขนงต่างๆ เช่น วัด หรือพระสงฆ์ เป็นต้นมีส่วนในการช่วยปลูกฝังส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การเทศน์ การอบรม การเรียนการสอนในโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

บุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้น ต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติ และ มุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ สูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตัวและสังคม เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ย่อมเกิดความภาคภูมิใจและเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคม ด้วยการเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและ สังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างผาสุก

จากการระดมความคิดเห็นในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ๒๕๔๔ (อ้างถึงใน อเนก เหล่าธรรมทัศน์, ๒๕๕๔)^{๔๓} ได้สรุปว่า คุณลักษณะของพลเมืองดีที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

๑. มีคารวะธรรม คือ ต้องยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้สิทธิ รู้หน้าที่ของตัวเอง
๒. มีสามัคคีธรรม คือ ต้องรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น
๓. มีนิติธรรม คือ การตัดสินปัญหา โดยใช้เหตุผล
๔. มีความสมบูรณ์ทางกายและใจ
๕. มีสติปัญญา
๖. มีอารมณ์มั่นคง
๗. มีวุฒิภาวะทางสังคม
๘. เห็นคุณค่าของสภาวะแวดล้อมท้องถิ่น
๙. ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
๑๐. ให้เกียรติผู้อื่น
๑๑. มีจิตสาธารณะหรือมีจิตสำนึกสาธารณะ
๑๒. มีความรู้เท่าทันงานกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี
๑๓. รู้จักพึ่งตนเอง
๑๔. มีความกล้าที่จะต่อต้านระบอบที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย
๑๕. มีความไว้วางใจในระบอบประชาธิปไตย
๑๖. รู้แพ้ รู้ชนะ รู้จักทำงานร่วมกันโดยสันติ
๑๗. มีความภูมิใจในตนเอง
๑๘. มีศีล หรืออย่างอื่นที่เทียบเท่า

^{๔๓} การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ๒๕๔๔ (อ้างถึงใน อเนก เหล่าธรรมทัศน์, ๒๕๕๔)

นอกจากนี้ ในมุมมองของ (ทิพย์พพร ต้นตสุนทร, ๒๕๕๔)^{๔๔} เกี่ยวกับคุณลักษณะของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยนั้น ประกอบด้วย

๑. การเป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา และมีความสามารถที่จะมองเห็นและเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลก เฉกเช่นเป็นสมาชิกของสังคม

๒. ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก

๓. มีความรักในเสรีภาพและมีความรับผิดชอบ

๔. เคารพความเสมอภาค ความยุติธรรม

๕. มีความสามารถที่จะคิด วิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล

๖. มีความเข้าใจเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน และยอมรับความแตกต่างในความเป็นพหุสังคม

๗. เคารพกฎหมายและยึดหลักนิติรัฐ

๘. มีความรู้ ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางการเมืองและเข้าใจไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับตั้งแต่ชุมชนท้องถิ่นระดับชาติและนานาชาติ

๙. ยึดมั่นในหลักสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

สำหรับคณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาสร้างความเป็นพลเมืองดี (๒๕๕๔) ได้สรุปคุณสมบัติความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ๖ ประการ ดังนี้

๑. พึ่งตนเองและรับผิดชอบต่อตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์

๒. เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๘ ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมใช้ ... สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น”)

๓. เคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง

๔. เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคนเท่าเทียมกันมองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง

๕. เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช้กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย

^{๔๔} ทิพย์พพร ต้นตสุนทร, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง, กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๕๔, มปน.

๖. รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อสังคมและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

นอกจากนี้ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (๒๕๕๕) ได้อธิบายคุณสมบัติของพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยในแต่ละด้านไว้ ดังนี้^{๕๕}

๑. รับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ ระบอบประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดของประเทศ ประชาชนในประเทศจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นเจ้าของชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ทำนองเดียวกับเจ้าของบ้านมีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตน ระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพและทำให้ประชาชนมีอิสรภาพ คือ เป็นเจ้าของชีวิตตนเอง “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็น “ไทย” คือเป็น อิสระชน ที่รับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือภายใต้ “ระบอบอุปถัมภ์” ของผู้ใด ก็จะกลายเป็น “ผู้ใหญ่” และเป็น “พลเมือง” หรือสมาชิกคนหนึ่งของสังคมได้อย่างแท้จริง เมื่อสามารถรับผิดชอบต่อตนเองได้

๒. เคารพสิทธิผู้อื่น ในระบอบประชาธิปไตย ทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ ทุกคนจึงมีสิทธิเสรีภาพ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิเสรีภาพ โดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงสิทธิเสรีภาพของคนอื่น หรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใด ย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิเสรีภาพที่กระทบกระทั่งกันจะไม่อาจที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ ประชาธิปไตย ก็จะกลายเป็นอนาธิปไตย เพราะทุกคนเอาแต่สิทธิเสรีภาพของตนเองเป็นใหญ่ สุดท้ายประเทศชาติย่อมจะไปไม่รอด การใช้สิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีขอบเขต คือใช้สิทธิเสรีภาพได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่งจึงบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมี... สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ...”

๓. เคารพความแตกต่าง เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมีเสรีภาพในประเทศของตนเองดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ระบบประชาธิปไตยจึงให้เสรีภาพและยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง การเลือกอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนาหรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยก “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ และจะต้องไม่ใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็น

^{๕๕} ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education), กรุงเทพมหานคร, นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์, ๒๕๕๕.

ด้วย แต่จะต้องยอมรับว่า คนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้ และต้องยอมรับโดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเชื่อหรือเห็นแตกต่างไปจากเรา และไม่ต้องพยายามไปบังคับให้คนอื่นมาคิดเหมือนเรา “พลเมือง” จึงคุยเรื่องการเมืองกันในบ้านได้ ถึงแม้จะเลือกพรรคการเมืองคนละพรรค หรือมีความคิดเห็นทางการเมืองคนละข้างกันก็ตาม

๔. เคารพในหลักความเสมอภาค อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของประชาชนทุกคน ประชาชนทุกคนจึงเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน เมื่อเป็นเจ้าของร่วมกัน ทุกคนจึงมีส่วนร่วมในประเทศอย่างเท่าๆ กัน ดังนั้น ประชาชนทุกคนไม่ว่าจะเป็นใคร ร่ำรวยหรือยากจน จบปริญญาเอกหรือจบ ป. ๔ ต่างมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันทั้งสิ้น

คำสอนของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย อาจเน้นในแง่ที่ พุทธศาสนาสอนให้เมตตากรุณา ไม่กดขี่เอารัดเอาเปรียบกัน ความคิดเรื่องความเมตตาที่เราเคย เน้นความเมตตาที่คนใน “ที่สูง” มีต่อคนใน “ที่ต่ำ” หรือความเมตตาระหว่าง “ผู้ใหญ่” กับ “ผู้น้อย” เราก็สามารถจะเปลี่ยนมาเน้นความเมตตาระหว่างคนที่เสมอภาคกัน หรือเน้นความเมตตาที่มนุษย์พึงมีต่อกันเน้นการใช้ปัญญาในการเข้าใจความเป็นไปต่างๆ และการจัดการปัญหาทั้งปวงด้วยสติและปัญญา การเผชิญความผันผวนและความเสี่ยงต่างๆอย่างมีสติและปัญญา การตระหนักในความเป็นอนิจจังของทุกสิ่งทุกคนและทุกสถาบันที่ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอนหรือ หยุคนิ่งตายตัวการปรับเปลี่ยนความหมายบางส่วนหรือทั้งหมดของทุกสิ่งทุกอย่างจึงเป็นเรื่อง ปกติธรรมดาที่สามารถเกิดขึ้นได้

๒.๓ แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญา

ภูมิปัญญา หมายถึง ผลึกขององค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์ซึ่งมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ คิดค้นขึ้นจากการบูรณาการระหว่างความคิดและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสรรพสิ่งรอบตัว ภูมิปัญญาจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาโดยผ่านกระบวนการสั่งสม สืบทอด ปรับปรุงและประยุกต์ต่อเนื่องกัน เป็นระบบคุณค่าดั้งเดิมที่สะท้อนออกมาให้เห็นในชีวิตประจำวันของบุคคลด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ ภูมิปัญญาจึงมีความเชื่อมโยงกับระบบต่างๆของสังคมทั้งระบบตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความหลากหลาย ไม่หยุดนิ่ง และแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม^{๔๖}

นิธิ เอียวศรีวงศ์, (๒๕๓๖)^{๔๗} กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ๔ อย่าง คือ

^{๔๖} พัทรินทร์ สิริสุนทร, แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม, เอกสารประกอบการสอนสาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๗, หน้า ๑๐.

^{๔๗} นิธิ เอียวศรีวงศ์, ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากร: ทิศทางไทย, (๒๕๓๖), ๑(๕), ๑-๑๐.

๑. เป็นความรู้และระบบความรู้
๒. เกิดจากการสั่งสม การเข้าถึงความรู้ และการกระจายความรู้
๓. การถ่ายทอดความรู้และระบบความรู้
๔. การสร้างสรรค์และการปรับปรุงภูมิปัญญาความรู้

ประเวศ วะสี (๒๕๓๖:๒๑)^{๔๘} ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการสั่งสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชาแบบเรียนที่เราเรียน แต่เป็นการเชื่อมโยงกันทุกรายวิชาทั้งที่เป็นเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การศึกษาและวัฒนธรรม จะผสมกลมกลืนเข้าด้วยกัน

ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์ (๒๕๓๗:๒๑)^{๔๙} กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเกิดจากการสั่งสมความรู้ประสบการณ์ ที่ได้รับถ่ายทอดจากบุคคลและสถาบันต่างๆ โดยมีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและศาสนา เกี่ยวข้องอยู่ด้วยและมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานภูมิปัญญา ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นสิ่งที่มีความหมาย มีการปฏิบัติโดยผู้คนในชุมชนนั้น

รุ่ง แก้วแดง (๒๕๔๓:๒๐๔)^{๕๐} ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาไทยว่า หมายถึง องค์ความรู้ความสามารถและทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์ (๒๕๓๗ :๒๕-๒๖)^{๕๑} กล่าวถึง ความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นวัฒนธรรมและประเพณี วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของสังคม เป็นสิ่งที่มีจุดหมาย เป็นวิถีสำคัญ มีความหมายและคุณค่าต่อการดำรงอยู่ร่วมกันที่จะช่วยให้สมาชิกในชุมชนหมู่บ้าน ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ช่วยสร้างความสมดุล ระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม ทำให้ผู้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนได้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบอันเกิดจากสังคมภายนอกและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาชนบท ของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดท่าทีในการทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านได้มากยิ่งขึ้น

แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้เกิดขึ้นจากข้อจำกัดของการพัฒนาในอดีตที่ไม่ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น และการละเลยระบบวัฒนธรรม และ

^{๔๘} ประเวศ วะสี, การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น, กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๖, หน้า ๑๗-๑๘.

^{๔๙} ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์, การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการศึกษานอกระบบโรงเรียนภาคตะวันออก, กรุงเทพมหานคร:วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗, หน้า ๒๑.

^{๕๐} รุ่ง แก้วแดง, ปฏิบัติการศึกษาไทย, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๓, หน้า ๒๐๔.

^{๕๑} อ่างแล้ว, หน้า ๒๕-๒๖.

เศรษฐกิจฐานราก ภูมิปัญญาจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมคือ เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ (Dynamics) มีความหลากหลาย (Differentiation) และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญของประการคือ

๑. ส่วนที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ผลผลิตทางภูมิปัญญา เช่น ผ้าทอ งานจักสาน

๒. ส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ระบบคิด ความเชื่อ ทักษะคติและค่านิยม

ฉะนั้น ภูมิปัญญาจึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นการผสมผสานอย่างมีบูรณาการระหว่างระบบคิดและศักยภาพของมนุษย์ในแต่ละสังคม^{๕๒}

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาไทย หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านที่เกิดจากการสั่งสม สะสม สามารถคิดเอง ทำเอง เป็นความรู้แบบองค์รวมสามารถถ่ายทอดได้ มีความเชื่อมโยงบูรณาการ นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุขหรือป้องกันและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้ ภูมิปัญญาเป็นสินทรัพย์ของประชาชนและชุมชนที่มีการสั่งสมทุนทางปัญญา ความรู้ วัฒนธรรม ทักษะฝีมือธรรมชาติของชุมชน ความสงบ วิถีชีวิต วัสดุตามธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานหรือทุนทางสังคมของชุมชน เพราะเป็นสิ่งที่ได้รับการสร้างสมและสืบทอดต่อ ๆ มาเป็นสมบัติของคนในชุมชนซึ่งมีอยู่มาก สิ่งที่จะต้องเร่งทำในวันนี้ คือ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นรักษาภูมิปัญญาเดิมของไทยแล้วต่อยอดภูมิปัญญาด้วยวิทยาการและความรู้สมัยใหม่ เพื่อให้พื้นฐานของไทยแข็งแกร่งและอยู่รอดได้อย่างมั่นคง

ภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) หมายถึงองค์ความรู้ที่เกิดและพัฒนาขึ้นของคนไทยตามพัฒนาการของสังคมไทยและบริบทของสังคมวัฒนธรรมไทยในแต่ละช่วงเวลา เป็นสิ่งที่แสดงถึงพฤติกรรมและวิถีชีวิตของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ศิลปะ พิธีกรรม คำสอน จารีก วรรณกรรม การดำเนินชีวิต นวัตกรรมตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆที่คนไทยคิดค้นขึ้น หรือรวมเรียกว่า วัฒนธรรมไทย(Thai Culture) ภูมิปัญญาไทยจึงเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการคิดและกระบวนการปรับตัวของคนไทยเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้โดยปกติสุขภายในชุมชนท้องถิ่นหรือสังคมไทย^{๕๓}

ลักษณะของภูมิปัญญา

๑. เกิดจากภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง หรือถ่ายทอดความรู้เดิมจากบรรพบุรุษที่มีอยู่ในท้องถิ่น

๒. เป็นเรื่องของการเรียนรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความเชื่อ (Belief) และพฤติกรรม (Behavior) ของคนในชุมชน

^{๕๒} อ่างแล้ว, หน้า ๒๗.

^{๕๓} อ่างแล้ว, หน้า ๓๐.

๓. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
๔. องค์กรวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
๕. เรื่องการแก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคลชุมชนและสังคม
๖. แกนหลัก หรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่างๆ
๗. มีลักษณะเฉพาะตัวและเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง
๘. มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับความสมดุลในการพัฒนาสังคม

วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแบ่งได้เป็น ๒ วิธี คือการถ่ายทอดโดยตรง ซึ่งมักถ่ายทอดโดยการบอกเล่าจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งที่ถ่ายทอดเป็นภาษาพูดและเป็นลายลักษณ์อักษร และการถ่ายทอดโดยอ้อม ซึ่งทำได้ในรูปของความบันเทิงต่างๆ เช่น ภาพวาด สถาปัตยกรรม คำร้อง ลิเก ลำตัด และคติชาวบ้านต่างๆ เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นความรู้ที่เป็นองค์รวม ซึ่งรวบรวมความรู้ต่าง ๆ ให้มาสัมพันธ์กัน จนเกิดมิติ รอบด้าน สะท้อนความคิด ความเชื่อ ความใฝ่ฝัน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว คนในชุมชนท้องถิ่นและจารีตประเพณีต่าง ๆ ซึ่งเป็นรากฐานการดำรงชีวิตของคนในสังคมนั้น เป็นสรรพวิชาความรู้ทั้งหมดที่ชุมชนท้องถิ่นใช้แก้ปัญหาหรือจรรโลงชีวิต ซึ่งเป็นประโยชน์ในการเลี้ยงชีพ หรือประโยชน์ด้านอื่น ๆ ในการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและปัจเจกชน ซึ่งความสำคัญดังกล่าวได้รับความสนใจจากองค์กรต่าง ๆ เช่น องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชนและองค์กรชุมชนท้องถิ่น หรือองค์กรชาวบ้าน เพื่อให้คนไทยได้หันมาทำความเข้าใจภูมิหลังและรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น หากจะทวนกระแสความเจริญหันกลับไปหลงใหลได้ปลื้มกับชีวิตในอดีตก็หาไม่ แต่เป็นปฏิริยาเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้คนไทย สังคมไทย ดำรงอยู่และก้าวหน้าต่อไปอย่างมีคุณภาพให้ทันโลก^{๕๔} ขณะเดียวกันก็เป็นตัวของตัวเองอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของเราเอง ในการพัฒนาคนหรือให้การศึกษากับคนเพื่อก้าวไปในอนาคต ไม่เพียงแต่เราจะต้องรอบรู้วิทยาการใหม่ ๆ เท่านั้น เราจำเป็นต้องรู้จักตนเอง เข้าใจภูมิปัญญาของเราเอง มีฐานรากพื้นเพทางวัฒนธรรม อันได้สั่งสม สืบสานกันมาช้านาน และบัดนี้ก็ยิ่งงอกเงยไม่รู้จบ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาอย่างมีศักดิ์ศรีบนแนวทางผสมผสาน “ของดี” ที่เรามีอยู่เป็นทุน กับ “ของใหม่” ที่เราเลือกแล้วว่าเหมาะแก่เรา^{๕๕}

^{๕๔} Orburn, F. William, **Social Change**. New York : Mcgraw Hill Book, ๑๙๖๓, p. ๘๑.

^{๕๕} สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาสังคมไทย รวมบทความแนวคิดทางอาชีวศึกษาและการศึกษาผู้ใหญ่, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑, หน้า ๕๑.

จากการสังเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

หากเราจะกล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น มีคุณค่าและความสำคัญไม่เพียงแต่สำหรับผู้คนหรือท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังมีเอื้อประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมให้สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง ซึ่งผู้เขียนได้รวบรวมแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ ที่ได้กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้สรุปได้ ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ชุมชนและชาติผ่านพ้นวิกฤตและดำรงความเป็นชาติหรือชุมชนไว้ได้

๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่า และความดีงามที่ดำรงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติ และสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล

๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองการพัฒนาเพื่อพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการพัฒนาที่ผสมผสานองค์ความรู้สากลบนพื้นฐานภูมิปัญญาดั้งเดิมเพื่อเกิดเป็นภูมิปัญญาร่วมสมัยที่ใช้ประโยชน์ได้กว้างขึ้น

๔. เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่อดีตอันยาวนาน จนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวันของตนเองและชุมชน

๕. เป็นมรดกทางสังคมที่ได้จากการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาของกลุ่มคนประพฤติปฏิบัติอย่างมองเห็นแนวทางที่ดีและอย่างมีความเชื่อสืบทอดกันมา

๖. เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณค่ายิ่ง ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ จิตใจ พฤติกรรม สังคม องค์กร วัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่น เศรษฐกิจ เทคโนโลยีการผลิต ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญา

๗. มีลักษณะเป็นพลวัต มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์เมื่อสภาพทางสังคม สิ่งแวดล้อมและวิถีแห่งการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาเพื่อปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่น จึงเป็นความรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง

ซึ่งกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เป็นการสั่งสมภูมิปัญญา โดยผู้เขียนได้ศึกษาและรวบรวมลักษณะการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ ได้ดังนี้

๑. การลองผิดลองถูก ในบรรพกาลมนุษย์เรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตและรักษาเผ่าพันธุ์ของตนให้อยู่รอดด้วยการลองผิดลองถูก ในการหาอาหาร ต่อสู้กับภัยธรรมชาติ จากประสบการณ์ของการลองผิดลองถูก มนุษย์ก็ต้องสั่งสมความรู้ ความเข้าใจของตนไว้ แล้วถ่ายทอดให้กับลูกหลานเผ่าพันธุ์ของตนนานๆ เข้าสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติหรือห้ามปฏิบัติกลายเป็นจารีต ธรรมเนียมหรือข้อห้ามในวัฒนธรรมของกลุ่มคนนั้นๆ ไป

๒. การลงมือกระทำจริง มนุษย์เรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำจริง ในสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่จริง เช่น การเดินทาง ปลุกพืช สร้างบ้าน ต่อสู้กับภัยอันตราย เช่น ชาวเหนือ เรียนรู้จากการร่วมกันจัดระบบเหมืองฝายเพื่อการกสิกรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำระหว่างเขา แล้วค่อยๆ พัฒนาขึ้นเป็นระบบความสัมพันธ์ในการแบ่งปันน้ำระหว่างคนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในลุ่มน้ำเดียวกัน

๓. การถ่ายทอดความรู้ การเรียนรู้จากการกระทำจริงได้พัฒนาต่อจนเป็นการส่ง ต่อแต่คน (Transmission) รุ่นหลังด้วยการสาธิตวิธีการ การสั่งสอนด้วยการบอกเล่า (Oral tradition) ในรูปของเพลงกล่อมเด็ก คำพังเพย สุภาษิต และการสร้างองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ อักษร (Literacy tradition) ซึ่งโดยทั่วไป การถ่ายทอดภูมิปัญญาของชาวบ้านทุกภูมิภาคจะนิยมสอง วิธีแรก คือ สาธิตวิธีการและสอนเป็นวาจา^{๕๖}

๔. การเรียนรู้โดยพิธีกรรม ในเชิงจิตวิทยา พิธีกรรมมีความศักดิ์สิทธิ์ และมี อำนาจโน้มน้าวให้คนที่มีส่วนร่วมรับเอาคุณค่าและแบบอย่างพฤติกรรมที่ต้องการเน้นเข้าไว้ในตัวเป็น การตอกย้ำความเชื่อ กรอบศีลธรรมจรรยาของกลุ่มชน แนวปฏิบัติและความคาดหวังโดยไม่ จำเป็นต้องใช้การจำแนกแจกแจงเหตุผล แต่ใช้ศรัทธาความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม เป็นการ สร้างกระแสความเชื่อและพิธีกรรมที่พึงประสงค์

๕. การเรียนรู้โดยศาสนา เป็นหลักในการหล่อหลอมบ่มเพาะความประพฤติ สติปัญญาและอุดมการณ์ชีวิต ทั้งในด้านหลักธรรมคำสอน ศิล และวัตรปฏิบัติ ตลอดจนพิธีกรรมและ กิจกรรมทางสังคมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ในเชิงการเรียนรู้ล้วนมีส่วนตอกย้ำภูมิปัญญาที่เป็น อุดมการณ์แห่งชีวิต ให้มีกรอบและบรรทัดฐานความประพฤติและให้ความมั่นคง อบอุ่นทางจิตใจ เป็น ที่ยึดเหนี่ยวแก่คน ในการเผชิญชีวิตบนความไม่แน่นอนอันเป็นสัจธรรมอย่างหนึ่ง สถาบันศาสนาจึงมี อิทธิพลต่อการเรียนรู้ของคนที่อยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่า

๖. การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ระหว่างกลุ่มคนที่แตกต่างกันทั้งทาง ชาติพันธุ์ ถิ่นฐานทำกิน รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนกับคนต่างวัฒนธรรม ทำให้กระบวนการเรียนรู้ ขยายตัว มีความคิดใหม่ วิธีการใหม่เข้ามา ผสมกลมกลืนบ้าง ชัดแย้งบ้าง แต่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ หลากหลาย^{๕๗}

๗. การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (Cultural reproduction) การผลิตซ้ำทาง วัฒนธรรมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในสังคมไทย โดยในการแก้ปัญหาทั้งทาง สิ่งแวดล้อม ทางเศรษฐกิจและทางสังคมได้มีคนพยายามเลือกเฟ้นเอาความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติ

^{๕๖} Blier, Helen Marie, *Like Mining for Precious Stones the Wisdom and Work of Exemplary Teachers*, Dissertation Abstracts International, ๖๓ (October, ๒๐๐๒) : ๒๙๒.

^{๕๗} Yough, Lee. *Toward a New concept of Local Curriculum*. Korea: Free Press. . ๑๙๙๖, p. ๖๕.

ที่สืบทอดกันมาในสังคมประเพณีมาผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ให้ตรงกับฐานความเชื่อเดิม ขณะเดียวกันก็แก้ปัญหาในบริบทได้ระดับหนึ่ง^{๕๘}

๘. ครูพักลักจำ เป็นกระบวนการเรียนรู้วิถีหนึ่งที่มีมาแต่เดิมและยังจะมีอยู่ต่อไปใน วิธีนี้เป็นการเรียนรู้ในทำนองแอบเรียน แอบเอาอย่าง แอบลองทำตามแบบอย่างที่เราสังเกตเห็น อยู่เงียบๆ แล้วรับเอามาเป็นของตนเมื่อสามารถทำได้จริง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น:คุณค่าแห่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ภูมิปัญญา (wisdom) เป็นความรู้ ความสามารถและทักษะแห่งการดำรงชีวิตจากประสบการณ์ที่มนุษย์เข้าใจจริง และผ่านกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์หรือการใช้แก้ปัญหาให้เกิดผลสำเร็จมาแล้ว ภูมิปัญญาเป็นนามธรรมคือไม่มีตัวตนที่จะสามารถจับต้องได้ เป็นความสำนึก ความคิดความจำ เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวเราหรือในทุกคนที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตและคุณค่าแห่งวัฒนธรรม^{๕๙} ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลการจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ ดังนี้

๑. ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร

๒. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน ภูมิปัญญาแบบนี้มีพฤติกรรมตามแบบแผนของสังคมมีกฎเกณฑ์บอกอย่างนั้นดีหรือไม่ดี มีระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นหลัก มีความเข้าใจในอนิจจังของชีวิตเป็นแก่นสูงสุด รูปธรรมที่แสดงออกคือ ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ปู่ตา ผีพ่อแม่ และพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

๓. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม

๔. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและการรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

^{๕๘} Goff, Matthew James, *The Worldly and Heavenly Wisdom of ๔ Q Instruction*. Dissertation Abstracts International, ๖๔ (July , ๒๐๐๒) : ๒๒๘.

^{๕๙} กฤษณา วงษาสันต์, *วิถีไทย*, กรุงเทพมหานคร: เอิร์ตเวฟ เอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๕๒, หน้า ๕.

๕. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำการทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

๖. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในการส่งเสริมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความเชื่อมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมโดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

๗. ด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้านและนันทนาการ

๘. ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า

๙. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

๑๐. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากสติปัญญาของชาวบ้าน เป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ปัญหา การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวบ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น^{๖๐}

๑๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา เป็นองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่คิดค้น สังสม สืบทอด ปรับปรุง พัฒนา เป็นศักยภาพหรือความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ความรู้งอกงามไม่หยุดนิ่ง เป็นการสร้างความรู้ใหม่ สร้างปัญญาตอบสนองความจำเป็น ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน

^{๖๐} Krapf , Eric., *Unconventional Wisdom about Local Competition*, Dissertation AbstractsInternationl, ๓๒ (February, ๒๐๐๒) : ๒๔-๒๘.

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีลักษณะของการสะสมเรียนรู้ สืบสาน สืบทอด และต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบันจากบรรพบุรุษสู่ชนรุ่นหลังกันมาอย่างยาวนานและมีความสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้และการพัฒนาประเทศจะไม่คำนึงถึงความรู้ ทักษะ วิถีชีวิตของชุมชนเป็นไม่ได้ การนำภูมิปัญญาไทยสู่การศึกษาตลอดชีวิตจะส่งผลให้คนใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข ช่วยสร้างสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งช่วยให้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบที่เกิดจากสังคมภายนอก ตลอดทั้งช่วยส่งเสริมการพัฒนาอาชีพของประชาชนให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัว ซึ่งชุมชนเข้มแข็งได้ด้วยภูมิปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและกฎหมายการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชนองค์กรชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อบูรณาการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน อันแสดงถึงความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างความมั่นคงให้กับสังคมและประเทศชาติต่อไป

๒.๔ ข้อมูลพื้นที่วิจัย

๒.๔.๑ ข้อมูลสภาพทั่วไปของจังหวัดพิจิตร

จังหวัดพิจิตรเป็นจังหวัดเก่าแก่มากจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เชื่อกันว่าเจ้ากาญจนกุมาร (พระยาโคตรระบอง) โอรสพระยาโคตมเทวราช เป็นผู้สร้างเมืองเหนือฝั่งแม่น้ำน่านในปี พ.ศ. ๑๖๐๑ เดิมมีหลายชื่อ คือ เมืองสระหลวง เมืองโอชะบุรี เมืองชัยบวรและเมืองปากยม ดินแดนอันเป็นเขตจังหวัดพิจิตรอยู่ในที่ราบลุ่มตอนใต้ของภาคเหนือในดินแดนสุวรรณภูมิบริเวณนี้เป็นบริเวณที่ลำนํ้ายมและลำนํ้าน่านไหลผ่าน ลักษณะพิเศษของดินแดนจังหวัดพิจิตรเดิมเต็มไปด้วยห้วย หนอง คลอง บึง พื้นดินจังหวัดพิจิตร เป็นดินอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร เพราะเป็นดินตะกอนที่เกิดจากน้ำท่วมทับถมทุกปีมีปลาชุกชุม

ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อเปลี่ยนการปกครองเป็นแบบจตุสดมภ์และแบ่งหัวเมืองออกเป็นหัวเมืองเอก โท ตรี จัตวา เมืองพิจิตรมีฐานะเป็นเมืองตรี มีความสำคัญทางทหารและการปกครองมาก ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงพระราชนิพนธ์คำกลอน เรื่อง "ไกรทอง" โดยใช้เมืองพิจิตรเป็นแหล่งกำเนิดของเรื่องราว เนื่องจากเมืองพิจิตร เป็นเมืองที่มีแหล่งน้ำมากมายและมีกระแซ่ชุกชุมนั่นเอง ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้นำรูปแบบการปกครองระบบเทศบาลมาใช้และได้จัดตั้งมณฑลพิษณุโลก เป็น

มณฑลแรกประกอบด้วย ๕ เมือง คือ เมืองพิษณุโลก เมืองพิชัย เมืองสวรรคโลก เมืองสุโขทัย และเมืองพิจิตร

ที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดพิจิตรตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ระหว่างเส้นแวงที่ ๙๙ องศา ๔๕ ลิปดาตะวันออก และระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๕ องศา ๕๐ ลิปดากับ ๑๖ องศา ลิปดาเหนือ มีพื้นที่ ๔,๕๓๑,๐๑๓ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๒,๘๓๑,๓๓๓ ไร่ มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน ๓ สาย ได้แก่ แม่น้ำน่าน แม่น้ำยม และแม่น้ำพิจิตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ขึ้นมาทางเหนือ ระยะทางประมาณ ๓๔๗ กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ด้านทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก ด้านทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดนครสวรรค์

ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรเป็นพื้นที่ราบลุ่มแอ่งกระทะทิศตะวันออกเป็นที่ลาดเชิงเขา ทิศตะวันตกเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำกว่าจังหวัดกำแพงเพชรประมาณ ๒๐ เมตร มีแม่น้ำ ๓ สาย ที่ไหลจากทิศเหนือลงสู่ ทิศใต้ คือ แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และแม่น้ำพิจิตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ดินดีมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง เนื่องจากตะกอนที่น้ำพัดมาทับถมเหมาะแก่การทำนาและปลูกพืชหมุนเวียน พื้นที่ส่วนใหญ่ ถูกบุกเบิกเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร จึงมีพื้นที่ป่าเหลือน้อยมากจนแทบไม่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและจากการที่ตอนกลางของจังหวัดพิจิตรมีแม่น้ำไหลผ่านถึง ๓ สาย ดังกล่าวจึงทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำในช่วงที่น้ำเหนือไหลหลากและปัญหาน้ำป่าที่ไหลมาจากทิวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ทางทิศตะวันออก

การปกครอง จังหวัดพิจิตร แบ่งหน่วยการปกครองออกเป็นอำเภอ ๑๒ อำเภอ ๘๖ ตำบล ๘๘๙ หมู่บ้าน หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน ๑ แห่ง เทศบาลเมืองจำนวน ๓ แห่ง เทศบาลตำบล จำนวน ๒๕ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๗๓ แห่ง (ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดพิจิตร ข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๙)

ด้านศาสนา ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๙.๘๐ นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาร้อยละ ๐.๑๗ นับถือศาสนา คริสต์ ร้อยละ ๐.๐๒ นับถือศาสนาอิสลาม และ ร้อยละ ๐.๐๑ นับถือศาสนาอื่นๆ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม่น้ำน่าน ไหลจากจังหวัดพิษณุโลก ผ่านจังหวัดพิจิตร ที่อำเภอเมืองพิจิตร ตะพานหิน บางมูลนาก ไปจังหวัดนครสวรรค์ มีคลองใหญ่รับน้ำไหลลงสู่แม่น้ำน่าน ๗ คลอง แม่น้ำน่านช่วงที่ไหลผ่านจังหวัด พิจิตร มีความยาวประมาณ ๙๗ กิโลเมตร ปริมาณน้ำไหลสูงสุด ๑๐๔๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที พื้นที่ในลุ่มน้ำประมาณ ๒,๖๐๒ ตารางกิโลเมตร หรือ ๐,๖๒๖,๒๕๐ ไร่ แม่น้ำยม ไหลจากจังหวัดพิษณุโลก ผ่านจังหวัดพิจิตรที่อำเภอสางงาม โปธิ์ประทับช้าง โปทะเล ไปจังหวัดนครสวรรค์ มีคลองใหญ่รับน้ำไหลลงสู่แม่น้ำยม ๗ คลอง แม่น้ำยมช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดพิจิตร มีความยาวประมาณ ๑๒๔ กิโลเมตร มีปริมาณน้ำไหลสูงสุด ๙๐๐ ลูกบาศก์เมตร

ต่อวินาที พื้นที่ในลุ่มน้ำ ประมาณ ๒,๐๔๖ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑,๒๗๖,๗๕๐ ไร่ แม่น้ำพิจิตร เดิม เป็นแม่น้ำนาน เมื่อมีการขุดลอกคลองแยกสายทำให้ตื่นเงิน โดยอยู่กึ่งกลางระหว่างแม่น้ำนานกับ แม่น้ำยม มีความยาว ๑๒๗ กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภอเมืองพิจิตร โปธิ์ประทับช้าง ตะพานหิน แล้วไป บรรจบกับแม่น้ำยมที่บ้านบางคลาน อำเภอโพทะเล แม่น้ำสายนี้ตื่นเงินมากและมีฝายกั้นน้ำเป็น ช่วงๆ เพื่อใช้ในสวนผลไม้

จังหวัดพิจิตร เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนล่าง มีเนื้อที่ ๔,๕๓๑.๐๑๓ ตาราง กิโลเมตร มีความยาวจากทิศเหนือจดใต้ประมาณ ๗๗ กิโลเมตร ความกว้างจากทิศตะวันออกจดทิศ ตะวันตกประมาณ ๗๒ กิโลเมตร มีความหมายว่า “เมืองงาม” ตั้งอยู่ระหว่างจังหวัดนครสวรรค์กับ จังหวัดพิษณุโลก มีแม่น้ำนานกับแม่น้ำยมไหลผ่าน ตัวเมืองอยู่ริมฝั่งแม่น้ำนาน ในสมัยสุโขทัยปรากฏ ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชและในศิลา จารึกหลักที่ ๘ รัชกาลพระยาสิทธิ เรียกว่า “เมืองสระหลวง” ซึ่งมีสถานะเป็นหัวเมืองเอกของกรุงสุโขทัย ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้ เปลี่ยนชื่อเป็น “เมืองโอมบุรี” ซึ่งแปลว่า “เมืองในท้องน้ำ” นอกจากนี้แล้ว ยังเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียง ว่าเป็นดินแดนของจระเข้ซึ่งเป็นสัตว์เลื้อยคลานที่มีความดุร้าย ปัจจุบันนี้มีฟาร์มจระเข้ น้ำจืดหลาย แห่ง และจังหวัดพิจิตรยังเป็นถิ่นกำเนิดของนิทานเรื่องไกรทองอันลือลั่นอีกด้วย

๒.๔.๒ ชาวไทยพวน หรือ ชาวลาวพวน^{๖๑}

ไทยพวนในจังหวัดพิจิตร พบในอำเภอทับคล้อ อำเภอบางมูลนาค บ้านป่าแดง อ.ตะพาน หิน) ไทยพวน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไท ใช้ภาษาพวน ซึ่งเป็นตระกูลภาษาไท-กะได ใช้ภาษาพวน อาศัย อยู่ในหลายจังหวัดของประเทศไทย เดิมอาศัยอยู่ในประเทศลาว

พวน (Phuen, Puen) เป็นคำที่เรียกกลุ่มชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในแคว้นเชียงขวางหรือ บริเวณที่ราบสูง ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีอาณาเขตติดต่อกับญวน ได้ชื่อว่าพวน เพราะเชียงขวางมีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านพื้นที่ ชื่อแม่น้ำพวน ชาวพวนนิยมตั้งถิ่นฐานสร้างที่ทำกิน บริเวณลุ่มแม่น้ำ ด้วยมีอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ไถนา ชาวพวนได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยหลาย ครั้งด้วยกัน คือ สมัยกรุงธนบุรีตอนปลาย สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในครั้งที่ไทยยก ท้าไปปราบฮ่อ เมื่ออพยพมาอยู่ในประเทศไทย จึงเลือกสถานที่สร้างบ้านเรือนอยู่ตามแม่น้ำลำคลอง สังเกตได้จากชาวไทยพวนอำเภอปากพลี จะสร้างบ้านอยู่ตามลำคลองตลอดแนว ตั้งแต่ตำบลหนอง แสง ตำบลเกาะหวาย ตำบลเกาะโพธิ์ จนถึงตำบลท่าเรือ เป็นต้น ที่อำเภอเมืองนครนายก จะมีชาว ไทยพวนอาศัยอยู่ที่ตำบลสาริกา และตำบลเขาพระชาวไทยพวนในจังหวัดนครนายก เชื่อกันว่า อพยพ

^{๖๑} ในงานวิจัยนี้เรียกว่า กลุ่มกำฟ้า

เข้ามาในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ประมาณ ปี พ.ศ. ๒๓๒๒ เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงโปรดเกล้าให้ สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ยกทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์และหัวเมืองต่างๆ ซึ่งมีชื่อเรียกรวมกันว่า หัวพันทั้งห้าทั้งหก ประกอบด้วย เมืองคำม่วน เมืองคำเกิด เมืองเวียงไชย เมืองไพศาลลี เมืองซำเหนือ และเมืองเชียงขวาง ได้กวาดต้อนเอาลาวเวียง(ลาวเวียงจันทน์) ลาวพวนและไทดำ (ปัจจุบันนิยมเรียกว่าไทยทรงดำ หรือ ลาวโซ่ง) มาไว้ที่เมืองร้าง (เพราะถูกพม่ากวาดต้อนราษฎรไปตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า เมื่อ พ.ศ.๒๓๑๐) เช่นเมืองสระบุรี ลพบุรี นครนายก และฉะเชิงเทรา ระยะที่สอง ในราวปี พ.ศ. ๒๓๓๕ สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมืองแกลงและเมืองพวนแข็งข้อต่อเมืองเวียงจันทน์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์จึงได้ยกทัพไปปราบ และกวาดต้อนครอบครัวไทดำและลาวพวนส่งมากรุงเทพฯ ลาวทรงดำถูกส่งไปอยู่ที่เพชรบุรี ลาวพวนถูกส่งมาที่เมืองลพบุรี สระบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา ราชบุรีและจันทบุรี ด้วย ระยะที่สาม ในราวปี พ.ศ. ๒๓๗๐ เจ้าอนุวงศ์เมืองเวียงจันทน์ ก่อกบฏต่อกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ โปรดเกล้าให้พระยาราชสุภาวดี (เจ้าพระยาบดินทรเดชา) เป็นแม่ทัพ ขึ้นไปปราบกบฏ และได้กวาดต้อนครอบครัวลาวพวนมาไว้ที่อำเภอekinบุรี อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดสระแก้ว จังหวัดลพบุรี และจังหวัดพิจิตร เป็นต้น ชาวไทยพวน มีอุปนิสัยยิ้มแย้มแจ่มใส โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และรักสงบ ยึดมั่นใน ขนบธรรมเนียมประเพณี มีวัฒนธรรม มีภาษา มีความผูกพันในระบบเครือญาติ เผ่าพันธุ์ เป็นเอกลักษณ์ของตนเองมาช้านาน ชาวไทยพวนจะพูดได้ทั้งภาษาไทยกลาง และภาษาไทยพวน โดยจะใช้ภาษาไทยกลางพูดกับคนต่างถิ่น แต่จะพูดภาษาไทยพวนกับกลุ่มชนเดียวกัน ภาษาพูดของไทยพวนมีสำเนียงไพเราะ ซึ่งจะแตกต่างจากภาษาพูดของลาวเวียง ที่มีสำเนียงสั้นๆ ห้วนๆ

วิถีชีวิต ชาวพวนมีนิสัย รักความสงบ ใจคอเยือกเย็น มีความโอบอ้อมอารี ยึดมั่นในศาสนา รักอิสระ มีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ เมื่อว่างจากการทำไร่ทำนา ก็จะทำงานหัตถกรรม คือ ผู้ชายจะสานกระบุง ตะกร้า เครื่องมือหาปลา ส่วนผู้หญิงจะทอผ้า ซึ่งรู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบันคือ ผ้ามัดหมี่ลพบุรี

อาหารของชาวไทยพวนที่มีประจำทุกครัวเรือนคือ ปลา ร้า เมื่อมีงานบุญมักนิยมทำขนมจิ้น และข้าวหลาม ส่วนอาหารอื่นๆ จะเป็นอาหารง่ายๆ ที่ประกอบจากพืชผัก ปลา ที่มีในท้องถิ่น เช่น ปลาต้ม ปลาต้มผัก เป็นต้น ในด้านความเชื่อนั้น ชาวพวนมีความเชื่อเรื่องผี จะมีศาลประจำหมู่บ้านเรียกว่า ศาลตาปู่ หรือศาลเจ้าปู่บ้าน รวมทั้งการละเล่นในเทศกาลก็จะมีการเล่นผีนางดั่ง ผีนางกวัก ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวพวนคือ ประเพณีใส่กระจาด ประเพณีกำฟ้า ซึ่งเป็นประเพณีที่แสดงถึงการสักการะฟ้า เพื่อให้ผีฟ้า หรือเทวดาพอใจ เพื่อไม่ให้เกิดภัยพิบัติ

วัฒนธรรมด้านภาษา ชาวพวนจะมีภาษาเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทั้งภาษาพูด และภาษาเขียนภาษาของชาวไทยพวน ใช้ภาษาไทยแท้เสียงวรรณยุกต์ใกล้เคียงกับภาษาภาคกลางมากกว่า

เสียงของชาวภาคอีสานส่วนมากเช่น แม่ก็ออกเสียงว่า แม่ ตรงกับภาษาภาคกลางไม่ใช่แม่ น้ำก็ออกเสียงว่า น้ำ ไม่ใช่ น่ำม เมื่อเทียบเคียงกับภาษาไทยสาขาอื่น เห็นว่าใกล้เคียงกับภาษาผู้ไทย หรือ ไทยภู และภาษาย้อ คือ ออกเสียงสระโอะไม่ม้วนเป็นเสียงสระเออ เช่น ไต้ ออกเสียงเป็น เต้อ ให้ ออกเสียงเป็น เหือ เป็นต้น ขนบธรรมเนียมประเพณีก็คล้ายคลึงกัน นับถือพระพุทธศาสนามั่นคงเช่นเดียวกัน แต่ปัจจุบันภาษาเขียนจะไม่มีคนเขียนได้ ยังคงเหลือเพียงภาษาพูด ซึ่งมีสำเนียงคล้ายเสียงภาษาถิ่นเหนือ อักษร "ร" ในภาษาไทยกลาง จะเป็น "ฮ" ในภาษาพวน เช่น รัก - ฮัก หัวใจ - หัวเจอ ใคร - เผอ ไปไหน - ไปกะเลอ ปัจจุบันชาวพวนในแต่ละจังหวัดยังคงสภาพความเป็นสังคมเกษตรกรรม ยังมีความผูกพันกัน แน่นแฟ้นในหมู่ชาวพวน และมีความสัมพันธ์อันดีกับชาวไทยกลุ่มอื่น ทั้งยังคงพยายามรักษาประเพณี วัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์อย่างดีแต่เพราะความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ และสภาพสังคม เศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนไป ทำให้วิถีชีวิตของชาวพวนเปลี่ยนไปจากเดิมบ้าง เช่น ภาษาพูด คนหนุ่มสาวจะนิยมพูดภาษาไทยกลาง แม้จะอยู่ในหมู่เดียวกัน หรือประเพณีพื้นบ้านบางอย่างก็มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ เช่น แต่เดิมประเพณีใส่กระจาด ประเพณีเทศน์มหาชาติ จะจัดทำทุกปี และมีการทำอาหารเลี้ยงดู และใส่กระจาดกันทุกบ้าน

เทศกาลและงานประเพณี

งานประเพณีกำฟ้า เป็นงานบุญพื้นบ้านอีกอย่างหนึ่งของลาวพวนบ้านป่าแดง อำเภอตะพานหิน ที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นการบูชาหรือเคารพเทวดาฟ้าดิน เชื่อกันว่าเมื่อได้ทำบุญประกอบพิธีกรรมตั้งบายศรีบูชาขอพรจากเทพยดารักษาฟ้าแล้วจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เชื่อกันว่าเสียงฟ้าร้องคือ "สัญญาณฟ้าเปิดประตูน้ำ" เพื่อให้ชาวนา ชาวไร่มีน้ำประกอบอาชีพเกษตรกรรม การพยากรณ์เสียงฟ้าร้องของลาวพวนมีดังนี้

เสียงฟ้าร้องมาจากทิศเหนือหรือทิศตะวันออกเฉียงเหนือ พยากรณ์ว่าฝนจะมีน้ำเพียงพอพืชพันธุ์ธัญญาหารสมบูรณ์ ประชาชนจะมั่งมีศรีสุข ถ้าฟ้าร้องดังมาจากทิศใต้ ฝนจะตกน้อย เกิดความแห้งแล้งพืชผลได้รับความเสียหายถ้าฟ้าร้องเสียงดังมาจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ ฝนจะตกปานกลาง พืชในที่ลุ่มได้ผลดี พืชในที่ดอนจะเสียหาย ถ้าเสียงฟ้าร้องมาจากทิศตะวันตกจะเกิดความแห้งแล้งข้าวยากหมากแพงจะรบกวนพุ่มพุ่มกัน ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นการบูชาหรือเคารพเทวดาฟ้าดิน เชื่อกันว่าเมื่อได้ทำบุญประกอบพิธีกรรมตั้งบายศรีบูชาขอพรจากเทพยดาผู้รักษาฟ้าแล้วจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เชื่อกันว่าเสียงฟ้าร้อง คือ "สัญญาณฟ้าเปิดประตูน้ำ" เพื่อให้ชาวนา ชาวไร่มีน้ำประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ประเพณีที่สำคัญของชาวพวนได้แก่ ประเพณีกำฟ้า คำว่า "กำ" เป็นคำพวน หมายถึงการสักการะ คำว่า "ฟ้า" หมายถึงเจ้าฟ้า เจ้าแผ่นดิน หรือผู้ที่อยู่สูงเทียมฟ้า คือพวกเทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่อาจเห็นได้ คำว่า "กำฟ้า" หมายถึง การนับถือการสักการบูชาฟ้า ซึ่งจะถือเอาวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เป็นวันกำฟ้า ก่อนวันกำฟ้า ๑ วัน คือวันขึ้น ๒ ค่ำเดือน ๓ จะถือเป็นวันสุกดิบแต่ละบ้าน

จะทำข้าวปุ้น หรือ ขนมจีน พร้อมทั้งน้ำยา และน้ำพริกไว้เลี้ยงดูกัน มีการทำข้าวหลามเผาไว้ใน กระบอกข้าวหลามอ่อน มีการทำข้าวจี ข้าวสีทำโดยนำข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้วนำมาปั่นเป็นก้อนขนาดพอเหมาะ อาจจะมีใส่ไส้หวานหรือใส่เค็มหรือไม่ใส่ไส้เลยก็ได้ เสียบเข้าไม้ทำโดยรอบด้วยไข แล้วนำไปปิ้งไฟจนสุกหอม ข้าวจีจะนำไปเช่นไหว้ผีฟ้าและแบ่งกันกินในหมู่ญาติพี่น้อง พอถึงวันกำฟ้าทุกคนในบ้านจะไปทำบุญที่วัดมีการใส่บาตรด้วยข้าวหลาม ข้าวจี ตกตอนบ่ายจะมีการละเล่นไปจนถึงกลางคืน การละเล่นที่นิยมได้แก่ ช่วงซัย มอญซ่อนผ้า นางดั่ง ฯลฯ งานบุญกำฟ้าในปัจจุบันเศรษฐกิจได้สูงขึ้น การทำบุญต่างๆได้รวบรัดลงไปเหลือเพียงหลักใหญ่ๆและต่อมาในปัจจุบันในบางแห่งได้กลายเป็นวันทำบุญกุศลและงานรื่นเริงประจำปี จึงได้จัดงานนี้เพื่อนำประโยชน์ที่ได้เข้าไปทำสาธารณกุศลเป็นต้น

ประเพณีใส่กระจาด ประเพณีใส่กระจาดหรือประเพณีเสื่อกระจาด เป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวไทยพวน โดยจะตรงกับฤดูเทศกาลออกพรรษา คือระยะเวลาเดือน ๑๑ ข้างแรม การใส่กระจาดเริ่มต้นเมื่อมีการประกวดกำหนดงานบุญมหาชาติแต่ละหมู่บ้าน จะกำหนดทำบุญไม่ตรงกัน หากหมู่บ้านใดมีการกำหนดทำบุญก่อน แต่ละบ้านก็จะทำขนมจีนและข้าวต้มมัด นอกจากนี้ยังมีผลไม้ต่างๆ เช่น กล้วย อ้อย ส้ม ฯลฯ ไปให้กับหมู่บ้านที่มีงาน การทำบุญร่วมกันนี้อาจใช้เงินหรือผลไม้ที่นำมาร่วมกันสมทบทำบุญ และการทำบุญนี้เองเรียกว่า "การใส่กระจาด"ก่อนจะถึงวันใส่กระจาดหนึ่งวันเรียกว่า "วันต้อนสาว" คำว่า "ต้อนสาว" เป็นภาษาพวน คือ เจ้าบ้านจะไปวานลูกสาวของหมู่บ้านที่รู้จักคุ้นเคยมาช่วยที่บ้านของตนเพื่อทำขนม ห่อข้าวต้ม ตำข้าวปุ้น(ขนมจีน) และช่วยต้อนรับแขกที่จะมาใส่กระจาด ในคืนนี้จะมีหนุ่มๆ ไปเที่ยวตามบ้านสาว ๆ ที่ตนชอบอยู่ และจะช่วยกันทำขนมไปคุยกันไปตลอดคืนและเตรียมจัดของไว้เลี้ยงแขกจนสว่าง พอรุ่งขึ้นก็เก็บกวาดจัดบ้านไว้รับแขกในวันใส่กระจาดในวันรุ่งขึ้นเป็นวันเทศน์ ชาวบ้านก็จะนำของที่แขกมาใส่กระจาดทำเป็นภัณฑ์ไปถวายพระที่วัดโดยถือกันว่าการทำบุญมหาชาตินี้เป็นการทำบุญครั้งที่ยิ่งใหญ่ประจำปี

การปลูกเอื้องพวน (ปลูกบ้าน) ตามคติความเชื่อของไทยพวนจะปลูก (ปลูกสร้าง) บ้านปลูกเอื้อง จะต้องเลือกที่ให้ได้ลักษณะที่ดีที่เป็นมงคล การเลือกที่ต้องมีผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่ไปดูที่ดูทางให้การเลือกที่จะเสี่ยงทายหาที่ด้วยการ

๑. ขุดหลุมให้ลึกพอประมาณ แล้วเอาไปไม้ปักหลุมไว้ ๑ คืบ รุ่งเช้าเปิดหลุมเอาดินขึ้นมาดมดูกลิ่นอย่างไร ถ้าดินมีกลิ่นเหม็น กลิ่นเน่าผิดกลิ่นธรรมชาติของดิน เป็นอัปมงคล ปลูกเอื้องไม่ได้จะทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย

๒. นอกจากดูดิน ดมกลิ่นดิน ดูน้ำในหลุมด้วยว่า น้ำเป็นอย่างไร สีอะไรน้ำใสหรือสีเน่ามีมัน น้ำมีกลิ่นเหม็น ปลูกเอื้องไม่ได้จะเจ็บป่วย น้ำจะท่วมบ้าน

๓. ปลูกเอื้อง ต้องไม่ปลูกใกล้หอบ้าน เป็นชะล่า

๔. ปลุกเสกที่รื้อลงจะสร้างใหม่ต้องทิ้งไว้ ๑ ปี ก่อนจึงปลุกใหม่ได้ การปลุกเสกต้องปลุกให้เสร็จในวันเดียว คือ ชิงสุก ปลุกเสก เมื่อชุดหลุมเสร็จจะใช้ของมาปิดปากหลุมกันไม่ให้สัตว์ลงไป หลุมเสาแต่ละหลุมจะมีชื่อเรียกคล้องจองกันเช่น คำสี่ คำตี คำมี ฯลฯ

การตัดไม้ทำเสาเสก จะต้องหาวันไปตัดให้ได้มงคล และไม้ที่เอามาทำเสาจะต้อง ๑. ลำต้นตรง ไม่คดงอ ๒. ไม้ไม่แตก ไม่กลวง เมื่อล้มไม้ลงแล้วจึงพบว่าใจไม้แตกกลวง ก็จะไม่เอามาใช้ปลุกเสกไม่ได้ ๓. ไม้ที่จะทำเสาต้องเป็นไม้ไม่แยงเงา คือ เงาของไม้ไม่ทอดลงน้ำ ๔. ไม่มีกิ่งตาย มีใบดก มีมดอยู่มากๆ ถือว่าจะทำให้อยู่ดีกินดี มีความสามัคคีกลมเกลียว ๕. ขณะตัดไม้ทำเสา ถ้ามีเสียงนกเค้า แมวร้อง ตุ๊กแกร้อง แลนร้อง (ตะกวด) ฟานร้อง (เนื้อทราย) แม้ไม้จะล้มแล้วก็เอามาทำเสาไม่ได้ ถือเป็นอัปมงคล

วันขึ้นบ้านใหม่ นิยมขึ้นบ้านใหม่ในเดือนคู่ คือเดือน ๔ เดือน ๖ เดือน ๘ เดือน ๑๐ เดือน ๑๒ เจ้าของบ้านจะต้องหาเอาวันดีเป็นวันขึ้นบ้านใหม่ วันดี คือวันที่เป็นสิริมงคล ได้แก่ วันขึ้น ๑ ค่ำ ๓ ค่ำ ๖ ค่ำ ๑๑ ค่ำ ๑๓ ค่ำ วันเสีย คือวันที่ห้ามทำการมงคล เป็นวันอื่นๆ ที่นอกเหนือจากวันดี เวลาที่ใช้ขึ้นบ้านใหม่ คือ เวลาเปิดหน้าพระเจ้า ประมาตตอนตีห้า เหตุที่ใช้เวลาตอนตีห้าถือว่าเป็นเวลาเปิดหน้าพระเจ้าเพราะสมัยก่อนพระพุทธเจ้าจะตรัสรู้ตอนตีห้า จึงถือเวลานี้เป็นเวลามงคล ก่อนจะขึ้นบ้านใหม่ต้องเตรียมงานหลายเดือน สมมุติถ้าจะขึ้นบ้านใหม่ในเดือน ๖ ต้องเตรียมงานตั้งแต่เดือน ๔ ต้องเตรียมนิมนต์พระ เตรียมของ คืบก่อนวันงานขึ้นบ้านใหม่จะต้องมีการนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีสวดเบิก เพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่บ้าน วันขึ้นบ้านใหม่ จะนิมนต์พระมา ๙ รูป มาตักบาตรทำบุญกันที่บ้าน แล้วก็จะมีพิธีสวดชะตา การทำพิธีสวดชะตา ๑. ต้องใช้ไม้งาม เอามากระโจมกัน ๑๐๙ อัน โดยมีไม้ยาวๆ ๓ อัน มัดกระโจมกันไว้ แล้วที่เหลือเป็นไม้สั้นๆ แบ่งเป็น ๓ ส่วน แต่ละส่วนก็จะไปกระโจมไว้ที่ไม้ยาวๆ ๓ อันนั้น เขาเรียกกันว่า ไม้ค้ำศรี ค้ำโพธิ ๒. ต้องมีต้นกล้วย ต้นอ้อย มะพร้าวหลาย หน่อกล้วย หน่ออ้อย หน่อหมาก ชันหมาก น้ำต้น เสือแดง หมอน มีการทำกระทงสี่เหลี่ยม ข้างวางไว้ใต้ไม้ค้ำศรี ค้ำโพธิ ภายในกระทงประกอบด้วย ขนม ข้าวเหนียว เอา ๑๐๙ ก้อน อ้อย ๑๐๙ อัน บุหรี่ ๑๐๙ อัน ทุกอย่างต้อง ๑๐๙ ทั้งหมด หมายถึง ความก้าวหน้า พระสงฆ์จะเป็นคนสวดทำพิธีสวดชะตา

๒.๔.๓ ไทยทรงดำ (โซ่งดำ)^{๖๒}

ความเป็นมาของชาวไทยทรงดำ หรือ ลาวโซ่ง ซึ่งมีบรรพบุรุษและถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ที่เตียนเบียนฟู ประเทศเวียดนาม ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในแถบเมืองเพชรบุรี เป็นที่แรกในประเทศไทย เมื่อกว่า ๒๐๐ ปีมาแล้ว กลุ่มที่ย้ายมาอยู่ในเมืองไทยนี้เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในประเทศลาว คนไทยแต่ไหนแต่ไรมาจึงเรียกชนกลุ่มนี้โดยใช้คำนำหน้าว่า “ชาวลาว” และ “ไทยทรงดำ” คือกลุ่มชาติพันธุ์คนไทยสาขาหนึ่งที่มีความเป็นอิสระ คำว่า “ดำ” หมายถึงการแต่งกายด้วยเครื่องนุ่งห่มสีดำ จึงมี

^{๖๒} ในงานวิจัยนี้เรียกว่า กลุ่มไทยทรงดำ

ความหมายโดยรวม ว่ากลุ่มชาติพันธุ์คนไทยสาขาหนึ่งในบรรดาหลายชนเผ่า ที่แต่งกายด้วยสีดำ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยดำ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายไทยทรงดำ คือ โซ่ง หรือ ซ่ง หรือ ซ่งดำ หมายถึง ชาวไทยพวกหนึ่ง ผู้ชายนุ่งกางเกงสีดำหรือสีครามแก่ ขาสั้นใต้เข่า เล็กน้อยและแคบ ผู้หญิงนุ่งซิ่นสีดำหรือสีครามแก่มีลายสีขาวเป็นทางลง ไทยทรงดำนับเป็นชาวไทยสาขาหนึ่งที่มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อ เช่น “ซ่ง” “โซ่ง” “ลาวโซ่ง” “ไทยโซ่ง” “ลาวทรงดำ” “ผู้ไทยดำ” หรือ “ไทยทรงดำ” มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่แคว้นสิบสองจุไทยแถบเมืองแฉ่ง (เตียนเบียนฟู) ตอนเหนือของประเทศเวียดนามติดต่อกับลาวซึ่งเป็น ดินแดนปลายสุดของราชอาณาจักรสยามเวลานั้นการอพยพของไทยทรงดำสู่ดินแดนของประเทศไทยที่นับว่าสำคัญมี ๒ ครั้งด้วยกัน จากการอพยพของไทยโซ่ง จะเห็นได้ว่าถิ่นฐานเดิมของไทยโซ่งในประเทศไทยอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี การที่โปรดเกล้าฯ ให้ไทยทรงดำไปอยู่ที่เพชรบุรีนั้นอาจเป็นเพราะจังหวัดเพชรบุรีมีป่าและเขา มาก มีหุบห้วย ลำธาร น้ำท่วมไม่ถึง ลักษณะภูมิประเทศคล้าย ภูมิประเทศบ้านเก่าเมืองเดิม คือ เมืองแฉ่ง แคว้นสิบสองจุไทย การที่ไทยทรงดำ ได้อาศัยกระจัดกระจาย ในที่ต่างๆในประเทศไทยนั้น เหตุผลหนึ่งก็คือไทยดำรุ่นเก่ามีความปรารถนาแรงกล้าที่จะกลับไปถิ่นฐานบ้าน เกิดของตน คือ เมืองแฉ่ง จึงพยายามเดินทางขึ้นไปทางเหนือ เมื่อถึงฤดูฝนก็พัก ณ ที่ใดที่หนึ่ง ทำนาเพื่อหาเสบียงไว้สำหรับการเดินทางต่อไป เดินทางเรื่อยไป จนกระทั่งคนแก่ต้องตายจากไปในระหว่างการเดินทาง ลูกหลานก็ไม่สามารถจะเดินทางกลับไปได้ จึงตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่ตามทางเป็นแห่งๆไป เดินทางไปได้ไกลสุดที่จังหวัดพิจิตร และพิษณุโลก เราจึงเห็นว่ามีไทยโซ่งอาศัยอยู่ประปรายที่จังหวัดเหล่านี้ นอกจากเหตุผลนี้แล้วก็ยังมีเหตุผลอื่น คือการอพยพเพื่อไปหาที่ทำกินใหม่ ในบริเวณจังหวัดใกล้เคียง เช่น ราชบุรี สุพรรณบุรี และนครปฐม ดังนั้นไทยทรงดำที่กระจัดกระจายกันอยู่ในที่ต่างๆ ของประเทศไทยล้วนแต่เป็น เชื้อชาติของไทยทรงดำที่ไปจากเพชรบุรีทั้งสิ้น

วัฒนธรรมประเพณี

การแต่งกายของสตรี ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะมวยผมปั้นเกล้ายกสูงขึ้นไปบนกลางศีรษะ เสื้อใส่แขนทรงกระบอกสีดำ คอเสื้อมนกลม และนุ่งซิ่นสีดำยาว หรือไม่ก็ลายซิ่นแบบลายแดงโม จะมีผ้าเปียวโพกคลุมไว้ที่ศีรษะกรณีที่ออกไปทำไร่ทำนาหรือออกไปข้างนอก ส่วนภาษาที่ใช้ในกลุ่มคนที่เรียกตัวเองว่าโซ่ง จะใช้ภาษาไทยดำ ซึ่งมีตัวอักษรเป็นของตัวเอง

ด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย บ้านไทยทรงดำ (โซ่งดำ) แบบดั้งเดิมจะสร้างด้วยวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยไม้ไผ่ เป็นบ้านใต้ถุนสูง หลังคาจะมุงด้วยตับแฝกหรือตับจาก แล้วแต่ว่าจะหาได้รูปหลังคามีลักษณะคล้ายกับกระโจมคลุมลงเสมอพื้นเรือนคลุมผนังบ้านทุกด้านดูไกลๆ เหมือนไม่มีฝาบ้านเพราะหลังคาคลุมมิดหมด บ้านไทยทรงดำ (โซ่งดำ) จะไม่มีหน้าต่าง (เข้าใจว่าเพราะถิ่นฐานเดิมอยู่ทางเหนืออากาศหนาวจึงไม่เหมาะที่จะมีหน้าต่างให้ลมโกรก) บ้านโบราณใต้ถุน

ค่อนข้างสูงใช้เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย ช้าง เรือนมักจะมีเสาและครกกระเดื่อง (จกมอง) ห่างบ้านไม้ ไกลจะมีขั้วข้างแข็งแรงมั่นคง พื้นขั้วข้างจะต้องสูงกว่าพื้นเรือน เพราะไทยทรงดำ (โห่งดำ) ถือว่าพระแม่โพสพมีบุญคุณต่อการดำรงชีวิตจะไม่เหยียบย่ำโดยเด็ดขาด

การแต่งกายพอจะแยกออกเป็นแบบที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และแบบเป็นพิธีหรือใช้ในโอกาสพิเศษ สีที่ใช้เป็นหลักมี ๕ สี คือ ดำ ขาว เขียว แดงเลือดหมูและแสด สีดังกล่าวจะนำมาใช้ ตกแต่ง ผ้าดำให้สวยงามขึ้น แบบที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ชาย สวมกางเกงขาสั้น เรียกว่า “ส้วงก้อม” เสื้อเรียกว่า “เสื้อโตย (เสื้อไทย) หลึง สวมผ้าถุงเรียกว่า “ผ้าซิ่น” เสื้อ เรียกว่า “เสื้อก้อม” ผ้าสไบ ไทยทรงดำ (โห่งดำ) เรียกว่า “ผ้าเปี้ยว”(ผ้าเปี้ยว) สำหรับหญิงชราจะใช้เป็นผ้าสไบเฉียงเวลาไปทำบุญ แบบเป็นพิธีหรือใช้ในงานพิธีและโอกาสพิเศษ

ผู้หญิง เสื้อก้อมสวมผ้าซิ่นลายแดงโมหรือซิ่นต่าหมี่

ผู้ชายใส่กางเกงขาสั้นสีดำหรือสีครามแก่คล้ายกับกางเกงจีนขาสั้นเรียกว่า “ส้วงฮี”
จะสวมใส่เป็นชุดกับเสื้อเรียกว่า “เสื้อฮี”

การสวมใส่เสื้อฮี เสื้อฮีใช้ในงานที่เป็นมงคล เช่น งานแต่ง งานบวช และงานที่ไม่เป็นมงคล เช่น งานเผาศพ งานทำบุญให้ผู้ตาย เสื้อตัก เป็นการใส่เสื้อไว้ทุกข์ให้ผู้เสียชีวิต เรียกว่า “เสื้อตัก” เมื่อญาติผู้ใหญ่เสียชีวิต ที่จะใส่คือลูกหลานใกล้ชิดหรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ตายเท่านั้น

เสื่อตัก

พิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ

พิธีกรรมของชาวไทดำ ๑. เสนเฮือน คือ พิธีกรรมการทำบุญบ้าน ๒. เสนบ้าน คือ พิธีกรรมการทำบุญประจำปีของหมู่บ้าน ๓. เสนเมือง คือ พิธีกรรมการทำบุญประจำปีของเมือง ๔. เสนเคาะ คือ พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์เคราะห์ ๕. เสนมด คือ พิธีกรรมการเลี้ยงผีมดผีมนต์ ๖. เสนขึ้นเสื่อ คือ พิธีกรรมบูชาเจ้ากรรมนายเวร ๗. เสนฆ่าเกียด คือ พิธีกรรมการตัดขาดระหว่างผีกับคนหรือพ่อแม่เก่าของเด็กที่เกิดใหม่ ๘. เสนเตง คือ พิธีกรรมไถ่ถอนขวัญจากที่แถนจับไว้หรือแถนลงโทษ

ชาวไทยทรงดำ (โซ่งดำ) จังหวัดพิจิตรมีความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณนับถือแถน (ผีฟ้า) เป็นเทพเจ้าสูงสุดของชีวิตมีการสืบทอดต่อมาจนปรากฏเป็นแบบแผน ประเพณี มีพิธีกรรมเกี่ยวกับการเซ่นไหว้ ผีและวิญญาณ ซึ่งเรียกว่าการเสน ดังนี้ การเสนเรือน (เสนเฮือน) การเสนฆ่าเกียด การเสนปาดตง การเสนเตง การเสนกวัดไกว การเสนเรียกขวัญหรือเสนขึ้นผีเสื่อ เสนสะเดาะเคราะห์ ประเพณีและเทศกาลต่างๆ ประเพณีการเกิด ประเพณีการตาย ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน เทศกาลตรุษสงกรานต์ เทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลออกพรรษา ชาวไทยทรงดำส่วนใหญ่จะมีความผูกพันอยู่กับความเชื่อในเรื่องผีและขวัญ เป็นอันมาก เนื่องจากเชื่อว่าผีนั้นเป็นเทพยดาที่ให้ความคุ้มครองพิทักษ์รักษา หรืออาจให้โทษถึงตายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง ผีเรือน ประดุจตั้งศาลตาประจำตน ซึ่งทำในสิ่งไม่ดีจะเป็นการผิดผี ผีเรือนอาจจะลงโทษได้ โดยจำแนกประเภทของผีตามลำดับความสำคัญและความเชื่อได้ดังนี้ ผีแถนหรือผีฟ้า ผีบ้านผีเมือง ผีบรรพบุรุษ ผีป่าขวงและผีอื่นๆ

คำว่า เสนเป็นภาษาไทยทรงดำ มีความหมายว่า การเซ่น การสังเวย, เฮือน หมายถึง เรือน คำว่า “เสนเฮือน” เป็นคำของผู้น้อย แต่ถ้าเป็นผู้ตัว (ผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคม) จะเรียกว่า “หล่อเฮือน” แต่มีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน คือ การเซ่นไหว้ผีเรือน วิธีการบางขั้นตอนก็คล้ายคลึงกันจะแตกต่างกันคือ สิ่งที่น่าไปเสนผู้ตัวจะใช้ควาย ผู้น้อยจะใช้หมู รูปแบบการ

เสนเรื่อน ของไทยทรงดำ มีการแตกต่างกันบ้าง มากน้อยตามฐานะของครอบครัว ซึ่งการเสนเรื่อนตามปกติจะเสนปีละครั้งหรือสามปีหนึ่งครั้งก็ได้ ส่วนมากจะจัดในเดือนสี่, หก, สิบสอง แต่เดือนเก้าเดือนสิบนั้นไม่นิยมเพราะถือกันว่า ฝิไปเฝ้าถน (เทวดา) แต่ที่ผ่านมามีชาวชนรุ่นใหม่กลับลืมนเดือนประเพณีดังกล่าว จะมีก็แต่ผู้เฒ่าผู้แก่เท่านั้นที่ยังทำพิธีนี้อยู่ แต่ละบ้านก็จะสลับสับเปลี่ยนกันจัดพิธีไหว้ฝิ ที่เรียกว่า ประเพณี “กินเสน” จะมีการล้มควาย ล้มหมู มาทำเป็นอาหาร ไหว้ “เสนเฮือน” หรือฝิบ้านฝิเรื่อน รวมถึงบรรพบุรุษโดยจะจัดงานเล็กหรือใหญ่ ขึ้นอยู่ที่ฐานะและวงศ์ตระกูล ซึ่งที่จริงแล้วถือเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ที่ต้องการให้ลูกหลานได้เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเดียวกัน และเคารพเทิดทูนผู้มีพระคุณนั่นเอง

พิธีเสนเรื่อนหรือการเลี้ยงฝิบรรพบุรุษ

พิธีเสนเรื่อนเป็นพิธีที่จะทำให้บุคคลในครอบครัวประสบความสุข ความเจริญ ได้รับการคุ้มครองจากบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ถ้าว่างวันไม่ทำพิธีกรรมเกิน ๓ ปี คนในครอบครัวจะมีเรื่องเดือดร้อน ประสบภัยพิบัติ เจ็บไข้ได้ป่วยถึงตายได้ พิธีเสนเรื่อน ทำขึ้นเพื่อทำให้บุคคลในครัวเรื่อนรักสามัคคี และร่วมมือกันปฏิบัติตามพิธีจนครบ ฝิบรรพบุรุษจะได้พอใจรักและช่วยคุ้มครองป้องกันอันตราย พิธีกรรมคือ

๑. คนลาวโชนจะต้องเลี้ยงหมูตัวผู้ตอนแล้วไว้หนึ่งตัว เพื่อทำพิธีเสนเรื่อนโดยเฉพาะ หมูตัวนี้ห้ามขายเชื่อกันว่าถ้าขายจะทำให้คนเลี้ยงตาย
๒. มีสำหรับเพื่อน (सानด้วยไม้ค้ำยกระจาดยกส่วนกันสูง) มีไว้ใส่เครื่องเซ่น ได้แก่ หมูที่ต้มแล้ว ๗ ช่วงกระดูกหลัง ๗ ข้อ นำมาเรียงไว้ในสำหรับเพื่อนในลักษณะเป็นวงกลม โดยมีใบตองรอง นำใส่หมุมาวางล้อมรอบนอก แล้วนำขนมที่เตรียมไว้ ได้แก่ ข้าวต้มมัด ขนมเทียน เผือกต้ม มันต้ม กล้วย อ้อยและขนมแห้ง ใส่ลงในสำหรับเพื่อนจนครบเสร็จแล้วคนในตระกูลจะยก ๓ ครั้ง จนครบ จึงยกไปที่กะล้อฮ่อง (กะล้อฮ่อง เป็นสถานที่สำหรับเลี้ยงฝิ จะมีโกศใส่กระดูกของบรรพบุรุษทุกคน มีหมาก น้ำ ชันน้ำ วางอยู่เป็นประจำ

๓. ล่าม (หมอฝิหรือหมอเสน) จะทำพิธีเชิญฝิบรรพบุรุษออกมากิน เมื่อเสร็จพิธีแล้ว จึงยกออกมา หมูที่ทำพิธีต้องให้ล่ามไปหมด ส่วนขนม ล่ามและเจ้าของบ้านแบ่งคนละครึ่ง เมื่อเสร็จพิธีแล้วใน ๑ วัน เชิญญาติพี่น้องมารับประทานหัวหมูด้วยกัน เสร็จแล้วนำพินหมุมาร้อยแขวนไว้ในกะล้อฮ่องวิธีการนี้เป็นการเคารพฝิบรรพบุรุษอีกวิธีหนึ่งด้วย

พิธีเสนเรื่อน (เช่นฝิ) การไหว้ฝิที่กะล้อฮ่อง ซึ่งแปลว่า มุมห้อง นิยมทำ ๒ - ๓ ปีต่อครั้ง เพื่อจะได้มีสุข “เฮ็ดนาก็มีข้าวขาย เฮ็ดไฮก็มีหมากไม้” เดือนที่ไม่เสนเรื่อนคือเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะฝิเรื่อนไปเฝ้าถน พิธีการเช่นผู้น้อยกินหมู ผู้ต่ำ(ท้าว)กินควาย ควายหรือหมูใช้ตัวผู้ เครื่องเซ่นจะจัดใส่พานเพื่อน มักจะมีอย่างละ ๗ ห่อ มีหมู ไก่ กล้วย เผือก มัน อ้อย ใช้คิบด้วยถู (ตะเกียบลาว) หมอฝิ จะเรียกตาม “ปีฝิเรื่อน” คือ ชื่อคนตายที่ไม่ตายโหง(เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ) คำนำหน้าฝิชาย

เรียก กว๊าน ผีหญิงเรียก น้องนาง (คำนำหน้าตอนเป็นคนชายเรียก บา หญิงเรียก อี ไม่ใช่อี) เสนเรียนทำ ๓ วัน วันแรก เตรียมงานกลางดิ่งฆ่าหมู วันที่สองรวมญาติทำพิธี วันที่สามแป (รื้อ) หัวหมู กินหัวหมู เฉพาะญาติใกล้ชิด คือ ชื่อคนตายที่ไม่ตายโหง(เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ) คำนำหน้าผีชายเรียก กว๊าน ผีหญิงเรียก น้องนาง (คำนำหน้าตอนเป็นคนชายเรียก บา หญิงเรียก อี ไม่ใช่อี) เสนเรียนทำ ๓ วัน วันแรก เตรียมงานกลางดิ่งฆ่าหมู วันที่สองรวมญาติทำพิธี วันที่สามแป (รื้อ) หัวหมู กินหัวหมู เฉพาะญาติใกล้ชิด พิธี "เสนเฮือน" หรือ ภาษาไทยกลางเรียกว่า "ไหว้ผีเรือน" นับเป็นพิธีกรรมที่ชาวไทยทรงดำที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะในเขต จ.เพชรบุรีและ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ซึ่งพิธีเสนเฮือนนี้ เป็นพิธีที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษของไทยทรงดำ นับเป็นสิ่งดีงามที่น่าชื่นชมอย่างยิ่ง

พิธีปาดตง

ไทยทรงดำต้องทำพิธีเช่นไหว้ผีเรือนทุก ๑๐ วัน เรียกว่า “ปาดตง” หมายความว่านำเครื่องเซ่นไปวางตั้งไว้ (ปาด - วาง, ตง - ตั้งไว้) ที่กะล้อห้อง แล้วกล่าวเชิญให้ผีเรือนมากิน เครื่องเซ่นก็มีข้าวกับข้าว หมากพลู บุหรี่ วันเช่นไหว้เช่นนี้เรียกว่า “ม้อเวนต์ง”

พิธีปาดตงข้าวใหม่

การได้กินข้าวใหม่แล้วจะต้องให้ผีเรือนมากินข้าวใหม่ก่อน เพื่อจะได้เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ในสมัยก่อนชาวไทยทรงดำ หมู่ ๑ ตำบลหนองเต่า อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ทำนา จะทำพิธีปาดตงข้าวใหม่ โดยเชิญญาติพี่น้องที่เป็นผีเดียวกันมาร่วมพิธีด้วย พิธีนี้นี้เจ้าของบ้านจะเป็นผู้ทำพิธีและจัดให้เสร็จภายในวันเดียวระยะเวลาจัดงานพิธีปาดตงข้าวใหม่เป็นพิธีที่ชาวไทยทรงดำหลังเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว จะทำปาดตงข้าวใหม่ โดยจะทำ๑ปีต่อครั้ง จัดขึ้นราวเดือนอ้าย เดือนยี่วิธีการปาดตงข้าวใหม่โดย เตรียมข้าวเม่า (ข้าวในนานำมาคั่วแล้วตำ) นึ่งข้าวเหนียว ข้าวฮางปางข้าวใหม่(ข้าวเปลือกที่เป็นข้าวเหนียว มานึ่งแล้วนำมาตากแดดให้แห้ง เมื่อดากแดดแห้งแล้วก็เอาไปตำฟาดกลบออก เอาแต่เมล็ดข้าวเหนียวมานึ่งอีกครั้งหนึ่ง) ข้าวตะหลาย(เป็นเมล็ดข้าวเหนียวที่เกี่ยวข้องมาตากแล้วนำมาสีมาตำเป็นข้าว เหนียว)พอลถึงวันปาดตงจึงนำข้าวเหนียว ข้างฮาง ส่วนข้าวเม่าคลุกเคล้ากับมะพร้าวชูดพรมน้ำเกลือ ขนมห้าวต้มมัด ขนมนมสาว(ขนมเทียน) อ้อย กล้วย ผือก มัน และผลไม้แล้วแต่จะหาได้ใกล้เคียง สำหรับทำแกงใส่หน่อไม้ ซึ่งแกงไก่ใส่หน่อไม้จะขาดไม่ได้ นอกจากแกงหน่อไม้แล้ว จะมีแกงและอื่นๆ เช่น ผักจู้บ ผักแว่น ผักบุง แจ่ว ปลาร้า เมื่อเตรียมเครื่องเซ่นเรียบร้อยแล้วก็เริ่มพิธีปาดตงเครื่องเซ่นที่เตรียม ใส่สำหรับมีเล่า๑ขวด ชันหมาก ชันน้ำ ข้าวเหนียวใส่กลอง ข้าวเม่า ข้าวฮางใส่ถ้วย แล้วจัดสำหรับทั้งควาแล้วหวานไปไว้ที่กะล้องห้องวางไว้บนเสื่อที่ปูเตรียม

ไว้ จากนั้นเจ้าของบ้านและเพื่อนบ้านก็จะเรียกให้ผีปู่ย่า ตายาย มากิน โดยจะใช้ระยะเวลาประมาณ ครึ่งชั่วโมง หลังจากนั้นจึงเรียกญาติพี่น้องมากินปาดตงข้าวใหม่

พิธีขึ้นบ้านใหม่

เมื่อปลูกเรือนใหม่ก็จะทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ มักใช้เวลาบ่ายหลังจาก ๑๕.๐๐ น. ล่วงไปแล้ว หมอผีจะมาข่มขวง คือข่มสิ่งเลวร้าย ไส้สิ่งที่ไม่ดีออกไปให้หมด ผีร้ายออกจากไม้ไปอยู่ที่อื่น แล้วจึงเอาผีขึ้นบ้าน หมอจะเรียกขึ้น จะมีหาบ ที่นอน หมอน มุ้ง สิ่งที่เป็นมงคลขึ้นมาไว้ในห้อง ของใช้ จำเป็นห้ามขาด เช่น เงิน ทอง น้ำเกลือ ไปไว้ในห้องผีเรือน

ประเพณีสงกรานต์ฟ่อปู่ บูชาหลักเมือง การจัดงานสงกรานต์ฟ่อปู่ (พระยาโคตมเทวราช) ในเทศกาลสงกรานต์ประจำปี ซึ่งถือว่าฟ่อปู่ คือเทพเทวาที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดพิจิตร ที่ชาวพิจิตร ให้ความเคารพและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

งานประเพณีปู่จากพญาลอ (บูชาพระลอ) กิจกรรมพิธีไหว้บรรพบุรุษของเวียงลอ ขบวน แห่และงานแสดงแสงสีเสียง การแสดงทางวัฒนธรรม เทศกาลแข่งเรือยาวประเพณี

ประเพณียกรงวันสงกรานต์ ประเพณียกรงวันสงกรานต์ของชาวบ้านหนองโสน เป็นการ นำประเพณียกรงในวันสงกรานต์โดยราษฎรที่อพยพมาจากหลายถิ่นหลายภาคของประเทศ เห็นเป็น ประเพณีที่ดั่งามและเป็นมงคลแก่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป จึงยึดถือเป็นประเพณีของหมู่บ้านตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา คำว่า ธง ภาษาบาลี คงมาจาก สาธุง ซึ่งแปลว่า เครื่องหมาย แต่ชาวล้านนา เรียกว่า ตุ้ง การทำธงจะทำจากแผ่นผ้าหรือเสื่อทอด้วยกก เย็บต่อกัน และปักให้ย้อยลงมาจากที่สูงทอดยาวตาม คันธงหรือเสาธง

งานประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ (วัดพระพุทธบาทเขาทราย) ชาวอำเภอทับคล้อได้จัดงาน ทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะขึ้นเป็นประจำทุกปีที่วัดพระพุทธบาทเขาทราย โดยถือเอาวันแรม ๒ ค่ำเดือน ๑๑ (เดือนตุลาคม) เริ่มงานวันแรก ในงานจะมีการแห่พระพุทธรูปประจำวัน เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมตักบาตรข้าวสาร อาหารแห้งและผู้ว่าราชการจังหวัด จะแต่งกายเป็นเทวดา (ท้าว สักกะเทวราช, พระอินทร์) ที่เชื่อกันว่า เป็นผู้นำพระพุทธรูปองค์เสด็จลงมาสู่โลกมนุษย์ โดยมีพระภิกษุสงฆ์ ๒๕๐ รูปลงบิณฑบาตสองข้างทางจากมณฑป วัดพระพุทธบาทเขาทราย

๒.๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อ

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (๒๕๓๐ : ๓๒๕-๓๔๙)^{๖๓} ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรม ของคน ไทยพบว่า ก่อนสมัยพุทธกาลประชาชนในดินแดนไทยมีความเชื่อทางศาสนาตามแบบ

^{๖๓} ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, คัมภีร์เต๋า, เชียงใหม่, จารึก, ๒๕๓๐.

วิญญาณนิยม (Animism) ทำพิธีบวงสรวงกราบไหว้วิญญาณที่เชื่อว่ามีจริง เพื่อขอความอารักขาและความสวัสดิ์มีชัยในกิจกรรมที่ตนทำอยู่

Hayashi (๑๙๙๑:๑๑-๑๒)^{๖๔} ศึกษาการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของไทย พบว่ามีผีอยู่หลากหลายระดับ การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีไม่เหมือนกัน สำหรับผีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทย-ลาวมี ๕ ประเภท คือ ผีบ้าน หรือผีปู่ตา ทำหน้าที่คอยให้ความคุ้มครองรักษา ผีตาแฮก เป็นผีที่ประจำไร่นามีความสำคัญต่อการเกษตร ผีเชื้อ เป็นผีประจำตระกูล มีหน้าที่ดูแลและตักเตือนลูกหลานมากกว่าคุ้มครอง ผีแกน เป็นผีระดับเจ้านาย อยู่บนฟ้า ทำหน้าที่สร้างสรรค์สิ่ง ผีมหะศักดิ์เป็นผีเมือง อยู่ในระดับชั้นปกครอง

สมสวัสดิ์ เตชพฤทธินันท์ (๒๕๕๓)^{๖๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความรู้ความเชื่อและพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร มีพื้นฐานพุทธศาสนาในครอบครัว พื้นฐานพุทธศาสนาในโรงเรียนและความรู้เรื่องกรรมอยู่ในระดับสูง มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยและมีพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมเหมาะสมกับหลักธรรมคำสอนของ พุทธศาสนาในระดับมาก พฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครได้รับอิทธิพลโดยรวมจากความรู้เรื่องกฎแห่งกรรม มากที่สุด รองลงมาคือ พื้นฐาน พุทธศาสนาในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมและพื้นฐานพุทธศาสนาในโรงเรียน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงพบว่าพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายในกรุงเทพมหานครได้รับอิทธิพลทางตรงจากความรู้เรื่องกฎแห่งกรรมมากที่สุด รองลงมาคือ ความรู้เรื่องกฎแห่งกรรมพื้นฐานพุทธศาสนาในครอบครัว และพื้นฐานพุทธศาสนา ในโรงเรียนตามลำดับ และเมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อมพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงที่สุดต่อพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครคืออิทธิพลของพื้นฐานพุทธศาสนาในครอบครัวส่งผลไปยังความรู้เรื่อง กฎแห่งกรรมและส่งผลไปยังความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม จากผลการศึกษาสรุปได้ว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครจะมีพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมที่เหมาะสมนั้นควรได้รับการส่งเสริมที่ถูกต้องจากพื้นฐานพุทธศาสนาในครอบครัวและพื้นฐานพุทธศาสนาในโรงเรียน

^{๖๔} Hayashi, Okino Y. From Fonvest to State : Village Gua Rian Spiritamong The Thai-Lao North East Thailand. Osaka : National Museum of Ethnology, ๑๙๙๑. pp.๑๑-๑๒.

^{๖๕} สมสวัสดิ์ เตชพฤทธินันท์, **ความรู้ ความเชื่อและพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายในกรุงเทพมหานคร** วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ) คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๕๓, บทคัดย่อ.

พิมพ์เพ็ญแข วรรณปาน (๒๕๔๙)^{๖๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความเชื่อเรื่อง พิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ: กรณีศึกษาชุมชนมอญบางกระดี่โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ พิธีกรรมการรำผีของชาวมอญวัดบางกระดี่เขตบางขุนเทียนในประเด็นความเชื่อการถ่ายทอดและ กระบวนแบบพิธีกรรมผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญชุมชนมอญบาง กระดี่มีลักษณะความเชื่อแบ่งเป็น ๒ ลักษณะคือ ๑. ความเชื่อเกี่ยวกับผีและ ๒. ความเชื่อเรื่องการ เข้าทรงชาวบ้านมอญบางกระดี่

พระปลัดวิชาสิริภทโท (เที่ยงธรรม) (๒๕๕๓)^{๖๗} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาความ เชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ: กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชนจังหวัด หนองคายผลการวิจัยพบว่า พระธาตุหล้าหนองจังหวัดหนองคายเป็นพระธาตุที่บรรจุพระบรม สารีริกธาตุ คือพระธาตุพระบาทก้ำขาว (เบ็องขาว) สร้างเมื่อ พ.ศ. ๘ โดยพระอรหันต์ทั้ง ๕ รูปต่อมา พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้สร้างเจดีย์ใหญ่ครอบไว้ในพุทธศตวรรษที่ ๒๑ และพระธาตุหล้าหนองได้ พังทลายลงในแม่น้ำโขงเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๐ ประชาชนจังหวัดหนองคายได้สร้างพระธาตุหล้าหนอง จำลองขึ้นทดแทนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ประชาชนจังหวัดหนองคายมีความเชื่อว่าพระธาตุหล้าหนอง เป็นเจดีย์ที่พระอรหันต์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุจริงและองค์พระธาตุมีความศักดิ์สิทธิ์มีอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ดลบันดาลให้ผู้ศรัทธาแคล้วคลาดปลอดภัยและเป็นสิริมงคลต่อตัวเอง พิธีกรรมการบูชา พระธาตุคือการบวงสรวงจุดบั้งไฟถวายแข่งเรือยาวถวายถวายปราสาทผึ้งการลอยอังคารและการไหล เรือไฟพิธีกรรมดังกล่าวเมื่อได้สืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณีที่จะต้องปฏิบัติทุกปีแต่ในปัจจุบันมี รูปแบบและวิธีการที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยจากการสักการะบูชากลายเป็นการแข่งขันกันโดยมี เงินรางวัลเป็นตัวล่อในที่สุด

นิวัฒน์ หน่วงเกษม (๒๕๕๘)^{๖๘} ได้ศึกษาความเชื่อ เรื่อง ผีปู่ตาภาคอีสาน กรณีศึกษาบ้านครบุรี ตำบลครบุรีใต้ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (๑) ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ผีปู่ตาของชาวบ้านครบุรี ตำบลครบุรีใต้ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา และ (๒) ศึกษาวิเคราะห์บทบาทและอิทธิพลของผีปู่ตาต่อวิถีชีวิต

^{๖๖} พิมพ์เพ็ญแข วรรณปาน, การศึกษาความเชื่อเรื่องพิธีกรรม การรำผีของชาวมอญ : กรณีศึกษา ชุมชนมอญบางกระดี่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๙, บทคัดย่อ.

^{๖๗} พระปลัดวิชา สิริภทโท(เที่ยงธรรม), ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ : กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชนจังหวัดหนองคาย, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๓, บทคัดย่อ.

^{๖๘} นิวัฒน์ หน่วงเกษม, ความเชื่อเรื่องผีปู่ตาภาคอีสาน กรณีศึกษาบ้านครบุรีตำบลครบุรีใต้ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา, วารสารมนุษยศาสตร์ ฉบับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีที่ : ๔, ๒๕๕๘ ฉบับที่ ๑ : หน้า ๘๘-๘๙.

ความเป็นอยู่ของชาวบ้านครบุรี ตำบลครบุรีได้ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ ชาวบ้านครบุรี ตำบลครบุรีได้ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา มีความเชื่อว่าผีปู้ต่าเป็นผีบรรพบุรุษที่ยังคงห่วงใย และคอยดูแล ปกป้อง ค้ำครอง รักษาชาวบ้านครบุรีให้อยู่อาศัยอย่างร่มเย็นเป็นสุข ทุกปีชาวบ้านครบุรีจะมีการประกอบพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู้ต่า โดยมีร่างทรงอาวุโสของหมู่บ้านเป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับผีปู้ต่าด้วยการเชิญผีปู้ต่าเข้าร่างทรง เพื่อมารับเครื่องบวงสรวงบูชา และสนทนากับชาวบ้านครบุรี ที่นับว่าเป็นลูกหลานของผีปู้ต่า การแสดงออกทางความเชื่อด้วยการประกอบพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู้ต่าของชาวบ้านครบุรี มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างแน่นแฟ้น แม้ในปัจจุบันสังคมจะมีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ แต่ก็มิได้ทำให้การประกอบพิธีกรรมจางหายไปจากชาวบ้านครบุรีแต่อย่างใด การศึกษาพบว่า ความเชื่อเรื่องผีปู้ต่าของชาวบ้านครบุรี เป็นความเชื่อที่ฝังแน่นอยู่กับวิถีชีวิตของชาวบ้านทุกยุคทุกสมัยผ่านคำสอนของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย การบอกเล่าเรื่องราวลึกลับของผีปู้ต่า และประสบการณ์เกี่ยวกับพลังอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของผีปู้ต่าที่ชาวบ้านสัมผัสได้ด้วยตนเองอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผีปู้ต่ามีบทบาทและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านครบุรี ได้แก่ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านความสัมพันธ์ของชาวบ้าน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้าน และด้านการสอนคุณธรรมจริยธรรม วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านครบุรี เป็นลักษณะของสังคมชนบทที่ยังคงพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการทำมาหาเลี้ยงชีพ มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ อำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของผีปู้ต่า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่ต่างๆ ในหมู่บ้าน ชาวบ้านครบุรี มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ เพราะโดยส่วนใหญ่เมื่อสืบรากเหง้าของแต่ละครอบครัวก็จะพบว่าบรรพบุรุษร่วมกัน ดังนั้น ชาวบ้านครบุรีจึงมีความรักใคร่ สามัคคีกัน ส่งผลให้มีความเข้มแข็งภายในชุมชน นอกจากนี้ชาวบ้านครบุรียังคงร่วมกันรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมอันดีงามของบรรพบุรุษให้คงอยู่มาจนทุกวันนี้

พระเตียรวิทย์ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์) (๒๕๔๘)^{๖๙} การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง :กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า หลักธรรมที่ส่งผลต่อการประกอบพิธีกรรมนั้น ประกอบด้วย ๑. หลักศรัทธา ๒. หลักกรรมในบริบทกรรมตามนัยทางพระพุทธศาสนา ๓. การบำเพ็ญบารมี ๔. การประยูกตหลักศรัทธา กรรม และการบำเพ็ญบารมี ๕. ร่างทรงกับพระรัตนตรัย ๖. ร่างทรงมีบทบาทสูงในदानโศกานำเสนอ เรื่องบุญ-บาป การสวดมนต์ไหว้พระ ร้องลงมาคือการรักษาศีล การปฏิบัติธรรมการทำบุญทอดกฐิน-ผ้าป่า สร้างพระพุทธรูป การเลี้ยงพระ ถวายสังฆทาน พรมน้ำมนต์ตามลำดับ

^{๖๙} พระเตียรวิทย์ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์), การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘, บทคัดย่อ.

ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนากับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของราษฎรพบว่าความเชื่อส่วนใหญ่ของราษฎรที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนาคือ ความเชื่อในการปฏิบัติธรรม รองลงมาคือความเชื่อในเรื่องการสวดมนต์ ความเชื่อในเรื่องการถือศีล กินเจเลี้ยงพระถวายสังฆทานและความเชื่อในการทอดกฐิน ฆาปาทำบุญสาธารณประโยชน์ ราษฎรที่มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนา พิธีกรรมที่กระทำสูงสุดคือการปฏิบัติธรรมรองลงมาคือ การสวดมนต์ราษฎรที่มีความเชื่อด้านอื่นๆ พิธีกรรมที่กระทำสูงสุด คือพิธีการไหว้ครูรองลงมาคือ การรับขัน

เบญจรัชต์ เมืองไทย (๒๕๔๓ : ๐๓๕)^{๗๐} ศึกษาพิธีทรงเจ้าที่บ้านหนองขาพพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับการทรงเจ้าเกี่ยวข้องกับการนับถือผีบรรพบุรุษของแต่ละกลุ่มเชื้อสายที่มาแต่งงานสัมพันธ์กัน พิธีทรงเจ้าเป็นพิธีกรรมที่มีการผสมผสานกันของความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ อำนาจเหนือ ธรรมชาติ และชีวิตหลังความตาย พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การเป็นสังคมหลากหลาย อิทธิพล ของพุทธศาสนา อำนาจรัฐ และการเข้ามาของคนจีนทำให้ระบบความเชื่อดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป

ศิริรักษ์ จรรย์ยานนท์ (๒๕๔๒ : ๗๘-๘๒)^{๗๑} ศึกษาความเชื่อเรื่องผีปู่ตาของชาวบ้านหนองต้น อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับผีปู่ตามีบทบาทต่อวิถีชีวิตชาวบ้าน ดังนี้ บทบาทต่อครอบครัวและชุมชน ผีปู่ตาเป็นสถาบันทางความเชื่อของครอบครัวและชุมชนบทบาทต่อชุมชน เป็นบทบาทต่อโครงสร้างทางศาสนา บทบาทต่อโครงสร้างเศรษฐกิจเมื่อชาวบ้านต้องการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพมักจะบนบานผีปู่ตาให้กิจการเจริญก้าวหน้า บทบาทต่อระบบนิเวศ ผีปู่ตาเป็นเสมือนองค์กรหรือมาตรการในการดูแลรักษาโครงสร้างระบบนิเวศของชุมชนให้คงอยู่

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อในเบื้องต้น พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรื่องความเชื่อส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปรากฏการณ์ความเป็นมา และพฤติกรรมที่แสดงออกมาบนพื้นฐานของความเชื่อและเป็นการศึกษารายกรณี (case study) ความรู้ที่ได้จึงยังกระจัดกระจาย การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อในสังคมไทยจึงยังขาดการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงประยุกต์ขาดความร่วมมือและขาดความรู้ในลักษณะที่ผ่านการสังเคราะห์เป็นองค์รวม

^{๗๐} เบญจรัชต์ เมืองไทย, พิธีทรงเจ้า : พิธีกรรมกับโครงสร้างสังคมที่บ้านหนองขาพ, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร ๒๕๔๓, หน้า ๓๕.

^{๗๑} ศิริรักษ์ จรรย์ยานนท์, ความเชื่อเรื่องผีปู่ตาของชาวบ้านหนองต้นตำบลเขวาสัน อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒ หน้า ๗๘-๘๒.

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

พริณฎา หลวงเทพ ภัทรา ดำรงไทย และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (๒๕๕๖)^{๗๒} ได้ศึกษา เรื่องการให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี พบว่า การปฏิบัติตามกฎ กติกาของสังคม โดยการอยู่ ในสังคมนั้นต้องเป็นผู้ที่รู้จักเคารพกฎกติกา รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความ รับผิดชอบต่อตนเองโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนมีน้ำใจการรับฟังความคิดเห็นจากคนในสังคมด้วยกัน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และต้องปฏิบัติตาม หลักศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ไม่ทำผิดกฎหมาย โดยการปฏิบัติที่นั้นเกิดขึ้นจากการปลูกฝังของครอบครัวเป็นสถานที่แรกและภายในตัวตนเองนั้นต้องสร้าง กรอบแนวคิดในการทำความดีให้กับตัวเอง แล้วจึงนำมาปฏิบัติตามกรอบที่สร้างไว้ เช่น การไม่ลอก ข้อสอบ ไม่ชักจูงผู้อื่นไปในทางที่ไม่ดี เป็นต้น ทั้งนี้ที่สำคัญต้องไปทำหน้าที่ในการเลือกตั้งไปใช้สิทธิที่ พึงมีเพื่อแสดงการเป็นพลเมืองที่ดี

ธัญชัช วิภัติภูมิประเทศ (๒๕๕๖)^{๗๓} ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความเป็น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมที่ระดับค่อนข้างสูง ข้อเสนอแนะคือ ๑) ควรจัดกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อ สังคม และ ๒) ควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ ๔ เพื่อเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา

ภาวดี รามสิทธิ์ และคณะ (๒๕๕๗)^{๗๔} ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาจิตสำนึกความเป็น พลเมือง กรณีศึกษานักศึกษาในสถาบันผลิตบัณฑิตทางการพยาบาลสังกัดคณะกรรมการการ อุดมศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า ก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอน ระดับจิตสำนึกด้านการ ตัดสินความถูกต้องและการตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อเหตุการณ์อยู่ในระดับปานกลาง และความ เอนเอียงเชิงบวกที่จะทำตามเหตุการณ์อยู่ในระดับค่อนข้างมากทั้ง ๒ ปี การศึกษาและหลังดำเนินการ

^{๗๒} พริณฎา หลวงเทพ ภัทรา ดำรงไทย และพิทักษ์ ศิริวงศ์, การให้ความหมายที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต สารสนเทศเพชรบุรี, วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน-ธันวาคม, ๒๕๕๖, หน้า ๗๑๘-๗๒๘.

^{๗๓} ธัญชัช วิภัติภูมิประเทศ, ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๕๖, บทคัดย่อ.

^{๗๔} ภาวดี รามสิทธิ์ และคณะ, (๒๕๕๗), การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองกรณีศึกษานักศึกษาใน สถาบันผลิตบัณฑิตทางการพยาบาล สังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษาเอกชน, วารสารวิจัยสถาบัน มช.ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - เมษายน, ๒๕๕๗, หน้า ๕๙.

จัดการเรียนการสอน ระดับจิตสำนึกด้านการตัดสินใจความถูกต้องของพฤติกรรมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ความเอนเอียงเชิงบวกที่จะทำตามเหตุการณ์อยู่ในระดับสูง และการตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อเหตุการณ์อยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า

๑. นักศึกษากลุ่มที่เรียนวิชาการพัฒนาตนสู่สังคมด้วยรูปแบบการส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยมีคะแนนการประเมินระดับจิตสำนึกความเป็นพลเมืองภายหลังการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการเรียนการสอนเฉพาะด้านการตัดสินใจความถูกต้องของพฤติกรรม และด้านความเอนเอียงเชิงบวกที่จะทำตามเหตุการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยเพียงบางส่วน และ

๒. นักศึกษากลุ่มที่เรียนวิชาการพัฒนาตนสู่สังคมด้วยรูปแบบการเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ที่ได้รับการปรับปรุงรูปแบบโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีคะแนนการประเมินระดับจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสูงกว่า นักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยรูปแบบการเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยก่อนการปรับปรุงโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเฉพาะด้านการตัดสินใจความถูกต้องของพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ แต่ด้านความเอนเอียงที่จะทำตามพฤติกรรม และด้านการตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อเหตุการณ์พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยบางส่วน

จินตนา ศรีนุกูล (๒๕๕๗)^{๗๕} ศึกษาวิจัยเรื่อง ศูนย์เรียนรู้การเมืองและการเลือกตั้งอาเซียน: แนวทางการให้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (civic education) ของต่างประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย แคนาดา และสหรัฐอเมริกา และโครงการสร้างสำนึกพลเมืองของสถาบันพระปกเกล้าประเทศไทย โดยใช้คุณลักษณะ ๓ ประการ ที่เป็นปัจจัยแสดงความสำเร็จของการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ เป็นประเด็นในการเปรียบเทียบ แนวทางการให้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ควรดำเนินการ ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑) การเตรียมการเพื่อให้ความรู้ และ ๒) แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ความรู้

^{๗๕} จินตนา ศรีนุกูล, ศูนย์เรียนรู้การเมืองและการเลือกตั้งอาเซียน: แนวทางการให้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย, หลักสูตรนักบริหารการทูตรุ่นที่ ๖ ปี ๒๕๕๗ สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา, ๒๕๕๗, หน้า ๖ บทสรุปผู้บริหาร.

สามารถ รอดสันเทียะ (๒๕๕๙)^{๗๖} ศึกษาวัฒนธรรมไทยที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน:กรณีศึกษา ชุมชนบ้านกำแพงเพชรอำเภอรัตถุมิ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ระบบความเชื่อประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความเชื่ออย่างมีเหตุผลปฏิบัติตามแบบพิธีกรรมต่างๆ ปฏิบัติตามกฎของชุมชนอย่างเคร่งครัด และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ระบบการทำมาหากิน ประกอบด้วยอาชีพของชุมชน การบริหารจัดการระบบการทำมาหากิน และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมควบคู่การทำมาหากินสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้ประกอบอาชีพที่มั่นคงพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้คนในชุมชนมีรายได้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีการผลิตสินค้าอุปโภคและบริโภค บริการชุมชนอย่างยั่งยืน และระบบการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมประกอบด้วย วิถีประเพณีที่ชุมชนใช้เป็นแบบอย่าง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติจากจิตสำนึกของคนในชุมชน การยึดถือกฎหมายบ้านเมืองเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต สามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น และการเคารพกฎกติกาของสังคม การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดจากบรรพบุรุษ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี การปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดี คือ การปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม ต้องเป็นผู้ที่รู้จักเคารพกฎกติกา รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีน้ำใจ การรับฟังความคิดเห็นจากคนในสังคมด้วยกัน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมและต้องปฏิบัติตาม หลักศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ทำหน้าที่ในการเลือกตั้งไปใช้สิทธิที่พึงมีเพื่อแสดงการเป็นพลเมืองที่ดี พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสำรวจปรากฏการณ์ และนำเสนอแนวทางการสร้างความเป็นพลเมืองดีแบบกว้างๆองค์ความรู้ที่ได้จึงยังกระจุกกระจายการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทยจึงยังขาดการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพในเชิงลึกและขาดความร่วมมือ

^{๗๖} สามารถ รอดสันเทียะ, วัฒนธรรมไทยที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกำแพงเพชรอำเภอรัตถุมิ จังหวัดสงขลา, Journal of Humanities and Social Sciences, Thaksin University ๙๙ Vol. ๑๑ No. ๒ (July-December ๒๐๑๖).

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย” กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษาความเชื่อพื้นฐาน แนวปฏิบัติตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี รวมทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของแผ่นดิน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย” การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ตามวิธีการวิจัย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Participants) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

การศึกษากาสนามแบบพหุกรณีศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในพื้นที่กรณีตัวอย่างที่ดี (Best practices) ที่มีลักษณะเด่นด้านความเชื่อ วัฒนธรรม พิธีกรรมและคติชาวบ้านของจังหวัดพิจิตร ไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน และไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ซึ่งคณะนักวิจัยกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละชุมชนประมาณ ๑๕-๒๕ รูป/คน ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละชุมชนโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ศึกษา

๑) กลุ่มไทยพวน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) กลุ่มไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอดงพวน จังหวัดพิจิตร จำนวน ๑๕ คน ดังนี้

๑. พระศรีวิกรมมณี	รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร(ฝ่ายการศึกษา)
๒. นางศศิรัชต์ ชูมา	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
๓. นายวรวิทย์ ธีรวัฒน์ชัย	หัวหน้าสำนักงานเทศบาล
๔. นางชนิษฐา แสงเรือง	ปราชญ์ชาวบ้าน
๕. นางระเนตร วิรวัฒน์จันทร์	ปราชญ์ชาวบ้าน
๖. นางสาววันเพ็ญ เผ่าคำ	ปราชญ์ชาวบ้าน
๗. นายสุรพล ทับทิมแดง	ปราชญ์ชาวบ้าน
๘. นางทองใบ แก้วเวชวงศ์	ปราชญ์ชาวบ้าน
๙. นางขวัญใจ ลานทอง	ปราชญ์ชาวบ้าน
๑๐. นางจุฑาทิพ สวัสดิ์	ปราชญ์ชาวบ้าน
๑๑. นางสาวรุ่งลาวัลย์ สุขไมตรี	ผู้ช่วยเจ้าพนักงานประชาสัมพันธ์
๑๒. นางสาวบุศรา ศรีนันทกุล	ผู้ช่วยนิติกร
๑๓. นายสายัณห์ จันทบาล	ผู้ช่วยพนักงานธุรการ
๑๔. พระครูสังฆรักษ์สุวัฒน์ ฐิตสพฺโธ	รองเจ้าอาวาสวัดเทศบาลสว่างเจริญ
๑๕. นางสาว วรณวรารักษ์ โพธิคามบำรุง	นักวิชาการศึกษา

๒) กลุ่มไทยทรงดำ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) กลุ่มไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอดงพวน จังหวัดพิจิตร จำนวน ๑๕ คน ดังนี้

๑. พระครูวิสุทธิเวฬุวัน	รองเจ้าคณะอำเภอดงพวน/เจ้าอาวาสวัดไผ่รอบ
๒. นายสมชาย กิตติญาณ	กำนันตำบลไผ่รอบ
๓. นายสมศักดิ์ สร้อยสัมพันธ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนไผ่รอบ
๔. นายปิยะ ช่วงไกล	ครูชำนาญการ
๕. นางมาลี ทองเต่าหมก	ปราชญ์ชาวบ้าน
๖. นายนิพากร สอนสัมพันธ์	ปราชญ์ชาวบ้าน
๗. นายชนิษฐา สิบยอม	ปราชญ์ชาวบ้าน
๘. นายอังคาร เพ็ชรนิล	ปราชญ์ชาวบ้าน
๙. นางสาว พานทอง	ปราชญ์ชาวบ้าน
๑๐. นางพรพรม กิตติญาณ	ปราชญ์ชาวบ้าน

๑๑. นายสายฝน กล้าป่วน	ปราชญ์ชาวบ้าน
๑๒. นายเชียง พุทธพันธ์	ปราชญ์ชาวบ้าน
๑๓. นางไหม ศรีอรวิม	ปราชญ์ชาวบ้าน
๑๔. นางอมร สระทองอ้อต	ปราชญ์ชาวบ้าน
๑๕. นางณิชมล ฮีโต้ะ	ปราชญ์ชาวบ้าน

กลุ่มที่ ๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Participants) ซึ่งเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จำนวน ๗-๑๒ คน ตามข้อเสนอแนะของ Kerlinger and Lee (2000)^๑ ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการด้านสังคมวิทยา นักวิชาการด้านการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง ผู้นำชุมชนแบบทางการ ปราชญ์ชาวบ้านด้านวัฒนธรรม หรือผู้อาวุโสในชุมชน เป็นต้น ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญตามจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสม ดังนั้น จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยกำหนดไว้จำนวน ประมาณ ๑๒ คน ในการเป็นกลุ่มประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้เชี่ยวชาญ ๒ ครั้งๆละจำนวน ๑๒ รูป/คน

ครั้งที่ ๑ สนทนากลุ่ม ๑๒ รูป/ คน ณ วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้น

๑) อบต.	๓ คน
๒) นักวิชาการ	๓ คน
๓) พระสงฆ์	๓ รูป
๔) ปราชญ์ชาวบ้าน	๓ คน

ครั้งที่ ๒ สนทนากลุ่ม ๑๒ รูป/ คน ณ วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร เพื่อสรุปองค์ความรู้

๑) อบต.	๓ คน
๒) นักวิชาการ	๓ คน
๓) พระสงฆ์	๓ รูป
๔) ปราชญ์ชาวบ้าน	๓ คน

^๑ Kerlinger, F. N., and Lee, H. B., *Foundations of Behavioral Research*, 4th ed. Singapore, Thomson Learning, 2000.

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaires) แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้ดัดแปลง และพัฒนาให้เหมาะสมกับการศึกษาในครั้งนี้

๑. แบบสัมภาษณ์

- ๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์
- ๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
- ๓) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๒. แบบสนทนากลุ่ม

- ๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสนทนากลุ่มที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสนทนากลุ่ม
- ๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
- ๓) สร้างแบบสนทนากลุ่มให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๒) การหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item-Objective Congruent : IOC) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปตรวจหาความตรง อำนาจจำแนก และความเที่ยง เพื่อให้เครื่องมือเพื่อการวิจัยมีคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

๒. การหาความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ (Content validity) โดยใช้สูตร IOC (Index of Congruence : ดัชนีความสอดคล้อง) ด้วยการนำเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ ท่าน พิจารณาลงความเห็น และให้คะแนนดังนี้^๒

ให้คะแนน + ๑ เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นวัดคุณลักษณะตรงตามนิยาม

ให้คะแนน ๐ เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นวัดคุณลักษณะตรงตามนิยาม

ให้คะแนน - ๐ เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นไม่ได้วัดคุณลักษณะตรงตามนิยาม

คำนวณหาค่า IOC โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{สูตร } \frac{\text{IOC}}{N} = \sum R$$

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่ใช้ได้คือ (IOC \geq 0.5) (ชูศรี วงศ์รัตน์, ๒๕๔๙: ๗๓-๗๔) จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ออกหนังสือ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และใกล้ชิดกับผู้พยายามฆ่าตัวตาย ในจังหวัดลำพูน และจังหวัดนครสวรรค์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

^๒ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๓๖, หน้า ๑๕๖-๑๕๗.

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากสนทนากลุ่ม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ออกหนังสือ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สนทนากลุ่ม จำนวน ๒ ครั้ง ดำเนินการสนทนากลุ่ม ณ วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสนทนากลุ่มตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสนทนากลุ่มตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสนทนากลุ่ม

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

๑. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
๒. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ ๔ ประการ ของ สุกงาค์ จันทวานิช (๒๕๕๒)^๓ ได้แก่

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มกระทำพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลและสามารถทำต่อไปหลังจากการเก็บข้อมูลสิ้นสุดลง

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลต้องมีมุมมองของคนในพื้นที่

^๓สุกงาค์ จันทวานิช, การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๙, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

๓. การวิเคราะห์ข้อมูลต้องอาศัยสมมติฐานชั่วคราวจำนวนมากที่ผู้วิจัยคิดขึ้นเองตลอดเวลา

๔. ผู้วิจัยต้องเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง

การตรวจสอบข้อมูลของการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยใช้แนวทางการตรวจสอบข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ ๓ ประการ ของ สุกงศ์ จันทวานิช (๒๕๕๒) ได้แก่

๑. การตรวจสอบข้อมูลต้องตรวจสอบแบบสามเส้า (data triangulation) เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการตรวจสอบข้อมูลด้านเวลา สถานที่และบุคคลที่ต่างกัน เช่น การสัมภาษณ์และการสังเกตในเวลาที่แตกต่างกัน หรือการสัมภาษณ์และการสังเกตบุคคลที่หลากหลายในประเด็นเดียวกัน

๒. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ที่มีผู้วิจัยและผู้ช่วยจดประเด็นการสัมภาษณ์ หลังจากการเก็บข้อมูลแล้วนำมาอภิปรายเพื่อทำความเข้าใจตรงกันถึงข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด

๓. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการ (methodological triangulation) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายวิธีในประเด็นเดียวกัน โดยศึกษาจากเอกสาร หลักฐานที่ปรากฏในชุมชน การสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะจง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสนทนากลุ่มโดยวิธีการดังนี้

๑. นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
๒. นำข้อความจากการสนทนากลุ่มและการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓. วิเคราะห์คำให้สนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

๔.๑ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑

ผลการวิเคราะห์ชุดของความเชื่อพื้นบ้าน

ผลการวิจัย จากการศึกษาความเชื่อดั้งเดิมของไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอดงพวนหิน และชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร พบชุดความเชื่อพื้นบ้านที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี โดยแบ่งการวิเคราะห์ความเชื่อพื้นฐานเป็น ๖ ชุดความเชื่อ ได้แก่ ๑) ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ๒) ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ๓) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ ๔) ความเชื่อเรื่องผีสิง ๕) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ๖) ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย

ชุดความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน (กลุ่มกำฟ้า)

คนที่ ๑ พระศรีวิกรมมณี (รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร)

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่น ให้อภัย การบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห้วข้าวพันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห้วร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หมู่สาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต้านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ๘ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการะฟ้า ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัว

กันในกลุ่มชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่น ลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมูนเวียนไปทุกๆ บ้าน

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วมีการกวนกระยาสารท ใน เดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่า แกงเวียน

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าว ต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การ เช่นไหว้ผีฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ คำเดือน๖จะมีการไหว้บูชา เจ้าพ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีสิง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายใน ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปทำที่ท้องนา ทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกั๊ก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วัน คนจะกลับมา อาจจะถามแม่กระทั่งโชคกลาง

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีขึ้นนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓คำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทพรวน ทางพุทธศาสนาจะมีการไหว้สักการะฟ้า หรือเทศกาลกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ คำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ คำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในกลุ่มชน มีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่น ลูกช่วง ไม้ห้วง ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู มีการบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ

มีการแห่ข้าวพันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสาร เพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทยพรวนมีการกวนกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนฐิกากถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสยมีการสวดวิญญูการเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้า เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมูบ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ คำ เดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อด้านโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวั๊ก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทนหมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่ยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคกลาง ความเชื่อเรื่องการตายแล้วเกิดการเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันทข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสงในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้ เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่องลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๒ นางศศิรัชต์ ชูมา (นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ)

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้สักการบูชาฟ้า การบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคน

ตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักทอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล จะไม่ทำการเผาศพตามความเชื่อ

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการฟ้า ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี ก่าฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานก่าฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่น ลูกช่วง ไม้หวง ประเพณีก่าฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีก่าฟ้าถือว่ามีทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันก่าฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็นการแสดง ความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการกวนกระยาสารท ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียนมีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้านเพื่อเป็นการทำบุญให้บรรพบุรุษ

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ การบูชาศาลประจำหมู่บ้าน การทำขันบาเจาะ หรือขันธ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้านการไหว้สักการบูชาฟ้าการทำขันบาเจาะ หรือขันธ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การไหว้สักการบูชาฟ้าการไหว้สักการบูชาฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่ บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือ เจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้การไหว้ขอพรและการบนบานศาลกล่าวขึ้น ๖ ค่ำเดือน๖จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวัค ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา อาจจะถามแม่กระทั่งโชคกลาง

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การสู่ขวัญวัวควายการบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน (กลุ่มกำฟ้า) ที่มีความเชื่อทางด้านความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เป็นการปฏิบัติตนตามประเพณีวัฒนธรรมและตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา การเคารพผู้อาวุโสและสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เป็นการสร้างความรักความผูกพันในครอบครัว มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านต่าง ๆ การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาตามประเพณีวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัดและยาวนานมีการถ่ายทอดความรู้สึกลงไปสู่คนรุ่นต่อไป

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน มีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และการเทศน์มหาชาติ มีการแห้วข้าวพันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห้วร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หม่อมสาวจะนำข้าวเหนียวปามาใส่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวนกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางตั้ง- นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใดหรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโศคลาภความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ ค่ำไม่เผา ๑๒ ค่ำไม่เผา ๙ ค่ำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว

จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งงานทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๓ นายวรวัศว์ ฉัตรวัฒนชัย หัวหน้าสำนักงานเทศบาล

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้ สักการบูชาฟ้าการบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปามาใส่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ ค่าไม่เผา ๑๒ ค่าไม่เผา ๙ ค่าไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตายพร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้น ในชุมชน เมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศลไม่ทำการเผาศพตามความเชื่อในวันดังกล่าว

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการบูชา ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่น ลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าถือว่าเป็นสืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าเป็นทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารที่บ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือว่าเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการกวนกระยาสารท ใน เดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆบ้านทำบุญให้บรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ การบูชาศาลประจำหมู่บ้าน การทำขันบาเจาะ หรือขันธ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การเซ่นไหว้ผีฟ้า การไหว้ผีฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดมเป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่ บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ ขึ้น ๖ คำเดือน๖จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปทิ้งที่ท้องนาทำเป็นกะทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางก๊ก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา อาจจะมีถามแม่กระทิงโซคลาก

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ คำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการะบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ คำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ คำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน มีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาสั้กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวาดกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนฎีกาถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมูนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ฟ้า ขึ้น ๖ คำเดือน๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ์ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางก๊ก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด

หรือถามเสียงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคกลางความเชื่อเรื่องตาย แล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และ ถ้าวางกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้เพื่อ ให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืช พันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๔ นาง ชนิษฐา แสงเรือง

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้สักการบูชาฟ้า การบุญวันสารท และมีการ จัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำ ข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดการเผาศพ

มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และ ถ้าวางกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศลไม่ทำการเผาศพตามความเชื่อในวันดังกล่าว

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการบูชา ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้หวง ประเพณีกำฟ้าถือ ว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่ามีให้ และมีการแจก จ่ายอาหาร พื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็นการแสดง ความกตัญญูประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี๊ รวมตัวกันใน

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว การไหว้สักการบูชา ให้ฝนตกต้อง ตามฤดูกาลประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี๊

รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าทำให้ และมีการ แจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อ แสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้านมีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อ แสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การไหว้สักการบูชา ฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาล เจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ มีการกวนกระยาสารท ใน เดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการ ทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระมีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ทำบุญให้บรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายใน ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวม ไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งนา ทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวัค ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ไข่ม้วน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้าย โหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทาย ได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา อาจถามแม่กระทิงไขโคราก

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่ โปสพ การสู่ขวัญวัวควายการบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โปสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน มีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หม่อมสาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสาร เพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวนกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและ

การแก้เคล็ดทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูป คู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูป ศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การ ไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ คำเดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบา เจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่อง โหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวั๊ก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่า จะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทาง ให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคลาภ ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะ ช่างขึ้นช่างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่ เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่น ตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อ ทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันท้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้ว เรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชา พระและนำไปไว้โคนต้นไม้เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่องลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปทำที่ท้องนาทำเป็น กระถางบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๕ นางระเนตร วิรวุฒน์จันทร์

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้ผีฟ้า การบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การ เทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันใน ศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หม่อมสาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียว ปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะช่างขึ้นช่างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคน แรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้น ในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันท้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการฟ้า ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี กำฟ้า ไนวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ไนวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ไนวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้หวง ประเพณีกำฟ้าถือว่าสืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็นการแสดงความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการกวนกระยาสารท ใน เดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทยพวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การเซ่นไหว้ผีฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่) หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่ บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ ขึ้น ๖ ค่ำเดือน๖จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ลวงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งงนาทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวัก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ไข่แทน หมอดูหรือไข่เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา อาจถามแม่กระทิงไขโคลาก

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กีบพริก ไปโรยที่ท้องนา ไนวันกำฟ้าขึ้น ๓ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ไนวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ไนวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน มีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห่ข้าว

พันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาสไ่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต๋านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวนกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมูบ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ คำ เดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขึ้นบาเจาะ หรือขันธุ์ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคกลางความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้ เพื่อให้แก่ผู้ที่ลวงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งนาทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๖ นางสาววันเพ็ญ เผ่าคำ

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้สักการบูชาฟ้า การบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาสไ่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต๋านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย

พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชน เมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะติกลง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล จะไม่ทำการเผาศพตามความเชื่อ

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการฟ้า ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี ก่าฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานก่าฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่น ลูกช่วง ไม้หวง ประเพณีก่าฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีก่าฟ้าถือว่าทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันก่าฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็นการแสดงความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการกวนกระยาสารท ใน เดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้านเพื่อเป็นการทำบุญให้บรรพบุรุษ

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ การบูชาศาลประจำหมู่บ้าน การทำขันบาเจาะหรือขันธ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การไหว้สักการบูชาฟ้า การไหว้สักการบูชาฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดมเป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ขอพรและการบนบานศาลกล่าวขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่องลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางตั้ง- นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา อาจจะถามแม่กระทั่งโซคลาภ

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การสู่ขวัญวัวควาย การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการะบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี๋ รวมตัวกันในชุมชน มีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปามาใส่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวณกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนปฏิกาถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมუნเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธุ์ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางตั้ง- นางกวั๊ก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใดหรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคลาภความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ ค่ำไม่เผา ๑๒ ค่ำไม่เผา ๙ ค่ำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักลง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีसाง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์ เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปท้องนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๗ นายสุรพล ทับทิมแดง

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้สักการบูชาฟ้า การบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตายพร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้น ในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักถอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศลไม่ทำการเผาศพตามความเชื่อในวันดังกล่าว

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการบูชา ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าเป็นวันที่ทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการกวนกระยาสารท ใน เดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระมีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ทำบุญให้บรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ การบูชาศาลประจำหมู่บ้าน การทำขันบาเจาะ หรือขันธ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การเซ่นไหว้ผีฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (พระพุทธรูปคู่บ้านคูเมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่) หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้าน มีศาล คูเมือง คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ขึ้น ๖ ค่ำเดือน๖จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางตั้ง- นางกวักในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา อาจจะถามแม่กระทิงโซคลาก

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพการบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ห้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการะบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี๋ รวมตัวกันในชุมชน มีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห้วพานก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห้วร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หม่อมสาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต้านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวักกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมูนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ห้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางตั้ง- นางกวัก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโซคลากความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ ค่ำไม่เผา ๑๒ ค่ำไม่เผา ๙ ค่ำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา

ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้เพื่อไม่ให้ผีที่ล่องลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปตั้งที่ห้องนาทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๘ นางทองใบ แก้วเวียงค์

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้สักการบูชาฟ้า การบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หมู่สาวจะนำข้าวเหนียวปามาใส่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตายพร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล ไม่ทำการเผาศพตามความเชื่อในวันดังกล่าว

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการบูชา ฟ้า ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็นการแสดง ความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว การไหว้สักการบูชา ฟ้า ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็นการแสดง ความกตัญญู

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การไหว้สักการบูชาฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (พระพุทธรูปคู่บ้านคูเมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่) มีการทวงกระยาสารท ใน เดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ทำบุญให้บรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

๔. ความเชื่อเรื่องผีสิง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปตั้งที่ห้องนาทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางตั้ง- นางกวัก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่ยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา อาจจะมีถามแม่กระทงโชคลาภ

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การสู่ขวัญวัวควายการบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กับพริกไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วยสรูปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน มีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวไปใส่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการทวงกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย มีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคูเมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่

หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ คำ เดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขึ้นบาเจาะ หรือขันธุ์ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางตั้ง- นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคกลางความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้ เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่องลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งงนาทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้ผีซัพันธ์อุตมสมบูรณ์

คนที่ ๙ นางขวัญใจ ลานทอง

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้ผีฟ้า

การบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปามาใส่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด

การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการฟ้า ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันใน

ชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าถือ
ว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหาร
พื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็นการแสดง
ความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

มีการกวนกระยาสารท ใน เดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียน
ถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียนมีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน
หมูนเวียนไปทุกๆ บ้าน

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อ
แสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การเซ่นไหว้ผีฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง
ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่) หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสง
อรุณอยู่ป่าแดงเหนือและเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ คำเดือน๖จะมีการไหว้บูชาเจ้า
พ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวม
ไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งนา
ทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวักในเรื่องของการ
ถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์
ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่ยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วัน
คนจะกลับมา อาจจะถามแม่กระทิงโซคลาก

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่
โพสพ การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีขึ้นนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ท้องนา ใน
วันกำฟ้าขึ้น ๓คำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการะบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ใน
วันขึ้น ๓ คำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ คำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน มีการละเล่น
ต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่
ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห่ข้าว
พังก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาสไ้
กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหา

กินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวนกระยาสารทและมีการทำบุญเวียน ฎีกาถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด ทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไป โรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุ ไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่ หมูบ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ คำ เดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันซ์ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการ เสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้ แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโศคลาภความเชื่อเรื่องตาย แล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และ ถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้ เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งองนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืช พันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๑๐ นางจุฑาทิพ สวัสดิ์

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้สักการบูชาฟ้า การบุญวันสารท และมีการ จัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หมู่สาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำ ข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคน แรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้น

ในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักลง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล จะไม่ทำการเผาศพตามความเชื่อ

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการฟ้า ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำ จะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่น ลูกช่วง ไม้หวง ประเพณีกำฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี กำฟ้าถือว่าทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็นการแสดง ความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการกวนกระยาสารท ใน เดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้านเพื่อเป็นการทำบุญให้บรรพบุรุษ

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ การบูชาศาลประจำหมู่บ้าน การทำขันบาเจาะ หรือขันธ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การไหว้สักการบูชาฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่) หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้การไหว้ขอพรและการบналศาลกล่าว ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีสิง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งงนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา อาจจะถามแม่กระทั่งโขคลาก

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพการสู่ขวัญวัวควาย การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กับพริกไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพและสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี๋ รวมตัวกันในชุมชน มีการเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห้วข้าวพันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห้วร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปามาใส่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวณกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใดหรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคถามความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ ค่ำไม่เผา ๑๒ ค่ำไม่เผา ๙ ค่ำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักลง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้ เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๑๑ นางสาวรุ่งลาวัลย์ สุขไมตรี อายุได้ ๓๓ ปี ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าพนักงานประชาสัมพันธ์

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้สักการบูชาฟ้า การบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ

หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปามาใส่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตายพร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาศพคนแรก จะเผาศพคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาศพคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชน เมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล ไม่ทำการเผาศพตามความเชื่อในวันดังกล่าว

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการฟ้า ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี ก่าฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานก่าฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีก่าฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีก่าฟ้าถือว่าทำให้ และมีการแจก จ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันก่าฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการกวนกระยาสารท ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระมีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ทำบุญให้บรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ การบูชาศาลประจำหมู่บ้านการทำชันบาเจาะ หรือชัน ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การเช่นไหว้ผีฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (พระพุทธรูปคู่บ้านคูเมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่) หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อ

แสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ ขึ้น ๖ คำ เดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งงาทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวกในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา อาจจะมีถามแม่กระทิงโชคลาภ

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ คำ เดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการะบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ คำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ คำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน มีการเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห้วพันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห้วร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หม่อมสาวจะนำข้าวเหนียวปาส์กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวาดกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนภูิกาดวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมูนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตาศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ คำเดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคลาภความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และ

ถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้ เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืช พันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๑๒ นางสาวบุศรา ศรีนันทกุล อายุได้ ๓๐ ปี ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยนิติกร

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้สักการบูชาฟ้า การบุญวันสารท และมี การจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หมู่สาวจะนำข้าวเหนียวปามาใส่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการ นำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำ ไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคน ตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้อง เผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดี เกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะ ตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล ไม่ทำการเผาศพตามความเชื่อในวันดังกล่าว

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการบูชา ฟ้า ฝนตกต้องตาม ฤดูกาล ประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี ร์รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าทำให้ และมีการ แจก จ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว การไหว้สักการบูชา ฟ้า ฝน ตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำ ข้าวจี ร์รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าทำให้ และมีการ

แจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็นการแสดงความกตัญญู

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน การทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การไหว้สักการบูชาฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่) มีการกวนกระยาสารท ใน เดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ การไหว้สักการบูชาฟ้า มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ทำบุญให้บรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปทิ้งที่ท้องนาทำเป็นในกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวัค ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วัน คนจะกลับมา อาจจะถามแม่กระทั่งโชคกลาง

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่โพสพ การสู่ขวัญวัวควาย การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน มีการเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห่ข้าวพันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวนกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุ

ไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ คำ เดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันซ์ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคกลางความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้ เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งงนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๑๓ นายสายัณห์ จันทบาล อายุได้ ๓๔ ปี ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยพนักงาน
ธุรการ

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้ผีฟ้า การบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล

ค) ความเชื่อเรื่องภูแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการฟ้า ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี ก่าฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานก่าฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีก่าฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีก่าฟ้าถือว่าทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันก่าฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการกวนกระยาสารท ใน เดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนภูิกถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียนมีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนภูิกถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การเซ่นไหว้ผีฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่) หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ ขึ้น ๖ ค่ำเดือน๖จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีสิง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปทำท่อนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา อาจจะถามแม่กระตังโขคลาก

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีขึ้นนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ท้องนา ในวันก่าฟ้าขึ้น ๓ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการบูชาฟ้าหรือวันก่าฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน มีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาส์

กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวณกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนฎีกาถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางตั้ง- นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใดหรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่ยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคกลางความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ ค่ำไม่เผา ๑๒ ค่ำไม่เผา ๙ ค่ำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์ เพื่อให้แก่ผู้ที่ลวงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปท่อนาทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๑๔ พระครูสังฆรักษ์สุวัฒน์ วิฑิตสโท อายุได้ ๓๕ ปี ดำรงตำแหน่ง รองเจ้าอาวาสวัดเทศบาลสว่างเจริญ

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้สักการบูชาฟ้า การบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หมู่สาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ ค่ำไม่เผา ๑๒ ค่ำไม่เผา ๙ ค่ำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย

พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้น ในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตีกลอง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล จะไม่ทำการเผาศพตามความเชื่อ

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการฟ้า ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่น ลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าถือว่าสืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็นการแสดง ความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการกวนกระยาสารท ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียนมีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้านเพื่อเป็นการทำบุญให้บรรพบุรุษ

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ การบูชาศาลประจำหมู่บ้านการทำขันบาเจาะ หรือขันธ์ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การไหว้สักการบูชาฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่) หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ขอพรและการบพนบาลศาลกล่าวขึ้น ๖ ค่ำเดือน๖จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งงนาทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางดั่ง- นางกวัคในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา อาจจะมีถามแม่กระทิงโซคลาก

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การสู่ขวัญวัวควายการบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือ กับพริก ไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการะบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี๋ รวมตัวกันในชุมชน มีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หม่อมสาวจะนำข้าวเหนียวปามาใส่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวณกระยาสารทและมีการทำบุญเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไปโรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตาศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธุ์ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางตั้ง- นางกวั๊ก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใดหรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคลาภความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ ค่ำไม่เผา ๑๒ ค่ำไม่เผา ๙ ค่ำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักลง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีสิง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์ เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่องลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปท้องนาทำเป็นกระถางบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

คนที่ ๑๕ นางสาว วรรณวรางค์ โปธิตามบำรุง นักวิชาการศึกษา อายุ ๓๕ ปี

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นไหว้สักการบูชาฟ้า การบุญวันสารท และมีการจัดให้มี การเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห่ข้าวพันก้อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปาสักกันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่า นำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตายพร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การไหว้สักการบูชา ฟ้า ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณี กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำ จะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน ในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย เช่นลูกช่วง ไม้หวง ประเพณีกำฟ้าถือว่า สืบสานมาเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีกำฟ้าถือว่าทำให้ และมีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการกวนกระยาสารท ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทพรวน มีการทำบุญด้วยการเวียนภูิกาดวายเพลพระ มีการทำบุญด้วยการเวียนภูิกาดวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ทำบุญให้บรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ การบูชาศาลประจำหมู่บ้าน เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การเซ่นไหว้ผีฟ้า

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หลวงพ่อพุทธโคดมเป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่หมู่บ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ ขึ้น ๖ ค่ำเดือน๖จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่องลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปตั้งที่องนาทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางตั้ง- นางกวัก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วัน คนจะกลับมา อาจจะถามแม่กระตังโชคลาภ

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่ โปสพ การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุไม่ดีการนำเกลือกับพริก ไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าวเรียกแม่แม่โปสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพวน มีการไหว้สักการบูชาฟ้าหรือวันกำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ ในวันขึ้น ๒ ค่ำจะเผาข้าวหลาม และทำข้าวจี รวมตัวกันในชุมชน มีการละเล่นต่างๆ ของชุมชนด้วย มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เป็นการแสดงความกตัญญู การบุญวันสารท และมีการเทศน์มหาชาติ มีการแห่ข้าว ฟันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห่ร่วมกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปามาใส่ กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่านำไปไว้ในที่เก็บข้าวสารเพื่อให้ทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอด ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทมีการกวนกระยาสารทและมีการทำบุญเวียน ฎีกาถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมนเวียนไปทุกๆ บ้าน ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด ทางไสยมีการสู่ขวัญการเรียกขวัญแม่โปสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย การนำเกลือ กับพริก ไปโรยไป โรยที่ท้องนา เพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ ประสบกับเหตุ ไม่ดี ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้านมีศาล คู่ หมูบ้าน คือเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และเจ้าพ่อสรรพยา ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้า ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ จะมีการไหว้บูชาเจ้าพ่อแสงอรุณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธุ์ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณเวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มีการเสี่ยงทาย ด้วย นางตั้ง- นางกวัก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้า เรื่องของฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน ใช้แทน หมอดูหรือใช้เพื่อเสี่ยงทายคล้ายโหราศาสตร์ ของหายหรือจะไปมีการเดินทางให้ไปในทิศทางใด หรือถามเสี่ยงทายในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา มีการถามโชคลาภความเชื่อเรื่องตาย แล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๑๒ ค่ำไม่เผา ๑๓ ค่ำไม่เผา ๑๔ ค่ำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และ ถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผา ก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนเมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักลง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับ ส่วนกุศล ความเชื่อเรื่องผีसाง ในวันสิ้นเดือน ๙ จะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้

เพื่อให้แก่ผู้ที่ล่องลับไปแล้วมารับไป บางส่วนจะนำกลับไปที่ยังงนาทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

ชุดความเชื่อของกลุ่มชาวไทยทรงดำ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิประจำท้องถิ่นจำนวน ๑๖ ท่าน ซึ่งผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ชุดความเชื่อพื้นฐานออกได้เป็น ๖ ชุดความเชื่อ ดังนี้

คนที่ ๑ พระครูวิศิฐเวฬุวัน

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเสนเรือน (การเสนผีเรือน) ผีเรือน หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่องลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเสนเรือนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่องลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลานผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การทำไหว้ ทำจากไม้ไผ่ คือบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตายสำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้านปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมหือไม่ไหว้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี ต้องทำการเสนเรือน ไหว้ผีปู่ผีย่า

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโฮม ย่อนอดิตบุญ ประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่น ปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ หมอผี คือหมอเสนเรือน ช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนาฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนาเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว)ขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหายที่ใด

- การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษ เมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธควบคู่ไปด้วย

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่)

- พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง-มีศาลประจำหมู่บ้าน

- เวลาในงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าว

- ไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้าน มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง

การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนาดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย

เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผีเมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนาเรือน (การเซ่นผีเรือน) ผีเรือน หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน จะมีหมอเสนาเรือน (หมอผี) ทำพิธีเสนาเรือนช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และใน

เดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงแลค้มครองลูกหลาน การเกิด ชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหายที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ว่า ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่) สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้านปกติ การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไร่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การลืมหือไม่ไหว้ผีปู่ย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเช่นผีเรือน การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสน ดูกฤษยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้นหากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๒ นายสมชาย กิตติญาณ

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเช่นผีเรือน เพื่อให้ผีเรือนของตนได้มารับเครื่องเช่นไหว้จากลูกหลาน เช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเสนเรือนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้ว เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลาน การทำแฮ้ว ทำจากไม้ไผ่ คือบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย ให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมหือไม่ไหว้ผีปู่ผีย่า ไหว้ผีปู่ผีย่า (ผีเรือน)

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีมีงานมาคุ้มโสม ย้อนอดีตบุญ ประเพณีการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ การเกิด การป่วย การตายของคนในบ้าน ให้หมอผี หรือหมอเสนเรือนทำพิธี และการเช่นไหว้ผีปู่ย่า

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือน และวัตถุมงคลตามแบบพุทธ ศาสนา การเช่นไหว้ผีเรือนเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่)

- พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง

- มีศาลประจำหมู่บ้าน

- เวลาปฏิบัติงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าว การขอ

พร

- ไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้านโดย

นิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง

การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลโคตรตระกูลมัน การเช่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

การมีโชคร้ายหรือมีเคราะห์ร้ายให้หมอเสนเรือน(หมอผี)ทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือ โชคร้ายออกไป และเช่นไหว้ผีเรือน

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย

เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนเรือน (การเช่นผีเรือน) ผีเรือน หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษ และทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน จะมีหมอเสนเรือน (หมอผี) ทำพิธีเสนเรือนช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไป

จากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้งไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลาน การเกิด ชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเส่นฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัว และทำพิธีเส่นเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาอยู่ที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่) สำหรับคนพอมีสถานะ ก็จะทำให้ใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ตี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธ ควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การสืมนหรือไม่ให้ผีปู่ย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเส่น ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๓ นายสมศักดิ์ สร้อยสัมพันธ์

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเซ่นผีเรือน เพื่อให้ผีเรือนของตนได้มารับเครื่องเซ่นไหว้จากลูกหลาน เช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเส่นเรือนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้งไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลาน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การทำแฮ้ว ทำจากไม้ไผ่ คือบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมนหรือไม่ให้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเสนเรื่อน ไหว้ผีปู่ผีย่า

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโอม ย้อนอดีตบุญ ประเพณี การเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่น ปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ หมอผี คือหมอเสนเรื่อน ช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไป จากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- ผีเรื่อนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาย ณ ที่ใด

- การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังการนับถือผีเรื่อน พระเครื่องและวัตถุมงคลตามหลักพุทธศาสนา การเซ่นไหว้ผีเรื่อนเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่)

- พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง-มีศาลประจำหมู่บ้าน

- เวลา มีงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าว

- ไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีสิง การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเช่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนา ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนเรือน (การเช่นผีเรือน) ผีเรือนหมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน จะมีหมอเสนาเรือน (หมอผี) ทำพิธีเสนเรือนช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลาน การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหายที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่) สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้านปกติ การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธ ควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การสืมนหรือไม่ให้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเช่นผีเรือน การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนา ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็น

การสืบสานประเพณี มาตุ้มโหมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๔ นายปิยะ ชวงไกล

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเช่นผีเรือน เพื่อให้ผีเรือนของตนได้มารับเครื่องเช่นไหว้จากลูกหลาน เช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเสนเรือนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลานผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การทำแฮ้ว ทำจากไม้ไผ่ คือบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตายสำหรับคนพอมิฐานะ ก็จะทำให้ใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมหรือไม่ไหว้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเสนเรือน ไหว้ผีปู่ผีย่า

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำมีงานมาตุ้มโหม ย้อนอดีตบุญประเพณี การเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ หมอผี คือหมอเสนเรือน ช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและโตเร็ว

- ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหายที่ใด

- การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธควบคู่ไปด้วย

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่) พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีศาลประจำหมู่บ้าน เวลามีงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าว การขอพรไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การมีโชคร้ายหรือมีเคราะห์ร้ายให้หมอเสนเรือน(หมอผี) ทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือโชคร้ายออกไป และเซ่นไหว้ผีเรือน

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย

คนที่ ๕ นางมาลี ทองเต่าหมก

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเสนเรือน (การเซ่นผีเรือน) เพื่อให้ผีเรือนของตนได้มารับเครื่องเซ่นไหว้จากลูกหลาน เป็นการแสดงความกตัญญู ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับจัดพิธีเซ่นไหว้ผีเรือนแล้ว ผีเรือนจะปกป้องคุ้มครองรักษาตนและครอบครัวให้มีความสุข เจริญก้าวหน้า ทำมาค้าขึ้น การเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเสนเรือนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลาน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้านปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมหือไม่ไหว้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเจ็บป่วย ได้รับเคราะห์ร้าย โชคร้ายการเสนเรือน ไหว้ผีปู่ผีย่า

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาคุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญ ประเพณี ต่าง เช่นการละเล่น การไหว้ผีป๋วย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาคุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่ แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่น ป๋วย่าตายาย

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ หมอผี คือหมอเสนาเรื่อน ช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไป จากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนาฆ่าแม่เดิม ซึ่งทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- การเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนาเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาย ณ ที่ใด

- การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษ เมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธควบคู่ไปด้วย

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่

- พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง

- มีศาลประจำหมู่บ้าน

- เวลา มีงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าว การขอพร

- ไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีป๋วย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การเคารพผีป๋วย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีป๋วย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนา ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนเรื่อน (การเซ่นผีเรื่อน) ผีเรื่อนหมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษ และทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรื่อน จะมีหมอสเอนเรื่อน (หมอผี) ทำพิธีเสนเรื่อนช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรื่อนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรื่อนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลาน การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วยกก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว ผีเรื่อนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัว และจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหายที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรื่อน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่) สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ การนับถือผีเรื่อน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธ ควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การลืมหือไม่ไหว้ผีปู่ย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรื่อน การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอสเอน ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๖ นายนิพากร สอนสัมพันธ์

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเสนเรื่อน (การเซ่นผีเรื่อน) เพื่อให้ผีเรื่อนของตนได้มารับเครื่องเซ่นไหว้จากลูกหลาน เป็นการแสดงความกตัญญู ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับจัดพิธีเซ่นไหว้ผีเรื่อนแล้ว ผีเรื่อนจะปกป้องคุ้มครองรักษาตนและครอบครัวให้มีความสุขเจริญก้าวหน้า ทำมาค้าขึ้น ผีเรื่อน หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรื่อน พิธีเสนเรื่อนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรื่อนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้งไม่ค่อยมีความสุขสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลานผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย สำหรับคนพอมิฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้านปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมนหรือไม่ให้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่าง เช่นการละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครอง

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีหมอผี คือหมอเสนเรื่อน ช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรื่อนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- การเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาย ณ ที่ใด

- การตาย เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรื่อน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษ เมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธควบคู่ไปด้วย การเสนเรือน (การเช่นผีเรือน)

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่)

- พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง

- มีศาลประจำหมู่บ้าน

- เวลาปฏิบัติงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าว การขอพร

- ไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเช่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ -การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสน ดูกษัยยาม

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี ให้หมอเสนเรือน(หมอมผี)ทำพิธีเรียกขวัญและทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือโชคร้ายออกไป และเช่นไหว้ผีเรือน

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนเรือน (การเช่นผีเรือน) ผีเรือนหมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษ และทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน จะมีหมอเสนเรือน (หมอมผี) ทำพิธีเสนเรือนช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังดูแลคุ้มครองลูกหลาน การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัว และทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาอยู่ที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่) สำหรับคนพอมีสถานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ

โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ตี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธ ควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาล ประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระ มาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การลืมนหรือไม่ให้ผีปู่ย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูก จะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน การมีเคราะห์ หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนา ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่ นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยใช้ หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำ การเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็น การสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญ ให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๗ นายชนิษฐา ลีบยอม

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเซ่นผีเรือน เพื่อให้ผีเรือนของตนได้มารับ เครื่องเช่นไหว้จากลูกหลาน เช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเส่นเรือนกระทำ เดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติ แล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังดูแลคุ้มครอง ลูกหลาน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การทำแฮ้ว ทำจากไม้ไผ่ คือบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย สำหรับคนพอมีสถานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมนหรือไม่ให้ผีปู่ย่า จะทำให้ฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเส่นเรือน ไหว้ผีปู่ย่า

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญ ประเพณี การเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีหมอมผี คือหมอเสนเรื่อน ช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บบอดๆแอดๆแล้วก็ตายจึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- การเจ็บป่วย ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายว่าขวัญของผู้ป่วยไปหาย ณ ที่ใด

- การตายของคนในบ้านเหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

การนับถือผีเรือน และวัตถุมงคลต่างตามแบบพุทธศาสนา การเช่นไหว้ผีเรือนเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และวัตถุมงคลต่างๆ ตามแบบพุทธศาสนา

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่)

- พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง

- มีศาลประจำหมู่บ้าน

- เวลาปฏิบัติงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าวการขอพร

- ไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีสิง การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเช่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสน ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี ให้หมอเสนเรื่อน(หมอมผี)ทำพิธีเรียกขวัญและทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือโชคร้ายออกไป และเช่นไหว้ผีเรือน

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนเรื่อน (การเซ่นผีเรื่อน) ผีเรื่อน หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษ และทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรื่อน จะมีหมอสเสนเรื่อน (หมอผี) ทำพิธีเสนเรื่อนช่วยปลดเปลื้องไม่ได้ออกไปจากบ้านเรื่อนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรื่อนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงคุ้มครองลูกหลาน การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเซ่นฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว ผีเรื่อนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัว และจะทำพิธีเสนเรื่อนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหายที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรื่อน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่) สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ การนับถือผีเรื่อน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ตี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธ ควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไร่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การลืมนหรือไม่ให้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูก จะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรื่อน การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอสเสน ดูกุศย์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยใช้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ตีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๘ นายอังคาร เพ็ชรนิล

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเสนเรื่อน (การเซ่นผีเรื่อน) เพื่อให้ผีเรื่อนของตนได้มารับเครื่องเซ่นไหว้จากลูกหลาน เป็นการแสดงความกตัญญู ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษผู้

ล่องลับจัดพิธีเช่นไหว้ผีเรือนแล้ว ผีเรือนจะปกป้องคุ้มครองรักษาตนและครอบครัวให้มีความสุข เจริญก้าวหน้า ทำมาค้าขึ้น เรือน หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่องลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเสนเรือนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่องลับไปแล้วยังดูแลคุ้มครองลูกหลาน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย สำหรับคนพอมิฐานะ ก็จะทำให้ใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้านปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องภูแห่งธรรมชาติ การลืมนหรือไม่ให้หัวผีปูดียา จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่าง เช่นการละเล่น การไหว้ผีปูดียา เป็นการสืบสานประเพณีมาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่น ปูย่าตายาย หรือการไหว้ผีปูดียา

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีหมอมผี คือหมอเสนเรือน ช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- การเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาย ณ ที่ใด

- การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษ เมื่อประสบเหตุไม่ตี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธควบคู่ไปด้วย การเสนเรือน (การเซ่นผีเรือน) พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธควบคู่ไปด้วย

๓. **ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์** มีพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีศาลประจำหมู่บ้านเวลาถึงงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าว การขอพร การไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. **ความเชื่อเรื่องผีสิง** การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเช่นผีเรือน

๕. **ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์** การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสน ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคล

๖. **ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย** เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนเรือน (การเช่นผีเรือน) ผีเรือนหมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน จะมีหมอเสนเรือน (หมอผี) ทำพิธีเสนเรือนช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังดูแลคุ้มครองลูกหลาน การเกิด ชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาอยู่ที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่) สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้านปกติ การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธ ควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การสืมนหรือไม่ให้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเช่นผีเรือน การมีเคราะห์

หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนา ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยใช้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๙ นางสาว พานทอง

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเสนาเรือน (การเซ่นผีเรือน) เพื่อให้ผีเรือนของตนได้มารับเครื่องเซ่นไหว้จากลูกหลาน เป็นการแสดงความกตัญญู ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับจัดพิธีเซ่นไหว้ผีเรือนแล้ว ผีเรือนจะปกป้องคุ้มครองรักษาตนและครอบครัวให้มีความสุขเจริญก้าวหน้า ทำมาค้าขึ้น ผีเรือน หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเสนาเรือนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าทเวศา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังดูแลคุ้มครองลูกหลานผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การทำแฮ้ว ทำจากไม้ไผ่ คือบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตายสำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้านปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมนไหว้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดีการเสนาเรือน ไหว้ผีปู่ผีย่า

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่าง เช่นการละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีหมอผี คือหมอเสนเรื่อน ช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรื่อนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- การเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาย ณ ที่ใด

- การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรื่อน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรื่อน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษ เมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธควบคู่ไปด้วย

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง ศาลประจำหมู่บ้านมีงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าว การขอพร ไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรื่อน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสน ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคล

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนเรื่อน (การเซ่นผีเรื่อน) ผีเรื่อนหมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรื่อน จะมีหมอเสนเรื่อน (หมอผี) ทำพิธีเสนเรื่อนช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรื่อนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรื่อนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังดูแลคุ้มครองลูกหลาน การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แกน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัว และทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายนว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหายที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่) สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ตี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธ ควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระ มาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การลืมนหรือไม่ให้ผีปู่ย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูก จะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน การมีเคราะห์ หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนา ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยใช้ หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๑๐ นางพรพรม กิตติญาณ

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเซ่นผีเรือน เพื่อให้ผีเรือนของตนได้มารับเครื่องเซ่นไหว้จากลูกหลาน เช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเสนเรือนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังดูแลคุ้มครองลูกหลาน การทำแฮ้ว ทำจากไม้ไผ่ คือบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย ให้ลูกหลานทุกคน ตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมนหรือไม่ให้ผีปู่ย่าไหว้ผีปู่ย่า (ผีเรือน)

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาคุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญ ประเพณี การเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ การเกิด การป่วย การตายของคนในบ้าน ให้หมอผี หรือหมอเสนาเรียนทำพิธี และการเซ่นไหว้ผีปู่ย่า

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือนและพระเครื่อง วัตถุมงคลแบบพุทธควบคู่กันไป การเซ่นไหว้ผีเรือนเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ พระเครื่อง วัตถุมงคลแบบพุทธควบคู่กันไป

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีศาลประจำหมู่บ้าน เวลาถึงงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าว การขอพร ไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้าน โดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การมีโชคร้ายหรือมีเคราะห์ร้ายให้หมอเสนาเรียน(หมอผี)ทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือโชคร้ายออกไป และเซ่นไหว้ผีเรือน

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี ให้หมอเสนาเรียน(หมอผี) ทำพิธีเรียกขวัญและทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือโชคร้ายออกไป และเซ่นไหว้ผีเรือน

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนาเรียน (การเซ่นผีเรือน) ผีเรือนหมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษ และทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน จะมีหมอเสนาเรียน (หมอผี) ทำพิธีเสนาเรียนช่วยปลดเปลื้องไม่ได้ออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลาน การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนาฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แกน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัว และทำพิธีเสนาเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาอยู่ที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มี

อายุมากเกิน ๘๐ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่) สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้านปกติ การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธ ควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การลืมนหรือไม่ให้ผีปู่ย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูก จะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน การมีเคราะห์ หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนา ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยไข้ หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๑๑ นายสายฝน กล้าป่วน

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเซ่นเรือน (การเซ่นผีเรือน) เพื่อให้ผีเรือนของตนได้มารับเครื่องเซ่นไหว้จากลูกหลาน เป็นการแสดงความกตัญญู ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับจัดพิธีเซ่นไหว้ผีเรือนแล้ว ผีเรือนจะปกป้องคุ้มครองรักษาตนและครอบครัวให้มีความสุข เจริญก้าวหน้า ทำมาค้าขึ้น การเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเซ่นเรือนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังดูแลคุ้มครองลูกหลาน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้านปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมหือไม่ไหว้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเจ็บป่วย ได้รับเคราะห์ร้าย โศคร้าย การลืมหือไม่ไหว้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเจ็บป่วย ได้รับเคราะห์ร้าย โศคร้าย

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญ ประเพณี ต่าง เช่นการละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่ แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่น ปู่ย่าตายาย

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีหมอผี คือหมอเสนาเรื่อน ช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไป จากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บป่วย แอืดๆ แล้วก็ตายจึงต้องทำพิธีเสนาฆ่าแม่เดิม ซึ่งทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- การเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวแลจะทำพิธีเสนาเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาย ณ ที่ใด

- การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษ เมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธควบคู่ไปด้วย

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีศาลประจำหมู่บ้าน เวลามีกงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าว การขอพร ไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้าน โดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การมีเคราะห์หรือโศคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนา ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโศคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนเรื่อน (การเซ่นผีเรื่อน) ผีเรื่อน หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษ และทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรื่อน จะมีหมอสเอนเรื่อน (หมอผี) ทำพิธีเสนเรื่อนช่วยปลดเปลื้องไม่ได้ออกไปจากบ้านเรื่อนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรื่อนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงคุ้มครองลูกหลาน การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว ผีเรื่อนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัว และจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาอยู่ที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรื่อน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่) สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ การนับถือผีเรื่อน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ตี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธ ควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การลืมนหรือไม่ให้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูก จะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรื่อน การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอสเอน ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยใช้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ตีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๑๒ นายเชียง พุทธพันธ์

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเซ่นผีเรื่อน เพื่อให้ผีเรื่อนของตนได้มารับเครื่องเซ่นไหว้จากลูกหลาน เช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรื่อน พิธีเสนเรื่อนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรื่อนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติ

แล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลาน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การทำฮั่ว ทำจากไม้ไผ่ คือบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมนหรือไม่ไหว้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเสนเรือน ไหว้ผีปู่ผีย่า

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญ ประเพณี การเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่น ปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีหมอมผี คือหมอเสนเรือน ช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไป จากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออกๆ แอดๆ แล้วก็ตายต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายนว่าขวัญของผู้ป่วยไปหาย ณ ที่ใด

- การตายของคนในบ้านเหตุนี้เนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือนและพระเครื่องวัตถุมงคลตามพุทธศาสนา การเซ่นไหว้ผีเรือนเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและพระเครื่องวัตถุมงคลตามพุทธศาสนา

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีศาลประจำหมู่บ้าน เวลามีกงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าว การขอพร ไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้าน โดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเช่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การมีโชคร้ายหรือมีเคราะห์ร้ายให้หมอเสนาเรือน(หมอผี)ทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือโชคร้ายออกไป และเช่นไหว้ผีเรือน

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนาเรือน (การเช่นผีเรือน) ผีเรือนหมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน จะมีหมอเสนาเรือน (หมอผี) ทำพิธีเสนาเรือนช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลาน การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนาฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนาเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหายที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่) สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธ ควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การลืมหือไม่ไหว้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเช่นผีเรือน การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนา ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็น

การสืบสานประเพณี มาตุ้มโหมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๑๓ นางไหม ศรีอรวิม

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลานผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การทำแฮ้ว ทำจากไม้ไผ่ คือบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย สำหรับคนพอมีฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การเผาศพ มีความเชื่อว่า ๒ คำไม่เผา ๑๒ คำไม่เผา ๙ คำไม่เผา ไม่ว่าจะข้างขึ้นข้างแรม และถ้าตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ จะไม่เผาศพ ถ้ามีคนตาย พร้อมกัน ๒ คน จะไม่เผาคนที่ตายคนแรก จะเผาคนที่ตายคนที่ ๒ ก่อน หากมีเหตุจำเป็นต้องเผาคนแรกก่อน จะทำหุ่นตัวแทนคนที่สอง แล้วเผาก่อน เพราะเชื่อว่าหากเผาไม่ถูกต้องจะมีเหตุที่ไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชน เมื่อทำบุญครบ ๗ วันให้ผู้ตายแล้ว จะทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย แล้วเมื่อพระฉันข้าว จะตักลง ๓ ครั้งแล้วเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมนไหว้ผีปู่ผีย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเสนเรือ น ไหว้ผีปู่ผีย่า

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโหม ย้อนอดีตบุญประเพณี การเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีหมอมผี คือหมอสเนเรือน ช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาย ณ ที่ใด

- การตายของคนในบ้านเหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษ เมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธควบคู่ไปด้วย การเสนเรือน (การเช่นผีเรือน)

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่)

- พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง
- มีศาลประจำหมู่บ้าน เวลาถึงงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าว การขอพร

- ให้อาหารศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเช่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสน ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ การเสนเรือน (การเช่นผีเรือน) ผีเรือนหมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน จะมีหมอเสนเรือน (หมอผี) ทำพิธีเสนเรือนช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้ กระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังดูแลคุ้มครองลูกหลาน การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บออดๆ แอดๆ แล้วก็ตาย จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัวขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหายที่ใด การตายของคนในบ้าน เหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ มีการทำบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย (การทำแฮ้วคือบ้านที่ทำจากไม้ไผ่)

สำหรับคนพอมิฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมเนียมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษเมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธ ควบคู่ไปด้วยพระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีการไหว้ศาล ประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีทั้งหมด ๑๘ หมู่บ้านมีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระ มาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษไปด้วย การลืมนหรือไม่ให้ผีปู่ย่า จะทำให้ฝนแล้งการทำเพาะปลูก จะได้ผลผลิตไม่ดี การเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน การมีเคราะห์ หรือโชคร้าย การไหว้ผีปู่ย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนา คู่ฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด เมื่อเจ็บป่วยไข้ หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่างๆ เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาตุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

คนที่ ๑๔ นางอมร สระทองอ้อต

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเส่นเรือน (การเซ่นผีเรือน) เพื่อให้ผีเรือนของตนได้มารับเครื่องเซ่นไหว้จากลูกหลาน เป็นการแสดงความกตัญญู ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับจัดพิธีเซ่นไหว้ผีเรือนแล้ว ผีเรือนจะปกป้องคุ้มครองรักษาตนและครอบครัวให้มีความสุข เจริญก้าวหน้า ทำมาค้าขึ้น ผีเรือน หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีแต่ละตระกูล ผีคือบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเส่นเรือนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังดูแลคุ้มครองลูกหลานผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การทำแฮ้ว ทำจากไม้ไผ่ คือบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย สำหรับคนพอมิฐานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมเนียมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมนหรือไม่ว้าวี่ผีปู้ผีย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเสนเรื่อน ไหว้วี่ผีปู้ผีย่า

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาคุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่าง เช่นการละเล่น การไหว้วี่ผีปู้ย่า เป็นการสืบสานประเพณี มาคุ้มโฮมเป็นภาษาเฉพาะที่แปลว่า การรวมพลังอีกความหมายหนึ่งคือการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่น ปูย่าตายาย หรือการไหว้วี่ผีปู้ย่า

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีหมอผี คือหมอเสนเรื่อน ช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาย ที่ใด

- การตายของคนในบ้านเหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือนและนับถือตามหลักพุทธศาสนา การเซ่นไหว้วี่ผีเรือนเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และวัดถุมงคลทางพุทธศาสนา

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบและวัดหนองหลวง มีศาลประจำหมู่บ้าน เวลาจัดงานบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกล่าววหรือการบนบานศาลกล่าว การขอพร ไหว้วี่ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้วี่ปูย่าบรรพบุรุษไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีสิง การเคาะผีปู้ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การมีเคราะห์หรือโชคร้าย การไหว้วี่ผีปู้ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสน ดูฤกษ์ยาม ถ้ามีคนตาย จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล เพราะเชื่อในผีเดียวกัน จะไม่ประกอบพิธีกรรมมงคลเด็ดขาด

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีก็จะหาย

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ ความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ ที่มีความเชื่อทางด้านความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลานและคนในตระกูลเป็นการสร้างความรัก ความผูกพันในครอบครัว มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นการยึดมั่นการปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมของคนในกลุ่มที่ยึดถืออย่างเคร่งครัด เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ มีเครื่องมือสื่อสารกับผีบรรพบุรุษในการที่จะนำความสุขความสบายใจเข้าสู่ชีวิตครอบครัว และยึดถือการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

คนที่ ๑๕ นางณิขมล อิโตะ

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การเช่นผีเรือน เพื่อให้ผีเรือนของตนได้มารับเครื่องเช่นไหว้จากลูกหลาน เช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและทำพิธีอัญเชิญมาไว้บนเรือน พิธีเช่นเรือนกระทำเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ เดือน ๑๐ เพราะถือกันว่าผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่อยู่บ้าน โดยปกติแล้วมักทำกันในระยะที่ว่างจากงานทำนา และในเดือน ๕ ไม่นิยมทำเพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลานผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากเกิน ๘๐ ปี และเสียชีวิตลง ต้องให้ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงชาย หลาน เขย สะใภ้ มาร่วมและไหว้ให้ครบ การทำเฮี้ยว ทำจากไม้ไผ่ คือบ้านจำลองสำหรับทำให้ผู้ตาย สำหรับคนพอมีสถานะ ก็จะทำใหญ่ ถ้าคนตายแบบผิดธรรมชาติจะไม่ทำพิธีศพที่บ้าน และจะไม่เผาศพ โดยจะฝังศพนั้นไว้ ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำประกอบพิธี ถ้าเสียชีวิตปกติก็จะประกอบพิธีที่บ้าน ปกติ เมื่อมีผู้เสียชีวิต

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การลืมหือไม้ไหว้ผีปู่ย่า จะทำให้ฟ้าฝนแล้ง การทำเพาะปลูกจะได้ผลผลิตไม่ดี การเช่นเรือน ไหว้ผีปู่ย่า

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญ ประเพณี การเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก) ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีหมอผี คือหมอเช่นเรือน ช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดี ออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้

- การเกิด เชื่อว่าเด็กแรกเกิดมีแม่เดิมเป็นผีคอยติดตามและจะคอยเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กมักเจ็บป่วยแล้วตาย จึงต้องทำพิธีเสนาฆ่าแม่เดิม ซึ่งจำทำให้เด็กอยู่รอดและเติบโตเร็ว

- การตายของคนในบ้านเหตุเนื่องจากบ้านนั้นมีคนตายต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

- ผีเรือนของตนถูกผีฟ้า (แถน) จับเอาไปขังไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ผู้ป่วยขวัญหนีออกจากตัวและจะทำพิธีเสนาเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว) ขอให้ผีช่วยทำนายนว่า ขวัญของผู้ป่วยไปหาย ที่ใด

ข) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การนับถือผีเรือน การระลึกถึงผีบรรพบุรุษ เมื่อประสบเหตุไม่ดี พร้อมทั้งมีพระเครื่องแบบพุทธควบคู่ไปด้วย การเสนาเรือน (การเซ่นผีเรือน

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไร่รอบและวัดหนองหลวง มีศาลประจำหมู่บ้าน เวลามีสางบุญประเพณีที่สำคัญต้องบอกกล่าวหรือการบนบานศาลกล่าว การขอพรไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในเทศกาลสำคัญ เดือน ๖ มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีയാဘရပုရုဗ်းไปด้วย

๔. ความเชื่อเรื่องผีसा การเคารพผีയാ โดยแบ่งเป็นผีตระกูลใครตระกูลมัน การเซ่นผีเรือน

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ การมีโชคร้ายหรือมีเคราะห์ร้ายให้หมอสเนาเรือน(หมอผี)ทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือโชคร้ายออกไป และเซ่นไหว้ผีเรือน

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย เมื่อเจ็บป่วยไข้หรือการมีเคราะห์หรือโชคร้าย ไม่ค่อยเลี้ยงผี ให้หมอสเนาเรือน(หมอผี)ทำพิธีเรียกขวัญและทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือโชคร้ายออกไป และเซ่นไหว้ผีเรือน

สรุปความเชื่อพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยทรงดำ ที่มีความเชื่อทางด้านความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลานและคนในตระกูลเป็นการสร้างความรักความผูกพันในครอบครัว มีการแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นการยึดมั่นการปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมของคนในกลุ่มที่ยึดถืออย่างเคร่งครัด เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ มีเครื่องมือสื่อสารกับผีบรรพบุรุษในการที่จะนำความสุขความสบายใจเข้าสู่ชีวิตครอบครัว และยึดถือการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

๔.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒

แนวปฏิบัติของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีอันเนื่องมาจากความเชื่อของคนไทย

งานวิจัยเรื่อง ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทยนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสองกลุ่มที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพิจิตร ได้แก่ กลุ่มไทยพวน และกลุ่มไทยทรงดำ ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน หรือกล่าวได้ว่า ความเชื่อหลายเรื่องเป็นความเชื่อที่ทั้งสองกลุ่มมีคล้ายคลึงกัน ในขณะที่บางความเชื่อเป็นเรื่องของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เนื้อหาของบทที่ ๔ แบ่งออกเป็น ๓ หัวข้อสำคัญ ได้แก่ ๔.๑) ความเชื่อของกลุ่มไทยพวน ๔.๒) ความเชื่อของกลุ่มไทยทรงดำ และ ๔.๓) แนวปฏิบัติของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ ความเชื่อของกลุ่มไทยพวน (กำฟ้า)

ความเชื่อของกลุ่มกำฟ้าแบ่งออกเป็น ๖ ความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องผีบาง ความเชื่อเรื่อง ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ และความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย ลักษณะเฉพาะของความเชื่อในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๔ ความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ และความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์

ก. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม กลุ่มกำฟ้าเชื่อในเรื่องการสักการะบูชาฟ้า การทำบุญวันสารท และการเทศน์มหาชาติ ในการเทศน์มหาชาติจะมีการแห้วพันก่อน (ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อน) แห้วพันกันในศาลาเมื่อเทศน์เสร็จ หนุ่มสาวจะนำข้าวเหนียวปามาใส่กันเพื่อความสนุกสนาน และมีการนำข้าวเหนียวปั้นเป็นรูปเต่าแล้วนำไปไว้ในที่เก็บข้าวสาร เพื่อให้การทำมาหากินไม่ขัดสน มีกินมีใช้ตลอดปี

ข. ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด กลุ่มกำฟ้าเชื่อว่าการเผาพนั้นจะไม่เผาในวัน ๒ ค่ำ ๙ ค่ำ และ ๑๒ ค่ำ ทั้งข้างขึ้นและข้างแรม และจะไม่เผาศพหากวันนั้นตรงกับวันอังคาร และวันศุกร์ กรณีที่มีคนตาย พร้อมกัน/ไล่เลี่ยกัน ๒ คน จะเผาคนตายคนที่ ๒ ก่อน แต่หากมีเหตุจำเป็นต้องให้เผาคนตายเป็นคนแรกก่อน ก็จะต้องทำหุ่นเพื่อเป็นตัวแทนคนตายคนที่ ๒ แล้วเผาหุ่นตัวนั้นก่อน เพราะกลุ่มกำฟ้าเชื่อว่าหากไม่ปฏิบัติเช่นนี้แล้ว จะมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนได้ ประเด็นต่อมาเมื่อทำบุญให้กับผู้ตายครบ ๗ วันแล้ว จะต้องทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย หลังจากทีพระฉันทข้าวแล้วก็จะตีกลอง ๓ ครั้ง เพื่อเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล

ค. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ กลุ่มกำฟ้า เชื่อว่า การสักการบูชาฟ้า หรือ กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ จะส่งผลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ส่วนในวันขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๓ จะเผาข้าวหลามและทำข้าวจี คนในชุมชนมารวมตัวกันในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ เช่น ลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าสืบทอดมาด้วยความเชื่อและความหวังให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล กิจกรรมของประเพณีกำฟ้าเป็นการทำและการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันกำฟ้าเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เชื่อว่าเป็นการแสดงความกตัญญู ในวันนี้จะมีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมูนเวียนไปเรื่อยๆ ทุกๆ บ้าน

ง. ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ กลุ่มกำฟ้าเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีการกวนกระยาสารท ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของชาวไทยพวน มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน

๔.๑.๒ ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ แบ่งออกเป็น ๒ ความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถา และความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก. ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถา กลุ่มกำฟ้าเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ มีการทำขันบาเจาะ หรือขันธ์ ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณ เวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน

ข. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง กลุ่มกำฟ้าบูชาวัตถุมงคลตามแบบพุทธศาสนา

๔.๑.๓ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กลุ่มกำฟ้าเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ศาลตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้าน นอกจากนี้มีศาลหมู่บ้านคือศาลเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และศาลเจ้าพ่อสรรพยาอยู่ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้าในช่วง ขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖ ก็จะไหว้บูชาศาลเจ้าพ่อต่างๆ ด้วย

๔.๑.๔ ความเชื่อเรื่องผีसाง กลุ่มกำฟ้าเชื่อเรื่องผีसाงจึงมีการทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ โดยจะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งงา ทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

๔.๑.๕ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ กลุ่มกำฟ้าเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ มีการเสี่ยงทายด้วยนางดั่ง-นางกวัก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน เป็นการใช้แทนหมอดู นอกจากนี้ยังอาจใช้เพื่อเสี่ยงทายเชิงโหราศาสตร์ เช่น ของหาย การเดินทางให้ไปในทิศทางใด ถามในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา หรือ โชคลาภ

๔.๑.๖ ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย กลุ่มกำฟ้าเชื่อเรื่องการเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ประสบกับเหตุไม่ดี โดยการนำเกลือกับพริกไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าว เรียกแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

๔.๒ ความเชื่อของกลุ่มไทยทรงดำ

ความเชื่อของกลุ่มไทยทรงดำแบ่งออกเป็น ๖ ความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องผี साง ความเชื่อเรื่อง ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ และความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย ลักษณะเฉพาะของความเชื่อในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๔ ความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ และความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์

ก. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม กลุ่มไทยทรงดำเชื่อในเรื่องการเสนเรือน (การเสนผีเรือน) ผีเรือนในที่นี้ หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีของแต่ละตระกูล โดยทั่วไปผีจึงบรรพบุรุษของตนเอง กลุ่มไทยทรงดำจะทำพิธีอัญเชิญผีเหล่านี้มาไว้บนเรือน พิธีเสนเรือนสามารถกระทำขึ้นในเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ และเดือน ๑๐ เพราะเชื่อกันว่าช่วงเวลานี้ผีเรือนจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่สะดวกที่จะขึ้นมาอยู่บนบ้าน โดยปกติแล้วการเสนเรือนมักทำกันในระยะที่ว่างจากการทำนา อย่างไรก็ตาม การเสนเรือนไม่นิยมกระทำในช่วงเดือน ๕ เพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง พืชพันธุ์ไม่อุดมสมบูรณ์

ข. ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด กลุ่มไทยทรงดำเชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลาน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากกว่า ๘๐ ปี ที่เสียชีวิตไปนั้น ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงลูกชาย หลาน เขย และสะใภ้ต้องมาร่วมพิธีและกราบไหว้ให้ครบทุกคน การทำแฮ้วคือการทำบ้านจำลองที่ทำมาจากไม้ไผ่ สร้างไว้สำหรับผู้ที่เสียชีวิตไป หากเป็นคนพอมิฐฐานะก็จะทำใหญ่ กรณีที่คนตายแบบผิดธรรมชาติ จะหลีกเลี่ยงการทำพิธีศพที่บ้านและจะไม่เผาศพนั้น แต่จะเปลี่ยนไปเป็นการฝังศพนั้นไว้ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำมาประกอบพิธีในภายหลัง กรณีที่คนตายแบบปกติทั่วไปก็จะสามารถประกอบพิธีที่บ้านได้

ค. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ กลุ่มไทยทรงดำเชื่อว่าการไหว้ผีปู่ผีย่า จะช่วยให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล หากไม่ปฏิบัติจะทำให้ฝนแล้ง การเพาะปลูกก็จะได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร

ง. ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ กลุ่มไทยทรงดำเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว นอกจากนี้ยังมีงาน มาตุ้มโฮม ซึ่งแปลว่า การรวมพลัง อีกนัยหนึ่งคือ การเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน อาจจะเป็นการเชิญปู่ตายาย หรือการไหว้ผีปู่ผีย่า ก็ได้

๔.๒.๒ ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ แบ่งออกเป็น ๒ ความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถา และความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ก. ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถา กลุ่มไทยทรงดำเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ หมอผี เช่น หมอเสนเรือนสามารถช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนได้ นอกจากนี้ยังเชื่อว่าเด็กแรกเกิดมักมีแม่เดิมที่เป็นผีคอยติดตามและจะเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กเจ็บป่วยจนเสียชีวิตได้ จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจะทำให้เด็กอยู่รอด แข็งแรง และเติบโตเร็ว ประเด็นต่อมากลุ่มไทยทรงดำเชื่อว่าหากผีเรือนของตนถูกผีฟ้า(แถน)จับตัวและนำไปซึ่งจะไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ขวัญของผู้ป่วยก็จะหนีออกจากตัว จึงต้องทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว โดยขอให้ผีช่วยทำนายว่าขวัญของผู้ป่วยไปอยู่ ณ แห่งหนใด จากนั้นก็จะเรียกคืนกลับมา เมื่อมีใครในบ้านเสียชีวิตก็ต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน

ข. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง กลุ่มไทยทรงดำบูชาพระเครื่องแบบพุทธ

๔.๒.๓ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กลุ่มไทยทรงดำเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ศาลตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ พระพุทธรูปประจำชุมชนคือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง มีศาลประจำหมู่บ้าน เวลามีกงานบุญประเพณีสำคัญต้องบอกกล่าวและไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ผีย่าผีบรรพบุรุษไปพร้อมกัน

๔.๒.๔ ความเชื่อเรื่องผีसाง กลุ่มไทยทรงดำ มีการเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลของแต่ละตระกูลในพิธีการเช่นผีเรือน

๔.๒.๕ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ กลุ่มไทยทรงดำเชื่อเรื่องการมีเคราะห์หรือโชคร้าย เชื่อเรื่องการไหว้ผีปู่ผีย่า การจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนเรือน(หมอผี)ทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือโชคร้ายออกไป จากนั้นจึงทำการเช่นไหว้ผีเรือน หากมีคนตายก็จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล

๔.๒.๖ ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย กลุ่มไทยทรงดำเชื่อว่าเมื่อเจ็บป่วย ป่วยไข้ หรือ การมีเคราะห์หรือโชคร้าย เกิดจากการไม่ค่อยเลี้ยงผี ดังนั้นต้องมีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีเหตุไม่ดีก็จะหายไป

๔.๓ แนวปฏิบัติของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีตามความเชื่อของคนไทย

๔.๓.๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

ผลของการเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมทำให้ชาวบ้านกลุ่มไทยทรงดำและกลุ่มกำฟ้า ใช้แนวทางวิถีชาวบ้านหรือวิถีประชา เป็นแนวทางปฏิบัติจนเป็นปกติ เกิดความเคยชิน ไม่ได้เกิดจากจากถูกบีบบังคับด้วยกฎหมาย การปฏิบัติตามวิถีประชาทำให้ชีวิตอยู่ดีมีสุข แต่ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม อาจจะถูกตำหนิจากสังคมได้ การดำรงอยู่ของความเชื่อมักจะกระทำผ่านวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนจะมีการก่อรูปและสืบทอดผ่านปฏิบัติการอย่างซ้ำๆ โดยเกิดจากการกระทำของสมาชิกในชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่ได้มีการถ่ายทอดต่อกันในหลายชั่วอายุคน พิธีกรรมและประเพณีเป็นลักษณะที่สำคัญของการต่อยอดระบบความเชื่อต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติ และแสดงความสอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน

ดังนั้น จึงกำหนดแนวทางไว้ให้สมาชิกของสังคมได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันโดยผ่านเครื่องมือขัดเกลาทางสังคม เช่น ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมที่ยึดมั่น และยอมรับในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ เช่น เชื่อเรื่องผีหรือเทวดา จิตวิญญาณ การระลึกชาติ และเชื่อกฎแห่งกรรม จะเห็นได้ว่าคุณค่า วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมไทย นับเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย ทั้งนี้ เพราะการส่งเสริมแนวคิดความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคมหนึ่งๆ ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและค่านิยมของคนในชาตินั้นๆ ซึ่งความเป็นพลเมืองที่ดีนั้นประกอบด้วยเกณฑ์ชีวิตดังต่อไปนี้ คือ การสามารถพึ่งตัวเองได้โดยไม่เป็นภาระให้แก่คนอื่น ๆ ในสังคม การรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความเห็นต่าง เคารพกฎกติกา มีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน การมีความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น โดยทำหน้าที่ในการตอบแทนชุมชนและสังคม รักและห่วงหาพันธุสาธารณะของชุมชนโดยการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนและสังคม จะเป็นความเข้มแข็งของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด

คนไทยส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธมีคติความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดคำสอนในพุทธศาสนากล่าวว่า มนุษย์ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ รูป (ร่างกาย) และจิต ร่างกายอาจแตกดับไปตามอายุขัยแต่จิตยังคงวนเวียนไปตามผลกรรมที่ได้กระทำความดีชีวิตหากต้องการให้จิตหลุดพ้นจาก วัฏจักรอันเป็นทุกข์ไม่สิ้นสุดต้องประกอบกรรมดีละเว้นจากการทำบาปทั้งปวง และมุ่งฝึกพัฒนาจิต ละกิเลสซึ่งเป็นเครื่องผูกมัดเหนี่ยวรั้งใจทั้งปวงเพื่อเข้าสู่นิพพาน คนไทยพุทธจึงเน้นที่การประกอบพิธีกรรมเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายเพราะเชื่อว่าจะส่งผลให้วิญญาณผู้ตายไปสู่สุคติภูมิการประกอบพิธีกรรมหลายวันเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยประคองความรู้สึกของญาติมิตรที่ยังมีชีวิตอยู่ให้คลายความโศกเศร้าจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักลงได้บ้าง และทำให้ได้ตระหนักถึงความไม่เที่ยง

แต่แห่งสังขารอีกด้วยตามประเพณีดั้งเดิมนั้น พิธีศพมีขั้นตอนที่ประณีตและซับซ้อนมาก ประเพณีเกี่ยวกับงานศพของชาวไทยพุทธแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ ๑. วันถึงแก่กรรม ๒. วันตั้งศพบำเพ็ญกุศล ๓. วันฌาปนกิจ (วันเผา) ๔. วันหลังฌาปนกิจ (วันเก็บอัฐิ) “คนไทยพุทธเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วต้องมีโลกหน้าที่เราเดินทางต่อไปเพราะฉะนั้นครอบครัวและญาติจะทำบุญอุทิศส่วนกุศลต่างๆ ให้ผู้ตายโดยเชื่อว่าเขาจะได้ไปสู่สุคติภูมิหรืออาจไปเกิดในที่ดี ๆ ไปสวรรค์เชื่อเรื่องผลของกรรม เชื่อว่าทำกรรมลงไปแล้วได้รับผลจริง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วจริง การไม่ทำบาป งดเว้นพฤติกรรมที่ชั่วร้ายสร้างความดีต่อร้อนให้ผู้อื่นเพราะเป็นเรื่องเศร้าหมองของจิตใจ สามารถลดปัญหา และขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติได้ เมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติตนดีแล้ว อุปสรรค ศัตรู ภัยอันตราย ก็จะหมดสิ้นไป ผู้คนมีแต่ความรักต่อกัน สังคมมีแต่ความสงบ และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรืองบอบบาททางสังคมที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่หน้าที่จึงเป็นภารกิจที่จะต้องกระทำเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งอาจเป็นหน้าที่ตามหลักศีลธรรม กฎหมาย หรือจิตสำนึกที่ถูกต้องเหมาะสม หน้าที่ที่เป็นภารกิจของพลเมืองดีโดยทั่วไปพึงปฏิบัติ คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคนเป็นอย่างมาก อาจสรุปความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมได้ดังนี้ คือ

๑. ช่วยชีวิตดำเนินไปด้วยความราบรื่นและสงบสุขไม่พบอุปสรรค
๒. ช่วยให้เราใช้ชีวิตอย่างมีความสุขอยู่ตลอดเวลา ไม่เพลอตัว ไม่ลี้มตัว จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งใดก็จะระมัดระวังตัวอยู่เสมอ
๓. ช่วยสร้างควมมีระเบียบวินัยให้แก่บุคคลในชาติ
๔. ช่วยควบคุมไม่ให้คนชั่วมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นนับว่าเป็นคุณแก่สังคม เพราะนอกจากจะเป็นตัวอย่างโดยการชี้ทางอ้อมแล้ว ยังจะออกปากแนะนำสั่งสอนโดยตรงได้อีกด้วย
๕. ช่วยให้นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์ที่ร่ำเรียนมาสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่า
๖. ช่วยควบคุมการเจริญทางด้านวัตถุและจิตใจของคนให้เจริญไปพร้อมๆกัน
๗. ช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้มนุษย์

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ

การเสนเรือน ไหว้ผีปู่ย่าและประเพณีกำฟ้าถือว่าเป็นประเพณีที่ทำให้ มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมนเวียนไป ทุกๆ บ้านการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักรับผิดชอบชั่วดีตามหลักจริยธรรม และ หลักธรรมของศาสนา มีความรอบรู้ มีสติปัญญาขยันขันแข็ง สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเอง

ครอบครัว สังคม และประเทศชาติบุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้น ต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรมประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตนและสังคม เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ย่อมเกิดความภาคภูมิใจและเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคม ด้วยการเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างผาสุกเมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติตนดีแล้ว อุปสรรค ศัตรู ภัยอันตรายก็จะหมดสิ้นไปผู้คนมีแต่ความรักต่อกัน สังคมมีแต่ความสงบ และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์

ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโถม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่าง เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณีการรวมพลังการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่น ปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า กลุ่มกำฟ้า เชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วผู้ใหญ่ในยุคก่อนมักจะพูดอบรมเด็กๆ อยู่สมอจนติดปากว่า “ผู้ใดทำชั่วจะต้องไปชดใช้กรรมในเมืองนรกและถ้าผู้ใดสร้างสมแต่ความดี ก็จะได้ไปเสวยสุขในสวรรค์ เป็นเทวดาและนางฟ้ากัน” ภาพความน่ากลัวต่างๆ ในเมืองนรกทำให้เกิดความหวาดกลัวที่จะกระทำความชั่ว ในเวลาเดียวกันก็สร้างภาพความสวยงาม และความสะอาดสบายอย่างเลิศลอยในสวรรค์ชั้นฟ้าทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะกระทำความดี เพื่อที่จะได้ไปเสวยสุขในสวรรค์ เป็นกุศโลบายทำให้คนละเว้นความชั่วกระทำแต่ความดี ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ดีสำหรับตัวเขาเอง และสังคมส่วนรวม พระพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องสวรรค์และนรก เพื่อให้เห็นว่ากรรมมี ผลของกรรมก็ย่อมมี กรรมดีเมื่อได้ทำ ผลก็ย่อมมี กรรมชั่วเมื่อได้ทำลงไป ผลก็ย่อมมีจากผลของการทำชั่ว การมีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามหลักธรรม ทุกคนควรมีศีลธรรมไว้เป็นหลักในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสม ถึงแม้จะไม่มีบทลงโทษใดๆ ก็ตามการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนทุกคนล้วนมีส่วนร่วมมือกันสอดส่องดูแลการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลหรือตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรต่างๆ เพื่อไม่ให้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกต้องการที่สังคมจะมีความสุขและพัฒนาได้นั้นสมาชิกในสังคมจะต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอันเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้สังคมสามารถพัฒนาพลเมืองดีในสังคมควร มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวม ในสังคมประชาธิปไตยนั้นจะมีการรวมกลุ่มกันทำ กิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีทั้งกลุ่มเล็กๆ จนกระทั่งสังคมน้อยๆ ระดับประเทศ ดังนั้นสังคมประชาธิปไตยจึงต้องศึกษาหาความรู้และทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมใน

กิจกรรมกลุ่มในระดับต่างๆ เช่น การร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น ในบางครั้ง สมาชิกในสังคมต้องเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นการส่งผลต่อความมั่นคงก้าวหน้าของสังคมและผลประโยชน์ดังกล่าวก็จะย้อนกลับมาที่สมาชิกของสังคมนั่นเอง

การปฏิบัติตามหลักศีลธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น ทุกคนจะต้องมีหลักศีลธรรมประจำใจเป็นบรรทัดฐาน ไม่ล่วงละเมิดศีลธรรม เช่น ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ยึดมั่นในวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เป็นการควบคุมให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สมาชิกในสังคมประชาธิปไตยทุกคนจึงควรยึดมั่นในวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามเป็นการรวมความสามัคคีของกลุ่มเป็นรากฐานสำคัญส่วนหนึ่งของประชาธิปไตย มีความละเอียดต่อการกระทำชั่ว เกรงกลัวบาป (หิริ-โอตตปปะ) เป็นคุณธรรมที่สำคัญ ยิ่งที่ควรปลูกฝังแก่พลเมือง เนื่องจากบุคคลใดที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมตามข้อนี้ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อตนเองและครอบครัว ชื่อเสียงวงศ์ตระกูล สังคม และประเทศชาติ บุคคลที่ทำบาปหรือทำชั่วจึงเป็นบุคคลที่รังเกียจ เป็นคนที่ไม่มีความดีและไม่มีความดีในสังคม ทำให้เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะมักประสบความล้มเหลวในบั้นปลายของชีวิต ในสังคมใดที่มีบุคคลที่ละอายและเกรงกลัวบาปจึงเป็นสังคมน่าอยู่สงบ ก่อให้เกิดความคิดและการกระทำต่างๆ ที่เป็นอารยธรรมที่ดีแก่สังคมสืบไป

๔.๓.๒ ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การไหว้สักการบูชาฟ้า การนับถือผีเรือน และวัตถุมงคลตามแบบพุทธศาสนา การเซ่นไหว้ผีเรือนเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ พลเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมของสังคม ทุกสังคมย่อมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ การเป็นพลเมืองดีนั้นย่อมต้องการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอีกด้วย เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนการปลูกฝังทักษะการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและการปลูกฝังให้มีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อสังคม เช่น การมีความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ หมอผี หรือหมอเสนาเรือน ช่วยปลดปล่อยสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้เป็นการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตอีกทั้งยังเป็นการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนการเป็นพลเมืองดีจะมีลักษณะอย่างไรรั้น สังคมจะเป็นผู้กำหนดลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อที่จะได้พลเมืองที่ดี คุณสมบัติพื้นฐาน คือ คุณสมบัติทั่วไปของการเป็นพลเมืองดี เช่น ซื่อสัตย์ อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัดรับผิดชอบ มีเหตุผล โอบอ้อมอารี มีเมตตา เห็นประโยชน์ส่วนรวมมีความสำคัญเสมอคุณสมบัติเฉพาะ คือ คุณสมบัติเฉพาะอย่างที่สังคมต้องการให้บุคคลพึงปฏิบัติ เช่น ต้องการบุคคลที่มีคุณธรรมนำความรู้ เนื่องจากเป็นพื้นฐานของสังคมไทย การที่ทุกคนมีความพร้อม

กาย พร้อมใจ และพร้อมความคิดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ โดยไม่มีการเกี่ยงงอนหรือคิดชิงดีชิงเด่นกัน ทุกคนมุ่งที่จะให้สังคมและประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง มีความรักใคร่กลมเกลียวกันด้วยความจริงใจ ความไม่เห็นแก่ตัว การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นกิจกรรมที่สืบทอดมายาวนานและสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้ การปฏิบัติสืบทอดสืบทอดกันมาและถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม จะทำให้สังคมและประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง มีความรักใคร่กลมเกลียวกันด้วยความจริงใจ ความไม่เห็นแก่ตัว การวางตนเสมอต้นเสมอปลายความสามัคคีการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม มีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตย่อมส่งผลให้เป็นพลเมืองดี

๔.๓.๓ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

พิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษเป็นระบบและกลไกสำคัญในการแสดง ความกตัญญูทวดเทวีต่อผู้มีพระคุณ ทั้งยังเป็นเครื่องมือสื่อสารกับผีบรรพบุรุษในการที่จะนำความสุขความสบายใจเข้าสู่ชีวิตครอบครัว นำชีวิตให้รอดพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ดังนั้นต้องจัดพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษขึ้นตามความเชื่อที่สืบทอดกันมา เชื่อว่า เมื่อ ลูกหลานทำพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษแล้ว ผีจะคุ้มครองตนเองและครอบครัวให้มีความสุข มี ความเจริญก้าวหน้ามีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมუნเวียนไปทุกๆ บ้าน ทำบุญให้บรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

หน้าที่ความรับผิดชอบในปัจจุบันขั้นพื้นฐานของสังคม ชาวไทยทรงดำต้องมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบต่อบรรพบุรุษตลอดเวลา เช่น ครอบครัวผู้น้อยสร้างเรือนต้องมีกะล่อหอง ส่วนครอบครัว ผู้ตัว ต้องสร้าง “ก่วาน” ให้ผีเรือนอยู่อาศัย ที่เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ที่จำเป็น ไม่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตหรือไม่ก็ตามความเชื่อเหล่านี้สอนให้คนให้ความสำคัญกับหน้าที่รับผิดชอบและปฏิบัติให้ถูกต้อง

หน้าที่ความรับผิดชอบในความต้องการด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาศัยความเชื่อ ความศรัทธา ความเคารพ และอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นพลังผลักดันให้เกิดการ ชัดเกล้าทางสังคม ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมได้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ประเพณี อย่างเคร่งครัดตามความต้องการเช่น ไทยโซ่งอาศัยเงื่อนไขอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นปัจจัย ให้คนในครอบครัว เครือญาติและสังคม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องปฏิบัติดูแล ผู้สูงอายุอย่างตั้งใจ ให้มีคุณค่าความสำคัญยิ่งขึ้นไปตามวัยที่มากขึ้น จนกระทั่งหลังตายก็ยัง ปฏิบัติต่อผีด้วยความเคารพ ทำให้สังคมไม่ละเลยผู้สูงอายุและไม่ทอดทิ้งผู้อุปการคุณ อันเป็น คุณค่าสำคัญยิ่งของสังคม รวมทั้งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรัก ความสามัคคีใน กลุ่มชาติพันธุ์ โดยอาศัยผีบรรพบุรุษและเรื่องราวของ

ผีบรรพบุรุษที่ได้เล่าสู่กันฟังมาตั้งแต่ สมัยโบราณเป็นสายใยเชื่อมโยง ร้อยรัดชีวิตให้ผูกพันกัน ทั้งในฐานะผู้มีบรรพบุรุษเดียวกัน และความเป็นพี่น้อง เครือญาติเดียวกัน

หน้าที่ความรับผิดชอบในความต้องการด้านจิตใจ ทำให้เกิดคุณค่าที่สร้างความสุขให้ชุมชน เพราะการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ นอกจากได้แสดงความเคารพ ต่อบรรพบุรุษแล้ว ยังถือว่าเป็นการดำรงรักษาคุณค่า ความสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ให้คน ในปัจจุบันได้ร่วมเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับความเป็นไทยโชนงของตนให้ลึกซึ้ง พิธีกรรมเหล่านี้ จึงเป็นการสืบสาน อารังรักษา และพัฒนาคุณค่าความดีงามของสังคมให้เป็นพลังขับเคลื่อน ความเป็นไทยโชนงสู่ความสุขตามโลกทัศน์และชีวทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์สืบไป รวมทั้งการ สืบสานและเสริมสร้างสำนึกรักและภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์ ความเชื่อในผีบรรพบุรุษได้สร้างขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีที่ดีงามให้ ลูกหลานในชุมชนได้ถือปฏิบัติตามหน้าที่ทางสังคมของไทยโชนงดังที่กล่าวมาแม้ดูว่าเป็นพิธีกรรมตามความเชื่อไม่มีเหตุผลที่พิสูจน์ได้ไม่ได้เสริมสร้างพลังทางเศรษฐกิจ แต่ถ้าพิจารณาเหตุแห่งความสุขและความเข้มแข็งของสังคมแล้วจะเห็นว่าความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเป็น บ่อเกิดที่มาของความเคารพ ความศรัทธา ความกตัญญูต่อเวทียุติธรรมเพื่อแผ้วแผ่ความ ซื่อสัตย์ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างให้เกียรติกันและกัน

ในความคิดของชาวบ้านนั้นอย่างน้อยเชื่อว่าสาเหตุของโรคร้ายไข้เจ็บมี ๒ อย่าง คือ อย่างแรก เป็นเรื่องของธรรมชาติภายในร่างกายมนุษย์เอง เมื่อเกิดมีสุขภาพไม่ดีก็มีโรคเกิดขึ้น เป็นโรคที่ชาวบ้านทั่วไปยอมรับว่าต้องรักษาด้วยหมอด้วยยาตามวิธีการทางแพทย์ทั้งแผนโบราณและแผนปัจจุบัน ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเองก็ไม่อะไรขัดข้องในเรื่องการแพทย์แผนใหม่แต่สาเหตุของการเจ็บไข้อย่างที่สองนั้น ชาวบ้านเชื่อว่าไม่ใช่เกิดจากธรรมชาติ แต่มาจากสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ เช่น การกระทำของพวกผี เป็นโรคที่จะอาศัยแพทย์ปัจจุบันหรือหมอยารักษาไม่หายต้องขอให้ผี (ดี) ช่วยแก้ไข จึงต้องไปหาหมอผีหรือครูที่ทำหน้าที่ติดต่อกับผีฟ้าให้ช่วยรักษาให้ โดยมีพิธีกรรมที่เป็นขั้นตอนนับแต่การเข้าไปพบครูผีฟ้าเพื่อขอให้รักษา มีการเข้าทรงถามผีว่าจะรักษาให้ได้หรือไม่ เมื่อรับรักษาให้ก็จะมีการนัดแนะเวลาประกอบพิธี โดยที่ครูผีฟ้าจะพาหมอแคนมาพบกับคนไข้ แล้วซึ่งอัญเชิญผีให้มาเข้าทั้งครูและคนไข้ ร้องรำไปกับเสียงแคนที่หมอแคนเป่าอยู่ คาบหนึ่งก็เสร็จพิธี แล้วกำหนดประกอบพิธีกันอีก อาจจะสองสามครั้งจนความเจ็บไข้นั้นหายไป เมื่อหายแล้วคนไข้ต้องเป็นสมาชิกของผีฟ้า มีผีคุ้มครองถึงเดือนสามของปีจะต้องมาชุมนุมเลี้ยงผีที่บ้านของครูผู้รักษา ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาที่ว่านี้ยังคงดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่นในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอีกหลายๆ ท้องถิ่นในภาคต่างๆ ของประเทศไทย พิธีกรรมที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์มีลักษณะที่เป็นประเพณีสำหรับบ้านเมืองหรือสังคมใหญ่ที่มีการกำหนดเวลาและฤดูกาลในรอบปีอย่างแน่นอน อีกทั้งมักเป็นประเพณีพิธีกรรมที่มีองค์ประกอบซับซ้อน นั่นก็คือมีทั้งสาระที่เกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์และความบันเทิงทางโลกไปด้วยในเวลาเดียวกันการถ่ายทอดวิวัฒนาการและ การทำให้ปัจเจกชน

สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสังคมที่ได้มีการจัดระเบียบอย่างดีแล้ว การอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมเป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำตลอดอายุขัยของชีวิตปลูกฝังความมุ่งมั่นและค่านิยมแก่สมาชิกในสังคม เช่น แรงจูงใจในความสำเร็จใน การประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำให้บุคคลยอมรับที่จะดำเนินชีวิตตามกติกาและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของ สังคมที่ได้วางไว้ องค์กรที่อบรมให้เรียนรู้ระเบียบแบบแผนของสังคม ๑) ครอบครัวยุคใหม่จัดเป็นองค์กรในการให้การอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะมีความใกล้ชิดกับเด็กและสมาชิกของครอบครัวและอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน จึงทำหน้าที่อบรมสั่งสอนได้ตลอดเวลา ประกอบกับ ครอบครัวมีหน้าที่สำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอยู่ด้วยและวัยเด็กเป็นวัยที่มี ผลมาก ต่อการสร้างบุคลิกภาพรวมทั้งอารมณ์และจิตใจของเด็กครอบครัวจะเป็นแหล่งอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม ทศนคติ และหลักการดำเนินชีวิตเบื้องต้น สภาพภูมิศาสตร์ ดินฟ้า อากาศ สภาพสังคม รอบตัว ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมแตกต่างกัน เช่น คนชนบทกับ คนในเมืองนั้น มีความคิด ความเชื่อ ทศนคติ การกระทำที่แตกต่างกันอย่างมากรวมธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของคนไทย ซึ่งได้มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษสืบทอดกันมาถึงคนไทยในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และความเจริญรุ่งเรืองของคนไทยได้เป็นอย่างดี

คุณค่าและความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

๑. สร้างความสงบสุข เพราะขนบธรรมเนียมประเพณี มีรากฐานจากความเชื่อในศาสนา การประพฤติปฏิบัติตามจึงช่วยนำความสุขความเป็นสิริมมาให้
๒. สร้างความรักความสามัคคี ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นกุศโลบายให้คนรู้จักการเสียสละ เช่น งานบุญต่างๆ เกิดจากความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกัน เช่น พิธีชนทนายเข้าวัด การก่อพระเจดีย์ทราย
๓. ส่งเสริมการมีสัมมาคารวะ การแสดงออกตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทยสะท้อนถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน อ่อนโยน ความมีมารยาทไทยของคนไทย เช่น การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่
๔. สร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ถึงแม้ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยจะแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น แต่เป็นการสะท้อนรากเหง้าของขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน
๕. เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่ดีในการจัดระเบียบทางสังคม ทำให้คนอยู่ในกรอบจริยธรรม ศีลธรรมอันดีงาม

ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความดีงาม ความเชื่อพิธีกรรมที่สอดคล้องกับศาสนา เป็นมารยาทที่คนในสังคมปฏิบัติกัน ดังนั้นนักเรียนควรนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสมตามขนบธรรมเนียมไทย การเข้าร่วมพิธีกรรมวันสำคัญต่างๆ การใช้สิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาไทย เป็นต้น อย่าเห็นว่า

ขนบธรรมเนียมเป็นเรื่องของความล้าสมัยไม่น่าปฏิบัติ รวมทั้งต้องปลูกฝังแนวความคิดการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทยแก่เยาวชนในการนำไปใช้ให้ถูกต้อง

๔.๓.๔ ความเชื่อเรื่องผีसाง

ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีปู่ย่าของกลุ่มไทยทรงดำและกลุ่มไทยพวน ก่อให้เกิดการหลอมรวมทางเผ่าพันธุ์ของผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยการมีความคิดในการยกย่อง ให้เกียรติ และเห็นคุณค่าต่อผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ในตระกูลหรือวงศ์ของตน เจ้าปู่ย่าจะมีความยินดีและชื่นชมในลูกสะใภ้และลูกเขยเป็นพิเศษ แม้จะต่างเผ่าพันธุ์กันก็ตาม ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าสะใภ้หรือฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายแพร่พันธุ์และเป็นฝ่ายสืบทอดประเพณีสำหรับเขยที่เข้ามา ก็เท่ากับเป็นการเพิ่ม กำลัง ในวงศ์ตระกูลให้แข็งแกร่งขึ้น หากมองในด้านการเมืองการปกครองแล้ว นับว่าเป็นการหลอมรวมเผ่าพันธุ์ที่ได้อย่างหนึ่ง สภาพบ้านเมืองในสมัยโบราณนั้นการยอมให้คนอีกกลุ่มหนึ่งหรือเผ่าพันธุ์อื่นมาร่วมผีเดียวกับตน จึงเป็นนโยบายทางการเมืองในการเพิ่มกำลังผู้คนที่ลึกซึ้งอย่างหนึ่ง

ความเชื่อดังกล่าวนี้มีส่วนทำให้สังคมเป็นเอกภาพ ความเชื่อได้หลอมรวมผู้คนให้เป็นพวกเดียวกัน นับถือผีเดียวกันแล้ว ยังเป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้ผู้คนมาร่วมแรงร่วมใจทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของงาน มีความปลาบปลื้มและภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน ได้มาสังสรรค์ สนุกสนานร่วมกัน ประการสำคัญ คือ เป็นการสร้างความรู้สึกว่านับถือผีเดียวกัน หรือที่เรียกกันว่า เป็นผีเดียวกัน ซึ่งเป็นผลส่งให้เกิดความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นในวงศ์ตระกูลหรือชุมชน เป็นศูนย์กลางของที่พึ่งทางใจ เป็นความหวังและความอบอุ่นอีกอย่างหนึ่งที่สามารถขอพึ่งพาเจ้าปู่ย่าได้ เช่น การทำนายทายทัก การเสกเป่า รดน้ำมนต์ต่างๆทบาทความเชื่อผีปู่ย่าเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบประเพณี การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม ขนบประเพณี มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยตามระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับสภาพสังคมวัฒนธรรมและ เศรษฐกิจ นอกจากนี้ความเชื่อยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญทางสังคม ทำให้การแสดงบทบาทหน้าที่ดังกล่าวเป็นพลังสร้างความสุขและความเข้มแข็งแก่ชุมชนความเชื่อผีบรรพบุรุษยังเป็นมาตรการทางวัฒนธรรมในการเสริมพลังความเข้มแข็งทางสังคมแก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยซึ่งให้มีความยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การป้องกันการเปลี่ยนแปลงหรือการยอมรับนับถือผีหรือวัฒนธรรมความเชื่ออื่นๆ ที่ตัดขาดจากผีบรรพบุรุษ ดังจะเห็นได้ว่าไทยซึ่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงการนับถือผีบรรพบุรุษได้

๔.๓.๕ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

ความเชื่อของคนแต่ละท้องถิ่น เกิดจากปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อเกิดโรคร้ายไข้เจ็บ หรือภัยธรรมชาติต่างๆปัญหาเหล่านั้นเกินความสามารถที่คนธรรมดาจะแก้ไขได้

ต้องทำด้วยความเคารพและสำนึกในบุญคุณแม่โพสพ และผู้ทำก็ได้ทั้งความอิมกายและอิมใจ เชื่อเป็นเรื่องของความรู้จักและจิตใจ อาจจะมีเหตุผลหรือไม่มีซึ่งเกิดจากการยอมรับภายในจิตสำนึกของมนุษย์ในด้านนั้นๆ แม้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ก็ตาม แต่ความเชื่อก็ยังสืบทอดกันมาแฝงอยู่ในวิถีชีวิต ความเชื่อก็ได้เกิดขวัญกำลังใจในภาระหน้าที่การงาน ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ความสามัคคีในหมู่คณะ ความร่วมมือร่วมใจทำงานต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดปัญญาความคิดค้นหาเหตุผล

ความเชื่อเรื่องเคล็ดส่งผลต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีดังนี้

การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่โพสพ ประเพณีสู่ขวัญข้าว เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในลานของตน เป็นการบำรุงขวัญของชาวนา รวมถึงการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ เพื่อบันดาลให้ข้าวในปีหน้าได้ผลผลิตดียิ่งขึ้น ประเพณีสู่ขวัญข้าว ได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางด้านต่างๆ ดังนี้

- คุณค่าทางด้านความกตัญญู มีความเชื่อกันว่าแม่โพสพคือเทพธิดาประจำข้าวหรือเจ้าแม่แห่งข้าว เป็นผู้คอยดูแลต้นข้าวให้เจริญงอกงาม พิธีกรรมที่จัดขึ้นเป็นการขอบคุณที่ให้ผลผลิตในการทำนาเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ

- คุณค่าทางด้านขวัญกำลังใจ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในลานของตน เมื่อได้บูชาแม่โพสพแล้วในปีต่อไป จะได้ข้าวผลผลิตที่มากขึ้น ปราศจาก ศัตรูพืชและสัตว์ทำลาย ซึ่งเป็นการแสดงถึงคุณค่าด้านบำรุงขวัญของชาวนา

- คุณค่าทางด้านความสามัคคี ประเพณีสู่ขวัญข้าว จัดขึ้นในช่วงเวลาสั้นๆ เพียงปีละ ๑ ครั้ง ชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจกันเตรียมสิ่งของต่างๆ เช่น เครื่องเรียกขวัญ เครื่องบายศรีสู่ขวัญ เตรียมอาหารสำหรับพิธีพระสงฆ์ ซึ่งระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ในการประสานงานปรึกษาหารือเพื่อให้การจัดงานสำเร็จไปด้วยดีจึงต้องสานความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายในชุมชน เป็น การสร้างคุณค่าทางด้านความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน

บุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้น ต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตนและสังคม เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ย่อมเกิดความภาคภูมิใจและเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคม ด้วยการเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างผาสุก

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การสังเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) การผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับแนวปฏิบัติตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัย วิเคราะห์และสังเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในการบูรณาการหลักความเชื่อของประชาชนและแนวปฏิบัติตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ได้สาระสำคัญ ๒ ประเด็น คือ

ประเด็นที่ ๑ หลักความเชื่อของประชาชน ในสังคมไทย

หลักความเชื่อของประชาชน ในสังคมไทยนั้นผู้วิจัยพบความเชื่อที่สำคัญ แบ่งออกเป็น ๖ ชุดความเชื่อสำคัญ ได้แก่

๑) ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ผลของการเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมทำให้ชาวบ้านกลุ่มไทยทรงดำและกลุ่มกำฟ้า ใช้แนวทางวิถีชาวบ้านหรือวิถีประชา เป็นแนวทางปฏิบัติจนเป็นปกติ เกิดความเคยชิน ไม่ได้เกิดจากถูกบีบบังคับด้วยกฎหมาย การปฏิบัติตามวิถีประชาทำให้ชีวิตอยู่ดีมีสุข แต่ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม อาจจะถูกตำหนิจากสังคมได้ การดำรงอยู่ของความเชื่อมักจะกระทำผ่านวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนจะมีการก่อรูปและสืบทอดผ่านปฏิบัติการอย่างซ้ำๆ โดยเกิดจากการกระทำของสมาชิกในชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่ได้มีการถ่ายทอดต่อกันในหลายชั่วอายุคน พิธีกรรมและประเพณีเป็นลักษณะที่สำคัญของการต่อยอดระบบความเชื่อต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติ และแสดงความสอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน เพราะการส่งเสริมแนวคิดความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคมหนึ่งๆ ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและค่านิยมของคนในชาตินั้นๆ ซึ่งความเป็นพลเมืองที่ดีนั้นประกอบด้วยเกณฑ์ชีวิตดังต่อไปนี้ คือ การสามารถพึ่งตัวเองได้โดยไม่เป็นภาระให้แก่คนอื่นๆ ในสังคม การรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความเห็นต่าง เคารพกฎกติกา มีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน การมีความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นโดยทำหน้าที่ในการตอบแทนชุมชนและสังคม รักและห่วงแหนสมบัติสาธารณะของชุมชนโดยการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนและสังคม จะเป็นความเข้มแข็งของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีคติความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดคำสอนในพุทธศาสนากล่าวว่า มนุษย์ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ รูป (ร่างกาย) และจิต ร่างกายอาจแตกดับไปตามอายุขัยแต่จิตยังคงวนเวียนไปตามผลกรรมที่ได้กระทำความดีชีวิตหากต้องการให้จิตหลุดพ้นจาก วัฏจักรอันเป็นทุกข์ไม่สิ้นสุดต้องประกอบกรรมดีละเว้นจากการทำบาปทั้งปวง คนไทยพุทธจึงเน้นที่การประกอบพิธีกรรมเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เพราะเชื่อว่าจะส่งผลให้วิญญาณผู้ตายไปสู่สุคติภูมิการประกอบพิธีกรรมหลายวันเป็นหนทางหนึ่งที่

ช่วยประคองความรู้สึกของญาติมิตรที่ยังมีชีวิตอยู่ให้คลายความโศกเศร้าจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักลงได้บ้าง และทำให้ได้ตระหนักถึงความไม่เที่ยงแท้แห่งสังขารอีกด้วย คนไทยพุทธเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วต้องมีโลกหน้าที่เราเดินทางต่อไปเพราะฉะนั้นครอบครัวและญาติจะทำบุญอุทิศส่วนกุศลต่าง ๆ ให้ผู้ตายโดยเชื่อว่าเขาจะได้ไปสู่สุคติภูมิหรืออาจไปเกิดในที่ดี ๆ ไปสวรรค์เชื่อเรื่องผลของกรรม เชื่อว่าทำกรรมลงไปแล้วได้รับผลจริง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วจริง การไม่ทำบาป งดเว้นพฤติกรรมที่ชั่วร้าย สร้างความดีต่อผู้อื่นให้ผู้อื่นเพราะเป็นเรื่องเศร้าหมองของจิตใจ สามารถลดปัญหา และขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติได้ เมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติตนดีแล้วอุปสรรค ศัตรู ภัยอันตราย ก็จะหมดสิ้นไป ผู้คนมีแต่ความรักต่อกัน สังคมมีแต่ความสงบ และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรืองบอบบาททางสังคมที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่หน้าที่จึงเป็นภารกิจที่จะต้องกระทำเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งอาจเป็นหน้าที่ตามหลักศีลธรรม กฎหมาย หรือจิตสำนึกที่ถูกต้องเหมาะสม หน้าที่ที่เป็นภารกิจของพลเมืองดีโดยทั่วไปพึงปฏิบัติ คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคนเป็นอย่างมาก อาจสรุปความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมได้ดังนี้ คือ

๑. ช่วยชีวิตดำเนินไปด้วยความราบรื่นและสงบสุขไม่พบอุปสรรค
๒. ช่วยให้เราใช้ชีวิตอย่างมีความสุขอยู่ตลอดเวลา ไม่เปลืองตัว ไม่สิ้นตัว จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งใดก็จะระมัดระวังตัวอยู่เสมอ
๓. ช่วยสร้างควมมีระเบียบวินัยให้แก่บุคคลในชาติ
๔. ช่วยควบคุมไม่ให้คนชั่วมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นนับว่าเป็นคุณแก่สังคม เพราะนอกจากจะเป็นตัวอย่างโดยการชี้นำทางอ้อมแล้ว ยังจะออกปากแนะนำสั่งสอนโดยตรงได้อีกด้วย
๕. ช่วยให้มนุษย์นำความรู้และประสบการณ์ที่ร่ำเรียนมาสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่า
๖. ช่วยควบคุมการเจริญทางด้านวัตถุและจิตใจของคนให้เจริญไปพร้อมๆกัน
๗. ช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้มนุษย์

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การเสนาเรื่อน ไหว้ผีปู่ย่าและประเพณีกำฟ้าถือว่าเป็นประเพณีที่ทำให้ มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็นการแสดงความกตัญญู มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมูนเวียนไปทุกๆ บ้านการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักรับผิดชอบชั่วดีตามหลักจริยธรรม และหลักธรรมของศาสนา มีความรอบรู้ มีสติปัญญาขยันขันแข็ง สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติบุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้น ต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความรับผิดชอบ

อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรมประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตนและสังคม เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ย่อมเกิดความภาคภูมิใจและเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคม ด้วยการเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขเมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติตนดีแล้ว อุปลรรค ศัสตรู ภยอันทรายก็จะหมดสิ้นไปผู้คนมีแต่ความรักต่อกัน สังคมมีแต่ความสงบ และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่าง เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณี การรวมพลังการเชื่อให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่น ปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า กลุ่มกำฟ้า เชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผู้ใหญ่ในยุคก่อนมักจะพูดอบรมเด็กๆ อยู่เสมอจนติดปากว่า “ผู้ใดทำชั่วจะต้องไปชดใช้กรรมในเมืองนรกและถ้าผู้ใดสร้างสมแต่ความดี ก็จะได้ไปเสวยสุขในสวรรค์ เป็นเทวดาและนางฟ้ากัน” ภาพความน่ากลัวต่างๆ ในเมืองนรกทำให้เกิดความหวาดกลัวที่จะกระทำความชั่ว ในเวลาเดียวกันก็สร้างภาพความสวยงาม และความสะดวกสบายอย่างเลิศลอยในสวรรค์ชั้นฟ้าทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะกระทำความดี เพื่อที่จะได้ไปเสวยสุขในสวรรค์ เป็นกุศโลบายทำให้คนละเว้นความชั่วกระทำความดี ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ดีสำหรับตัวเขาเอง และสังคมส่วนรวม พระพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องสวรรค์และนรก เพื่อให้เห็นว่ากรรมมี ผลของกรรมก็ย่อมมี กรรมดีเมื่อได้ทำ ผลก็ย่อมมี กรรมชั่วเมื่อได้ทำลงไป ผลก็ย่อมมีจากผลของการทำชั่ว การมีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามหลักธรรม ทุกคนควรมีศีลธรรมไว้เป็นหลักในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสม

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนทุกคนล้วนมีส่วนร่วมเหมือนกัน สอดส่องดูแลการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลหรือตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรต่างๆ เพื่อไม่ให้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกต้องการที่สังคมจะมีความสุขและพัฒนาได้นั้น สมาชิกในสังคมจะต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอันเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้สังคมสามารถพัฒนาพลเมืองดีในสังคมควร มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวม ในสังคมประชาธิปไตยนั้นจะมีการรวมกลุ่มกันทำ กิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีทั้งกลุ่มเล็กๆ จนกระทั่งสังคมใหญ่ๆ ระดับประเทศ ดังนั้นสังคมประชาธิปไตยจึงต้องศึกษาหาความรู้และทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มในระดับต่างๆ เช่น การร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น ในบางครั้ง สมาชิกใน

สังคมต้องเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นการส่งผลต่อความมั่นคงก้าวหน้าของสังคมและผลประโยชน์ดังกล่าวก็จะย้อนกลับมาที่สมาชิกของสังคมนั่นเอง

การปฏิบัติตามหลักศีลธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น ทุกคนจะต้องมีหลักศีลธรรมประจำใจเป็นบรรทัดฐาน ไม่ล่วงละเมิดศีลธรรม เช่น ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ยึดมั่นในวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เป็นการควบคุมให้สังคมเกิดความ เป็นระเบียบเรียบร้อย สมาชิกในสังคมประชาธิปไตยทุกคนจึงควรยึดมั่นในวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นการรวมความสามัคคีของกลุ่มเป็นรากฐานสำคัญส่วนหนึ่งของประชาธิปไตย มีความละเอียดต่อการ กระทำชั่ว เกรงกลัวบาป (หิริ-โอตตปปะ) เป็นคุณธรรมที่สำคัญ ยิ่งที่ควรปลูกฝังแก่พลเมือง เนื่องจาก บุคคลใดที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมตามข้อนี้ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อตนเอง และครอบครัว ชื่อเสียงวงศ์ตระกูล สังคม และประเทศชาติ บุคคลที่ทำบาปหรือทำชั่วจึงเป็นบุคคลที่ รังเกียจ เป็นคนที่ไม่มีความดีศรีและไม่มีความค่าในสังคม ทำให้เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ขาดความเชื่อมั่น ในตนเอง เพราะมักประสบความล้มเหลวในบั้นปลายของชีวิต ในสังคมใดที่มีบุคคลที่ละอายและเกรง กลัวบาปจึงเป็นสังคมน่าอยู่สงบ ก่อให้เกิดความคิดและการกระทำต่างๆ ที่เป็นอารยธรรมที่ดีแก่สังคม

๒) ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การไหว้สักการบูชาฟ้า การนับถือผีเรือน และ วัตถุมงคลตามแบบพุทธศาสนา การเซ่นไหว้ผีเรือนเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ พลเมืองเป็น องค์ประกอบที่สำคัญของสังคมทุกสังคมย่อมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ การเป็นพลเมืองดีนั้นย่อม ต้องการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติใน การดำเนินชีวิตอีกด้วย เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนการปลูกฝังทักษะการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นใน สังคมและการปลูกฝังให้มีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อสังคม เช่น การมีความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ หมอผี หรือหมอเสนาเรือน ช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้เป็นการปฏิบัติตามบรรทัด ฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตอีกทั้งยังเป็นการพัฒนาสังคม ให้ยั่งยืน คุณสมบัติทั่วไปของการเป็นพลเมืองดี เช่น ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัดรับผิดชอบ มี เหตุผล โอบอ้อมอารี มีเมตตา เห็นประโยชน์ส่วนรวมมีความสำคัญเสมอคุณสมบัติเฉพาะ คือ คุณสมบัติเฉพาะอย่างที่ต้องการให้บุคคลพึงปฏิบัติ เช่น ต้องการบุคคลที่มีคุณธรรมนำความรู้ มีความรักใคร่กลมเกลียวกันด้วยความจริงใจ ความไม่เห็นแก่ตัว การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นกิจกรรมที่สืบทอดมายาวนานและสังคมยอมรับว่า เป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้การปฏิบัติสืบทอดสืบทอดกันมาและถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม จะทำให้สังคมและ ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง มีความรักใคร่กลมเกลียวกันด้วยความจริงใจ ความไม่เห็นแก่ตัว การวาง

ตนเสมอต้นเสมอปลายความสามัคคีการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม มีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตย่อมส่งผลให้เป็นพลเมืองดีในสังคม

๓) **ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์** พิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษเป็นระบบและกลไกสำคัญในการแสดง ความกตัญญูทวดที่ต่อผู้มีพระคุณ ทั้งยังเป็นเครื่องมือสื่อสารกับผีบรรพบุรุษในการที่จะนำความสุขความสบายใจเข้าสู่ชีวิตครอบครัว นำชีวิตให้รอดพ้นจากโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ดังนั้น ต้องจัดพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษขึ้นตามความเชื่อที่สืบทอดกันมา เชื่อว่า เมื่อ ลูกหลานทำพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษแล้ว ผีจะคุ้มครองตนเองและครอบครัวให้มีความสุข มี ความเจริญก้าวหน้ามีการทำบุญด้วยการ เวียนเทียนถวายเพลพระมีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไป ทุกๆ บ้าน ทำบุญให้บรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

หน้าที่ความรับผิดชอบในปัจจุบันพื้นฐานของสังคม ชาวไทยทรงดำต้องมีบทบาทหน้าที่ รับผิดชอบต่อผีบรรพบุรุษตลอดเวลา เช่น ครอบครัวผู้น้อยสร้างเรือนต้องมีกะล่อหอง ส่วนครอบครัว ผู้ตัว ต้องสร้าง“ก๊วาน”ให้ผีเรือนอยู่อาศัย ที่เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ที่จำเป็น ไม่ว่าจะบุคคลนั้นยังมี ชีวิตหรือไม่ก็ตามความเชื่อเหล่านี้สอนให้คนให้ความสำคัญกับหน้าที่รับผิดชอบและปฏิบัติให้ถูกต้อง

หน้าที่ความรับผิดชอบในความต้องการด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาศัย ความเชื่อ ความศรัทธา ความเคารพ และอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นพลังผลักดันให้เกิดการ ขัดเกลาทาง สังคม ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมได้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ประเพณี อย่างเคร่งครัดตามความ ต้องการเช่น ไทยโซ่งอาศัยเงื่อนไขอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นปัจจัย ให้คนในครอบครัว เครือญาติ และสังคม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องปฏิบัติดูแล ผู้สูงอายุอย่างตั้งใจ ให้มีคุณค่าความสำคัญ ยิ่งขึ้นไปตามวัยที่มากขึ้น จนกระทั่งหลังตายก็ยัง ปฏิบัติต่อผีด้วยความเคารพ ทำให้สังคมไม่ละเลย ผู้สูงอายุและไม่ทอดทิ้งผู้อุปการคุณ อันเป็น คุณค่าสำคัญยิ่งของสังคม รวมทั้งความเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกัน มีความรัก ความสามัคคีใน กลุ่มชาติพันธุ์ โดยอาศัยผีบรรพบุรุษและเรื่องราวของผีบรรพ บุรุษที่ได้เล่าสู่กันฟังมาตั้งแต่ สมัยโบราณเป็นสายใยเชื่อมโยง ร้อยรัดชีวิตให้ผูกพันกัน ทั้งในฐานะผู้มี บรรพบุรุษเดียวกัน และความเป็นพี่น้อง เครือญาติเดียวกัน

หน้าที่ความรับผิดชอบในความต้องการด้านจิตใจ ทำให้เกิดคุณค่าที่สร้าง ความสุขให้ ชุมชน เพราะการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ นอกจากได้แสดงความเคารพ ต่อบรรพบุรุษแล้วยังถือว่าเป็นการดำรงรักษาคุณค่า ความสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ให้คน ในปัจจุบันได้ร่วมเรียนรู้ ทำ ความเข้าใจกับความเป็นไทยโซ่งของตนให้ลึกซึ้ง พิธีกรรมเหล่านี้ จึงเป็นการสืบสาน อนุรักษ์รักษา และ พัฒนาคุณค่าความดีงามของสังคมให้เป็นพลังขับเคลื่อน ความเป็นไทยโซ่งสู่ความสุขตามโลกทัศน์และ ชีวิตทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์สืบไป รวมทั้งการ สืบสานและเสริมสร้างสำนึกรักและภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์ ความเชื่อในผีบรรพบุรุษได้สร้างขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีที่งดงามให้ ลูกหลานในชุมชนได้ถือ ปฏิบัติตามหน้าที่ทางสังคมของไทยโซ่งดังที่กล่าวมาแล้วว่าเป็นพิธีกรรมตามความเชื่อไม่มี เหตุผลที่

พิสูจน์ได้ไม่ได้เสริมสร้างพลังทางเศรษฐกิจ แต่ถ้าพิจารณาเหตุแห่งความสุขและ ความเข้มแข็งของสังคมแล้วจะเห็นว่าความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเป็น บ่อเกิดที่มาของความเคารพ ความศรัทธา ความกตัญญูทศเวทเพื่อความเอื้อเฟื้อแผ่ความ ซื่อสัตย์ความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันอย่างให้เกียรติกันและกัน

ในความเชื่อของชาวบ้านนั้นเชื่อว่าสาเหตุของโรคภัยไข้เจ็บมี ๒ อย่างคือ อย่างแรก เป็นเรื่องของธรรมชาติภายในร่างกายมนุษย์เอง เมื่อเกิดมีสุขภาพไม่ดีก็มีโรคเกิดขึ้น เป็นโรคที่ชาวบ้านทั่วไปยอมรับว่าต้องรักษาด้วยหมอด้วยยาตามวิธีการทางแพทย์ทั้งแผนโบราณและแผนปัจจุบัน ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเองก็ไม่อะไรขัดข้องในเรื่องการแพทย์แผนใหม่แต่สาเหตุของการเจ็บไข้อย่างที่สองนั้น ชาวบ้านเชื่อว่าไม่ใช่เกิดจากธรรมชาติ แต่มาจากสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ เช่น การกระทำของพวกผี เป็นโรคที่จะอาศัยแพทย์ปัจจุบันหรือหมอยารักษาไม่หายต้องขอให้ผี (ดี) ช่วยแก้ไข จึงต้องไปหาหมอดูหรือครูที่ทำหน้าที่ติดต่อกับผีฟ้าให้ช่วยรักษาให้ โดยมีพิธีกรรมที่เป็นขั้นตอน นับแต่การเข้าไปพบครูผีฟ้าเพื่อขอให้รักษา มีการเข้าทรงถามผีว่าจะรักษาให้ได้หรือไม่ เมื่อรับรักษาให้ก็จะมีกรณัฒนะเวลาประกอบพิธี โดยที่ครูผีฟ้าจะพาหมอดูแคนมาพบกับคนไข้ แล้วเซ็งฮ้อเชิญผีให้มาเข้าทั้งครูและคนไข้ ร้องรำไปกับเสียงแคนที่หมอดูแคนเป่าอยู่ คาบหนึ่งก็เสร็จพิธี แล้วกำหนดประกอบพิธีกันอีก อาจจะมีสองสามครั้งจนความเจ็บไข้นั้นหายไป เมื่อหายแล้วคนไข้ต้องเป็นสมาชิกของผีฟ้า มีผีคุ้มครองถึงเดือนสามของปีจะต้องมาชุมนุมเลี้ยงผีที่บ้านของครูผู้รักษา ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาที่ว่านี้ยังคงดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่นในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอีกหลายๆ ท้องถิ่นในภาคต่างๆ ของประเทศไทย พิธีกรรมที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์มีลักษณะที่เป็นประเพณีสำหรับบ้านเมืองหรือสังคมใหญ่ที่มีการกำหนดเวลาและฤดูกาลในรอบปีอย่างแน่นอน อีกทั้งมักเป็นประเพณีพิธีกรรมที่มีองค์ประกอบซับซ้อน นั่นก็คือมีทั้งสาระที่เกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์และความบันเทิงทางโลกไปด้วยในเวลาเดียวกันการถ่ายทอดวิถึวัฒนธรรมและ การทำให้ปัจเจกชน สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสังคมที่ได้มีการจัดระเบียบอย่างดีแล้ว การอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมเป็นกระบวนการที่จะต้องทะลอดอายุขัยของชีวิตปลูกฝังความมุ่งหวังและค่านิยมแก่สมาชิกในสังคม เช่น แรงจูงใจในความสำเร็จใน การประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำให้บุคคลยอมรับที่จะดำเนินชีวิตตามกติกากฎและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของ สังคมที่ได้วางไว้ องค์กรที่อบรมให้เรียนรู้ระเบียบแบบแผนของสังคม ๑) ครอบครัวครอบครัวจัดเป็นองค์กรในการให้การอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะมีความใกล้ชิดกับเด็กและสมาชิกของครอบครัวและอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน จึงทำหน้าที่อบรมสั่ง สอนได้ตลอดเวลา ประกอบกับ ครอบครัวมีหน้าที่สำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอยู่ด้วยและวัยเด็กเป็นวัยที่มี ผลมาก ต่อการสร้างบุคลิกภาพรวมทั้งอารมณ์และจิตใจของเด็กครอบครัวจะเป็นแหล่งอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม ทศนคติ และหลักการดำเนินชีวิตเบื้องต้น สภากฎมิตศาสตร์ ดินฟ้า อากาศ สภาพสังคม รอบตัว ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกนึกคิดและ

พฤติกรรมแตกต่างกัน เช่น คนชนบทกับ คนในเมืองนั้น มีความคิด ความเชื่อ ทศนคติ การกระทำที่ แตกต่างกันอย่างมากรวมธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจาก การสร้างสรรค์ของคนไทย ซึ่งได้มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษสืบทอดกันมาถึงคนไทยในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และความเจริญรุ่งเรืองของคนไทยได้เป็นอย่างดี

๔) ความเชื่อเรื่องผีสง ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีปู่ย่าของกลุ่มไทยทรงดำและ กลุ่มไทยพวน ก่อให้เกิดการหลอมรวมทางเผ่าพันธุ์ของผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยการมี ความคิดในการยกย่อง ให้เกียรติ และเห็นคุณค่าต่อผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ในตระกูลหรือวงศ์ของ ตน เจ้าปู่ย่าจะมีความยินดีและชื่นชมในลูกสะใภ้และลูกเขยเป็นพิเศษ แม้จะต่างเผ่าพันธุ์กันก็ตาม ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าสะใภ้หรือฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายแพร่พันธุ์และเป็นฝ่ายสืบทอดประเพณีสำหรับเขยที่ เข้ามาก็เท่ากับเป็นการเพิ่ม กำลัง ในวงศ์ตระกูลให้แข็งแกร่งขึ้น หากมองในด้านการเมืองการปกครอง แล้ว นับว่าเป็นการหลอมรวมเผ่าพันธุ์ที่ต้อย่างหนึ่ง สภาพบ้านเมืองในสมัยโบราณนั้นการยอมให้คน อีกรุ่นหนึ่งหรือเผ่าพันธุ์อื่นมาร่วมเผ่าเดียวกับตน จึงเป็นนโยบายทางการเมืองในการเพิ่มกำลังผู้คนที่ ลึกซึ่งอย่างหนึ่ง ความเชื่อดังกล่าวนี้มีส่วนทำให้สังคมเป็นเอกภาพ ความเชื่อได้หลอมรวมผู้คนให้ เป็นพวกเดียวกัน นับถือผีเดียวกันแล้ว ยังเป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้ผู้คนมาร่วมแรงร่วมใจทำงาน ร่วมกันก่อให้เกิดความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของงาน มีความปลื้มและภาคภูมิใจใน ความสำเร็จร่วมกัน ได้มาสังสรรค์ สนุกสนานร่วมกัน ประการสำคัญ คือ เป็นการสร้างความรู้สึกที่นับ ถือผีเดียวกัน หรือที่เรียกกันว่า เป็นผีเดียวกัน ซึ่งเป็นผลส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่น ในวงศ์ตระกูลหรือชุมชน เป็นศูนย์กลางของที่พึ่งทางใจ เป็นความหวังและความอบอุ่นอีกอย่างหนึ่งที่ สามารถขอพึ่งพาเจ้าปู่ย่าได้ เช่น การทำนายทายทัก การเสกเป่า รดน้ำมนต์ต่างๆบทบาทความเชื่อผี ปู่ย่าเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ชนบประเพณี การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม ชนบประเพณี มี ความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยตามระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยัง สอดรับกับสภาพสังคมวัฒนธรรมและ เศรษฐกิจ นอกจากนี้ความเชื่อยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญทาง สังคม ทำให้การแสดงบทบาทหน้าที่ดังกล่าวเป็นพลังสร้างความสุขและความเข้มแข็งแก่ชุมชนความ เชื่อผีบรรพบุรุษยังเป็นมาตรการทางวัฒนธรรมในการเสริมพลังความเข้มแข็งทางสังคมแก่กลุ่มชาติ พันธุ์ไทยซึ่งให้มีความยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การป้องกันการเปลี่ยนแปลงหรือการยอมรับนับถือผี หรือวัฒนธรรมความเชื่ออื่นๆ ที่ตัดขาดจากผีบรรพบุรุษ ดังจะเห็นได้ว่าไทยซึ่งไม่อาจเปลี่ยนแปลง การนับถือผีบรรพบุรุษได้

๕) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ความเชื่อของคนแต่ละท้องถิ่น เกิดจากปัญหาในการ ดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อเกิดโรคภัยไข้เจ็บ หรือภัยธรรมชาติต่างๆปัญหาเหล่านั้นเกิน ความสามารถที่คนธรรมดาจะแก้ไขได้จึงสร้างความเชื่อว่าจะมีอำนาจลึกลับเหนือ ธรรมชาติ บันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น เพื่อป้องกันภัยพิบัติเหล่านั้น มนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจ

ลึกลับมีการเช่นสรวงบุชาและประกอบพิธีกรรมต่างๆ กลายเป็นมรดกสืบต่อกันศาสนาพุทธชาวบ้าน มีความเชื่อเรื่องโชคลาง ฤกษ์ เครื่องรางของขลัง และเชื่อเรื่องความฝันว่ามีส่วนทำนายเหตุการณ์ได้ เชื่อเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นแล้วมีผลต่อมนุษย์ สัตว์ พืช เชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามเพื่อให้มีสุขภาพดี เชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ เชื่อเรื่องลักษณะบุคคลที่ไม่ดี เชื่อเรื่องหมอผี เชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถายากกลางบ้าน และมีการนับถือผีปู่ย่า ตายาย การที่จะนำวิถีวัฒนธรรมชุมชนที่มีความเข้มแข็งจะต้องมีกระบวนการในการรักษา ประเพณีวัฒนธรรม การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน และเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ถ่ายทอดโดยการเรียนรู้เกิดจากการอบรมสั่งสอนและประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับการเป็นสมาชิกของสังคม เป็นวิถีชีวิตที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมดำเนินชีวิตอย่างมีแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยยึดหลักประชาธิปไตย ในการอยู่ร่วมกันปฏิบัติกันด้วยความเคารพ ร่วมกันทำประโยชน์เพื่อความสงบสุขของส่วนรวม เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อช่วยรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไว้ในแต่ละชุมชนจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ทุกสังคมย่อมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ มีร่างกายจิตใจดี คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาได้ มีประสิทธิภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงให้กับประเทศชาติและการเป็นพลเมืองดีนั้นย่อมต้องการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอีกด้วย เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน

๖) ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย คนไทยมีความเชื่อเรื่องขวัญ เชื่อว่าทั้งคน สัตว์ และสิ่งต่างๆ มี “ขวัญ” ประจำอยู่ ขวัญจะหนีไปเมื่อมีเหตุให้ตกใจ และยังเชื่อว่าต้นข้าว และควายก็มีขวัญ โดยทั่วไปนิยมทำขวัญข้าวเมื่อข้าวตั้งท้องและเมื่อชนข้าวขึ้นยุงฉาง ซึ่งนับเป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านในชีวิตของข้าว จึงจัดพิธีทำขวัญข้าวขึ้น อย่างไรก็ตามการทำขวัญข้าวตอนชนข้าวขึ้นยุงในปัจจุบันหลายแห่งเลิกทำไปเพราะมีการซื้อขายข้าวตั้งแต่อยู่ในลาน ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับแม่โพสพเชื่อกันว่ามีเทพธิดาเป็นผู้รักษาข้าวที่เรียกว่า “แม่โพสพ” ชาวนาจะทำพิธีบวงสรวงเพื่อแสดงความเคารพ ระลึกถึงบุญคุณของแม่โพสพตลอดช่วงเวลาเพาะปลูก เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชที่ปลูกตามฤดูกาล เชื่อกันอีกว่าเทวดาประจำพืชดังกล่าวมักเป็นเทวดาผู้หญิงเพราะข้าวเป็นอาหารหลักใช้เลี้ยงชีพให้เจริญมีสุขภาพดี เปรียบเสมือนมารดาเลี้ยงลูกให้เติบโตคตพื้นที่บ้านที่แฝงในการทำขวัญข้าว แสดงให้เห็นว่าคนไทยในอดีตไม่ได้มองข้าวอย่างฉาบฉวยว่าเป็นเพียงอาหารหรือวัตถุดิบ แต่มองข้าวที่สัมพันธ์กับคนลงลึกถึงจิตวิญญาณ พิธีกรรมที่ประกอบในการทำนาในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การหว่านกล้า ปักดำ เกี่ยวเกี่ยว ต้องทำด้วยความเคารพและสำนึกในบุญคุณแม่โพสพ และผู้ทำก็ได้ทั้งความอิมกายและอิมใจ ความเชื่อเป็นเรื่องของความรู้สึกและจิตใจ อาจจะมีเหตุผลหรือไม่มีซึ่งเกิดจากการยอมรับภายในจิตสำนึกของมนุษย์ในด้านนั้นๆ แม้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ก็ตาม แต่ความเชื่อก็ยังสืบต่อกันมาแฝงอยู่ในวิถีชีวิต ความเชื่อก็ได้เกิดขวัญกำลังใจในภาระหน้าที่การงาน ก่อให้เกิด

ความคิดสร้างสรรค์ความสามัคคีในหมู่คณะ ความร่วมมือร่วมใจทำงานต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดปัญญาความคิดค้นหาเหตุผล ความเชื่อเรื่องเคล็ดส่งผลต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ดังนี้

การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ ประเพณีสู่ขวัญข้าว เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในลานของตน เป็นการบำรุงขวัญของชาวนา รวมถึงการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ เพื่อบันดาลให้ข้าวในปีหน้าได้ผลผลิตดียิ่งขึ้น ประเพณีสู่ขวัญข้าว ได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางด้านต่างๆ ดังนี้

- คุณค่าทางด้านความกตัญญู มีความเชื่อกันว่าแม่โพสพคือเทพธิดาประจำข้าวหรือเจ้าแม่แห่งข้าว เป็นผู้คอยดูแลต้นข้าวให้เจริญงอกงาม พิธีกรรมที่จัดขึ้นเป็นการขอบคุณที่ให้ผลผลิตในการทำนาเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ

- คุณค่าทางด้านขวัญกำลังใจ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในลานของตน เมื่อได้บูชาแม่พระโพสพแล้วในปีต่อไป จะได้ข้าวผลผลิตที่มากขึ้น ปราศจาก ศัตรูพืชและสัตว์ทำลาย ซึ่งเป็นการแสดงถึงคุณค่าด้านบำรุงขวัญของชาวนา

- คุณค่าทางด้านความสามัคคี ประเพณีสู่ขวัญข้าว จัดขึ้นในช่วงเวลาสั้นๆ เพียงปีละ ๑ ครั้ง ชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจกันเตรียมสิ่งของต่างๆ เช่น เครื่องเรียกขวัญ เครื่องบายศรีสู่ขวัญ เตรียมอาหาร สำหรับพิธีพระสงฆ์ ซึ่งระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ในการประสานงานปรึกษาหารือหรือเพื่อให้การจัดงานสำเร็จไปด้วยดีจึงต้องสานความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายในชุมชน เป็น การสร้างคุณค่าทางด้านความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน บุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้น ต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรมประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตัวและสังคม เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ย่อมเกิดความภาคภูมิใจและเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคม ด้วยการเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างผาสุก

ประเด็นที่ ๒ การบูรณาการแนวปฏิบัติตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

การบูรณาการแนวปฏิบัติตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี เป็นแนวการปฏิบัติที่สะท้อนออกมาทางพฤติกรรมและสภาพสังคมส่งผลให้เกิดหน้าที่ต่อกันนั่นคือระบบความเชื่อและศาสนาจะทำหน้าที่คล้ายเป็นตัวบทหรือหลักการพื้นฐานในการจัดองค์การทางสังคม ดังนี้ คือ

๑. การปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรม

คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษตั้งนั้น ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันธรรมสวนะ ชาวพุทธจะนิยมไปทำบุญตักบาตร เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว การปฏิบัติตามหลักศีลธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น ทุกคนจะต้องมีหลักศีลธรรมประจำใจเป็นบรรทัดฐาน ไม่ล่วงละเมิดศีลธรรม เช่น ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ยึดมั่นในวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เป็นการควบคุมให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สมาชิกในสังคมประชาธิปไตยทุกคนจึงควรยึดมั่นในวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ตั้งเป้าหมายเป็นการรวมความสามัคคีของกลุ่มเป็นรากฐานสำคัญส่วนหนึ่งของประชาธิปไตย การนำหลักของพระพุทธศาสนาที่กล่าวว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อไปสู่ทางเดินชีวิตที่ดี มีความละเอียดต่อการกระทำชั่ว เกรงกลัวบาป (หิริ-โอตตปปะ) เป็นคุณธรรมที่สำคัญ ยิ่งที่ควรปลูกฝังแก่พลเมือง เนื่องจากบุคคลใดที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมตามข้อนี้ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อตนเองและครอบครัว ชื่อเสียงวงศ์ตระกูล สังคม และประเทศชาติ บุคคลที่ทำบาปหรือทำชั่วจึงเป็นบุคคลที่รังเกียจ เป็นคนที่ไม่มีความศักดิ์ศรีและไม่มีคุณค่าในสังคม ทำให้เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะมักประสบความล้มเหลวในบั้นปลายของชีวิต ในสังคมใดที่มีบุคคลที่ละอายและเกรงกลัวบาปจึงเป็นสังคมที่น่าอยู่สงบ

๒. แนวทางวิถีชาวบ้านหรือวิถีประชา

การยึดมั่นและยอมรับในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้สังคมได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันโดยผ่านเครื่องมือขัดเกลาทางสังคม เช่น ความเชื่อความรู้สึกร่วมกันของคนในสังคมที่ยึดมั่น และยอมรับในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ เช่น เชื่อเรื่องผีหรือเทวดา จิตวิญญาณ การระลึกชาติ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม จะเห็นได้ว่าคุณค่า วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมไทยนับเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทยการเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมทำให้เป็นแนวทางปฏิบัติจนเป็นปกติเกิดความเคยชินไม่ได้เกิดจากถูกบังคับด้วยกฎหมาย การปฏิบัติตามวิถีประชาทำให้ชีวิตอยู่ดีมีสุข แต่ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม อาจจะถูกตำหนิจากสังคมได้ การดำรงอยู่ของความเชื่อมักจะกระทำผ่านวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนจะมีการก่อรูปและสืบทอดผ่านปฏิบัติการอย่างซ้ำๆ โดยเกิดจากการกระทำของสมาชิกในชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่ได้มีการถ่ายทอดต่อกันในหลายชั่วอายุคน พิธีกรรมและประเพณีเป็นลักษณะที่สำคัญของการต่อยุ่ระบบความเชื่อต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติ และแสดงความสอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนความเป็นพลเมืองดีประกอบไปด้วยมิติทางวัฒนธรรมหรือความประพฤติทางสังคมที่ช่วยให้พลเมืองมีความสามารถในการมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ทั้งนี้กระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านสถาบันทาง

การศึกษาสามารถช่วยสร้างค่านิยมที่จำเป็นในการเป็นพลเมืองดีให้กับเยาวชนได้ แนวทางวิธีประชา
ได้แก่

๒.๑ การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนใน
สังคมที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน และเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ถ่ายทอด
โดยการเรียนรู้เกิดจากการอบรมสั่งสอนและประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกของสังคม
เป็นวิถีชีวิตที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมดำเนินชีวิตอย่างมีแบบแผน การดำเนินชีวิตของคนในสังคมโดย
ยึดหลักประชาธิปไตย ในการอยู่ร่วมกันปฏิบัติกันด้วยความเคารพ ร่วมกันทำประโยชน์เพื่อความสงบ
สุขของส่วนรวมเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อช่วยรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน
ไว้ในแต่ละชุมชนจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

๒.๒ การเคารพผู้อาวุโส วัฒนธรรมของไทยจะให้ความสำคัญต่อการ
เคารพผู้อาวุโสเป็นอย่างยิ่งเพราะท่านเป็นผู้มีพระคุณและมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ความ
เจริญรุ่งเรืองให้กับสังคมจนมาถึงปัจจุบัน การตอบแทนพระคุณในสังคมไทยสามารถทำได้หลาย
รูปแบบ เช่น การที่ลูกได้บวชเรียนเพื่อเป็นการทดแทนพระคุณพ่อแม่ การเลี้ยงดูเมื่อยามแก่เฒ่า เป็น
ต้น

๒.๓ การสร้างความรักความผูกพันในครอบครัว พื้นฐานทางสังคมไทยส่วน
ใหญ่จะเป็นสังคมชนบทที่อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ทุกคนจึงมีความรักความผูกพันต่อกัน มีการ
แบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านต่าง ๆ และจะมีการถ่ายทอดความรู้สึกลงไปสู่คนรุ่นต่อไป ทำให้สังคม
เกิดความสงบสุข

๓. การรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความเห็นต่าง เคารพกฎกติกา

การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม ประกอบด้วย การ
รู้จักสิทธิ เสรีภาพของตนเอง คือ การรู้ว่าตนเองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และมีอิสระในการกระทำ
การอย่างใดอย่างหนึ่งตามสิทธิต่าง ๆ ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น พลเมืองดีในระบอบ
ประชาธิปไตยจึง ควรมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและรู้จักใช้สิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานตามสถานภาพทาง
สังคมรากฐานของสังคมที่มีความสงบสุข และคนในสังคมสามารถมีความคิดเห็นแตกต่างกันได้ไม่ว่าจะ
เป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ ความศรัทธา หรือความคิดเห็นทางการเมือง แต่ต้องไม่ทำให้ความแตกต่างนี้
นำมาสู่ความแตกแยกทางสังคม และการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและ
เคารพในความแตกต่างของ กันและกัน ครอบครัวและพ่อแม่ผู้ปกครอง รวมถึงผู้นำชุมชน และสังคม
จะต้องช่วยกัน บุคคลที่มีความเป็นพลเมืองดีจะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

- ๑) ต้องเป็นบุคคลที่เคารพกฎหมาย
- ๒) ต้องเป็นบุคคลที่เคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น

๓) ต้องเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก

๔) ต้องเป็นบุคคลที่มีเหตุผลใจกว้าง และรับฟังความคิดเห็นของคนบุคคลอื่นเสมอ

๕) ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๖) ต้องเป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาของชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก หรือองค์กรที่ตนสังกัดอยู่ เช่น ร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชนให้ดีขึ้น

๗) ต้องเป็นบุคคลที่มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆทางการเมืองการปกครอง เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น

๔. การมีส่วนร่วมและกิจกรรมต่างๆในชุมชน

การมีส่วนร่วมในสังคมและสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยได้การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้นสังคมต้องมีคุณภาพจากการพัฒนาคนในสังคมปรากฏผล ดังนี้

๑) เป็นสังคมคุณภาพ หมายถึง สังคมไทยต้องพัฒนาคนในสังคมทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะมีการดำเนินชีวิตที่ดี โดยยึดหลักความพึงพอใจ ความพอดี และสามารถพึ่งตัวเองได้

๒) เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยคนไทยสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เป็นผู้ที่มีเหตุผล ร่วมใจกันพัฒนาภูมิปัญญาไทย ควบคู่กับการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น

๓) เป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทรต่อกันโดยต้องปลูกฝังให้คนไทย เป็นผู้มีความคุณธรรม จริยธรรม และมีค่านิยมที่ถูกต้อง พึ่งพาอาศัยกัน มีความรู้รัก รู้สามัคคี ภูมิใจในความเป็นไทย รักษาสถาบันที่สำคัญของสังคมไทยสืบต่อไป

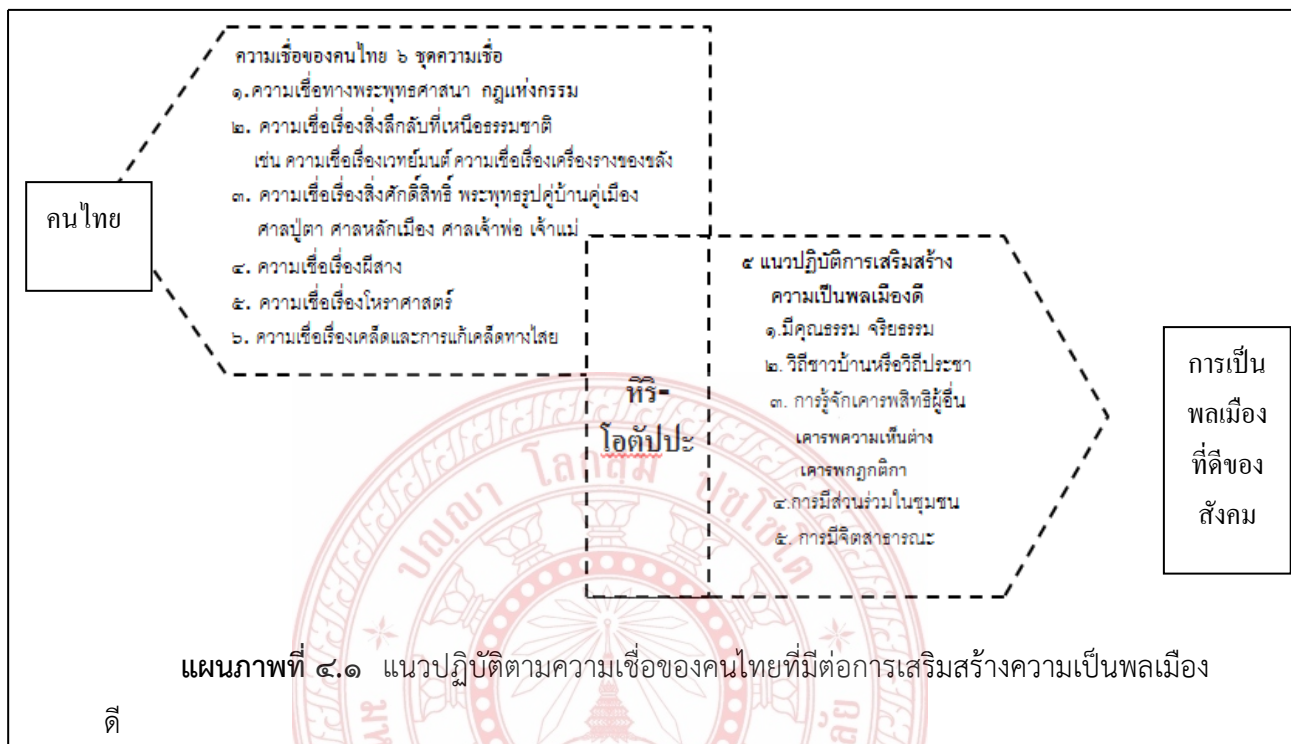
๕. รักและห่วงหาหมั่นสมบัตินิติธรรมาธิปไตยของชุมชนโดยการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนและสังคม

การมีจิตสาธารณะ ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นนั้นนับว่ามีประโยชน์อย่างมากที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชากร สามารถทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเข้าใจกัน มีความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน จะมีแต่การก่อให้เกิดความปรารถนาดีต่อกัน อันจะส่งผลให้ช่วยเหลือกัน ให้กิจการก้าวหน้า และท้ายสุดจะส่งผลให้โลกทั้งโลกมีความสุข สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักในการมีส่วนร่วม รู้ขอบเขตสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม ให้ความสำคัญต่อ

สิ่งแวดล้อม ตระหนักว่าตนเองคือส่วนหนึ่งของสังคม ต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องส่วนรวมทั้งต่อประเทศและต่อโลก ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดในสังคม การประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น การเข้าร่วมอาสาทำกิจกรรมของส่วนรวมที่เป็นการสร้างสรรค์ เช่น ปลูกป่า อนุรักษ์การจับจ่ายใช้สอยอย่างประหยัด การรีไซเคิลของที่ใช้แล้ว การสร้างโลกสีเขียว การใช้จักรยานแทนยานพาหนะที่ใช้เชื้อเพลิง ฯลฯ การดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมของชาตินั้น เป็นสิ่งที่คนไทยและทุกหน่วยงานของชาติจะต้องให้ความสำคัญในการทำนุบำรุง อนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน สร้างสรรค์และพัฒนาให้เป็นสมบัติของประเทศชาติ และยังเป็นการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาไทย เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาติสังคมวัฒนธรรมไทยเป็นสังคมแห่งความหลากหลายที่มีกลุ่มคนที่มีศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และจารีตประเพณีที่หลากหลายร่วมกัน การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ในสังคมแห่งความหลากหลายนี้ คนในท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความเข้าใจในวัฒนธรรมอื่นๆ ที่อยู่แวดล้อมตนด้วย

สรุปได้ว่าการปฏิบัติตนตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีถือว่าการสืบทอดความเชื่อและวัฒนธรรมไทย เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและสังคมไทยคือทำให้มองเห็นวิถีความเป็นไทยความคิดสร้างสรรค์ทั้งทางด้านศาสนา สังคม วัฒนธรรมการปกครองที่สังคมสืบทอดกันมา ทำให้คนไทยเป็นผู้มีความรับผิดชอบ รู้จักรักษาระเบียบวินัย มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รู้จักพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างในการปลูกจิตสำนึกที่ดีงาม เหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย เพราะคนไทยทั้งชุมชนเมืองและชุมชนเมืองและชุมชนชนบทเกิดความร่วมมือร่วมใจส่งเสริมขนบธรรมเนียมที่ดีงามนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนในชาติเป็นที่รู้จักของชาวโลก ทำให้เกิดการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งซึ่งนับว่าเป็นการสืบทอดเอกลักษณ์ไทย เพื่อให้คงอยู่ในสังคมไทย ซึ่งการเป็นพลเมืองดีในชุมชนนั้น บทบาทหน้าที่ ที่ดำเนินชีวิตในสังคมใด ๆอาศัยกระบวนการหล่อหลอมขัดเกลาทางสังคมอย่างเป็นขั้นเป็นตอนด้วยองค์ประกอบต่างๆซึ่งเริ่มจากการปลูกฝังเพื่อสร้างความผูกพันรักใคร่ต่อกันจนนำไปสู่การสร้างวิถีการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม

การบูรณาการแนวปฏิบัติตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี
สรุปเป็นโมเดลได้ดังนี้

จากแผนภาพ ๔.๑ อธิบายได้ว่า การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีตามความเชื่อประกอบด้วย ๖ ความเชื่อ ๕ แนวปฏิบัติ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วจริง การไม่ทำบาปงดเว้นพฤติกรรมที่ชั่วร้าย สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นเพราะเป็นเรื่องเศร้าหมองของจิตใจ สามารถลดปัญหา และขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติได้ เมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติตนดีแล้ว อุปสรรค ศัตรู ภัยอันตราย ก็จะหมดสิ้นไป ผู้คนมีแต่ความรักต่อกัน สังคมมีแต่ความสงบ และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรืองบอบบาททางสังคมที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่หน้าที่จึงเป็นภารกิจที่จะต้องกระทำเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งอาจเป็นหน้าที่ตามหลักศีลธรรม กฎหมาย หรือจิตสำนึกที่ถูกต้องเหมาะสม หน้าที่ที่เป็นภารกิจของพลเมืองดีโดยทั่วไปพึงปฏิบัติ การปฏิบัติตามวิถีประชาทำให้ชีวิตอยู่ดีมีสุข แต่ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม อาจจะถูกดำเนินจากสังคมได้ การดำรงอยู่ของความเชื่อมักจะกระทำผ่านวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนจะมีการก่อรูปและสืบทอดผ่านปฏิบัติการอย่างซ้ำๆ โดยเกิดจากการกระทำของสมาชิกในชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่ได้มีการถ่ายทอดต่อกันในหลายชั่วอายุคน พิธีกรรมและประเพณีเป็นลักษณะที่สำคัญของการตอก

ย้าระบบความเชื่อต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติ และแสดงความสอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน ดังนั้นจึงกำหนดแนวทางไว้ให้สมาชิกของสังคมได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันโดยผ่านเครื่องมือขัดเกลาทางสังคม เช่น ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมที่ยึดมั่น และยอมรับในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ เช่น เชื่อเรื่องผีหรือเทวดา จิตวิญญาณ การระลึกชาติ และเชื่อกฎแห่งกรรม จะเห็นได้ว่าคุณค่า วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมไทย นับเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย

๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

การมีความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ หมอผี หรือหมอเสนาเรื่อน ช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้เป็นการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตอีกทั้งยังเป็นการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน การเป็นพลเมืองดีจะมีลักษณะอย่างไรรั้น สังคมจะเป็นผู้กำหนดลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อที่จะได้พลเมืองที่ดี คุณสมบัติพื้นฐาน คือ คุณสมบัติทั่วไปของการเป็นพลเมืองดี เช่น ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัดรับผิดชอบ มีเหตุผล โอบอ้อมอารี มีเมตตา เห็นประโยชน์ส่วนรวมมีความสำคัญเสมอคุณสมบัตินี้เฉพาะ คือ คุณสมบัตินี้เฉพาะอย่างซึ่งสังคมต้องการให้บุคคลพึงปฏิบัติ เช่น ต้องการบุคคลที่มีคุณธรรมนำความรู้ เนื่องจากเป็นพื้นฐานของสังคมไทย การที่ทุกคนมีความพร้อมกาย พร้อมใจ และพร้อมความคิดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ การปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นกิจกรรมที่สืบทอดมายาวนานและสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้การปฏิบัติสืบทอดสืบทอดกันมาและถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามมีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตย่อมส่งผลให้เป็นพลเมืองดีและทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง

๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

พิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษเป็นระบบและกลไกสำคัญในการแสดง ความกตัญญู กตเวทิต่อผู้มีพระคุณ ทั้งยังเป็นเครื่องมือสื่อสารกับผีบรรพบุรุษในการที่จะนำความสุขความสบายใจ เข้าสู่ชีวิตครอบครัว ความเชื่อเหล่านี้สอนให้คนให้ความสำคัญกับหน้าที่รับผิดชอบและปฏิบัติให้ถูกต้อง หน้าที่ความรับผิดชอบในความต้องการด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาศัย ความเชื่อ ความศรัทธา ความเคารพ และอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นพลังผลักดันให้เกิดการ ขัดเกลาทางสังคม ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมได้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ประเพณี อย่างเคร่งครัดตามความต้องการ เช่น ไทยโซ่งอาศัยเงื่อนไขอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นปัจจัย ให้คนในครอบครัว เครือญาติ และสังคม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องปฏิบัติดูแล ผู้สูงอายุอย่างตั้งใจ ให้มีคุณค่าความสำคัญ ยิ่งขึ้นไปตามวัยที่มากขึ้น จนกระทั่งหลังตายก็ยัง ปฏิบัติต่อผีด้วยความเคารพ ทำให้สังคมไม่ละเลย ผู้สูงอายุและไม่ทอดทิ้งผู้อุปการคุณ อันเป็น คุณค่าสำคัญยิ่งของสังคม รวมทั้งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรัก ความสามัคคีใน กลุ่มชาติพันธุ์ โดยอาศัยผีบรรพบุรุษและเรื่องราวของผีบรรพ

บุรุษที่ได้เล่าสู่กันฟังมาตั้งแต่ สมัยโบราณเป็นสายใยเชื่อมโยง ร้อยรัดชีวิตให้ผูกพันกัน ทั้งในฐานะผู้มีบรรพบุรุษเดียวกัน และความเป็นพี่น้อง เครือญาติเดียวกัน ทำให้เกิดคุณค่าที่สร้าง สุขให้ชุมชน เพราะการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ นอกจากได้แสดงความเคารพ ต่อบรรพบุรุษแล้ว ยังถือว่าเป็นการดำรงรักษาคุณค่า ความสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ให้คน ในปัจจุบันได้ร่วมเรียนรู้ ทำความเข้าใจ กับความ เป็นไทยของตนให้ลึกซึ้ง พิธีกรรมเหล่านี้ จึงเป็นการสืบสาน อารังรักษา และพัฒนาคุณค่า ความดีงามของสังคมให้เป็นพลังขับเคลื่อนรวมทั้งการสืบสานและเสริมสร้างสำนึกรักและภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง ความเชื่อในผีบรรพบุรุษได้สร้างขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีที่งดงามให้ ลูกหลานในชุมชนได้ถือปฏิบัติตามหน้าที่ทางสังคมของไทยซึ่งตั้งที่กล่าวมาแม้ดูว่าเป็นพิธีกรรมตามความเชื่อไม่มีเหตุผลที่พิสูจน์ได้ไม่ได้เสริมสร้างพลังทางเศรษฐกิจ แต่ถ้าพิจารณาเหตุแห่งความสุขและ ความเข้มแข็งของสังคมแล้วจะเห็นว่าความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นบ่อเกิดที่มาของความเคารพ ความศรัทธา ความกตัญญูกตเวทิตาความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความ ซื่อสัตย์ความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันอย่างให้เกียรติกันและกัน

๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง

ก่อให้เกิดการหลอมรวมทางเผ่าพันธุ์ของผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยการมีความคิดในการยกย่อง ให้เกียรติ และเห็นคุณค่าต่อผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ในตระกูลหรือวงศ์ของตน เจ้าปู่ย่าจะมีความยินดีและชื่นชมในลูกสะใภ้และลูกเขยเป็นพิเศษ แม้จะต่างเผ่าพันธุ์กันก็ตาม ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าเป็นฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายแพร่พันธุ์และเป็นฝ่ายสืบทอดประเพณีสำหรับเขยที่เข้ามา ก็เท่ากับเป็นการเพิ่ม กำลัง ในวงศ์ตระกูลให้แข็งแรงขึ้น หากมองในด้านการเมืองการปกครองแล้ว นับว่าเป็นการหลอมรวมเผ่าพันธุ์ที่ต้อยอย่างหนึ่ง สภาพบ้านเมืองในสมัยโบราณนั้นการยอมให้คนอีกกลุ่มหนึ่งหรือเผ่าพันธุ์อื่นมาร่วมผีเดียวกับตน จึงเป็นนโยบายทางการเมืองในการเพิ่มกำลังผู้คนที่ลึกซึ้งอย่างหนึ่ง ความเชื่อดังกล่าวนี้อาจมีส่วนทำให้สังคมเป็นเอกภาพ ความเชื่อได้หลอมรวมผู้คนให้เป็นพวกเดียวกัน นับถือผีเดียวกันแล้ว ยังเป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้ผู้คนมาร่วมแรงร่วมใจทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของงาน มีความปลาบปลื้มและภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน ได้มาสังสรรค์ สนุกสนานร่วมกัน ประการสำคัญ คือ เป็นการสร้างความรู้สึกว่ามีผีเดียวกัน หรือที่เรียกกันว่า เป็นผีเดียวกัน ซึ่งเป็นผลส่งให้เกิดความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นในวงศ์ตระกูลหรือชุมชน เป็นศูนย์กลางของที่พึ่งทางใจ เป็นความหวังและความอบอุ่นอีกอย่างหนึ่งที่สามารถขอพึ่งพาเจ้าปู่ย่าได้ เช่น การทำนายนายทัก การเสก เป็นต้น

๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

ในการประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ โดยไสยศาสตร์ถูกใช้ในเรื่องส่วนตัวมากกว่าเรื่องสังคม ความเชื่อของคนแต่ละท้องถิ่นเกิดจากปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อเกิดโรคภัยไข้เจ็บ หรือภัยธรรมชาติต่าง ๆ ปัญหาเหล่านั้นเกินความสามารถที่คนธรรมดาจะแก้ไขได้จึง

สร้างความเชื่อว่าน่าจะมีอำนาจลึกลับเหนือ ธรรมชาติบันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น เพื่อป้องกันภัยพิบัติเหล่านั้น จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจลึกลับมีการเช่นสรวงบูชาและประกอบพิธีกรรมต่างๆ การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน และเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ถ้ายทอดโดยการเรียนรู้เกิดจากการอบรมสั่งสอนและประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกของสังคม เป็นวิถีชีวิตที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมดำเนินชีวิตอย่างมีแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยยึดหลักประชาธิปไตย ในการอยู่ร่วมกันปฏิบัติกันด้วยความเคารพ ร่วมกันทำประโยชน์เพื่อความสงบสุขของส่วนรวม เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อช่วยรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไว้ในแต่ละชุมชนจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย

ความเชื่อเรื่องขวัญ เชื่อว่าทั้งคน สัตว์ และสิ่งต่างๆ มี “ขวัญ” ประจำอยู่ ขวัญจะหนีไปเมื่อมีเหตุให้ตกใจ และยังเชื่อว่าต้นข้าวและควายก็มีขวัญ โดยทั่วไปนิยมทำขวัญข้าวเมื่อข้าวตั้งท้องและเมื่อขนข้าวขึ้นยุ้งฉาง ซึ่งนับเป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านในชีวิตของข้าว จึงจัดพิธีทำขวัญข้าวขึ้น อย่างไรก็ตามการทำขวัญข้าวตอนขนข้าวขึ้นยุ้งในปัจจุบันหลายแห่งเลิกทำไปเพราะมีการซื้อขายข้าวตั้งแต่อยู่ในลาน ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับแม่โพสพเชื่อกันว่ามีเทพธิดาเป็นผู้รักษาข้าวที่เรียกว่า “แม่โพสพ” ชาวนาจะทำพิธีบวงสรวงเพื่อแสดงความเคารพ ระลึกถึงบุญคุณของแม่โพสพตลอดช่วงเวลาเพาะปลูก เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชที่ปลูกตามฤดูกาล ความเชื่อทำให้เกิดขวัญกำลังใจในภาระหน้าที่การงาน ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ความสามัคคีในหมู่คณะ ความร่วมมือร่วมใจทำงานต่าง ๆ

๕ แนวปฏิบัติในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

๑. การปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรม

การนำหลักของพระพุทธศาสนาที่กล่าวว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อไปสู่ทางเดินชีวิตที่ดี มีความละเอียดต่อการกระทำชั่ว เกรงกลัวบาป (หิริ-โอตตปปะ) เป็นคุณธรรมที่สำคัญ ยิ่งที่ควรปลูกฝังแก่พลเมือง เนื่องจากบุคคลใดที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมตามข้อนี้ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อตนเองและครอบครัว ชื่อเสียงวงศ์ตระกูล สังคม และประเทศชาติ บุคคลที่ทำบาปหรือทำชั่วจึงเป็นบุคคลที่รังเกียจ เป็นคนที่ไม่มีความศักดิ์ศรีและไม่มีคุณค่าในสังคม ทำให้เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะมักประสบความล้มเหลวในบั้นปลายของชีวิต ในสังคมใดที่มีบุคคลที่ละอายและเกรงกลัวบาปจึงเป็นสังคมน่าอยู่สงบ

๒. แนวทางวิถีชาวบ้านหรือวิถีประชา

แนวทางวิถีประชาได้แก่ การปฏิบัติตนตามประเพณีวัฒนธรรม การเคารพผู้อาวุโส การสร้างความรักความผูกพันในครอบครัว มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านต่าง ๆ และจะมีการถ่ายทอดความรู้สึกลงไปสู่คนรุ่นต่อไป ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

๓. การรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความเห็นต่าง เคารพกฎกติกา

การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม ประกอบด้วย การรู้จักสิทธิ เสรีภาพของตนเอง คือ การรู้ว่าตนเองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และมีอิสระในการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามสิทธิต่าง ๆ ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น

๔. การมีส่วนร่วมและกิจกรรมต่างๆในชุมชน

การมีส่วนร่วมในสังคมและสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยได้การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้นสังคมต้องมีคุณภาพจากการพัฒนาคนในสังคมปรากฏผล ดังนี้

๑) เป็นสังคมคุณภาพ หมายถึง สังคมไทยต้องพัฒนาคนในสังคมทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะมีการดำเนินชีวิตที่ดี โดยยึดหลักความพึงพอใจ ความพอดี และสามารถพึ่งตัวเองได้

๒) เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยคนไทยสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เป็นผู้มีเหตุผล ร่วมใจกันพัฒนาภูมิปัญญาไทย ควบคู่กับการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น

๓) เป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทรต่อกันโดยต้องปลูกฝังให้คนไทยเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีค่านิยมที่ถูกต้อง พึ่งพาอาศัยกัน มีความรู้รัก รู้สามัคคี ภูมิใจในความเป็นไทย รักษาสถาบันที่สำคัญของสังคมไทยสืบต่อไป

๕. รักและห่วงแหนสมบัติสาธารณะของชุมชน

การมีจิตสาธารณะ ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นนั้นนับว่ามีประโยชน์อย่างมากที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชากร สามารถทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเข้าใจกัน มีความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน จะมีแต่การก่อให้เกิดความปรารถนาดีต่อกัน อันจะส่งผลให้ช่วยเหลือกันให้กิจการก้าวหน้า สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักในการมีส่วนร่วม รู้ขอบเขตสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักว่าตนเองคือส่วนหนึ่งของสังคม การดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมของชาติ การทำนุบำรุง อนุรักษ์ พัฒนา ฟื้นฟู สืบสาน สร้างสรรค์ และพัฒนาให้เป็นสมบัติของประเทศชาติและยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

บทที่ ๕

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อวิเคราะห์ชุดของความเชื่อพื้นฐานของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ๒. เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ๓. เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ตามวิธีการวิจัย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ๑๕-๒๕ รูป/คน และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Participants) จำนวน ๗-๑๒ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอในรูปสรุปความและความเรียงเชิงพรรณนา ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย สรุปผลการวิจัย ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ชุดของความเชื่อพื้นฐานของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

ความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน และชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมช่วยเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี แบ่งออกเป็น ๖ ความเชื่อ ได้แก่

๑) ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน มีการสักการบูชาฟ้า การสักการบูชาฟ้า หรือ กำฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ จะส่งผลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ส่วนในวันขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๓ จะเผาข้าวหลามและทำข้าวจี คนในชุมชนมารวมตัวกันในวันงานกำฟ้า จะมีการละเล่นต่างๆ เช่น ลูกช่วง ไม้ห้วง ประเพณีกำฟ้าสืบทอดมาด้วยความเชื่อและความหวังให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล กิจกรรมของประเพณีกำฟ้าเป็นการทำและการแจกจ่ายอาหาร

พื้นบ้านให้แกกัน วันกำฟ้าเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เชื่อว่าเป็นการแสดง ความกตัญญู มีการกวณกระยาสารท ในเดือน ๙ ซึ่งเป็นวันสารทของไทยพวน มีการทำบุญด้วยการเวียนฎีกาถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปเรื่อยๆ ทุกๆ บ้าน ส่วนการเผาศพนั้นชาวไทยพวนจะไม่เผาในวัน ๒ ค่ำ ๙ ค่ำ และ ๑๒ ค่ำ ทั้งข้างขึ้นและข้างแรม และจะไม่เผาศพหากวันนั้นตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ กรณีที่มีคนตาย พร้อมกัน/ไล่เลี่ยกัน ๒ คน จะเผาคนตายคนที่ ๒ ก่อน แต่หากมีเหตุจำเป็นต้องให้เผาคนตายเป็นคนแรกก่อน ก็จะต้องทำหุ่นเพื่อเป็นตัวแทนคนตายคนที่ ๒ แล้วเผาหุ่นตัวนั้นก่อน เพราะกลุ่มกำฟ้าเชื่อว่าหากไม่ปฏิบัติเช่นนี้แล้ว จะมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนได้ ประเด็นต่อมาเมื่อทำบุญให้กับผู้ตายครบ ๗ วันแล้ว จะต้องทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย หลังจากที่พระฉันข้าวแล้ว ก็จะตีกลอง ๓ ครั้ง เพื่อเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีพิธีกรรมการเล่นเรือ (การเล่นผีเรือ) ผีเรือในที่นี้ หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว แยกเป็นผีใหญ่ ผีเล็ก ผีของแต่ละตระกูล โดยทั่วไปผีจึงบรรพบุรุษของตนนั่นเอง กลุ่มไทยทรงดำจะทำพิธีอัญเชิญผีเหล่านี้มาไว้บนเรือ พิธีเล่นเรือสามารถกระทำขึ้นในเดือนใดก็ได้ ยกเว้นเดือน ๙ และเดือน ๑๐ เพราะเชื่อกันว่าช่วงเวลานี้ผีเรือจะไปเฝ้าเทวดา จึงไม่สะดวกที่จะขึ้นมาอยู่บนบ้าน โดยปกติแล้วการเล่นเรือมักทำกันในระยะที่ว่างจากการทำนา อย่างไรก็ตาม การเล่นเรือไม่นิยมกระทำขึ้นช่วงเดือน ๕ เพราะเป็นช่วงหน้าแล้ง พิษพันธุ์ไม่อุดมสมบูรณ์ กลุ่มไทยทรงดำเชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงคุ้มครองลูกหลาน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากกว่า ๘๐ ปี ที่เสียชีวิตไปนั้น ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงลูกชาย หลาน เขย และสะใภ้ต้องมาร่วมพิธีและกราบไหว้ให้ครบทุกคน การทำแฮ้วคือการทำบ้านจำลองที่ทำมาจากไม้ไผ่ สร้างไว้สำหรับผู้ที่เสียชีวิตไป หากเป็นคนพอมิฐานะก็จะทำใหญ่ กรณีที่คนตายแบบผิดธรรมชาติ จะหลีกเลี่ยงการทำพิธีศพที่บ้านและไม่เผาศพนั้น แต่จะเปลี่ยนไปเป็นการฝังศพนั้นไว้ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำมาประกอบพิธีในภายหลัง กรณีที่คนตายแบบปกติทั่วไปก็จะสามารถประกอบพิธีที่บ้านได้ การไหว้ผีปู่ผีย่าจะช่วยให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล หากไม่ปฏิบัติจะทำให้ฝนแล้ง การเพาะปลูกก็จะได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร มีงานมาตุ้มโอม ซึ่งแปลว่าการรวมพลัง อีกนัยหนึ่งคือ การเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน อาจจะเป็นการเชิญปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ผีย่า ก็ได้

๒) ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถา และความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน มีการทำขันบาเจาะ หรือขัน ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณ เวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน บูชาวัตถุมงคลตามแบบพุทธศาสนา

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เชื่อหมอผีที่เรียกว่า "หมอเสน" ซึ่งการทำพิธีกรรมเสนเรือน (การเซ่นผีเรือน)นั้น สามารถช่วยปลดปล่อยสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนได้ นอกจากนี้ยังเชื่อว่าเด็กแรกเกิดมักมีแม่เดิมที่เป็นผีคอยติดตามและจะเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กเจ็บป่วยจนเสียชีวิตได้ จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจะทำให้เด็กอยู่รอดแข็งแรง และเติบโตเร็ว ประเด็นต่อมากลุ่มชาวไทยทรงดำเชื่อว่าหากผีเรือนของตนถูกผีฟ้า(แถน)จับตัวและนำไปซึ่งจะไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ขวัญของผู้ป่วยก็จะหนีออกจากตัว จึงต้องทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว โดยขอให้ผีช่วยทำนายว่าขวัญของผู้ป่วยไปอยู่ ณ แห่งหนใด จากนั้นก็จะเรียกคืนกลับมา เมื่อมีใครในบ้านเสียชีวิตก็ต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน ส่วนเครื่องรางของขลัง กลุ่มชาวไทยทรงดำบูชาพระเครื่องแบบพุทธ

๓) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยพวน คือ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ศาลตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้าน นอกจากนี้มีศาลคู่หมู่บ้าน คือ ศาลเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และศาลเจ้าพ่อสรรพยาอยู่ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้าในช่วง ขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖ ก็จะมีบูชาศาลเจ้าพ่อต่างๆ ด้วย

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยทรงดำ คือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ศาลตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ มีศาลประจำหมู่บ้าน เวลามีนงานบุญประเพณีสำคัญต้องบอกกล่าวและไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ผีย่าผีบรรพบุรุษไปพร้อมกัน

๔) ความเชื่อเรื่องผีसाง

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน มีการทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ โดยจะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นโพธิ์เพื่อให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว บางส่วนจะนำกลับไปทิ้งที่ท้องนา ทำเป็นกระตุงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีการเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลตนเองในพิธีการเซ่นผีเรือน การไหว้ผีที่กะลือฮ่อง ซึ่งแปลว่า มุมห้อง กะลือฮ่อง เป็นสถานที่สำหรับเลี้ยงผี จะมีโกศใส่กระดูกของบรรพบุรุษทุกคน มีหมาก น้ำ ชันน้ำ วางอยู่เป็นประจำ มีสารบ่เผื่อน (सानด้วยไม้คล้ายกระจาดยกส่วนกันสูง) มีไว้ใส่เครื่องเช่น ได้แก่ หมูที่ต้มแล้ว ๗ ช่วงกระดูกหลัง ๗ ข้อ นำมาเรียงไว้ในสารบ่เผื่อนในลักษณะเป็นวงกลม โดยมีใบตองรอง

นำไส้หมูมาวางล้อมรอบนอก แล้วนำขนมที่เตรียมไว้ ได้แก่ ข้าวต้มมัด ขนมเทียน เผือกต้ม มันต้มนกัวย อ้อยและขนมแห้ง ใส่ลงในสำหรับเพื่อนจนครบเสร็จแล้วคนในตระกูลจะยก ๓ ครั้ง จนครบจึงยกไปที่กะล้อฮ่อง (หมอผีหรือหมอเสน) จะทำพิธีเชิญผีบรรพบุรุษออกมากิน เมื่อเสร็จพิธีแล้ว จึงยกออกมาหมู่ที่ทำพิธีต้องให้ล่ามไปหมด ส่วนขนม ล่ามและเจ้าของบ้านแบ่งคนละครึ่ง เมื่อเสร็จพิธีแล้วใน ๑ วัน เชิญญาติพี่น้องมารับประทานหัวหมูด้วยกัน เสร็จแล้วนำพินหมูมาร้อยแขวนไว้ในกะล้อฮ่องวิธีการนี้เป็นการเคารพผีบรรพบุรุษอีกวิธีหนึ่งด้วย เชื่อว่าการเซ่นผีเรือนจะทำให้บุคคลในครอบครัวประสบความสำเร็จ สุข ความเจริญ ได้รับการคุ้มครองจากบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ถ้าว่างเว้นไม่ทำพิธีกรรมเกิน ๓ ปี คนในครอบครัวจะมีเรื่องเดือดร้อน ประสบภัยพิบัติ เจ็บไข้ได้ป่วยถึงตายได้ พิธีเซ่นเรือน ทำขึ้นเพื่อทำให้บุคคลในครัวเรือนรักสามัคคี และร่วมมือกันปฏิบัติตามพิธีจนครบ ผีบรรพบุรุษจะได้พอใจรักและช่วยคุ้มครองป้องกันอันตราย นิยมทำ ๒ - ๓ ปีต่อครั้ง

๕) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน มีการเสี่ยงทายด้วยนางตั้ง-นางกวัก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน เป็นการใช้แทนหมอดู นอกจากนี้ยังอาจใช้เพื่อเสี่ยงทายเชิงโหราศาสตร์ เช่น ของหาย การเดินทางให้ไปในทิศทางใด ถามในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา หรือ โชคลาภ

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เมื่อเจ็บป่วย ป่วยไข้ หรือ การมีเคราะห์หรือโชคร้ายการจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอเสนเรือน(หมอผี) ทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือโชคร้ายออกไป จากนั้นจึงทำการเซ่นไหว้ผีเรือน หากมีคนตายก็จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล

๖) ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ประสบกับเหตุไม่ดี โดยการนำเกลือกับพริกไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าว เรียกแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตรการมีเคราะห์หรือโชคร้าย เกิดจากการไม่ค่อยเลี้ยงผี ดังนั้นต้องมีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีเหตุไม่ดีก็จะหายไป

๒. แนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

แนวปฏิบัติของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีตามความเชื่อ ดังนี้

๑) ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ผลของการเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมทำให้ชาวบ้านกลุ่มไทยทรงดำและกลุ่มกำฟ้า ใช้แนวทางวิถีชาวบ้านหรือวิถีประชา เป็นแนวทางปฏิบัติจนเป็นปกติ เกิดความเคยชิน ไม่ได้เกิดจากถูกบีบบังคับด้วยกฎหมาย การปฏิบัติตามวิถีประชาทำให้ชีวิตอยู่ดีมีสุข แต่ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม อาจจะถูกตำหนิจากสังคมได้ การดำรงอยู่ของความเชื่อมักจะกระทำผ่านวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนจะมีการก่อรูปและสืบทอดผ่านปฏิบัติการอย่างซ้ำๆ โดยเกิดจากการกระทำของสมาชิกในชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่ได้มีการถ่ายทอดต่อกันในหลายชั่วอายุคน พิธีกรรมและประเพณีเป็นลักษณะที่สำคัญของการต่อยอดระบบความเชื่อต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติ และแสดงความสอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน

ดังนั้น จึงกำหนดแนวทางไว้ให้สมาชิกของสังคมได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันโดยผ่านเครื่องมือขัดเกลาทางสังคม เช่น ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมที่ยึดมั่นและยอมรับในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ เช่น เชื่อเรื่องผีหรือเทวดา จิตวิญญาณ การระลึกชาติ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม จะเห็นได้ว่าคุณค่า วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมไทย นับเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย ทั้งนี้ เพราะการส่งเสริมแนวคิดความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นในสังคมหนึ่งๆ ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและค่านิยมของคนในชาตินั้นๆ ซึ่งความเป็นพลเมืองดีที่นับประสาด้วยเกณฑ์ชีวิตดังต่อไปนี้ คือ การสามารถพึ่งตัวเองได้โดยไม่เป็นภาระให้แก่คนอื่นในสังคม การรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความเห็นต่าง เคารพกฎกติกา มีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน การมีความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นโดยทำหน้าที่ในการตอบแทนชุมชนและสังคม รักและห่วงหาอาทรสมบัติสาธารณะของชุมชนโดยการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนและสังคม จะเป็นความเข้มแข็งของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด คนไทยส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธมีคติความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดคำสอนในพุทธศาสนาที่ว่า มนุษย์ประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ รูป (ร่างกาย) และจิต ร่างกายอาจแตกดับไปตามอายุขัยแต่จิตยังคงวนเวียนไปตามผลกรรมที่ได้กระทำยามมีชีวิตหากต้องการให้จิตหลุดพ้นจาก วัฏจักรอันเป็นทุกข์ไม่สิ้นสุดต้องประกอบกรรมดีละเว้นจากการทำบาปทั้งปวง คนไทยพุทธจึงเน้นที่การประกอบพิธีกรรมเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เพราะเชื่อว่าจะส่งผลให้วิญญาณผู้ตายไปสู่สุคติภูมิการประกอบพิธีกรรมหลายวันเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยประคองความรู้สึกของญาติมิตรที่ยังมีชีวิตอยู่ให้คลายความโศกเศร้าจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักลงได้บ้าง และทำให้ได้ตระหนักถึงความไม่เที่ยงแท้แห่งสังขารอีกด้วย คนไทยพุทธเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วต้องมีโลกหน้าที่เราเดินทางต่อไปเพราะฉะนั้นครอบครัวและญาติจะทำบุญอุทิศส่วนกุศล

ต่าง ๆ ให้ผู้ตายโดยเชื่อว่าเขาจะได้ไปสู่สุคติภูมิหรืออาจไปเกิดในที่ดี ๆ ไปสวรรค์เชื่อเรื่องผลของกรรม เชื่อว่าทำกรรมลงไปแล้วได้รับผลจริง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วจริง การไม่ทำบาป งดเว้นพฤติกรรมที่ชั่วร้าย สร้างความดีต่อร้อนให้ผู้อื่นเพราะเป็นเรื่องเศร้าหมองของจิตใจ สามารถลดปัญหา และขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติได้ เมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติตนดีแล้ว อุปสรรค ศัตรู ภัยอันตราย ก็จะหมดสิ้นไป ผู้คนมีแต่ความรักต่อกัน สังคมมีแต่ความสงบ และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรืองบทบาททางสังคมที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่หน้าที่จึงเป็นภารกิจที่จะต้องกระทำเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นหน้าที่ตามหลักศีลธรรม กฎหมาย เป็นจิตสำนึกที่ถูกต้องเหมาะสม หน้าที่ที่เป็นภารกิจของพลเมืองดีโดยทั่วไปพึงปฏิบัติ คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคนเป็นอย่างมาก อาจสรุปความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมได้ดังนี้คือ

๑. ช่วยชีวิตดำเนินไปด้วยความราบรื่นและสงบสุขไม่พบอุปสรรค
๒. ช่วยให้เราใช้ชีวิตมีสติสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลา ไม่เพลอตัว ไม่ลืมหัด จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งใดก็จะระมัดระวังตัวอยู่เสมอ
๓. ช่วยสร้างควมมีระเบียบวินัยให้แก่บุคคลในชาติ
๔. ช่วยควบคุมไม่ให้คนชั่วมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น นับว่าเป็นคุณแก่สังคม เพราะนอกจากจะเป็นตัวอย่างโดยการชี้นำทางอ้อมแล้ว ยังจะออกปากแนะนำสั่งสอนโดยตรงได้อีกด้วย
๕. ช่วยให้มีมนุษย์นำความรู้และประสบการณ์ที่ร่ำเรียนมาสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่า
๖. ช่วยควบคุมการเจริญทางด้านวัตถุและจิตใจของคนให้เจริญไปพร้อมๆ กัน
๗. ช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้มนุษย์

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ การเสวนาเรื่อง ไหว้ผีปู่ย่าและประเพณีกำฟ้าถือว่าเป็นประเพณีที่ทำให้ มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียน ถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมนเวียนไปทุกๆ บ้าน การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักรับผิดชอบชั่วดีตามหลักจริยธรรม และหลักธรรมของศาสนา มีความรอบรู้ มีสติปัญญาขั้นขั้นแข็ง สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ บุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้น ต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุ

เป้าหมาย ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรมประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตนและสังคม เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ย่อมเกิดความภาคภูมิใจและเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคม ด้วยการเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างผาสุกเมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติตนดีแล้วอุปสรรค ศัตรู ภัยอันตรายก็จะหมดสิ้นไปผู้คนมีแต่ความรักต่อกัน สังคมมีแต่ความสงบ และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโสม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่าง เช่น การละเล่น การไหว้ผีปู่ย่า เป็นการสืบสานประเพณีการรวมพลังการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ย่า กลุ่มกำฟ้า เชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผู้ใหญ่ในยุคก่อนมักจะพูดอบรมเด็ก ๆ อยู่สมอจนติดปากว่า “ผู้ใดทำชั่วจะต้องไปชดใช้กรรมในเมืองนรกและถ้าผู้ใดสร้างสมแต่ความดี ก็จะได้ไปเสวยสุขในสวรรค์ เป็นเทวดาและนางฟ้ากัน” ภาพความน่ากลัวต่างๆในเมืองนรกทำให้เกิดความหวาดกลัวที่จะกระทำความชั่ว ในเวลาเดียวกันก็สร้างภาพความสวยงาม และความสะดวกสบายอย่างเลิศลอยในสวรรค์ชั้นฟ้าทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะกระทำความดี เพื่อที่จะได้ไปเสวยสุขในสวรรค์ เป็นกุศโลบายทำให้คนละวันความชั่วกระทำแต่ความดี ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ดีสำหรับตัวเขาเอง และสังคมส่วนรวมพระพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องสวรรค์และนรก เพื่อให้เห็นว่ากรรมมี ผลของกรรมก็ย่อมมี กรรมดีเมื่อได้ทำ ผลก็ย่อมมี กรรมชั่วเมื่อได้ทำลงไป ผลก็ย่อมมีจากผลของการทำชั่ว การมีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามหลักธรรม ทุกคนควรมีศีลธรรมไว้เป็นหลักในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสม

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนทุกคนล้วนมีส่วนร่วมมือกันสอดส่องดูแลการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลหรือตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรต่างๆ เพื่อไม่ให้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกต้องการที่สังคมจะมีความสุขและพัฒนาได้นั้น สมาชิกในสังคมจะต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอันเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้สังคมสามารถพัฒนาพลเมืองดีในสังคมควร มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวม ในสังคมประชาธิปไตยนั้นจะมีการรวมกลุ่มกันทำ กิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีทั้งกลุ่มเล็กๆ จนกระทั่งสังคมใหญ่ๆ ระดับประเทศ ดังนั้นสังคมประชาธิปไตยจึงต้องศึกษาหาความรู้และทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มในระดับต่างๆ เช่น การร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น ในบางครั้ง สมาชิกใน

สังคมต้องเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นการส่งผลต่อความมั่นคงก้าวหน้าของสังคมและผลประโยชน์ดังกล่าวก็จะย้อนกลับมาที่สมาชิกของสังคมนั่นเอง

การปฏิบัติตามหลักศีลธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น ทุกคนจะต้องมีหลักศีลธรรมประจำใจเป็นบรรทัดฐาน ไม่ล่วงละเมิดศีลธรรม เช่น ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ยึดมั่นในวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เป็นการควบคุมให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สมาชิกในสังคมประชาธิปไตยทุกคนจึงควรยึดมั่นในวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ตั้งงามเป็นการรวมความสามัคคีของกลุ่มเป็นรากฐานสำคัญส่วนหนึ่งของประชาธิปไตย มีความละเอียดต่อการกระทำชั่ว เกรงกลัวบาป (หิริ-โอตตปปะ) เป็นคุณธรรมที่สำคัญ ยิ่งที่ควรปลูกฝังแก่พลเมือง เนื่องจากบุคคลใดที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมตามข้อนี้ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อตนเองและครอบครัว ชื่อเสียงวงศ์ตระกูล สังคม และประเทศชาติ บุคคลที่ทำบาปหรือทำชั่วจึงเป็นบุคคลที่รังเกียจ เป็นคนที่ไม่มีศักดิ์ศรีและไม่มีคุณค่าในสังคม ทำให้เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะมักประสบความล้มเหลวในบั้นปลายของชีวิต ในสังคมใดที่มีบุคคลที่ละอายและเกรงกลัวบาปจึงเป็นสังคมน่าอยู่สงบ ก่อให้เกิดความคิดและการกระทำต่างๆ ที่เป็นอารยธรรมที่ดีแก่สังคมสืบไป

๒) ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การไหว้สักการบูชาฟ้า การนับถือผีเรือน และวัตถุมงคลตามแบบพุทธศาสนา การเซ่นไหว้ผีเรือนเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ พลเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมทุกสังคมย่อมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ การเป็นพลเมืองดีนั้นย่อมต้องการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอีกด้วย เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนการปลูกฝังทักษะการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและการปลูกฝังให้มีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อสังคม เช่น การมีความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ หมอผีหรือหมอเสนาเรือน ช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้เป็นการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตอีกทั้งยังเป็นการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน คุณสมบัติทั่วไปของการเป็นพลเมืองดี เช่น ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัดรับผิดชอบ มีเหตุผล โอบอ้อมอารี มีเมตตา เห็นประโยชน์ส่วนรวมมีความสำคัญเสมอคุณสมบัติเฉพาะ คือ คุณสมบัติเฉพาะอย่างที่ต้องการให้บุคคลพึงปฏิบัติ เช่น ต้องการบุคคลที่มีคุณธรรมนำความรู้ มีความรักใคร่กลมเกลียวกันด้วยความจริงใจ ความไม่เห็นแก่ตัว การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นกิจกรรมที่สืบทอดมายาวนานและสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้การปฏิบัติสืบทอดสืบทอดกันมาและถือว่าเป็นสิ่งที่ตั้งงาม จะทำให้สังคมและประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง มีความรักใคร่กลมเกลียวกันด้วยความจริงใจ ความไม่เห็นแก่ตัว การวาง

ตนเสมอต้นเสมอปลายความสามัคคีการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม มีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตย่อมส่งผลให้เป็นพลเมืองดีในสังคม

๓) **ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์** พิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษเป็นระบบและกลไกสำคัญในการแสดง ความกตัญญูทวดที่ต่อผู้มีพระคุณ ทั้งยังเป็นเครื่องมือสื่อสารกับผีบรรพบุรุษในการที่จะนำความสุขความสบายใจเข้าสู่ชีวิตครอบครัว นำชีวิตให้รอดพ้นจากโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ดังนั้นต้องจัดพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษขึ้นตามความเชื่อที่สืบทอดกันมา เชื่อว่า เมื่อ ลูกหลานทำพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษแล้ว ผีจะคุ้มครองตนเองและครอบครัวให้มีความสุข มี ความเจริญก้าวหน้ามีการทำบุญด้วยการ เวียนฎีกาถวายเพลพระมีการทำบุญด้วยการเวียนฎีกาถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมนเวียนไปทุกๆ บ้าน ทำบุญให้บรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

หน้าที่ความรับผิดชอบในปัจจุบันพื้นฐานของสังคม ชาวไทยทรงดำต้องมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบต่อผีบรรพบุรุษตลอดเวลา เช่น ครอบครัวผู้น้อยสร้างเรือนต้องมีกะล่อหอง ส่วนครอบครัว ผู้ตัว ต้องสร้าง“ก๊ว้น”ให้ผีเรือนอยู่อาศัย ที่เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ที่จำเป็น ไม่ว่าจะบุคคลนั้นยังมีชีวิตหรือไม่ก็ตามความเชื่อเหล่านี้สอนให้คนให้ความสำคัญกับหน้าที่รับผิดชอบและปฏิบัติให้ถูกต้อง

การอาศัย ความเชื่อ ความศรัทธา ความเคารพ และอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นพลังผลักดันให้เกิดการ ชัดเกล้าทางสังคม ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมได้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ประเพณี อย่างเคร่งครัดตามความต้องการเช่น ไทยโซ่งอาศัยเงื่อนไขอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นปัจจัย ให้คนในครอบครัว เครือญาติและสังคม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องปฏิบัติดูแลผู้สูงอายุอย่างตั้งใจ ให้มีคุณค่าความสำคัญยิ่งขึ้นไปตามวัยที่มากขึ้น จนกระทั่งหลังตายก็ยัง ปฏิบัติต่อผีด้วยความเคารพ ทำให้สังคมไม่ละเลยผู้สูงอายุและไม่ทอดทิ้งผู้อุปการคุณ อันเป็น คุณค่าสำคัญยิ่งของสังคม รวมทั้งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรัก ความสามัคคีใน กลุ่มชาติพันธุ์ โดยอาศัยผีบรรพบุรุษและเรื่องราวของผีบรรพบุรุษที่ได้เล่าสู่กันฟังมาตั้งแต่ สมัยโบราณเป็นสายใยเชื่อมโยง ร้อยรัดชีวิตให้ผูกพันกัน ทั้งในฐานะผู้มีบรรพบุรุษเดียวกัน และความเป็นพี่น้อง เครือญาติเดียวกัน ทำให้เกิดคุณค่าที่สร้าง ความสุขให้ชุมชน เพราะการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ นอกจากได้แสดงความเคารพ ต่อบรรพบุรุษแล้ว ยังถือว่าเป็นการดำรงรักษาคุณค่า จึงเป็นการสืบสาน อารงรักษา และพัฒนาคุณค่าความดีงามของสังคมให้เป็นพลังขับเคลื่อน รวมทั้งการ สืบสานและเสริมสร้างสำนึก รักและภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์ ความเชื่อในผีบรรพบุรุษได้สร้างขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีที่ดีงามให้ ลูกหลานในชุมชนได้ถือปฏิบัติตามหน้าที่ทางสังคมของไทยโซ่งดังที่กล่าวมาแม้ดูว่าเป็นพิธีกรรมตามความเชื่อไม่มีเหตุผลที่พิสูจน์ได้ไม่ได้เสริมสร้างพลังทางเศรษฐกิจ แต่ถ้าพิจารณาเหตุแห่งความสุข และ ความเข้มแข็งของสังคมแล้วจะเห็นว่าความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเป็น บ่อ

เกิดที่มาของความเคารพ ความศรัทธา ความกตัญญูทศเวทเพื่อความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความ ซื่อสัตย์ความ สามัคคีและการอยู่ร่วมกันอย่างให้เกียรติกันและกัน

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์มีลักษณะที่เป็นประเพณีสำหรับบ้านเมือง หรือสังคมใหญ่ที่มีการกำหนดเวลาและฤดูกาลในรอบปีอย่างแน่นอน อีกทั้งมักเป็นประเพณีพิธีกรรมที่ มีองค์ประกอบซับซ้อน นั่นก็คือมีทั้งสาระที่เกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์และความบันเทิงทางโลกไป ด้วยในเวลาเดียวกันการถ่ายทอดวิถีวัฒนธรรมและการทำให้ปัจเจกชน สามารถดำเนินชีวิตได้อย่าง เหมาะสมในสังคมที่ได้มีการจัดระเบียบอย่างดีแล้ว การอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของ สังคมเป็น กระบวนการที่จะต้องกระทำตลอดอายุขัยของชีวิตปลูกฝังความมุ่งหวังและค่านิยมแก่สมาชิกในสังคม เช่น แรงจูงใจในความสำเร็จใน การประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำให้บุคคลยอมรับที่จะดำเนินชีวิตตาม กติกาและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของสังคมที่ได้วางไว้ หลักการดำเนินชีวิตเบื้องต้น สภาพ ภูมิศาสตร์ ดินฟ้า อากาศ สภาพสังคม รอบตัว ช่วยกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกรู้จักคิดและพฤติกรรม แตกต่างกัน เช่น คนชนบทกับ คนในเมืองนั้น มีความคิด ความเชื่อ ทศนคติ การกระทำที่แตกต่างกัน อย่างมากขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการ สร้างสรรค์ของคนไทย ซึ่งได้มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษสืบทอดกันมาถึงคนไทยในปัจจุบันสะท้อน ให้เห็นถึงเอกลักษณ์และความเจริญรุ่งเรืองของคนไทยได้เป็นอย่างดี คุณค่าและความสำคัญของ ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

๑. สร้างความสงบสุข เพราะขนบธรรมเนียมประเพณี มีรากฐานจากความ เชื่อในศาสนา การประพฤติปฏิบัติตามจึงช่วยนำความสุขความเป็นสิริมมาให้

๒. สร้างความรักความสามัคคี ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นกุศโลบายให้ คนรู้จักการเสียสละ เช่น งานบุญต่างๆ เกิดจากความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกัน เช่น พิธีชนทนายเข้า วัด การก่อพระเจดีย์ทราย

๓. ส่งเสริมการมีสัมมาคารวะ การแสดงออกตามขนบธรรมเนียมประเพณี ไทย สะท้อนถึงความนอบน้อมถ่อมตน อ่อนโยน ความมีมารยาทไทยของคนไทย เช่น การรดน้ำดำหัว ผู้ใหญ่

๔. สร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ถึงแม้ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย จะแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น แต่เป็นการสะท้อนรากเหง้าของขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน

๕. เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่ดีในการจัดระเบียบทางสังคม ทำให้คน อยู่ในกรอบจริยธรรม ศีลธรรมอันดีงาม

๔) **ความเชื่อเรื่องผีสง** ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีปู่ย่าของกลุ่มไทยทรงดำและ กลุ่มไทยพวน ก่อให้เกิดการหลอมรวมทางเผ่าพันธุ์ของผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยการมี ความคิดในการยกย่อง ให้เกียรติ และเห็นคุณค่าต่อผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ในตระกูลหรือวงศ์ของ

ตน เจ้าปู่ย่าจะมีความยินดีและชื่นชมในลูกสะใภ้และลูกเขยเป็นพิเศษ แม้จะต่างเผ่าพันธุ์กันก็ตาม ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าสะใภ้หรือฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายแพร่พันธุ์และเป็นฝ่ายสืบทอดประเพณีสำหรับเขยที่เข้ามา ก็เท่ากับเป็นการเพิ่ม กำลัง ในวงศ์ตระกูลให้แข็งแกร่งขึ้น หากมองในด้านการเมืองการปกครองแล้ว นับว่าเป็นการหลอมรวมเผ่าพันธุ์ที่ตืออย่างหนึ่ง สภาพบ้านเมืองในสมัยโบราณนั้นการยอมให้คนอื่นอีกกลุ่มหนึ่งหรือเผ่าพันธุ์อื่นมาร่วมผิเดียวกับตน จึงเป็นนโยบายทางการเมืองในการเพิ่มกำลังผู้คนที่ลึกซึ้งอย่างหนึ่ง ความเชื่อดังกล่าวนี้อาจมีส่วนทำให้สังคมเป็นเอกภาพ ความเชื่อได้หลอมรวมผู้คนให้เป็นพวกเดียวกัน นับถือผิเดียวกันแล้ว ยังเป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้ผู้คนมาร่วมแรงร่วมใจทำงานร่วมกันก่อให้เกิดความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของงาน มีความปลาบปลื้มและภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน ได้มาสังสรรค์ สนุกสนานร่วมกัน ประการสำคัญ คือ เป็นการสร้างความรู้สึกที่นับถือผิเดียวกัน หรือที่เรียกกันว่า เป็นผิเดียวกัน ซึ่งเป็นผลก่อให้เกิดความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นในวงศ์ตระกูลหรือชุมชน เป็นศูนย์กลางของที่พึ่งทางใจ เป็นความหวังและความอบอุ่นอีกอย่างหนึ่งที่สามารถขอพึ่งพาเจ้าปู่ย่าได้ เช่น การทำนายนายทายทัก การเสกเป่า รดน้ำมนต์ต่างๆ บทบาทความเชื่อผีปู่ย่าเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบประเพณี การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม ขนบประเพณี มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยตามระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับสภาพสังคมวัฒนธรรมและ เศรษฐกิจ นอกจากนี้ความเชื่อยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญทางสังคม ทำให้การแสดงบทบาทหน้าที่ดังกล่าวเป็นพลังสร้างความสุขและความเข้มแข็งแก่ชุมชนความเชื่อผีบรรพบุรุษยังเป็นมาตรการทางวัฒนธรรมในการเสริมพลังความเข้มแข็งทางสังคมแก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยซึ่งให้มีความยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การป้องกันการเปลี่ยนแปลงหรือการยอมรับนับถือผีหรือวัฒนธรรมความเชื่ออื่นๆ ที่ตัดขาดจากผีบรรพบุรุษ ดังจะเห็นได้ว่าไทยซึ่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงการนับถือผีบรรพบุรุษได้

๕) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ความเชื่อของคนแต่ละท้องถิ่น เกิดจากปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อเกิดโรคภัยไข้เจ็บ หรือภัยธรรมชาติต่างๆ ปัญหาเหล่านั้นเกินความสามารถที่คนธรรมดาจะแก้ไขได้จึงสร้างความเชื่อว่าจะมีอำนาจลึกลับเหนือ ธรรมชาติ บันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น เพื่อป้องกันภัยพิบัติเหล่านั้น มนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจลึกลับมีการเซ่นสรวงบูชาและประกอบพิธีกรรมต่างๆ กลายเป็นมรดกสืบต่อกันศาสนาพุทธชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องโชคลาง ฤกษ์ เครื่องรางของขลัง และเชื่อเรื่องความฝันว่ามีส่วนทำนายเหตุการณ์ได้ เชื่อเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นแล้วมีผลต่อมนุษย์ สัตว์ พืช เชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามเพื่อให้มีสุขภาพดี เชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ เชื่อเรื่องลักษณะบุคคลที่ไม่ดี เชื่อเรื่องหมอผี เชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถายากกลางบ้าน และมีการนับถือผีปู่ย่า ตายาย การที่จะนำวิถีวัฒนธรรมชุมชนที่มีความเข้มแข็งจะต้องมีกระบวนการในการรักษา ประเพณีวัฒนธรรม การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน และเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญออก

งาม ถ่ายทอดโดยการเรียนรู้เกิดจากการอบรมสั่งสอนและประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกของสังคม เป็นวิถีชีวิตที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมดำเนินชีวิตอย่างมีแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยยึดหลักประชาธิปไตย ในการอยู่ร่วมกันปฏิบัติกันด้วยความเคารพ ร่วมกันทำประโยชน์เพื่อความสงบสุขของส่วนรวม เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อช่วยรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไว้ในแต่ละชุมชนจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา พลเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมของสังคมไทย เช่นเดียวกับสังคมอื่นๆ ทุกสังคมย่อมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ มีร่างกายจิตใจดี คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาได้ มีประสิทธิภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงให้กับประเทศชาติและการเป็นพลเมืองดีนั้นย่อมต้องการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอีกด้วย เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน

๖) ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย คนไทยมีความเชื่อเรื่องขวัญ เชื่อว่าทั้งคน สัตว์ และสิ่งต่างๆ มี “ขวัญ” ประจำอยู่ ขวัญจะหนีไปเมื่อมีเหตุให้ตกใจ และยังเชื่อว่าต้นข้าวและควายก็มีขวัญ โดยทั่วไปนิยมทำขวัญข้าวเมื่อข้าวตั้งท้องและเมื่อชนข้าวขึ้นยุงนาง ซึ่งนับเป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านในชีวิตของข้าว จึงจัดพิธีทำขวัญข้าวขึ้น อย่างไรก็ตามการทำขวัญข้าวตอนชนข้าวขึ้นยุงในปัจจุบันหลายแห่งเลิกทำไปเพราะมีการซื้อขายข้าวตั้งแต่อยู่ในลาน ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับแม่โพสพเชื่อกันว่ามีเทพธิดาเป็นผู้รักษาข้าวที่เรียกว่า “แม่โพสพ” ชาวนาจะทำพิธีบวงสรวงเพื่อแสดงความเคารพ ระลึกถึงบุญคุณของแม่โพสพตลอดช่วงเวลาเพาะปลูก เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชที่ปลูกตามฤดูกาล เชื่อกันอีกว่าเหวดตาประจำพืชดังกล่าวมักเป็นเหวดตาผู้หญิงเพราะข้าวเป็นอาหารหลักใช้เลี้ยงชีพให้เจริญมีสุขภาพดี เปรียบเสมือนมารดาเลี้ยงลูกให้เติบโตคดคดที่พื้นที่บ้านที่แฝงในการทำขวัญข้าว แสดงให้เห็นว่าคนไทยในอดีตไม่ได้มองข้าวอย่างฉาบฉวยว่าเป็นเพียงอาหารหรือวัตถุดิบ แต่มองข้าวที่สัมพันธ์กับคนลงลึกถึงจิตวิญญาณ พิธีกรรมที่ประกอบในการทำนาในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การหว่านกล้า ปักดำ เกี่ยวเกี่ยว ต้องทำด้วยความเคารพและสำนึกในบุญคุณแม่โพสพ และผู้ทำก็ได้ทั้งความอึดกายและอึดใจ ความเชื่อเป็นเรื่องของความรู้สึกและจิตใจ อาจจะมีเหตุผลหรือไม่มีซึ่งเกิดจากการยอมรับภายในจิตสำนึกของมนุษย์ในด้านนั้นๆ แม้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ก็ตาม แต่ความเชื่อก็ยังสืบทอดกันมาแฝงอยู่ในวิถีชีวิต ความเชื่อก็ได้เกิดขวัญกำลังใจในภาระหน้าที่การงาน ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ความสามัคคีในหมู่คณะ ความร่วมมือร่วมใจทำงานต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดปัญญาความคิดค้นหาเหตุผล ความเชื่อเรื่องเคล็ดส่งผลต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีดังนี้

การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ ประเพณีสู่ขวัญข้าว เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในลานของตน เป็นการบำรุงขวัญของชาวนา รวมถึงการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ เพื่อบันดาลให้ข้าวในปีหน้าได้ผลผลิตดียิ่งขึ้น ประเพณีสู่ขวัญข้าว ได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางด้านต่างๆ ดังนี้

- คุณค่าทางด้านความกตัญญู มีความเชื่อกันว่าแม่โพสพคือเทพธิดาประจำข้าวหรือเจ้าแม่แห่งข้าว เป็นผู้คอยดูแลต้นข้าวให้เจริญงอกงาม พิธีกรรมที่จัดขึ้นเป็นการขอบคุณที่ให้ผลผลิตในการทำนาเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ
- คุณค่าทางด้านขวัญกำลังใจ เพื่อเป็นสิริ มงคลแก่ข้าวในลานของตน เมื่อได้บูชาแม่พระโพสพแล้วในปีต่อไป จะได้ข้าวผลผลิตที่มากขึ้น ปราศจาก ศัตรูพืชและสัตว์ทำลาย ซึ่งเป็นการแสดงถึงคุณค่าด้านบำรุงขวัญของชาวนา
- คุณค่าทางด้านความสามัคคี ประเพณีสู่ขวัญข้าว จัดขึ้นในช่วงเวลาสั้นๆ เพียงปีละ ๑ ครั้ง ชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจกันเตรียมสิ่งของต่างๆ เช่น เครื่องเรียกขวัญ เครื่องบายศรีสู่ขวัญ เตรียมอาหารสำหรับพิธีพระสงฆ์ ซึ่งระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ในการประสานงานปรึกษาหารือเพื่อให้การจัดงานสำเร็จไปด้วยดีจึงต้องสานความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายในชุมชน เป็น การสร้างคุณค่าทางด้านความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน บุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้น ต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรมประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตัวและสังคม เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ย่อมเกิดคุณภาพภูมิใจและเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคม ด้วยการเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างผาสุก

๓. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนความเชื่อของประชาชน

การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง โดยมีหลักการสำคัญอยู่ที่การเพิ่มการมีส่วนร่วมของพลเมืองในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด จนถึงระดับประเทศ ทั้งนี้ต้องมีหน่วยงานและงบประมาณสนับสนุน ควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกสาธารณะผ่านกระบวนการให้การศึกษาเรื่องความเป็นพลเมือง และผ่านชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีต้องมีกระบวนการเรียนรู้ การให้ข้อมูล ความรู้ ทักษะ เจตคติแก่ประชาชน เมื่อพลเมืองสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง จึงจะเกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงบทบาท และสิทธิหน้าที่ของตน มีพลังทางการเมือง มีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางนโยบายด้านการเมือง

การปกครองระดับท้องถิ่นและระดับประเทศซึ่งการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนต่อไป

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีหน้าที่กำกับดูแลและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดที่สุดของการพัฒนาชุมชน หลักการสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลักการพัฒนาชุมชนในหลายประการ เช่น

ประการแรก ต้องให้หน่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยปกครองตนเองในการบริหารชุมชนท้องถิ่น

ประการที่สอง ต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นพื้นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น

ประการที่สาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องรักษาความเป็นชุมชนที่ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ประเพณีและประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ

ศ.ดร.โกวิททย์ พวงงาม¹ คณะบดีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ได้เสนอแนวทางการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ยุคใหม่ โดยท่านมีความเห็นว่า จำเป็นจะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง การที่ อปท. จะต้องสร้างระบบความสัมพันธ์กับกลุ่ม องค์กรชุมชนหน่วยงานและองค์กรอื่นๆ แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

ประการแรก ให้อปท. ควรหาวิธีการส่งเสริมให้ครอบครัวให้มีความมั่นคง และมีความอบอุ่น มีสัมพันธภาพที่ดี รักษาวัฒนธรรมไทยอันดีงามและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น คุณค่าและวิธีการออมของครัวเรือน ความรู้ด้านโภชนาการ ราคาผลผลิตทางการเกษตร ช่องทางการตลาด และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ฯลฯ รวมถึงส่งเสริมค่านิยมที่ดีและถูกต้อง

ประการที่สอง ให้อปท. หาวิธีการส่งเสริมบรรยากาศในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในระบบและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน “ผู้เขียนขอแนะนำเพิ่มเติม เช่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ ๑ ไร่ ๒ แสน หายจนและศูนย์เรียนรู้วิสาหกิจชุมชนต้นแบบ” เป็นต้น

ประการที่สาม ให้ อปท. หาวิธีการส่งเสริมความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทั้งการสร้างหลักประกันชีวิต สวัสดิการชุมชน ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านสุขภาพและที่อยู่อาศัย ความคุ้มครองผู้บริโภค และความมั่นคงในสิทธิมนุษยชน “ผู้เขียนแนะนำ

¹ โกวิททย์ พวงงาม (๒๕๕๒). การสร้างภูมิคุ้มกันในองค์กรท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ ศุกร์ที่ ๖ - พฤหัสบดี ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ปีที่ ๕๗ ฉบับที่ ๗ หน้า ๔๓.

เพิ่มเติม ควรให้ชุมชนมีแผน ๔ แผนในการดำเนินชีวิต ได้แก่ แผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงิน และแผนสุขภาพ”

ประการที่สี่ ให้ อปท. มีการเตรียมความพร้อมและยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ชุมชน เช่น การดูแลเด็ก เยาวชนและผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมสภาพแวดล้อมของชุมชนน่าอยู่และปลอดภัย โดยมีระบบการให้ความช่วยเหลืออย่างครบวงจรและมีประสิทธิภาพ ฯลฯ

ประการที่ห้า ให้ อปท. หาวิธีการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนและ อปท. ในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น ประเด็น ยาเสพติด การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติ ฯลฯ

ประการที่หก ให้ อปท. หาวิธีการทำงานร่วมกันระหว่าง อปท. ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถานศึกษา ในการสืบสานวัฒนธรรมจารีตประเพณีที่ดีงามของชุมชนและฟื้นฟูค่านิยมการทำงานร่วมกัน เช่น ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว บวชป่าสืบชะตาแม่น้ำ เป็นต้น

ประการที่เจ็ด ให้ อปท. รณรงค์สร้างจิตสำนึกสาธารณะให้คนในชุมชนเป็นพลเมืองดี รู้สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ และสำนึกรักบ้านเกิด เป็นต้น

แผนแม่บทชุมชน คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่ชุมชนร่วมกันพัฒนาขึ้น โดยกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เข้าใจศักยภาพที่เป็น “ทุน” ที่แท้จริงและพบแนวทางในการพัฒนาทุนดังกล่าวไปสู่การพึ่งตนเอง ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้เรียกว่า ประชาพิจัยและพัฒนา (People Research and Development-PR&D) หัวใจของประชาพิจัยและพัฒนา คือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนหลุดพ้นจากวิถีคิดแบบพึ่งพาและรอความช่วยเหลือจากรัฐหรือภายนอก การทำประชาพิจัยและพัฒนา มีหลักสำคัญ ๗ อย่าง ดังที่ รศ.ดร.เสรี พงศ์พิศ² อธิการบดีสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ได้กล่าวไว้ คือ

๑. รู้จักตัวเอง รู้จักโลก
๒. รู้จักรากเหง้าและเอกลักษณ์
๓. รู้จักศักยภาพและทุนของชุมชน
๔. ทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย หนี้สินและปัญหาต่างๆ
๕. เรียนรู้จากตัวอย่างและความสำเร็จของชุมชนอื่นๆ
๖. วิเคราะห์ข้อมูลและค้นหาทางเลือกใหม่
๗. ร่างแผนแม่บทและทำประชาพิจารณ์

²เสรี พงศ์พิศ, แผนแม่บทชุมชน ประชาพิจัยและพัฒนา, (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๐, หน้า ๑๔๔-๑๔๖

ความเชื่อพื้นฐานและวัฒนธรรม เป็นสิ่งมีคุณค่าที่ควรธำรงรักษาไว้เป็นมรดกสืบทอดไป จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรหลักขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่ต้องส่งเสริมและธำรงรักษาไว้ซึ่งมีแนวทางดังนี้

๑. การส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ โดยประเพณี ปฏิบัติวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิม ทั้งศิลปะ วรรณกรรม ประเพณีต่างๆ คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศาสนา มารยาทไทย ศิลปกรรมจรรยาต่างๆ เพื่อธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปให้เป็นมรดกทาง

วัฒนธรรม

๒. การถ่ายทอด สืบสานวัฒนธรรม โดยการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ ครอบครัว ผู้ใหญ่หรือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นงานทางวัฒนธรรมประเพณีที่สั่งสมไว้และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ตั้งมานำมาปฏิบัติ ถ่ายทอด อาจออกมาในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เช่นการตั้งชมรมวัฒนธรรมในซึ่งเป็นงานทางวัฒนธรรมประเพณีที่สั่งสมไว้และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ตั้งมานำมาปฏิบัติ ถ่ายทอด ในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ

๓. การปรับปรุงและเผยแพร่ผลงานทางวัฒนธรรมไทย โดยสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยอาศัยสื่อต่างๆ โดยเน้นการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน หรืออาจขอความร่วมมือจากศิลปิน เพลงสร้างสรรค์เนื้อเพลงและร่วม ร้องเพลงเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยโดยสอดแทรกปรัชญาและวิธีการดำเนินชีวิตแบบไทย ชี้นำให้คนไทยเลือกสรรวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและปฏิเสธวัฒนธรรมอื่นที่ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตแบบไทยเพื่อเอกลักษณ์ประจำชาติให้ชาวต่างชาติได้เข้าใจในวัฒนธรรมไทย

๔. รัฐบาลต้องสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์อบรมให้ความรู้เสนอข่าว ประชาสัมพันธ์ ฟื้นฟู เผยแพร่วัฒนธรรมไทยเพื่อให้ชาวต่างชาติรู้จัก การที่ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าขึ้นขึ้นอยู่กับทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ และการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติการรักษาวรรณธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียมต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่หลอมให้คนในชาติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเป็นชาติที่จะดำรงอยู่ได้นั้นจึงต้องมีเอกลักษณ์และสิ่งสำคัญก็คือเอกลักษณ์ของความเป็นชาตินั้นเอง

แนวคิดข้างต้น โดยทำให้เป็นรูปธรรม เนื่องจากมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน หากปราศจากส่วนใดส่วนหนึ่งจะไม่สามารถสร้างสำนึกพลเมืองให้เกิดขึ้นได้ องค์ประกอบความเป็นพลเมืองดีมี ดังนี้

๑. ความเป็นสมาชิกของสังคม คือ การตระหนักในสถานะและสภาพบุคคลที่จะแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของสังคมร่วมกัน

๒. สิทธิ คือ เสรีภาพในการแสดงออก การดำเนินชีวิตตามความต้องการของตนเอง และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

๓. การมีส่วนร่วมในสังคม คือ สิทธิในการเข้าร่วมกำหนดทิศทางของสังคมร่วมกับผู้อื่นภายใต้หลักการหรือกฎกติกาของสังคมนั้นๆ

จากความเชื่อความเชื่อพื้นฐาน 6 ชุดความเชื่อของคนไทย ได้แก่ ๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่ ๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง ๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย จะสะท้อนให้เห็นได้ว่าพลเมือง คือ ผู้ที่จะเป็นพลังกำลังสำคัญให้แก่บ้านเมือง โดยพลเมืองสามารถมีส่วนร่วมได้หลายวิธี ทั้งในการคิด การตัดสินใจ รวมทั้งร่วมดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในกิจการของชุมชนซึ่งกระบวนการสร้างสำนึกพลเมืองดี นี้จะเป็นการสร้างเสริมความรู้ทักษะ เจตคติ และการมีส่วนร่วมของภาคพลเมือง จะสามารถช่วยให้เกิดการเริ่มต้นการมีส่วนร่วมในสังคมและสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยได้ การสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมช่วยให้เกิดดังนี้

๑. สร้างความสงบสุข เพราะชนบธรรมเนียมประเพณี มีรากฐานจากความเชื่อในศาสนา การประพฤติปฏิบัติตามจึงช่วยนำความสุขความเป็นสิริมมาให้

๒. สร้างความรักความสามัคคี ชนบธรรมเนียมประเพณีเป็นกุศโลบายให้คนรู้จักการเสียสละ เช่น งานบุญต่างๆ เกิดจากความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกัน

๓. ส่งเสริมการมีสัมมาคารวะ การแสดงออกตามชนบธรรมเนียมประเพณีไทยสะท้อนถึงความนอบน้อมถ่อมตน อ่อนโยน ความมีมารยาทไทยของคนไทย เช่น การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่ดีในการจัดระเบียบทางสังคม ทำให้คนอยู่ในกรอบจริยธรรมศีลธรรมอันดีงาม

๔. สร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ถึงแม้ชนบธรรมเนียมประเพณีไทยจะแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น แต่เป็นการสะท้อนรากเหง้าของชนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้ คือ ๑) เพื่อวิเคราะห์ชุดของความเชื่อพื้นฐานของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ๒) เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ๓) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของแผ่นดินบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย ซึ่งผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

๑. ชุดของความเชื่อพื้นบ้านและแนวปฏิบัติตามความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

จากการวิจัยสรุปได้ว่า ชุดความเชื่อพื้นบ้านของชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน และชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร แบ่งออกเป็น ๖ ชุดความเชื่อ ได้แก่

๑) ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ในเรื่องของการเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมของชาวบ้านกลุ่ม ไทยทรงดำและกลุ่มไทยพวนนั้นมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เช่น พิธีการเสนเรื่อน การสักการบูชาฟ้า หรือกำฟ้า เป็นการใช้นวนทางวิเศษชาวบ้านหรือวิถีประชา ที่ปฏิบัติกันมาจนเป็นเรื่องปกติ เกิดความเคยชินไม่ได้เกิดจากถูกบีบบังคับด้วยกฎหมาย การปฏิบัติตามวิถีประชาทำให้ชีวิตอยู่ดีมีสุข แต่ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามอาจจะถูกตำหนิจากสังคมได้ การดำรงอยู่ของความเชื่อมักจะกระทำผ่านวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนจะมีการก่อรูปและสืบทอดผ่านปฏิบัติกรอย่างซ้ำๆ โดยเกิดจากการกระทำของสมาชิกในชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่ได้มีการถ่ายทอดต่อกันในหลายชั่วอายุคน พิธีกรรมและประเพณีเป็นลักษณะที่สำคัญของการต่อยอดระบบความเชื่อต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติและแสดงความสอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดวีระชนม์ เขมวีโรและคณะ (2560) ได้วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนากับความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาว จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า คติความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญกับชาวจังหวัดบุรีรัมย์ พิธีกรรมเช่นไหว้ผีที่คอยรักษาคุ่มครองชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข และเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไป ความเชื่อในพิธีกรรมที่ทำสืบทอดกันมานั้นเป็นการสร้างคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลอย่างสอดคล้องกลมกลืนกับจารีตประเพณีของชาว จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ยึดถือให้ความเคารพในผีบรรพชนทำให้คนที่ยึดถือมีที่ยึดเหนี่ยว จิตใจ มีที่พึ่งทางใจ เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และทำให้บุคคลเกิดการยับยั้งชั่งใจในการประพฤติตน ด้านครอบครัวนั้นทำให้เกิดความสามัคคี ทำให้เกิดการถ่ายทอดประเพณีการไหว้ผีบรรพชน ช่วยทำให้ครอบครัวเกิดความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อาวุโส เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ด้านสังคมเป็นพื้นฐานในการดำเนิน ชีวิตของบุคคลในชุมชน เกิดระเบียบทางสังคม เกิดความสามัคคี มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน เกิดความพร้อมเพรียงกันเป็นหมู่คณะ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อกระทำในสิ่งเดียวกัน เครื่องมือขัดเกลาทางสังคม เช่น ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมที่ยึดมั่น และยอมรับในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ เช่น เชื่อเรื่องผีหรือเทวดา จิตวิญญาณ การระลึกชาติ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม จะเห็นได้ว่าคุณค่า วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมไทย นับเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย ทั้งนี้ เพราะการส่งเสริมแนวคิดความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นในสังคมหนึ่งๆขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและค่านิยมของคนในชาตินั้นๆ ซึ่งความเป็นพลเมืองที่ดีนั้น

ประกอบด้วยเกณฑ์ชี้วัดดังต่อไปนี้ คือ การสามารถพึ่งตัวเองได้โดยไม่เป็นภาระให้แก่คนอื่น ๆ ในสังคม การรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความเห็นต่าง เคารพกฎกติกา มีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน การมีความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น โดยทำหน้าที่ในการตอบแทนชุมชนและสังคม รักและห่วงแหนสมบัติสาธารณะของชุมชนโดยการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนและสังคมจะเป็นความเข้มแข็งของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ (๒๕๓๖)** ที่กล่าวว่าความเชื่อ เป็นการยอมรับนับถือ เชื่อมมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับ ศรัทธา โดยปราศจากเหตุผลหรือต้องพิสูจน์ใดๆที่เป็นทั้งแนวทางในทางตัดสินใจเชื่อ ปฏิบัติละเว้นการปฏิบัติสิ่งใดๆโดยมีอิทธิพลเหนือจิตใจของบุคคลและมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสังคมนั้น และ **ไบรอัน เอส เทอร์เนอร์ (B. S. Turner, 1993)** ได้อธิบายว่า ความเป็นพลเมืองดี ถือเป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติทางกฎหมาย เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่บ่งบอกว่ามนุษย์เป็นสมาชิกที่มีความสามารถในสังคม และทำหน้าที่เสมือนกระบวนการในการจัดสรรการมีสิทธิ ข้อผูกพัน และความคุ้มกัน ภายในชุมชนทางการเมืองหนึ่งๆ นอกจากนี้ ความเป็นพลเมืองดีประกอบไปด้วยมิติทางวัฒนธรรม หรือความประพฤติทางสังคมที่ช่วยให้พลเมืองมีความสามารถในการมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านสถาบันทางการศึกษาสามารถช่วยสร้างค่านิยมที่จำเป็นในการเป็นพลเมืองดีให้กับเยาวชนได้ นอกจากนี้ **ศิริรักษ์ จรรย์ยานนท์ (๒๕๔๒)** พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับผีปู่ต้ามียุทธศาสตร์ต่อวิถีชีวิตชาวบ้าน ต่อครอบครัวและชุมชน ผีปู่ตายเป็นสถาบันทางความเชื่อของครอบครัวและชุมชนบทบาทต่อชุมชน เป็นบทบาทต่อโครงสร้างทางศาสนา บทบาทต่อโครงสร้างเศรษฐกิจเมื่อชาวบ้านต้องการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพมักจะบนบานผีปู่ตาให้กิจการเจริญก้าวหน้าบทบาทต่อระบบนิเวศ ผีปู่ตายเป็นเสมือนองค์กรหรือมาตรการในการดูแลรักษาโครงสร้างระบบนิเวศของชุมชนให้คงอยู่

ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด ในเรื่องของความเชื่อเรื่องความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด ของชาวบ้านกลุ่มไทยทรงดำและกลุ่มไทยพวน เชื่อว่าการเผาศพนั้นจะไม่เผาในวัน ๒ ค่ำ ๙ ค่ำ และ ๑๒ ค่ำ ทั้งข้างขึ้นและข้างแรม และจะไม่เผาศพหากวันนั้นตรงกับวันอังคารและวันศุกร์ กรณีที่มีคนตาย พร้อมกัน/ไล่เลี่ยกัน ๒ คน จะเผาคนตายคนที่ ๒ ก่อน แต่หากมีเหตุจำเป็นต้องให้เผาคนตายเป็นคนแรกก่อน ก็จะต้องทำหุ่นเพื่อเป็นตัวแทนคนตายคนที่ ๒ แล้วเผาหุ่นตัวนั้นก่อน เพราะกลุ่มกำฟ้าเชื่อว่าหากไม่ปฏิบัติเช่นนี้แล้ว จะมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้นในชุมชนได้ ประเด็นต่อมาเมื่อทำบุญให้กับผู้ตายครบ ๗ วันแล้ว จะต้องทำธงและหุ่นแทนผู้ตาย หลังจากทำพระฉันทข้าวแล้ว ก็จะตีกลอง ๓ ครั้งเพื่อเรียกให้วิญญาณผู้ตายมารับส่วนกุศล มีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ส่วนกลุ่มไทยทรงดำเชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงดูแลคุ้มครองลูกหลาน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมากกว่า ๘๐ ปี ที่เสียชีวิตไปนั้น ลูกหลานทุกคนตั้งแต่ ลูกหญิงลูกชาย หลาน เขย และสะใภ้ต้องมาร่วมพิธีและกราบไหว้ให้ครบทุกคน การทำแฮ้ว คือการทำบ้านจำลองที่ทำมาจากไม้ไผ่ สร้างไว้สำหรับผู้ที่เสียชีวิตไป หากเป็นคนพอมิ

ฐานะก็จะทำใหญ่ กรณีที่คนตายแบบผิดธรรมชาติ จะหลีกเลี่ยงการทำพิธีศพที่บ้านและจะไม่เผาศพนั้น แต่จะเปลี่ยนไปเป็นการฝังศพนั้นไว้ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วค่อยนำมาประกอบพิธีในภายหลัง กรณีที่คนตายแบบปกติทั่วไปก็จะสามารถประกอบพิธีที่บ้านได้

คนไทยส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธมีคติความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดคำสอนในพุทธศาสนาถือว่า มนุษย์ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ รูป (ร่างกาย) และจิต ร่างกายอาจแตกดับไปตามอายุขัยแต่จิตยังคงวนเวียนไปตามผลกรรมที่ได้กระทำให้มีชีวิตหากต้องการให้จิตหลุดพ้นจากวัฏจักรอันเป็นทุกข์ไม่สิ้นสุดต้องประกอบกรรมดีละเว้นจากการทำบาปทั้งปวง คนไทยพุทธจึงเน้นที่การประกอบพิธีกรรมเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายเพราะเชื่อว่าจะส่งผลให้วิญญาณผู้ตายไปสู่สุคติภูมิ การประกอบพิธีกรรมหลายวันเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยประคองความรู้สึกของญาติมิตรที่ยังมีชีวิตอยู่ให้คลายความโศกเศร้าจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักลงได้บ้าง และทำให้ได้ตระหนักถึงความไม่เที่ยงแท้แห่งสังขารอีกด้วย คนไทยพุทธเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วต้องมีโลกหน้าที่เราเดินทางต่อไป เพราะฉะนั้นครอบครัวและญาติจะทำบุญอุทิศส่วนกุศลต่าง ๆ ให้ผู้ตายโดยเชื่อว่าเขาจะได้ไปสู่สุคติภูมิ หรืออาจไปเกิดในที่ดีๆ ไปสวรรค์เชื่อเรื่องผลของกรรม เชื่อว่าทำกรรมลงไปแล้วได้รับผลจริง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วจริง การไม่ทำบาป งดเว้นพฤติกรรมที่ชั่วร้ายสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นเพราะเป็นเรื่องเศร้าหมองของจิตใจ สามารถลดปัญหา และขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติได้ เมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติตนดีแล้ว อุปสรรค ศัตรู ภัยอันตราย ก็จะหมดสิ้นไป ผู้คนมีแต่ความรักต่อกันสังคมมีแต่ความสงบ และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กานต์ทิศา สิทธิมาศ(2559)** ได้วิเคราะห์ปัจจัยการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมของไทย ทรงดำ : กรณีศึกษาเขตตำบลหนองปรัง อำเภอบางบาล จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่าองค์ความรู้ด้านความเชื่อดั้งเดิม ได้แก่ ผี ขวัญ ข้อปฏิบัติข้อห้าม และมตมนต์ (คาถา) ความเชื่อที่นำไปสู่การปฏิบัติพิธีกรรมของคนในรุ่นปัจจุบัน มี 6 กลุ่ม ได้แก่ ความเชื่อในพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด ความเชื่อในช่วงวัยเด็กความเชื่อในช่วงวัยรุ่นความเชื่อในช่วงวัยผู้ใหญ่ ความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วยความเชื่อเกี่ยวกับการตายและหลังการตาย ส่วนปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อในพิธีกรรมดำรงอยู่ ได้แก่ การอบรมจากครอบครัว ระบบเครือญาติ ความสามัคคี เศรษฐกิจการปกครองการศึกษาและเทคโนโลยี สื่อสารส่วนปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อในพิธีกรรมเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การปลูกฝังความเชื่อและค่านิยมในครอบครัว สภาพแวดล้อมเศรษฐกิจเหตุการณ์บ้านเมือง การศึกษา ความเชื่อทางพุทธศาสนา ความเจริญทางการแพทย์และเทคโนโลยี

ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ

การเสนเรื่อน ไหว้ผีปู่ผีย่าและประเพณีกำฟ้าถือว่าเป็นประเพณีที่ทำให้ มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไป

ทุกๆ บ้านการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักรับผิดชอบชีวิตตามหลักจริยธรรม และ หลักธรรมของศาสนา มีความรอบรู้ มีสติปัญญาขั้นขั้นแข็ง สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติบุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้น ต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับ หลักธรรม วัฒนธรรมประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตนและสังคม เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ อย่างถูกต้องสมบูรณ์ย่อมเกิดความภาคภูมิใจและเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคม ด้วยการเป็น พลเมืองดีที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมใน การแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างผาสุกเมื่อ ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนดีแล้ว อุปสรรค ศัตรู ภัยอันตรายก็จะหมดสิ้นไปผู้คนมีแต่ความรักต่อกัน สังคมมีแต่ความสงบ และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง สอดคล้องกับ เรณู เหมือนจันทร์เชย (๒๕๕๘)³ ที่พบว่า หน้าที่ความรับผิดชอบในความต้องการด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาศัย ความเชื่อ ความศรัทธา ความเคารพ และอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นพลังผลักดันให้เกิดการ ชัดเกล้า ทางสังคม ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมได้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ประเพณี อย่างเคร่งครัดตาม ความต้องการเช่น ไทยโซ่งอาศัยเงื่อนไขอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นปัจจัย ให้คนในครอบครัว เครือญาติและสังคม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องปฏิบัติดูแล ผู้สูงอายุอย่างตั้งใจ ให้มีคุณค่า ความสำคัญยิ่งขึ้นไปตามวัยที่มากขึ้น จนกระทั่งหลังตายก็ยัง ปฏิบัติต่อผีด้วยความเคารพ ทำให้สังคม ไม่ละเลยผู้สูงอายุและไม่ทอดทิ้งผู้อุปการคุณ ซึ่งสอดคล้องกับ บัญญัติปารีชาติชนกุล (๒๕๔๖, น.๒)⁴ ที่กล่าวว่า สาเหตุที่ชาวไทยโซ่งมีความเชื่อเรื่องผี มีการนับถือผีอย่างลึกซึ้ง และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง อย่างใกล้ชิดกับผี เพราะพวกเขาเชื่อว่าสิ่งต่างๆ ในโลกนี้อยู่ภายใต้อำนาจของผี ซึ่งสามารถ บันดาลให้ ชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปตามความพอใจของผีได้ซึ่งสอดคล้องกับ ปานทิพย์ คงยิ้มละมัย(๒๕๔๖) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้พิธีเสนเนียนยังคงดำรงอยู่คือ ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษที่ฝังรากลึกอยู่ใน จิตใจของชาวลาวโซ่ง และความสามารถในการทำหน้าที่ของพิธีเสนเนียนที่สามารถตอบสนองความ ต้องการ ของกลุ่มชน ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม สำหรับแนวโน้มของพิธีเสนเนียนยังคง ดำรงอยู่ต่อไปคู่กับสังคมนลาวโซ่ง แต่จะมีการนำเอาวัฒนธรรมยุคใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในพิธี เสนเนียนเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกและพัฒนา

³ เรณู เหมือนจันทร์เชย, หน้าที่ทางสังคมของความเชื่อผีบรรพบุรุษชาวไทยโซ่ง บ้านเกาะแรด จังหวัด นครปฐม, วารสารภาษาและวัฒนธรรมปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๘), ๒๕๕๘, หน้า ๙๙.

⁴ บัญญัติ ปารีชาติชนกุล. ความเชื่อเรื่องผีในพิธีกรรมของชาวไทยโซ่งบ้านไผ่หูช้าง อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖.

ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์

ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีงานมาตุ้มโฮม ย้อนอดีตบุญประเพณี ต่าง เช่น การละเล่น การไหว้ผีป๋วย่า เป็นการสืบสานประเพณีการรวมพลังการเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน เช่นป๋วย่าตายาย หรือการไหว้ผีป๋วย่า กลุ่มกำฟ้า เชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วผู้ใหญ่ในยุคนั้นมักจะพูดอบรมเด็กๆ อยู่เสมอจนติดปากว่า “ผู้ใดทำชั่วจะต้องไปชดใช้กรรมในเมืองนรกและถ้าผู้ใดสร้างสมแต่ความดี ก็จะได้ไปเสวยสุขในสวรรค์ เป็นเทวดาและนางฟ้ากัน” ภาพความน่ากลัวต่างๆ ในเมืองนรกทำให้เกิดความหวาดกลัวที่จะกระทำความชั่ว ในเวลาเดียวกันก็สร้างภาพความสวยงาม และความสะอาดสบายอย่างเลิศลอยในสวรรค์ชั้นฟ้าทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะกระทำความดี สอดคล้องกับ พระใบฎีกาคำปุ่น ธรรมทินโน(๒๕๕๖)⁵ ที่ศึกษา การศึกษาความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ของชาวตำบลสี่แก้วอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าอิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ที่มีต่อการศึกษาคือจิตใจมีความสำคัญในการพูดและกระทำ หากรู้สึกว่าตนเองได้ทำผิดพลาดก็จะเกิดความกังวลใจ กลัวจะได้รับโทษตามคำสอนศาสนา แต่หากได้ทำคุณงามความดีก็จะมีความสบายใจ, ด้านพฤติกรรม พบว่า คนเรามีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บางคนก็ได้สั่งสมบุญบารมีมาดี สามารถที่จะตั้งตนในศีลธรรมได้โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขบังคับ แต่บางคนต้องอาศัยการฝึกฝนอบรม พฤติกรรมมีความสำคัญเพราะเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น จึงต้องควบคุมหรือประคับประคองให้ตั้งอยู่ในหลักศีลธรรมตามคำสอนพระพุทธศาสนา, ด้านสังคม พบว่า หากปัจเจกชนมีศีลธรรม สังคมก็จะมีความสงบ การดำรงตนควรถือหลักธรรมาธิปไตยคือถือความถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับ สมสวัสดิ์ เตชพุทธินันท์ (๒๕๕๓)⁶ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความรู้ความเชื่อและพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายในกรุงเทพมหานครได้รับอิทธิพลทางตรงจากความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมมากที่สุด เป็นกุศโลบายทำให้คนละเว้นความชั่วกระทำความดี ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ดีสำหรับตัวเอง และสังคมส่วนรวม พระพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องสวรรค์และนรก เพื่อให้เห็นว่ากรรมมี ผลของกรรมก็ย่อมมี กรรมดีเมื่อได้ทำ ผลก็ย่อมมี กรรมชั่วเมื่อได้ทำลงไป ผลก็ย่อมมีจากผลของการทำชั่ว การมีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามหลักธรรม ทุกคนควรมีศีลธรรมไว้เป็นหลักในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสม

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนทุกคนล้วนมีส่วนร่วมมือกันสอดส่องดูแลการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลหรือตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กรต่างๆ

⁵ พระใบฎีกาคำปุ่น ธรรมทินโน, การศึกษาความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ของชาวตำบลสี่แก้วอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด, พระนครศรีอยุธยา,บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๖,บทคัดย่อ.

⁶ อ่างแล้ว(สมสวัสดิ์ เตชพุทธินันท์,๒๕๕๓)

เพื่อไม่ให้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกต้องการที่สังคมจะมีความสุขและพัฒนาได้นั้น สมาชิกในสังคมจะต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอันเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะทำให้สังคมสามารถพัฒนาพลเมืองดีในสังคมควร มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวม ในสังคมประชาธิปไตยนั้นจะมีการรวมกลุ่มกันทำ กิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีทั้งกลุ่มเล็กๆ จนกระทั่งสังคมใหญ่ๆ ระดับประเทศ ดังนั้นสังคมประชาธิปไตยจึงต้องศึกษาหาความรู้และทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มในระดับต่างๆ เช่น การร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น ในบางครั้ง สมาชิกในสังคมต้องเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นการส่งผลต่อความมั่นคงก้าวหน้าของสังคมและผลประโยชน์ดังกล่าวก็จะย้อนกลับมาที่สมาชิกของสังคมนั่นเอง ความละเลยต่อการกระทำชั่ว เกรงกลัวบาป (หิริ-โอตตปปะ) เป็นคุณธรรมที่สำคัญ ยิ่งที่ควรปลูกฝังแก่พลเมืองเนื่องจากบุคคลใดที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมตามข้อนี้ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อตนเองและครอบครัว ชื่อเสียงวงศ์ตระกูล สังคม และประเทศชาติ บุคคลที่ทำบาปหรือทำชั่วจึงเป็นบุคคลที่รังเกียจ เป็นคนที่ไม่มีความดีศรีและไม่มีความดีในสังคม ทำให้เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะมักประสบความล้มเหลวในบั้นปลายของชีวิต ในสังคมใดที่มีบุคคลที่ละเลยและเกรงกลัวบาปจึงเป็นสังคมน่าอยู่สงบ ก่อให้เกิดความคิดและการกระทำต่างๆ ที่เป็นอารยธรรมที่ดีแก่สังคมสืบไป

๒) ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ

ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง การไหว้สักการบูชาฟ้า การนับถือผีเรือน และวัตถุมงคลตามแบบพุทธศาสนา การเช่นไหว้ผีเรือนเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ การเป็นพลเมืองดีนั้นย่อมต้องการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอีกด้วย เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนการปลูกฝังทักษะการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและการปลูกฝังให้มีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อสังคม เช่น การมีความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ หมอผี หรือหมอเสน่ห์เรือน ช่วยปลดปล่อยสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนหรือตัวบุคคลได้เป็นการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตอีกทั้งยังเป็นการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน เช่น การขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัดรับผิดชอบ มีเหตุผล โอบอ้อมอารี มีเมตตา เห็นประโยชน์ส่วนรวม มีความรักใคร่กลมเกลียวกันด้วยความจริงใจ ความไม่เห็นแก่ตัว การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นกิจกรรมที่สืบทอดมายาวนานและสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งดีควรอนุรักษ์ไว้การปฏิบัติสืบทอดสืบทอดกันมาและถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามและใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตส่งผลให้เป็นพลเมืองดีในสังคมประเทศชาติ

เจริญรุ่งเรือง สอดคล้องกับ **เรณู เหมือนจันทร์เชย (๒๕๕๘)**⁷ ที่พบว่า หน้าที่ความรับผิดชอบในความต้องการด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาศัย ความเชื่อ ความศรัทธา ความเคารพ และอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นพลังผลักดันให้เกิดการ ชัดเกล้าทางสังคม ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมได้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ประเพณี อย่างเคร่งครัดตามความต้องการเช่น ไทยโซ่งอาศัยเงื่อนไขอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นปัจจัย ให้คนในครอบครัว เครือญาติและสังคม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องปฏิบัติดูแล ผู้สูงอายุอย่างตั้งใจ ให้มีคุณค่าความสำคัญยิ่งขึ้นไปตามวัยที่มากขึ้น จนกระทั่งหลังตายก็ยัง ปฏิบัติต่อผีด้วยความเคารพ ทำให้สังคมไม่ละเลยผู้สูงอายุและไม่ทอดทิ้งผู้อุปการคุณ สอดคล้องกับ **สามารถ รอดสันเทียะ (๒๕๕๙)** ที่พบว่าระบบความเชื่อประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความเชื่ออย่างมีเหตุผลปฏิบัติตามแบบพิธีกรรมต่างๆปฏิบัติตามกฎของชุมชนอย่างเคร่งครัด และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ระบบการทำมาหากิน ประกอบด้วย อาชีพของชุมชน การบริหารจัดการระบบการทำมาหากิน และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมควบคู่การทำมาหากินสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้ประกอบอาชีพที่มั่นคงพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้คนในชุมชนมีรายได้ และระบบการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมประกอบด้วย วิถีประเพณีที่ชุมชนใช้เป็นแบบอย่าง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติจากจิตสำนึกของคนในชุมชน การยึดถือกฎหมายบ้านเมืองเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต สามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น และการเคารพกฎกติกาของสังคม การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดจากบรรพบุรุษ

๓) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

พิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษเป็นระบบและกลไกสำคัญในการแสดง ความกตัญญูตทเวทิต่อผู้มีพระคุณ ทั้งยังเป็นเครื่องมือสื่อสารกับผีบรรพบุรุษในการที่จะนำความสุขความสบายใจเข้าสู่ชีวิตครอบครัว นำชีวิตให้รอดพ้นจากโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ดังนั้นต้องจัดพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษขึ้นตามความเชื่อที่สืบทอดกันมา เชื่อว่า เมื่อ ลูกหลานทำพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษแล้ว ผีจะคุ้มครองตนเองและครอบครัวให้มีความสุข มี ความเจริญก้าวหน้ามีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมุนเวียนไปทุกๆ บ้าน ทำบุญให้บรรพบุรุษและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษหน้าที่ความรับผิดชอบในปัจจุบันขั้นพื้นฐานของสังคมชาวไทยทรงดำต้องมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบต่อผีบรรพบุรุษตลอดเวลา เช่น ครอบครัวผู้น้อยสร้างเรือนต้องมีกะล่อหอง ส่วนครอบครัว ผู้ตัว ต้องสร้าง “ก่วาน” ให้ผีเรือนอยู่อาศัย ที่เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ที่จำเป็น ไม่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตหรือไม่ก็ตามความเชื่อเหล่านี้สอนให้คนให้ความสำคัญกับ

⁷ อ่างแล้ว, (เรณู เหมือนจันทร์เชย, ๒๕๕๘)

หน้าที่รับผิดชอบและปฏิบัติให้ถูกต้อง สอดคล้องกับ **เรณู เหมือนจันทร์เชย (๒๕๕๘)**^๘ ที่พบว่าหน้าที่ความรับผิดชอบในความต้องการด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาศัย ความเชื่อ ความศรัทธา ความเคารพ และอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นพลังผลักดันให้เกิดการ ชัดเกล้าทางสังคมให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมได้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ประเพณี อย่างเคร่งครัดตามความต้องการ เช่น ไทยโซ่งอาศัยเงื่อนไขอำนาจของผีบรรพบุรุษเป็นปัจจัย ให้คนในครอบครัว เครือญาติและสังคม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ต้องปฏิบัติดูแล ผู้สูงอายุอย่างตั้งใจ ให้มีคุณค่าความสำคัญยิ่งขึ้นไปตามวัยที่มากขึ้น จนกระทั่งหลังตายก็ยัง ปฏิบัติต่อผีด้วยความเคารพ ทำให้สังคมไม่ละเลยผู้สูงอายุ และไม่ทอดทิ้งผู้อุปการคุณ ชาวบ้านนั้นอย่างน้อยเชื่อว่าสาเหตุของโรคร้ายไข้เจ็บมี ๒ อย่างคืออย่างแรก เป็นเรื่องของธรรมชาติภายในร่างกายมนุษย์เอง เมื่อเกิดมีสุขภาพไม่ดีก็มีโรคเกิดขึ้น เป็นโรคที่ชาวบ้านทั่วไปยอมรับว่าต้องรักษาด้วยหมอดด้วยยาตามวิธีการทางแพทย์ทั้งแผนโบราณและแผนปัจจุบัน ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเองก็ไม่อะไรขัดข้องในเรื่องการแพทย์แผนใหม่แต่สาเหตุของการเจ็บไข้อย่างที่สองนั้น ชาวบ้านเชื่อว่าไม่ใช่เกิดจากธรรมชาติ แต่มาจากสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ เช่น การกระทำของพวกผี เป็นโรคที่จะอาศัยแพทย์ปัจจุบันหรือหมอยารักษาไม่หายต้องขอให้ผี (ดี) ช่วยแก้ไข จึงต้องไปหาหมอดผีหรือครูที่ทำหน้าที่ติดต่อกับผีฟ้าให้ช่วยรักษาให้ โดยมีพิธีกรรมที่เป็นขั้นตอนนับแต่การเข้าไปพบครูผีฟ้าเพื่อขอให้รักษา สอดคล้องกับ **กฤติยา โพธิ์ทอง(๒๕๕๗)**^๙ ศึกษาไทยบุขาร่วมสมัยได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อในรูปแบบของการบูชาเช่นไหว้เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมทางความเชื่อของคนไทย การเช่นไหว้ของต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ตัวเองและครอบครัว ความเชื่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ มองไม่เห็นในแต่ละแบบอย่างนั้น ย่อมใช้เครื่องเช่นไหว้ที่แตกต่างกันเพื่อให้เกิดผลที่ต่างกันสิ่งที่น่าสนใจ เช่นไหว้ ตามความเชื่อต้องเป็นสิ่งที่ดีที่สุด สวยที่สุด และสมบูรณ์ที่สุดเพราะเชื่อว่าจะได้ผลกลับมาซึ่งสิ่งที่ดีที่สุดเช่นเดียวกัน พิธีกรรมที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์มีลักษณะที่เป็นประเพณีสำหรับบ้านเมืองหรือสังคมใหญ่ที่มีการกำหนดเวลาและฤดูกาลในรอบปีอย่างแน่นอน อีกทั้งมักเป็นประเพณีพิธีกรรมที่มีองค์ประกอบซับซ้อน นั่นก็คือมีทั้งสาระที่เกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์และความบันเทิงทางโลกไปด้วยในเวลาเดียวกันการถ่ายทอดวิถึวัฒนธรรมและ การทำให้ปัจเจกชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสังคมที่ได้มีการจัดระเบียบอย่างดีแล้ว การอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมเป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำตลอดอายุขัยของชีวิตปลูกฝังความมุ่งหวังและค่านิยมแก่สมาชิกในสังคม เช่น แรงจูงใจในความสำเร็จใน การประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำให้บุคคลยอมรับที่จะดำเนินชีวิตตามกติกาและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของ สังคมที่ได้วางไว้ องค์การที่อบรมให้เรียนรู้ระเบียบแบบแผนของสังคม ๑) ครอบครัวครอบครัวจัดเป็นองค์กรในการให้การอบรม

^๘ อ่างแล้ว, (เรณู เหมือนจันทร์เชย,๒๕๕๘)

^๙ กฤติยา โพธิ์ทอง, **ไทยบุขาร่วมสมัย**, กรุงเทพมหานคร,บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร,๒๕๕๗,

ให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะมีความใกล้ชิดกับเด็กและสมาชิกของครอบครัวและอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน จึงทำหน้าที่อบรมสั่งสอนได้ตลอดเวลา ประกอบกับ ครอบครัวมีหน้าที่สำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอยู่ด้วยและวัยเด็กเป็นวัยที่มี ผลมาก ต่อการสร้างบุคลิกภาพรวมทั้งอารมณ์และจิตใจของเด็กครอบครัวจะเป็นแหล่งอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม ทศนคติ และหลักการดำเนินชีวิตเบื้องต้น สถาปัตยกรรมศาสตร์ ดินฟ้า อากาศ สภาพสังคม รอบตัว ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมแตกต่างกัน เช่น คนชนบทกับ คนในเมืองนั้น มีความคิด ความเชื่อ ทศนคติ การกระทำที่แตกต่างกันอย่างมาขนธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของคนไทย ซึ่งได้มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษสืบทอดกันมาถึงคนไทยในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และความเจริญรุ่งเรืองของคนไทยได้เป็นอย่างดี

๔) ความเชื่อเรื่องผีสง

ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีปู่ย่าของกลุ่มไทยทรงดำและกลุ่มไทยพวน ก่อให้เกิดการหลอมรวมทางเผ่าพันธุ์ของผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยการมีความคิดในการยกย่อง ให้เกียรติ และเห็นคุณค่าต่อผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ในตระกูลหรือวงศ์ของตน เจ้าปู่ย่าจะมีความยินดีและชื่นชมในลูกสะใภ้และลูกเขยเป็นพิเศษ แม้จะต่างเผ่าพันธุ์กันก็ตาม ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าสะใภ้หรือฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายแพร่พันธุ์และเป็นฝ่ายสืบทอดประเพณีสำหรับเขยที่เข้ามาก็เท่ากับเป็นการเพิ่ม กำลัง ในวงศ์ตระกูลให้แข็งแกร่งขึ้น หากมองในด้านการเมืองการปกครองแล้ว นับว่าเป็นการหลอมรวมเผ่าพันธุ์ที่ตืออย่างหนึ่ง สภาพบ้านเมืองในสมัยโบราณนั้นการยอมให้คนอีกกลุ่มหนึ่งหรือเผ่าพันธุ์อื่นมาร่วมผีเดียวกับตน จึงเป็นนโยบายทางการเมืองในการเพิ่มกำลังผู้คนที่ลี้ภัยซึ่งอย่างหนึ่ง ความเชื่อดังกล่าวนี้มีส่วนทำให้สังคมเป็นเอกภาพ ความเชื่อได้หลอมรวมผู้คนให้เป็นพวกเดียวกัน นับถือผีเดียวกันแล้ว ยังเป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้ผู้คนมาร่วมแรงร่วมใจทำงานร่วมกันก่อให้เกิดความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของงาน มีความปลาบปลื้มและภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน ได้มาสังสรรค์ สนุกสนานร่วมกัน ประการสำคัญ คือ เป็นการสร้างความรู้สึกว่ำนับถือผีเดียวกัน หรือที่เรียกกันว่า เป็นผีเดียวกัน ซึ่งเป็นผลส่งให้เกิดความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นในวงศ์ตระกูลหรือชุมชน เป็นศูนย์กลางของที่พึ่งทางใจ เป็นความหวังและความอบอุ่นอีกอย่างหนึ่งที่สามารถขอพึ่งพาเจ้าปู่ย่าได้ เช่น การทำนายทายทัก การเสกเป่า รดน้ำมนต์ต่างๆบเทาบทาความเชื่อผีปู่ย่าเป็นการอนุรักษ์ วัฒนธรรม ขนบประเพณี การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม ขนบประเพณี มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยตามระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรมและ เศรษฐกิจ นอกจากนี้ความเชื่อยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญทางสังคม ทำให้การแสดงบทบาทหน้าที่ดังกล่าวเป็นพลังสร้างความสุขและความเข้มแข็งแก่ชุมชนความเชื่อผีบรรพบุรุษยังเป็นมาตรการทางวัฒนธรรมในการเสริมพลังความเข้มแข็งทางสังคมแก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยซึ่งให้มีความ ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การป้องกันการเปลี่ยนแปลงหรือการยอมรับนับถือผีหรือวัฒนธรรมความ

เชื่ออื่นๆ ที่ตัดขาดจากผีบรรพบุรุษ ดังจะเห็นได้ว่าไทยโง่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงการนับถือผีบรรพบุรุษได้ สอดคล้องกับ **ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (2530)** ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของคน ไทยพบว่า ก่อนสมัยพุทธกาลประชาชนในดินแดนไทยมีความเชื่อทางศาสนาตามแบบวิญญาณนิยม (Animism) ทำพิธีบวงสรวงกราบไหว้วิญญาณที่เชื่อว่ามีจริง เพื่อขอความอารักขาและความสวัสดิมีชัยในกิจกรรมที่ตนทำอยู่ และ **Hayashi (1991)** ได้ศึกษาการนับถือผีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย พบว่ามีผีอยู่หลากหลายระดับ การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีไม่เหมือนกัน สำหรับผีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทย-ลาวมี 5 ประเภท คือ ผีบ้าน หรือผีปู่ตา ทำหน้าที่คอยให้ความคุ้มครองรักษา ผีตาแฮก เป็นผีที่ประจำไร่นามีความสำคัญต่อการเกษตร ผีเชื้อ เป็นผีประจำตระกูล มีหน้าที่ดูแลและตักเตือนลูกหลานมากกว่าคุ้มครอง ผีแถน เป็นผีระดับเจ้านายอยู่บนฟ้าทำหน้าที่สร้างสรรค์สรรพสิ่ง ผีมหะศักดิ์เป็นผีเมือง อยู่ในระดับชั้นปกครอง นอกจากนี้ **นิวัฒน์ หน่วงเกษม (๒๕๕๘)** ได้ศึกษาได้ศึกษาความเชื่อเรื่องผีปู่ตาทาคอีสานกรณีศึกษาบ้านนครบุรี ตำบลนครบุรีใต้ อำเภอนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา พบว่าความเชื่อเรื่องผีปู่ตาของชาวบ้านนครบุรี เป็นความเชื่อที่ฝังแน่นอยู่กับวิถีชีวิตของชาวบ้านทุกยุคทุกสมัยผ่านคำสอนของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย การบอกเล่าเรื่องราวลึกลับของผีปู่ตา และประสบการณ์เกี่ยวกับพลังอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของผีปู่ตาที่ชาวบ้านสัมผัสได้ด้วยตนเองอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผีปู่ตามีบทบาทและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านนครบุรี ได้แก่ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านความสัมพันธ์ของชาวบ้าน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้าน และด้านการสอนคุณธรรมจริยธรรม วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านนครบุรี เป็นลักษณะของสังคมชนบทที่ยังคงพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการทำมาหาเลี้ยงชีพ มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ อำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของผีปู่ตา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่ต่างๆ ในหมู่บ้าน ชาวบ้านนครบุรี มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ เพราะโดยส่วนใหญ่เมื่อสืบรากเหง้าของแต่ละครอบครัวก็จะพบว่าผีบรรพบุรุษร่วมกัน ดังนั้น ชาวบ้านนครบุรีจึงมีความรักใคร่ สามัคคีกัน ส่งผลให้มีความเข้มแข็งภายในชุมชน นอกจากนี้ชาวบ้านนครบุรียังคงร่วมกันรักษาวัดนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมอันดีงามของบรรพบุรุษให้คงอยู่มาจนทุกวันนี้

๕) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

ความเชื่อของคนแต่ละท้องถิ่น เกิดจากปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อเกิดโรคภัยไข้เจ็บ หรือภัยธรรมชาติต่างๆ ปัญหาเหล่านั้นเกินความสามารถที่คนธรรมดาจะแก้ไขได้ จึงสร้างความเชื่อว่าจะมีอำนาจลึกลับเหนือ ธรรมชาติบันดาลให้เป็นไปเช่นนั้น เพื่อป้องกันภัยพิบัติเหล่านั้น มนุษย์จึงวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอำนาจลึกลับมีการเช่นสรวงบูชาและประกอบพิธีกรรมต่างๆ กลายเป็นมรดกสืบต่อกันศาสนาพุทธชาวบ้าน มีความเชื่อเรื่องโชคลาง ฤกษ์ เครื่องรางของขลัง และเชื่อเรื่องความฝันว่ามีส่วนทำนายเหตุการณ์ได้ เชื่อเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นแล้วมีผลต่อมนุษย์ สัตว์ พืช เชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามเพื่อให้มี สุขภาพดี เชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ เชื่อเรื่อง

อดีตไม่ได้มองข้าวอย่างฉาบฉวยว่าเป็นเพียงอาหารหรือวัตถุดิบ แต่มองข้าวที่สัมพันธ์กับคนลงลึกถึงจิตวิญญาณ พิธีกรรมที่ประกอบในการทำนาในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การหว่านกล้า ปักดำ เกี่ยวเกี่ยว ต้องทำด้วยความเคารพและสำนึกในบุญคุณแม่โพสพ และผู้ทำได้ทั้งความอิมกายและอิมใจ ความเชื่อเป็นเรื่องของความรู้สึกและจิตใจ อาจจะมีเหตุผลหรือไม่ซึ่งเกิดจากการยอมรับภายในจิตสำนึกของมนุษย์ในด้านนั้นๆ แม้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ก็ตาม แต่ความเชื่อก็ยังสืบต่อกันมาแฝงอยู่ในวิถีชีวิต ความเชื่อก็ได้เกิดขวัญกำลังใจในภาระหน้าที่การงาน ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ความสามัคคีในหมู่คณะ ความร่วมมือร่วมใจทำงานต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดปัญญาความคิดค้นหาเหตุผล ความเชื่อเรื่องเคล็ดส่งผลต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีดังนี้ การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่โพสพ ประเพณีสู่ขวัญข้าว เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในลานของตน เป็นการบำรุงขวัญของชาวนา รวมถึงการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ เพื่อบันดาลให้ข้าวในปีหน้าได้ผลผลิตดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับพระครูสิริรัตนาวุตร(๒๕๕๕)¹⁰ ศึกษาเรื่องการบนบาน บวงสรวง: แนวคิดหลักการและอิทธิพลต่อสังคมไทย สังคมไทยปัจจุบันนี้นิยมเสริมชะตาชีวิตและอนาคตด้วยพิธีกรรมมีการบนบาน บวงสรวงฯ ด้วยความเชื่อว่า สรรพสิ่งมีเทพเจ้าครอบครองอยู่และคุ้มครองรักษา รับรู้การกระทำของมนุษย์ เช่น แม่น้ำ ต้นไม้ ป่า สิ่งขร อาคารบ้านเรือน เป็นต้น ในเมื่อมนุษย์ได้รับผลจากการกระทำตามที่ตนปรารถนา แล้วก็คิดจะตอบสนองคุณความดีของเทพเหล่านั้น อันเนื่องจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่สอนให้กตัญญูต่อบุคคลหรือสิ่งให้คุณแก่ตน คุณค่าทางด้านความสามัคคี ประเพณีสู่ขวัญข้าว จัดขึ้นในช่วงเวลาสั้นๆเพียงปีละ ๑ ครั้ง ชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจกันเตรียมสิ่งของต่างๆ เช่น เครื่องเรียกขวัญ เครื่องบายศรีสู่ขวัญ เตรียมอาหารสำหรับพิธีพระสงฆ์ ซึ่งระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ในการ ประสานงานปรึกษาหารือเพื่อให้การจัดงานสำเร็จไปด้วยดีจึงต้องสานความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายในชุมชน เป็น การสร้างคุณค่าทางด้านความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน บุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้น ต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรมประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตนและสังคม เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ย่อมเกิดความภาคภูมิใจและเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคม ด้วยการเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างผาสุก

10

พระครูสิริรัตนาวุตร, การบนบาน บวงสรวง: แนวคิดหลักการและอิทธิพลต่อสังคมไทย, พระนครศรีอยุธยา, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕, หน้า ๑.

๕.๓ ข้อค้นพบใหม่จากการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่านอกจากมิติทางด้านความเชื่อและวิถีการดำเนินชีวิตปกติแล้ว ประเพณี ความเชื่อของประชาชนยังสะท้อนถึงการแสดงออกถึงสิ่งทีนอกเหนือจากความจำเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิต ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตไว้ ๓ ประการ ดังนี้

๑. ประเพณีการเส่นเรือ่น จะมีการล้้มควาย ล้้มหมู มาทำเป็นอาหาร ไห้ว “เส่นเฮือน” หรือผีบ้านผีเรือน รวมถึงบรรพบุรุษโดยจะจัดงานเล็กหรือใหญ่ ขึ้นอยู่ที่ฐานะและวงศ์ตระกูล ซึ่งที่จริงแล้วถือเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ที่ต้องการให้ลูกหลานได้เชื่อมร้อยความสามัคคีของคนในชุมชนเดียวกันและเคารพเทิดทูนผู้มีพระคุณนั่นเอง ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์เชื้อสายของชนเผ่าไว้มิให้ถูกกลืนหายไปจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม

๒. การนับถือการสักการบูชาฟ้า ซึ่งจะถือเอาวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เป็นวันกำฟ้า ก่อนวันกำฟ้า ๑ วัน คือวันขึ้น ๒ ค่ำเดือน ๓ จะถือเป็นวันสุกดิบแต่ละบ้านจะทำข้าวปุ้น หรือ ขนมจีนพร้อมทั้งน้ำยา และน้ำพริกไว้เลี้ยงดูกันพอถึงวันกำฟ้าทุกคนในบ้านจะไปทำบุญที่วัดมีการใส่บาตรด้วยข้าวหลาม ข้าวจี ตกตอนบ่ายจะมีการละเล่นไปจนถึงกลางคืน การละเล่นที่นิยมได้แก่ ช่วงชัย มอญซ่อนผ้า นางดั่ง ฯลฯ งานบุญกำฟ้าในปัจจุบันเศรษฐกิจได้สูงขึ้น การทำบุญต่าง ๆ ได้รวบรัดลงไปเหลือเพียงหลักใหญ่ ๆ และต่อมาในปัจจุบันในบางแห่งได้กลายเป็นวันทำบุญกุศลและงานรื่นเริงประจำปี จึงได้จัดงานนี้เพื่อนำประโยชน์ที่ได้เข้าไปทำสาธารณกุศลเป็นต้น

๓. การปลูกเฮือนพวน (ปลูกบ้าน) หนึ่งในเหตุผลในการเลือกที่อยู่อาศัย คือทำเล ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากดังคำโบราณกล่าวไว้ว่า "ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่ ผูกอยู่ตามใจผู้นอน" ตามคติความเชื่อของไทยพวนจะปลูก (ปลูกสร้าง) บ้านปลูกเฮือน จะต้องเลือกที่ได้ลักษณะที่ดีที่เป็นมงคล การเลือกที่ต้องมีผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่ไปดูที่ดูทางให้การเลือกที่จะเสี่ยงทาย การเลือกทำเลที่ตั้งสำหรับการ “สร้างบ้านแปงเมือง” เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างอยู่ดีมีสุข จะดูทำเลหรือสภาพแวดล้อมโดยรอบพื้นที่นั้นก่อนว่ามีความเหมาะสมกับการเป็นที่ตั้งของสิ่งที่จะก่อสร้างมากน้อยเพียงไร เป็นกระบวนการคิดและภูมิปัญญาที่ชาญฉลาดของบรรพบุรุษที่ใช้ในการเรียนรู้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

๕.๔ ข้อเสนอแนะการวิจัย

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ความเชื่อพื้นฐานและวัฒนธรรม เป็นสิ่งมีคุณค่าที่ควรธำรงรักษาไว้เป็นมรดกสืบทอดไป จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรหลักขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่ต้องส่งเสริมและธำรงรักษาไว้ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้

๑) องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ให้งบสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ทั้งสื่อวิทยุโทรทัศน์และ สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่รูปแบบการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนโดยชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ในวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน

๒) องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยการนำชุดความรู้เอาไปสอนในโรงเรียน ชุมชนมีการจัดกิจกรรมวิถีชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๓) รัฐบาลต้องสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์อบรมให้ความรู้เสนอข่าว ประชาสัมพันธ์ ฟันฟู เผยแพร่วัฒนธรรมไทยเพื่อให้ชาวต่างชาติ รู้จัก

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมในท้องถิ่น (อปท+บ้าน+วัด+โรงเรียน)การส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ โดยประพฤติปฏิบัติวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ทั้งศิลปะ วรรณกรรม ประเพณีต่างๆ คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศาสนา มารยาทไทย ศีลธรรมจรรยาต่างๆ เพื่อธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

๒) องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การปรับปรุงและเผยแพร่งานทางวัฒนธรรมไทย โดยสร้างความรู้ความเข้าใจโดยอาศัยสื่อต่างๆ โดยเน้นการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยสอดแทรกปรัชญาและวิถีการดำเนินชีวิตแบบไทย ชี้นำให้คนไทยเลือกสรรวัฒนธรรมที่ดีงามและปฏิเสธวัฒนธรรมอื่นที่ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตแบบไทยเพื่อเอกลักษณ์ประจำชาติให้ชาวต่างชาติได้เข้าใจในวัฒนธรรมไทย

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาระบบความเชื่อศาสนาชาวบ้านในภูมิภาคอื่นๆ ในระดับประเทศ หรือระดับภูมิภาคอาเซียน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในระดับที่กว้างขวางขึ้น และสามารถนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรมใน ระดับประเทศ หรือระดับภูมิภาคต่อไป ควรมีการศึกษาเจาะลึกลงไปในรายละเอียดของแต่ละประเพณีพิธีกรรม เพื่อให้ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาชาวบ้าน การผสมผสานความเชื่อของแต่ละประเพณีพิธีกรรมอย่างชัดเจน และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

กมลวรรณ คารม และปราชนีย์ คล้ายแก้ว, **บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังและพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยให้กับเด็กและเยาวชน**, Journal of Behavioral Science Vol. ๒๐ No. ๑ January ๒๐๑๔ วารสารพฤติกรรมศาสตร์ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๗ : ๒.

กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ, **วิถีไทย**, กรุงเทพมหานคร : เอิร์ดเวฟเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๒.

กฤติยา โพธิ์ทอง. **ไทยบุชาร่วมสมัย**, กรุงเทพมหานคร, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗.

โกวิทย์ พวงงาม. **การสร้างภูมิคุ้มกันในองค์กรท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ ศุกร์ที่ ๖ - พุธที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ปีที่ ๕๗ ฉบับที่ ๗ หน้า ๔๓.

จรัส พัยคฆราชศักดิ์, **เอกสารการสอนไทยคดีศึกษา ศาสนา และลัทธิในท้องถิ่น**, มหาสารคาม, ปริดาการพิมพ์, ม.ป.ป.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร, ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙.

จารุวรรณ ธรรมวัตร, **คติชาวบ้านอีสาน**. กรุงเทพมหานคร : อักษรวัฒนา, ๒๕๔๐.

จินตนา ศรีนุกูล. **ศูนย์เรียนรู้การเมืองและการเลือกตั้งอาเซียน: แนวทางการให้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**. รายงานการฝึกอบรม หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๖ ปี พ.ศ.๒๕๕๗. กรุงเทพฯ: สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงต่างประเทศ, ๒๕๕๗.

จิราภรณ์ ภัทรภานภัทร. **สถานภาพการศึกษาเรื่องคติความเชื่อของไทย**. รายงานผลการวิจัยทุนโครงการไทยศึกษา, ๒๕๒๘.

ชนันภรณ์ อารีกุล. **ผลการจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. งานวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ชลอ บุญช่วย, **ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนอำเภอเมือง จังหวัด สงขลา**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สงขลา), ๒๕๓๐.

ดลมนรจ บากา. การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาและผลกระทบต่อระบบ
สังคม เศรษฐกิจ และแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวพุทธและชาวมุสลิมใน ชนบท:
ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอสุนทรบุรี จังหวัดนราธิวาส. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,
๒๕๒๓.

ทัศนีย์ ทานตวนิช. คติชาวบ้าน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ(บางแสน). ชลบุรี, ๒๕๒๓.

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. นนทบุรี : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๕๔.

ธวัช ปุณโณทก. ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสานในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติ
ความเชื่อ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

.ธัญธัช วิภักดิ์ภูมิประเทศ. ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต. งานวิจัยสถาบัน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๖.

ธวัช ปุณโณทก. วรรณกรรมท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร. โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕.

นันทนา ชุนภักดี. การวิเคราะห์ความเชื่อชาวไทย. มปท. ๒๕๓๐.

บัวกนก วัชรปรีดา. การผสมผสานทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาบ้านท่ามะไฟหวาน ตำบลท่ามะไฟ
หวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาสารคาม,
๒๕๔๔.

บุญมี ปาวิชาตธนกุล. ความเชื่อเรื่องผีในพิธีกรรมของชาวไทยโซ่งบ้านไผ่หูช้าง อำเภอ บางเลน
จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖.

ปณิตา ปัตตาทานัง. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย. สืบค้นเมื่อ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙, จาก
http://panidar๗๒๔๑.blogspot.com/๒๐๑๓/๐๗/blog-post_๒๗.html

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้. กรุงเทพมหานคร. สุวีริยาสาส์น. ๒๕๔๘.

ประสาธ อิศรปรีดา และคณะ. ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสาน. มหาสารคาม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, ๒๕๑๘.

ปรานี วงษ์เทศ. การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๘.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education): พัฒนาการเมืองไทย
โดยสร้างประชาธิปไตยที่ “คน”. สืบค้นเมื่อ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙, จาก
<http://www.fnfthailand.org/node/๘๔>

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education). กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชันส์, ๒๕๕๕.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์,
๒๕๔๖.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร. อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระครูสิริรัตนานุวัตร. การบนบาน บวงสรวง : แนวคิดหลักการและอิทธิพลต่อสังคมไทย, พระนครศรีอยุธยา. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระปลัดวิทธยาสิริภทโทเถียงธรรม. ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ: กรณีศึกษาพระธาตุห้าหนองของประชาชนจังหวัดหนองคาย.ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระภูเมธสุเมโธพูนสุวรรณ. ความเชื่อและพฤติกรรมของชาวพุทธที่มีต่อพระเจ้าแก้วคือ วัดสวนดอกเชียงใหม่. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พิมพ์เพ็ญแข วรณปาน. การศึกษาความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการรำผีของชาวมอญ :กรณีศึกษาชุมชนมอญบางกระดี่.ปริญญาโทศิลปศาสตร. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๙.

พูนพิศมัย ดิศกุล, มจ.. พิธีของทุกคน. กรุงเทพมหานคร. บรรณกิจการพิมพ์, ๒๕๒๒.

ภาวดี รามสิทธิ์ และคณะ. การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมือง กรณีศึกษานักศึกษาในสถาบันผลิตบัณฑิตทางการพยาบาลสังกัดคณะกรรมาธิการการอุดมศึกษาเอกชน.งานวิจัย กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยเซนต์หลุยส์, ๒๕๕๖.

มานิตย์ จุมปา. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

เรณู เหมือนจันทร์เชย.หน้าที่ทางสังคมของความเชื่อผีบรรพบุรุษไทยโข่ง บ้านเกาะแรด จังหวัดนครปฐม.วารสารภาษาและวัฒนธรรมปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๘),๒๕๕๘.

วราภรณ์ สามโกเศศ. การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง มติชน ฉบับวันที่ ๓ มี.ค. ๒๕๕๔ (กรอบข่าย) ,[online], แหล่งที่มา:

http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=๒๒๗๒๑&Key=news_research, [๑๐ มกราคม ๒๕๖๑].

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ความเป็นพลเมือง. [online]. แหล่งที่มา.<https://th.wikipedia.org/wiki/ความเป็นพลเมือง>, [๒๐ มกราคม ๒๕๖๐].

วิชัย ต้นศิริ. วัฒนธรรมพลเมือง. กรุงเทพมหานคร. สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๕๑.

สถาพร ศรีสังข์. การประสมประสานทางสังคม-วัฒนธรรมไทยพุทธและไทยมุสลิมที่ปรากฏในการ
เล่น หล่อแห่งของอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ สงขลา, ๒๕๓๓.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. นวโกวาท. กรุงเทพมหานคร, มหามกุฏราช
วิทยาลัย, ๒๕๑๙.

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย. กรุงเทพมหานคร. มปท, ๒๕๓๖.

สมพร ใช้บางยาง. บทความพิเศษ พลังพลเมืองร่วมสร้างประเทศไทยให้น่าอยู่. หนังสือพิมพ์ไทย
โพสต์ ประจำวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. บทวิทยุรายการ “รู้รักภาษาไทย”. ออกอากาศทางสถานี
วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ เวลา ๗.๐๐-๗.๓๐
น.

สุเทพ สุนทรเกตุ. ความเชื่อในเรื่องผีปู่ตาหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร,
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๒๕.

สุภางค์ จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

สุรวุฒิ ปัดไธสง. “การเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง : รากแก้วของกระบวนการสร้างประชาสังคม”. ใน
ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง. กรุงเทพมหานคร, สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๒.

เสถียร พันธรังสี. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา. ๒๕๒๔.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. การเมืองภาคพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔.

อ้อมเดือน สดมณี และ ฐาศุภร์ จันประเสริฐ. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม : จากแนวคิดสู่แนว
ทางการปฏิบัติ. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. ๒๕๕๔, ๑๗ (๑), ๑๘-๓๐.

อัยยา โกมลกาญจน, ชัยวัฒน์ ถาวรธนสาร และคณาธิป ชันธพิณ. อารยธรรมตะวันตก.
กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๕.

๒. ภาษาอังกฤษ

B. S. Turner. *Citizenship and social theory*. London: Sage Publications, 1993.

Keith, L., Blake, P. and Tiedt, S., *Contemporary Curriculum in the Elementary
School*. (New York : Harper and Row, 1968.

- Kerlinger, F. N., and Lee, H. B. **Foundations of Behavioral Research**. 4th ed. Singapore: Thomson Learning, 2000.
- Hayashi, Okino Y. *From Fonvest to State : Village Gua Rian Spiritamong The Thai-Lao North East Thailand*. Osaka : National Museum of Ethnology, 1991.
- Munn, N. L., Fernald, L. D., & Fernald, P. S. (1969). **Introduction to psychology**. (2nd ed.). MA: Houghton Mifflin.
- Redfield, Robert. **Peasant Society and Culture**, Chicago : The University of Chicago Press, 1965.
- Robinson, K., and Aronica, L. **Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education**. London: Viking Publisher, 2015.
- Somwung Pitayanuwat and Siridej Sujiva. **Cvric Education in Thailand : Policies and Practices in Schools**. Bangkok : Chulalongkorn University Press, 2005.

ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของคนไทย

The Traditional Belief of People to Promoting of Good Thai Civilian

พระครูอุทัยกิจจารักษ์, ดร. , พระครูใบฎีกาสุวินท์ สุวิชาโน, ดร.

พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร. , พระครูใบฎีกาสุวินท์ สุวิชาโน, ดร.

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

วิทยาลัยสวธพิจิตร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Pherakhru Uthaikitjaruk, Dr. , PherakhrubaidikaSuwin suvichano, Dr.

Phrakhruwasinwarakit, Dr. , Phrakhruvichotsikkhakij, Dr.

Bachelor of Arts (Buddhist Management)

Chiangrai Buddhist Collge

Mahachulalongkornrajavidyalaya Universit

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ดังนี้ ๑) วิเคราะห์ชุดของความเชื่อพื้นฐานของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ๒) เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ๓) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของแผ่นดินบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย การวิจัยครั้งนี้มีวิธีวิทยาของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) โดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อย จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒ กลุ่มๆ ละ ๑๕ คนคือ ชาวไทยพวนอาศัยอยู่ที่บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอดงพวนหิน และชาวไทยทรงดำ อาศัยอยู่ที่ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร และมีการสนทนากลุ่มย่อยผู้เชี่ยวชาญ ๑๑ รูป/คน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีกำฟ้า ประเพณีชันบาเจาะ ปรากฏในกลุ่มไทยพวน (กำฟ้า) ในขณะที่ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีเสนเรื่อน ประเพณีมาตุ้มโฮม ปรากฏในกลุ่มไทยทรงดำ (ไทยทรงดำ) ในขณะที่ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีอื่นๆ ปรากฏในผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๒ กลุ่ม เช่น การจัดงานศพ/การเผาศพ การบูชาบรรพบุรุษ การทำบุญให้คนตาย การเคารพบูชาพระพุทธรูป การสักการะศาลเจ้า การบายศรี/การเลี้ยงผี ฯลฯ ความเชื่อข้างต้น เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีเพราะสามารถสังเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติต่างๆ ได้ดังนี้ การสร้างความสามัคคี การให้ความเคารพยำเกรงต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว การเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น การทำความดีไม่ทำชั่ว/การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน การมีส่วนร่วมกันในการประชุม ชี้เสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย คือ ๑) องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ๒) องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมในท้องถิ่น (อปท.+บ้าน+วัด+โรงเรียน) ๓) องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำสำคัญ : ความเชื่อ, การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี, คนไทย

Abstract

This research has three objectives: ๑) To analyze the set of Thai folk beliefs about good citizenship. ๒) To synthesize Thai beliefs on good citizenship ๓) to suggest local policy towards strengthening the good citizenship of the land based on the belief of Thai people. This research has a qualitative research methodology by interview and subgroup discussion. From key informants The two key informants were ๑๕ Thai people. Thai Phuan live in Ban Pa Daeng, Nong-Phrayom Sub-district, Taphan Hin District. And black people or black Thai group. Live in the parish. Pho Prathapchang District Pichit Province .There were ๑๑ sub-groups of experts who had the discussion.

The results were as follows : Beliefs about Kham Fa and Bajah tradition It appears in Thai Phuan,while the beliefs about the

traditions(Sanren) It appears in the black Thai), while the beliefs about other traditions. They appear in two major informants,funeral / cremation Ancestor worship to make merit to the dead. Worship Buddha The worship of shrines, Ghosts, etc. The beliefs strengthen good citizenship because they can be synthesized as a guideline as follows are creating harmony to respect the things around them. To respect the rights of others and do not do evil / doctrine participation in the community.The Local Policy recommendations for strengthening good citizenship based on Thai beliefs are: ๑) The Local administrative organizations should formulate policies, strategies and guidelines for the preservation of cultural traditions in the community. ๒) Local government administration should promote participation in local activities. ๓) the local administrative organization the community should be developed as a cultural center.

Keywords: Believe, Strengthening, Citizenship

บทนำ

ความเชื่อมีบทบาทและมีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์ทั่วทุกภูมิภาค มนุษย์เราเกิด ความเชื่อจากสิ่ง ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้า อากาศ และเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นโดยไม่เห็นเหตุต่างๆ ความเชื่อส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากความกลัวและความไม่รู้ใน ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ เช่น ฝนตก ฟ้าร้อง ฟ้าแลบ ฟ้าผ่า น้ำท่วม แผ่นดินไหว ลมพัด ไฟไหม้ ปรากฏการณ์เหล่านี้ไม่สามารถมองเห็นผู้กระทำ และเกินวิสัย ของมนุษย์ที่จะกระทำได้

สังคมไทยมีความผูกพันกับพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง จนไม่สามารถแยกออกจากวิถี ชีวิตประจำวันได้ มีอิทธิพลต่อบุคคล สังคม และวัฒนธรรม ของไทยเป็นอย่างมาก พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลัก ใน ๓ สถาบัน ของชาติ ควบคู่กับสถาบันชาติ และ พระมหากษัตริย์ เป็นศาสนาประจำชาติ เป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยด้านต่างๆ เช่นด้าน ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม จิตรกรรม การศึกษา การสงเคราะห์ และเป็นศูนย์รวมจิตใจ

ของชาวไทยตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน ในสังคมไทยความเชื่อและศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และไม่สามารถแยกออกจากกันได้ นักสังคมวิทยา Michael Mann ได้กล่าวว่าหากบุคคลกำหนดหรือเชื่อว่าสถานการณ์ใดเป็นความจริงมันก็จะจริงตามนั้นใครเชื่อว่าสิ่งใดจะเป็นอย่างไรผลดีจะเป็นอย่างนั้นเช่นเชื่อว่าเพื่อนเป็นมิตรที่ดีหรือศัตรูเพื่อนก็จะเป็มิตรหรือศัตรูตามความเชื่อของตนทั้งนี้เพราะมีความเชื่อขึ้นมาจะเกิดความมั่นใจขึ้นมามีความพยายามที่หาวิถีทางที่จะเข้าถึงความสำเร็จนั้นจนได้ไม่ว่าความเชื่อจะมีจริงหรือไม่จริงความเชื่อก็มีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ ความเชื่อเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะกำหนดการแสดงออกของคนในสังคมความเชื่อเป็นตัวกำหนดคตินิยมอื่น ๆ ในสังคมนั้นๆ ทั้งนี้เพราะเมื่อคนในสังคมมีความเชื่อในเรื่องใดๆ ย่อมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกด้วยประเพณี พิธีกรรมและอื่นๆ ให้สอดคล้องกับความเชื่อนั้นๆ อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตและพัฒนาการของคนในสังคมสอดคล้องกับที่ สุเทพ สุนทรภัสส์ช (๒๕๒๕ อ้างถึงใน จิราภรณ์ ภัทรภาณุภัทร, ๒๕๒๘) ซึ่งกล่าวไว้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างระบบความเชื่อที่สะท้อนออกมาทางพฤติกรรมและสภาพสังคมส่งผลให้เกิดหน้าที่ต่อกันนั้นคือระบบความเชื่อและศาสนาจะทำหน้าที่คล้ายเป็นตัวบทหรือหลักการพื้นฐานในการจัดองค์การทางสังคมและการเมืองสิ่งที่ปรากฏให้เห็นทางด้านกายภาพเช่นผังเมืองโบสถ์วิหารสถาปัตยกรรมหรือแม้แต่พิธีกรรมศิลปะและการแสดงต่างๆ ล้วนมีระบบความเชื่อและศาสนาเป็นหลักการพื้นฐานควบคุมอยู่จึงถือได้ว่าระบบความเชื่อและศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมและวัฒนธรรม เห็นได้ว่า ความเชื่อมีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ในสังคม และแม้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยจะนับถือพุทธศาสนาแต่ก็เป็นพุทธศาสนาแบบชาวบ้านนั่นคือยังมีระบบความเชื่อทางไสยศาสตร์หรือการนับถือผีและระบบความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ผสมกลมกลืนอยู่ในระบบความเชื่อของสังคมไทย ซึ่งปัจจุบันสภาพสังคมไทยยังคงยึดถือและปฏิบัติตามประเพณีที่เคยทำกันมาแม้ว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมบางอย่างที่เกิดขึ้นมาใหม่จากความทันสมัยของเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต สังคมออนไลน์ต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม ความทันสมัยของเทคโนโลยีที่เข้ามามีทั้งข้อดีและข้อเสีย ที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในสังคมมากมาย การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ยอมรับ และเรียนรู้ที่จะ เลือกสิ่งที่ดีเข้ามาในวิถีชีวิต และรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามให้คงอยู่ สืบต่อถึงลูกหลานต่อไป การอยู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นที่จะต้อง

กฎระเบียบหรือข้อบังคับเพื่อให้พลเมืองของสังคมนั้นได้ถือปฏิบัติร่วมกัน ดังนั้นสังคมจะดีหรือสามารถพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าได้มากน้อยเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดีที่มีอยู่ในสังคมเป็นสำคัญ ความเป็นพลเมือง เป็นคำที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตย จะประสบความสำเร็จได้ไม่ใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องเป็น “พลเมือง ” ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือ มีสมาชิกของสังคมที่ใช้สิทธิ เสรีภาพโดยมี ความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา ปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้กลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่างๆทั่วโลก ความเป็นพลเมือง เป็นสภาวะของการเป็นพลเมืองของสังคมของประชาชนของชาติที่มีทฤษฎีเรื่องของสัญญาของสังคมที่ให้สิทธิ และความรับผิดชอบต่อประชาชน ความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของการมีสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน พลเมืองดีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ คำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักรับผิดชอบชีวิตตามหลักจริยธรรม และหลักธรรมของศาสนา มีความรอบรู้ มีสติปัญญาขยันขันแข็งสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี บุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้นต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้วยความรับผิดชอบต่ออย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรมประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตนและสังคมเมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์ย่อมเกิดความภาคภูมิใจและเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคมด้วยการเป็นพลเมืองดีที่ เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างผาสุก อีกทั้งการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามหลักธรรมเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีพึงปฏิบัติ พร้อมกันนั้นก็สร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การศึกษาเรื่องความเชื่อส่วนใหญ่จะมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปรัชญาการณ ความเป็นมา และพฤติกรรมที่แสดงออกมาบนพื้นฐานของความเชื่อ และเป็นการศึกษากรณี ความรู้ที่ได้จึงยังกระจัดกระจาย การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อในสังคมไทยจึงยังขาดการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิง

ประยุกต์ ขาดความร่วมมือ และขาดความรู้ในลักษณะที่ผ่านการสังเคราะห์เป็นองค์รวม จากเหตุผลและความจำเป็นข้างต้น คณะวิจัยจึงศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย” โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี และอิทธิพลของความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีตลอดจนวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงาน องค์กรหรือสังคมให้เป็นพลเมืองดีขององค์กร ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลกได้

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี ๓ ข้อ คือ

๒.๑ เพื่อวิเคราะห์ชุดของความเชื่อพื้นฐานของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

๒.๒ เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

๒.๓ เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการศึกษาภาคสนามแบบพหุกรณีศึกษา (multiple case-study) และการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) การวิจัยครั้งนี้ แบ่งประชากรที่ศึกษาเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่

(๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในพื้นที่กรณีตัวอย่างที่ดี (Best Practices) ที่มีลักษณะเด่นด้านความเชื่อ วัฒนธรรม พิธีกรรมและคตินิยมบ้าน ของจังหวัดพิจิตร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละชุมชนประมาณ ๑๕-๒๕ รูป/คน ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละชุมชน

(๒) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (participants) ซึ่งเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จำนวน ๑๒ คนตามข้อเสนอแนะของ Kerlinger and Lee (๒๐๐๐)

๔. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ชุดของความเชื่อพื้นบ้านของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความ ความเป็นพลเมืองดี

ความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน และชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมช่วยเสริมสร้างความความเป็นพลเมืองดี แบ่งออกเป็น ๖ ความเชื่อ ได้แก่

๒) ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน มีการสักการบูชาฟ้า การสักการบูชาฟ้า หรือ ก่าฟ้า ในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ จะส่งผลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลกิจกรรมของประเพณีก่าฟ้าเป็นการทำและการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน วันก่าฟ้าเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน เชื่อว่าเป็นการแสดงความกตัญญู

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีพิธีกรรมการเล่นเรือ (การเล่นผีเรือน) ผีเรือนในที่นี้ หมายถึง พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้วการเล่นเรือมักทำกันในระยะที่ว่างจากการทำนา กลุ่มไทยทรงดำเชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังคงคุ้มครองลูกหลานการไหว้ผีปู่ผีย่าจะช่วยให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล หากไม่ปฏิบัติจะทำให้ฝนแล้ง การเพาะปลูกก็จะได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร มีงานมาตุ้มโอม ซึ่งแปลว่าการรวมพลัง อีกนัยหนึ่งคือ การเชิญให้มาอยู่ด้วยกันเพื่อให้ช่วยคุ้มครองป้องกัน อาจจะเป็นการเชิญปู่ย่าตายาย หรือการไหว้ผีปู่ผีย่าก็ได้

๓) ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์คาถา และความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน มีการทำขันบาเจาะ หรือขัน ๕ เพื่อบอกกล่าวต่อเจ้าพ่อแสงอรุณ เวลาจะเดินทางไกลไปจากหมู่บ้าน บูชาวัตถุมงคลตามแบบพุทธศาสนา

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เชื่อหมอผี ที่เรียกว่า "หมอเสน" ซึ่งการทำพิธีกรรมเสนเรือน (การเซ่นผีเรือน) นั้น สามารถช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปจากบ้านเรือนได้ นอกจากนี้ยังเชื่อว่าเด็กแรกเกิดมักมีแม่เดิมที่เป็นผีคอยติดตาม และจะเอาชีวิตเด็กคืนไป จึงทำให้เด็กเจ็บป่วยจนเสียชีวิตได้ จึงต้องทำพิธีเสนฆ่าแม่เดิม ซึ่งจะทำให้เด็กอยู่รอด แข็งแรง และเติบโตเร็ว ประเด็นต่อมากลุ่มชาวไทยทรงดำเชื่อว่าหากผีเรือนของตนถูกผีฟ้า(แถน)จับตัวและนำไปขังจะไว้เป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย ขวัญของผู้ป่วยก็จะหนีออกจากตัว จึงต้องทำพิธีเสนเรียกขวัญกลับคืนสู่ตัว โดยขอให้ผีช่วยทำนายว่าขวัญของผู้ป่วยไปอยู่ ณ แห่งไหนใด จากนั้นก็จะเรียกคืนกลับมา เมื่อมีใครในบ้านเสียชีวิตก็ต้องทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากเรือน ส่วนเครื่องรางของขลัง กลุ่มชาวไทยทรงดำบูชาพระเครื่องแบบพุทธ

๔) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยพวน คือ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ศาลตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ หลวงพ่อพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์คู่บ้าน นอกจากนี้มีศาลคุ้มหมู่บ้าน คือ ศาลเจ้าพ่อแสงอรุณอยู่ป่าแดงเหนือ และศาลเจ้าพ่อสรรพยาอยู่ป่าแดงใต้ การไหว้ผีฟ้าในช่วง ขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๖ ก็จะไหว้บูชาศาลเจ้าพ่อต่างๆ ด้วย

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยทรงดำ คือหลวงพ่อดำที่วัดไผ่รอบ และวัดหนองหลวง พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ศาลตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ มีศาลประจำหมู่บ้าน เวลามีกงานบุญประเพณีสำคัญต้องบอกกล่าวและไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน มีการทำบุญกลางบ้านโดยนิมนต์พระมาทำบุญและไหว้ผีปู่ย่าผีบรรพบุรุษไปพร้อมกัน

๕) ความเชื่อเรื่องผีसाง

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน มีการทำบุญอุทิศให้ผู้ตายในวันสิ้นเดือน ๙ โดยจะนำห่อข้าวรวมไปบูชาพระและนำไปไว้โคนต้นไม้เพื่อให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว บางส่วนจะนำกลับไปที่ตั้งงา ทำเป็นกระทงบูชาที่นาเพื่อให้พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร มีการเคารพผีปู่ย่า โดยแบ่งเป็นผีตระกูลตนเองในพิธีการเซ่นผีเรือน การไหว้ผีที่กะล่อฮ่อง ซึ่งแปลว่า มุม

ห้อง กะลื้อฮ่อง เป็นสถานที่สำหรับเลี้ยงผี จะมีโกศใส่กระดูกของบรรพบุรุษทุกคน มีหมาก น้ำ ชันน้ำ วางอยู่เป็นประจำ มีสำรับเผื่อน (सानด้วยไม้ค้ำยกระจาดยกส่วนกันสูง) มีไว้ใส่เครื่องเช่น ได้แก่ หมูที่ต้ม

๖) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน มีการเสี่ยงทายด้วยนางดั่ง-นางกวก ในเรื่องของการถามเรื่องฝนฟ้าว่าจะตกวันไหน เป็นการใช้แทนหมอดู นอกจากนี้ยังอาจใช้เพื่อเสี่ยงทายเชิงโหราศาสตร์ เช่น ของหาย การเดินทางให้ไปในทิศทางใด ถามในสิ่งที่อยากรู้ ทายได้ว่าอีกกี่วันคนจะกลับมา หรือ โชคลาภ

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เมื่อเจ็บป่วยป่วยไข้ หรือ การมีเคราะห์หรือโชคร้ายการจะประกอบพิธีต่างๆ ต้องให้หมอสเนรือน(หมอผี) ทำพิธีขับไล่เคราะห์ร้ายหรือโชคร้ายออกไป จากนั้นจึงทำการเช่นไหว้ผีเรือน หากมีคนตายก็จะไม่นิยมประกอบพิธีมงคล

๗) ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย

ชาวไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ การบายศรีสู่ขวัญให้กับลูกหลานที่ประสบกับเหตุไม่ดี โดยการนำเกลือกับพริกไปโรยที่ท้องนา ในวันกำฟ้าขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๓ เพื่อสู่ขวัญข้าว เรียกแม่โพสพ และสู่ขวัญวัวควายด้วย

ชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตรการมีเคราะห์หรือโชคร้าย เกิดจากการไม่ค่อยเลี้ยงผี ดังนั้นต้องมีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี เมื่อมีเหตุไม่ดีเกิดขึ้น หากทำการเลี้ยงผีเหตุไม่ดีก็จะหายไป

๒. แนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

แนวปฏิบัติของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีตามความเชื่อ ดังนี้

๒.๑ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ผลของการเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมทำให้ชาวบ้านกลุ่มไทยทรงดำและกลุ่มกำฟ้า ใช้แนวทางวิถีชาวบ้านหรือวิถีประชา เป็นแนวทางปฏิบัติจนเป็นปกติ เกิดความเคยชิน ไม่ได้เกิดจากถูกบีบบังคับด้วยกฎหมาย การปฏิบัติตามวิถีประชาทำให้ชีวิตอยู่ดีมีสุข แต่ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม อาจจะถูกตำหนิจากสังคมได้ การดำรงอยู่ของความเชื่อมักจะกระทำผ่านวัฒนธรรมของชุมชน ชุมชนจะมีการก่อรูปและสืบ

ทอดผ่านปฏิบัติการอย่างซ้ำๆ โดยเกิดจากการกระทำของสมาชิกในชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่ได้มีการถ่ายทอดต่อกันในหลายชั่วอายุคน

๒.๒ การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วจริง การไม่ทำบาป งดเว้นพฤติกรรมที่ชั่วร้าย สร้างความดีต่อผู้อื่นให้ผู้อื่นเพราะเป็นเรื่องเศร้าหมองของจิตใจ

๒.๓ การเสนเรือน ไหว้ผีปู่ผีย่าและประเพณีกำฟ้าถือว่าเป็นประเพณีที่ทำให้ มีการแจกจ่ายอาหารพื้นบ้านให้แก่กัน ถือเป็นวันที่ลูกหลานจะต้องมารวมกันไม่ว่าอยู่ไกลแค่ไหน ถือเป็น การแสดงความกตัญญู มีการทำบุญด้วยการเวียนเทียนถวายเพลพระ เรียกว่าแกงเวียน หมูนเวียนไปทุกๆ บ้าน การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รู้จักรับผิดชอบชีวิตตามหลักจริยธรรม และหลักธรรมของศาสนา มีความรอบรู้ มีสติปัญญาขยันขันแข็ง สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติพิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษเป็นระบบและกลไกสำคัญในการแสดง ความกตัญญูต่อบุคคลที่ล่วงลับ ทั้งยังเป็นเครื่องมือสื่อสารกับผีบรรพบุรุษในการที่จะนำความสุข ความสบายใจเข้าสู่ชีวิตครอบครัว นำชีวิตให้รอดพ้นจากโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ดังนั้นต้องจัดพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษขึ้นตามความเชื่อที่สืบต่อกันมา

๒.๔ ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีปู่ย่าของกลุ่มไทยทรงดำและกลุ่มไทยพวน ก่อให้เกิดการหลอมรวมทางเผ่าพันธุ์ของผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยการมีความคิดในการยกย่อง ให้เกียรติ และเห็นคุณค่าต่อผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ในตระกูลหรือวงศ์ของตนความเชื่อดังกล่าวนี้มีส่วนทำให้สังคมเป็นเอกภาพ ความเชื่อได้หลอมรวมผู้คนให้เป็นพวกเดียวกัน นับถือผีเดียวกันแล้ว ยังเป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้ผู้คนมาร่วมแรงร่วมใจทำงานร่วมกันก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการเป็นส่วนหนึ่งของงาน มีความปลอบปล้ำและภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกันเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกันนับถือผีเดียวกัน หรือที่เรียกกันว่า เป็นผีเดียวกัน ซึ่งเป็นผลส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นในวงศ์ตระกูลหรือชุมชน เป็นศูนย์กลางของที่พึ่งทางใจ

๒.๕ ความเชื่อเกี่ยวกับแม่โพสพเชื่อกันว่ามีเทพธิดาเป็นผู้รักษาข้าวที่เรียกว่า “แม่โพสพ” ชาวนาจะทำพิธีบวงสรวงเพื่อแสดงความเคารพ ระลึกถึงบุญคุณของแม่โพสพตลอดช่วงเวลาเพาะปลูก เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชที่ปลูกตามฤดูกาลความเชื่อเรื่องเคล็ดส่งผลต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีดังนี้

การสู่ขวัญ การเรียกขวัญแม่แม่โพสพ ประเพณีสู่ขวัญข้าว เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในลานของตน เป็นการบำรุงขวัญของชาวนา รวมถึงการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ เพื่อบันดาลให้ข้าวในปีหน้าได้ผลผลิตดียิ่งขึ้น ประเพณีสู่ขวัญข้าว ได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางด้านต่างๆ ดังนี้

- คุณค่าทางด้านความกตัญญู มีความเชื่อกันว่าแม่โพสพคือเทพธิดาประจำข้าวหรือเจ้าแม่แห่งข้าว เป็นผู้คอยดูแลต้นข้าวให้เจริญงอกงาม พิธีกรรมที่จัดขึ้นเป็นการขอบคุณที่ให้ผลผลิตในการทำนาเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ

- คุณค่าทางด้านขวัญกำลังใจ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในลานของตน เมื่อได้บูชาแม่พระโพสพแล้วในปีต่อไป จะได้ข้าวผลผลิตที่มากขึ้น ปราศจาก ศัตรูพืชและสัตว์ทำลาย ซึ่งเป็นการแสดงถึงคุณค่าด้านบำรุงขวัญของชาวนา

- คุณค่าทางด้านความสามัคคี ประเพณีสู่ขวัญข้าว จัดขึ้นในช่วงเวลาสั้นๆ เพียงปีละ ๑ ครั้ง ชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจกันตระเตรียมสิ่งของต่างๆ เช่น เครื่องเรียกขวัญ เครื่องบายศรีสู่ขวัญ เตรียมอาหารสำหรับพิธีพระสงฆ์ ซึ่งระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ในการ ประสานงานปรึกษาหารือเพื่อให้การจัดงานสำเร็จไปด้วยดีจึงต้องสานความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายในชุมชน เป็น การสร้างคุณค่าทางด้านความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน

๓. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย

การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง โดยมีหลักการสำคัญอยู่ที่การเพิ่มการมีส่วนร่วมของพลเมืองในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด จนถึงระดับประเทศ ทั้งนี้จะต้องมีหน่วยงานและงบประมาณสนับสนุน ควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกสาธารณะผ่านกระบวนการให้การศึกษา เรื่องความเป็นพลเมือง และผ่านชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีต้องมีกระบวนการเรียนรู้ การให้ข้อมูล ความรู้ ทักษะ เจตคติแก่ประชาชน เมื่อพลเมืองสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง จึงจะเกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงบทบาท และสิทธิหน้าที่ของตน มีพลังทางการเมือง มีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางนโยบายด้านการเมืองการปกครองระดับ

ท้องถิ่นและระดับประเทศซึ่งการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนต่อไป

โกวิท พวงงาม (๒๕๕๒) ได้เสนอแนวทางการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ยุคใหม่ อปท.จำเป็นจะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การที่ อปท.จะต้องสร้างระบบความสัมพันธ์กับกลุ่ม องค์กรชุมชนหน่วยงานและองค์กรอื่นๆ แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

๑) อปท. ควรหาวิธีการส่งเสริมให้ครอบครัวให้มีความมั่นคง และมีความอบอุ่น มีสัมพันธภาพที่ดี รักษาวัฒนธรรมไทยอันดีงามและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

๒) อปท. ควรส่งเสริมบรรยากาศในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในระบบและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

๓) อปท. ควรหาวิธีการทำงานร่วมกันระหว่าง อปท. ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถานศึกษา ในการสืบสานวัฒนธรรมจารีตประเพณีที่ดีงามของชุมชนและฟื้นฟูค่านิยมการทำงานร่วมกัน เช่น ประเพณีพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น

๔) อปท. ควรรณรงค์สร้างจิตสำนึกสาธารณะให้คนในชุมชนเป็นพลเมืองดี รู้สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ และสำนึกรักบ้านเกิดเป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย คือ ๑) องค์กรบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ๒) องค์กรบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมในท้องถิ่น (อปท.+บ้าน+วัด+โรงเรียน) ๓) องค์กรบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๕. สรุป

จากความเชื่อความเชื่อพื้นฐาน ๖ ชุดความเชื่อของคนไทย ได้แก่ ๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ๒. ความเชื่อเรื่องสิ่ง

ลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่ ๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง ๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ๖. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย จะสะท้อนให้เห็นได้ว่าพลเมือง คือ ผู้ที่จะเป็นพลังกำลังสำคัญให้แก่บ้านเมือง โดยพลเมืองสามารถมีส่วนร่วมได้หลายวิธี ทั้งในการคิด การตัดสินใจ รวมทั้งร่วมดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในกิจการของชุมชนซึ่งกระบวนการสร้างสำนึกพลเมืองดี นี้จะเป็นการสร้างเสริมความรู้ทักษะ เจตคติ และการมีส่วนร่วมของภาคพลเมือง จะสามารถช่วยให้เกิดการเริ่มต้นการมีส่วนร่วมในสังคมและสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยได้ การสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมช่วยให้เกิดดังนี้

๑. สร้างความสงบสุข เพราะขนบธรรมเนียมประเพณี มีรากฐานจากความเชื่อในศาสนา การประพฤติปฏิบัติตามจึงช่วยนำความสุขความเป็นสิริมมาให้

๒. สร้างความรักความสามัคคีขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นกุศโลบายให้คนรู้จักการเสียสละ เช่น งานบุญต่าง ๆ เกิดจากความร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจกัน

๓. ส่งเสริมการมีสัมมาคารวะ การแสดงออกตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย สะท้อนถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน อ่อนโยน ความมีมารยาทไทยของคนไทย เช่น การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่ดีในการจัดระเบียบทางสังคม ทำให้คนอยู่ในกรอบจริยธรรม ศีลธรรมอันดีงาม

๔. สร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ถึงแม้ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยจะแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น แต่เป็นการสะท้อนรากเหง้าของขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน

บรรณานุกรม

- Kowit Puang-ngam. (๒๐๐๙). Immunization in local organizations. Bangkok: Siam Rath Weekly Review Friday ๖ - Thursday ๑๒ November ๒๐๐๙ Year ๕๗ Issue ๗ Page ๔๓.
- Jiraporn Patra Panu Pat. (๑๙๘๕). Status of the study of Thai beliefs, Bangkok, Thai Studies Project, Academic Department, Chulalongkorn University.
- Poonphisamai Diskun, KMUTT. (๑๙๗๙). The ceremony of everyone, Bangkok, Bunnarn, Printing.
- Warakorn Samkoset, Education for Citizenship Resolution, Issue ๓ Mar ๒๐๑๑ (Afternoon Frame, [online], Source: http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=๒๒๗๒๑&Key=news_research, [๑๐ January ๒๐๑๘].
- Kerlinger, F. N., and Lee, H. B., **Foundations of Behavioral Research**, ๔th ed. Singapore, Thomson Learning, ๒๐๐๐.

1. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

- นำกระบวนการศึกษาวิจัยใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาการศึกษาอิสระทางการจัดการเชิงพุทธ วิชาการจัดเพื่อการจัดการ 1 วิชาการจัดเพื่อการจัดการ 2 สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เพื่อให้นิสิตเข้าใจกระบวนการการทำงานวิจัย

- สามารถนำผลจากการศึกษาไปวิเคราะห์ร่วมกับองค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมในท้องถิ่น (อปท+บ้าน+วัด+โรงเรียน) การสังสรรค์วัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ โดยประเพณีปฏิบัติวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิม ทั้งศิลปะ วรรณกรรม ประเพณีต่างๆ คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศาสนา มารยาทไทย ศีลธรรมจรรยาต่างๆ เพื่อธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

- สามารถนำผลจากการศึกษาไปวิเคราะห์สะท้อนข้อมูลให้กับองค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การปรับปรุงและเผยแพร่งานทางวัฒนธรรมไทย โดยสร้างความรู้ความเข้าใจโดยอาศัยสื่อต่างๆ โดยเน้นการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยสอดแทรกปรัชญาและวิถีการดำเนินชีวิตแบบไทย ชี้นำให้คนไทยเลือกสรรวัฒนธรรมที่ดีงามและปฏิเสธวัฒนธรรมอื่นที่ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตแบบไทยเพื่อเอกลักษณ์ประจำชาติให้ชาวต่างชาติได้เข้าใจในวัฒนธรรมไทย

2. กิจกรรมด้านวิชาการ

- มีการพัฒนาทักษะในการวิจัยให้กับทีมงานวิจัยและนิสิตในระดับปริญญาตรีของวิทยาลัย สงฆ์พิจิตร เพื่อการเรียนรู้ในมิติที่หลากหลาย เช่น การมีส่วนร่วมกับองค์การองค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

- เข้าร่วมประชุมกับองค์การองค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในเพื่อนำเสนอผลจากการศึกษาไปวิเคราะห์สะท้อนข้อมูลของชุมชน

ที่ ศธ ๖๑๓๑.๑/๒๓๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโคกสี
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์. ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๙๙

๒๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์บทความวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ

เรียน พระครูทักษิณจารักษ์, ดร. และ พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิธาน, ดร.

ตามที่ท่านได้ส่งบทความเรื่อง “ความเชื่อพื้นฐานของประชาชน ต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย” เพื่อลงตีพิมพ์บทความในวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ ซึ่งอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม ๑ กองบรรณาธิการได้เสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ก่อนตีพิมพ์นั้น

ในการนี้ กองบรรณาธิการขอแจ้งให้ท่านทราบว่า บทความของท่านได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ (Peer Review) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว และจะตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนเมษายน – มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๒

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.,ดร.)

บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ
 มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ(TCI กลุ่ม ๑)

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปงโย โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

อนุธิดา บุญตะวัน โทร. ๐๘๔-๖๓๖-๙๖๖๙

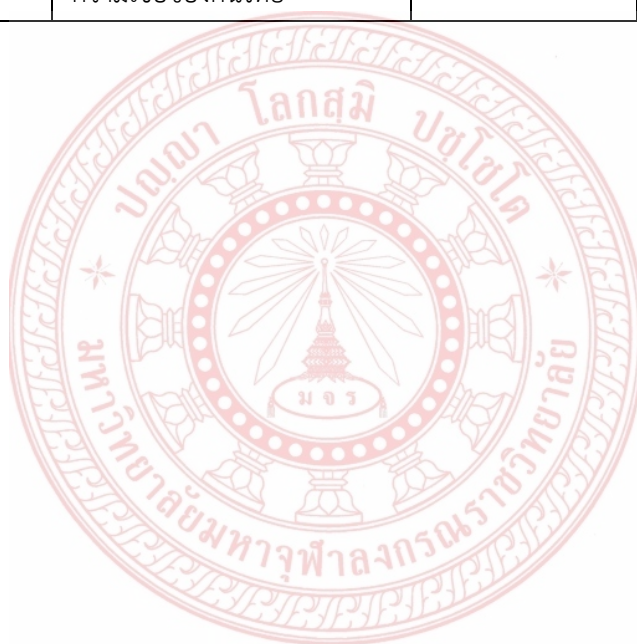
ภาคผนวก ค.

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการและผลที่ได้รับของโครงการ

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ**

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุ วัตถุประสงค์	โดยทำให้
1.ศึกษาข้อมูลปฐม ภูมิ/ทุติยภูมิจาก หน่วยงานภาครัฐ/ และเอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ	ทราบถึงข้อมูลในด้านความเชื่อ วัฒนธรรมธรรมที่โดดเด่นด้าน ความเชื่อ วัฒนธรรม พิธีกรรม และคติชาวบ้านของจังหวัด พิจิตร ของชาวไทยพวน และ ไทยทรงดำ	ข้อ 1-2	วิเคราะห์ความเชื่อ พื้นฐานและสังเคราะห์ แนวปฏิบัติความเชื่อ ของชาวไทยพวนและ ไทยทรงดำ
2.การเก็บข้อมูล ด้วยแบบสัมภาษณ์ ประชาชนชาวบ้าน	ทราบถึงข้อมูลในด้านความเชื่อ วัฒนธรรม พิธีกรรมและ คติชาวบ้าน ของชาวไทยพวน และไทยทรงดำ	ข้อ 1-2	วิเคราะห์ความเชื่อ พื้นฐานและสังเคราะห์ แนวปฏิบัติความเชื่อ ของชาวไทยพวนและ ไทยทรงดำ
3.การสนทนากลุ่ม แต่ละกลุ่ม ของไทย พวนและไทยทรง ดำ	ทราบถึงข้อมูลในด้านความเชื่อ วัฒนธรรมที่โดดเด่นด้าน ความเชื่อ วัฒนธรรม พิธีกรรม และคติชาวบ้าน ชาวไทยพวน และไทยทรงดำ	ข้อ 1-2	สังเคราะห์ความเชื่อ พื้นฐาน แนวปฏิบัติ ความเชื่อของชาวไทย พวนและไทยทรงดำ
4.การประชุม ร่วมกับองค์กร บริหารส่วนท้องถิ่น	เสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่น ต่อการเสริมสร้างความเป็น พลเมืองดีบนพื้นฐานของ ความเชื่อของชุมชน	ข้อ 3	องค์การส่วนท้องถิ่น ทราบถึงแนวทางการ เสริมสร้างความเป็น พลเมืองดีบนพื้นฐาน ของความเชื่อของชม ชน
5.รายงานฉบับ สมบูรณ์	ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ที่ สามารถตอบวัตถุประสงค์ ของโครงการวิจัยทั้ง 3 ข้อคือ ๑. เพื่อวิเคราะห์ชุดของความ	ข้อ 1-2-3	ได้รายงานการวิจัยที่มี คุณค่าสามารถตอบ วัตถุประสงค์ของการ วิจัย

	<p>เชื่อพื้นฐานของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี</p> <p>๒ . เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี</p> <p>๓. เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย</p>		
--	--	--	--

ภาคผนวก ง
เครื่องมือวิจัย ตัวอย่างแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์

**เรื่อง ระบบความเชื่อพื้นฐานของประชาชน
ต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของแผ่นดิน**

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ชุดของความเชื่อพื้นฐานของ
คนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการ
เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี และเพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สอดคล้องต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของ
แผ่นดินบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย ตลอดจนเป็นข้อมูลสารสนเทศต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อ
ประโยชน์ต่อสาธารณชนต่อไป

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับชุดของความเชื่อพื้นฐานของคนไทย ที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็น
พลเมืองดี

ตอนที่ ๓ เป็นแนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้ด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

พระครูอุทัยกิจจารักษ์,ดร.

หัวหน้าโครงการวิจัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

- ๑. ชื่อ
- ๒. ปัจจุบัน อายุได้ปี ดำรงตำแหน่ง.....จำนวนปีที่ดำรงตำแหน่ง.....ปี
- ๓. วุฒิการศึกษาทางโลก
- ๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม.....
- ๕. ภูมิลำเนาเดิม.....

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามปลายเปิดที่จะนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อพื้นฐานของคนไทย ที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

ข้อ ๑ ในชุมชน ของท่านมีความเชื่อพื้นฐาน อะไรบ้างที่เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกัน อาทิ

- ๑.๑ ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
- ๑.๒ ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง
- ๑.๓ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (พระพุทธรูปคู่บ้านคูเมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่)
- ๑.๔ ความเชื่อเรื่องผีसाง
- ๑.๕ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์
- ๑.๖ ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามปลายเปิดที่จะนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติที่มีต่อความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

จากความเชื่อในตอน ๑ ท่านคิดว่า ความเชื่อใด ที่จะมีส่งผลต่อการเป็นพลเมืองที่ดี และที่สำคัญ ท่านคิดว่าควรจะมีแนวทางอย่างไร ในการส่งเสริมความเชื่อนั้นๆ ให้คงอยู่ในสังคมไทยต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความเชื่อพื้นฐาน	ความเชื่อที่มีอยู่ในชุมชน	แนวทางการปฏิบัติ
๑. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ก) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม		
ข) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด		
ค) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ		
ง) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว		
๒. ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ ๒.๑ ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์		
๒.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง		
๓. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่)		
๔. ความเชื่อเรื่องผีसाง		
๕. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์		

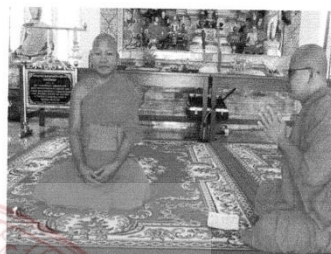
ภาคผนวก จ
ภาพประกอบกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้าน
สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้านชาวไทยพวน

๑. พระศรีวิภลมนูณี

ตำแหน่ง: รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร(ฝ่ายการศึกษา)
สถานที่: วัดตะพานหิน อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร
เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑
เวลา ๐๙.๐๐น.

๒. นางศศิรัชต์ ชูมา

ตำแหน่ง: นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
สถานที่สัมภาษณ์: อาคารพิพิธภัณฑ์ไทยพวน
เวลาที่สัมภาษณ์: วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑
เวลา ๑๑.๐๐น

๓. นายวรอัศว์ ฉัตรวัฒนชัย

ตำแหน่ง: หัวหน้าสำนักงานเทศบาล
สถานที่ : เทศบาลตำบลหนองพยอม
อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร
เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑
เวลา ๑๓.๐๐ น.

๔. นางชนิษฐา แสงเรือง

ปราชญ์ชาวบ้าน

หมู่ ๕ ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร
สถานที่สัมภาษณ์ : อาคารพิพิธภัณฑ์ไทยพวน
เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑
เวลา ๐๙.๐๐ น.

๕. นางระเนตร วิวัฒน์จันทร์

ปราชญ์ชาวบ้าน

หมู่ ๔ ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร

สถานที่สัมภาษณ์: อาคารพิพิธภัณฑ์ไทยพวน

เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา
๑๐.๐๐ น.

๖. นางสาววันเพ็ญ เผ่ากำ

ปราชญ์ชาวบ้าน

หมู่ ๓ ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร

สถานที่สัมภาษณ์: อาคารพิพิธภัณฑ์ไทย

เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา
๑๑.๐๐ น.

๗. นายสุรพล ทับทิมแดง

ปราชญ์ชาวบ้าน

หมู่ ๕ ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร

สถานที่สัมภาษณ์: อาคารพิพิธภัณฑ์ไทยพวน

เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา
๑๓.๐๐ น.

๘. นางทองใบ แก้วเวงวงศ์

ปราชญ์ชาวบ้าน

หมู่ ๔ ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร

สถานที่สัมภาษณ์: อาคารพิพิธภัณฑ์ไทยพวน

เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา
๑๔.๐๐ น.

๙. นางขวัญใจ ลานทอง

ปราชญ์ชาวบ้าน

หมู่ ๒ ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร

สถานที่สัมภาษณ์: อาคารพิพิธภัณฑ์ไทยพวน

เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา

๑๕.๐๐ น.

๑๐. นางจุฑาทิพ สวัสดิ์

ปราชญ์ชาวบ้าน

หมู่ ๒ ต.หนองพยอม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร

สถานที่สัมภาษณ์: อาคารพิพิธภัณฑ์ไทยพวน

เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ เวลา

๑๖.๐๐ น.

๑๑. นางสาวรุ่งลาวัลย์ สุขไมตรี

ตำแหน่ง: ผู้ช่วยเจ้าพนักงานประชาสัมพันธ์

สถานที่สัมภาษณ์: เทศบาลตำบลหนองพยอม

อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร

เวลาที่สัมภาษณ์: วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เวลา ๑๐.๐๐ น.

๑๒. นางสาวบุศรา ศรีนันท์กุล

ตำแหน่ง : ผู้ช่วยนิทรรศการ

สถานที่สัมภาษณ์: เทศบาลตำบลหนองพยอม

อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร)

เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

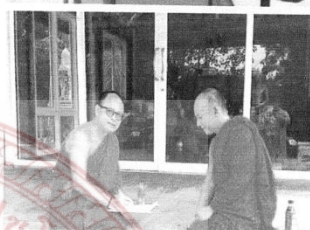
เวลา ๑๐.๐๐ น.

๑๓. นายสายัณห์ จันทบาล
 ตำแหน่ง: ผู้ช่วยพนักงานธุรการ
 สถานที่สัมภาษณ์: เทศบาลตำบลหนองพยอม
 อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร
 เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑
 เวลา ๑๔.๐๐ น.

๑๔. พระครูสังฆรักษ์สุวัฒน์ ฐิตสทโร
 ตำแหน่ง: รองเจ้าอาวาสวัดเทศสว่างเจริญ
 สถานที่สัมภาษณ์ : วัดเทศสว่างเจริญ (ป่าแดงใต้)
 อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร
 เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑
 เวลา ๐๘.๐๐ น.

๑๕. นางสาว วรณวรางค์ โพธิคามบำรุง
 นักวิชาการศึกษา
 สถานที่สัมภาษณ์ : วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 เวลาที่สัมภาษณ์ : วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑
 เวลา ๑๐.๐๐ น.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้านชาวไทยทรงดำ

๑. พระครูวิศิฐเวฬุวัน อายุได้ ๕๖ ปี
 ตำแหน่ง รองเจ้าคณะอำเภอโพธิ์ประทับช้าง/เจ้าอาวาสวัดไร่รอบ
๒. นายสมชาย กิตติญาณ อายุ ๕๕ปี ตำแหน่งกำนันตำบลไร่รอบ
 อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๓. นายสมศักดิ์ สร้อยสัมพันธ์ อายุ ๕๖ ปี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนไร่รอบ
 อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๔. นายปิยะ ช่างไกล อายุ ๕๗ ปี ตำแหน่ง ครูชำนาญการ
 ตำบลไร่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๕. นางมาลี ทองเต่าหมก อายุ ๔๔ ปี
 ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลไร่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

๖. นายนิพากร สอนสัมพันธ์ อายุ ๖๓ ปี
ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๗. นายชนิษฐา สิบยอม อายุ ๔๔ ปี
ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๘. นายอังคาร เพ็ชรนิล อายุ ๖๒ ปี
ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๙. นางสาว พานทอง อายุ ๖๖ ปี
ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๑๐. นางพรพรม กิตต์ญาณ อายุ ๕๐ ปี
ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๑๑. นายสายฝน กล้าป่วน อายุ ๕๓ ปี
ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๑๒. นายเชียง พุทธพันธ์ อายุ ๕๔ ปี
ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๑๓. นางไหม ศรีอรวิม อายุ ๕๘ ปี
ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๑๔. นางอมร สระทองอืด อายุ ๕๘ ปี
ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
๑๕. นางณิชนล อีโค๊ะ อายุ ๕๔ ปี ปราชญ์ชาวบ้าน ต.ไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

ภาคผนวก ฉ
แบบสรุปโครงการวิจัย

แบบสรุปโครงการวิจัย

<p>สัญญาเลขที่ ว.157/2562 รหัสโครงการ MCU RS 610761157 ชื่องานวิจัย ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย หัวหน้าโครงการ พระครูอุทัยกิจจารักษ์, ดร. (สุรางค์ จันทรงาม) และคณะ วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โทร. 081-7745207 Email : urangchanngam@gmail.com</p>
<p>ความเป็นมาและความสำคัญ</p> <p>การวิจัยเรื่อง “ความเชื่อพื้นฐานของประชาชนต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของคนไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีและอิทธิพลของความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีตลอดจนวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงาน องค์กรหรือสังคมให้เป็นพลเมืองดีขององค์กร ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลกได้</p>
<p>วัตถุประสงค์การวิจัย</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑ เพื่อวิเคราะห์ชุดของความเชื่อพื้นฐานของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ๒ เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ๓ เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายท้องถิ่นต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีบนพื้นฐานของความเชื่อของคนไทย
<p>ผลการวิจัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จากการศึกษาความเชื่อดั้งเดิมของไทยพวน บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอบึงสามพัน และชาวไทยทรงดำ ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร พบชุดความเชื่อพื้นฐานที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี โดยแบ่งการวิเคราะห์ความเชื่อพื้นฐานเป็น ๖ ชุดความเชื่อ ได้แก่ ๑) ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ๒) ความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องเวทย์มนต์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ๓) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่ ๔) ความเชื่อเรื่องผีสิง ๕) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ๖) ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ดทางไสย 2. แนวปฏิบัติความเชื่อของคนไทยที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี มี 5 แนวปฏิบัติในการ

เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ดังนี้ 1. การปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรม 2. แนวทางวิถีชาวบ้านหรือวิถีประชา

3. การรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความเห็นต่าง เคารพกฎกติกา 4. การมีส่วนร่วมและกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน 5. รักและห่วงแหนสมบัติสาธารณะของชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีแนวทาง ดังนี้ 1.องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ให้งบสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ 2.ควรกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยการนำชุดความรู้เอาไปสอนในโรงเรียน ชุมชนมีการจัดกิจกรรมวิถีชุมชนอย่างต่อเนื่อง 3.รัฐบาลต้องสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์อบรมให้ความรู้เสนอข่าว ประชาสัมพันธ์ ฟื้นฟูเผยแพร่วัฒนธรรมไทยเพื่อให้ชาวต่างชาติรู้จัก

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้นำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกำหนดยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน

2. องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้นำข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดกิจกรรมในท้องถิ่น (อปท+บ้าน+วัด+โรงเรียน) การส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ โดยประเพณีปฏิบัติ วัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิม ทั้งศิลปะ วรรณกรรม ประเพณีต่างๆ คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศาสนา มารยาทไทย ศิลธรรมจรรยาต่างๆ เพื่อธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การประชาสัมพันธ์

ตีพิมพ์ : วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน เมษายน – มิถุนายน 2562

ประวัตินักวิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล

- ๑.๑ ภาษาไทย พระครูอุทัยกิจารักษ์, ดร. (สุรางค์ จันทรงาม)
 ๑.๒ ภาษาอังกฤษ Pherakhru Uthaikitjaruk, Dr. (Surang Channgam)

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๓. ตำแหน่งการบริหาร -

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร ตำบลบ้านบุง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ๖๖๐๐๐

๕. ที่อยู่ติดต่อได้

บ้านเลขที่ วัดเขาดิน หมู่ที่ - ตรอก/ซอย - ถนน -

แขวง/ตำบล ธนู เขต/อำเภอ อุทัย

จังหวัด พระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ ๑๓๐๐๐

โทรศัพท์ ๐๘๑๗๔๔๕๒๐๙ โทรสาร -

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑๗๔๔๕๒๐๙ อีเมล Surangchanngam@gmail.com

๖. วุฒิการศึกษา

ปริญญาเอก : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาโท : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาตรี : พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ การวิจัยทางสังคมศาสตร์ การจัดการเชิงพุทธ

๘. ผลงานทางวิชาการ เป็นผู้วิจัยร่วมวิจัย : ๑) การเสริมสร้างจิตสำนึกการป้องกันการทุจริตคอร์ปชั่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสังคมไทย

ประวัตินักวิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล

๑.๑ ภาษาไทย พระครูใบฎีกาสุวินท์ สุวิชาโน, ดร. (สอนเล็ก)

๑.๒ ภาษาอังกฤษ PherakhrubaidikaSuwin, Dr. (Sornlek)

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๓. ตำแหน่งการบริหาร -

๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร ตำบลบ้านบุง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ๖๖๐๐๐

๕. ที่อยู่ติดต่อได้

บ้านเลขที่ วัดบางกอบัว หมู่ที่ - ตรอก/ซอย - ถนน -

แขวง/ตำบล บางกอบัว เขต/อำเภอ พระประแดง

จังหวัด สมุทรปราการ รหัสไปรษณีย์ ๑๐๑๓๐

โทรศัพท์ ๐๘๑๔๒๕๙๓๖๕ โทรสาร -

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑๔๒๕๙๓๖๕ อีเมล Suwin1966_mcu@hotmail.com

๖. วุฒิการศึกษา

ปริญญาเอก : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาโท : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาตรี : พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ การวิจัยทางสังคมศาสตร์ การจัดการเชิงพุทธ

๘. ผลงานทางวิชาการ -